

Riksdagens protokoll

2012/13:88

Onsdagen den 10 april

Kl. 09.00 – 18.13

Protokoll
2012/13:88

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2012/13:343

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:343 Järnvägens punktlighet

av Lars Mejern Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 19 april 2013.

Skälet till dröjsmålet är brist på tider i kammaren samt tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 8 april 2013

Näringsdepartementet

Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2012/13:349

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:349 Bristen på specialistläkare

av Börje Vestlund (S)

Interpellationen kommer att besvaras den 23 april.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 27 mars 2013

Socialdepartementet

Göran Hägglund (KD)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2012/13:139 till socialförsäkringsutskottet

EU-dokument
KOM(2013) 147 till trafikutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 31 maj*.
KOM(2013) 151 till socialförsäkringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 31 maj*.
KOM(2013) 161 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 31 maj*.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Civilutskottets betänkanden 2012/13:CU11 och CU15
Kulturutskottets betänkande 2012/13:KrU3
Försvarsutskottets betänkanden 2012/13:FöU4–FöU6

4 § Kungörelsetider vid likvidation

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2012/13:FiU27
Kungörelsetider vid likvidation.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 16 §.)

*Riksbankens
förvaltning 2012*

5 § Riksbankens förvaltning 2012

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2012/13:FiU23
Riksbankens förvaltning 2012 (framst. 2012/13:RB1, framst. 2012/13:RB2 och redog. 2012/13:RR2).

Anf. 1 JÖRGEN HELLMAN (S):

Herr talman! Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag.

I dag behandlar vi ansvarsprövningen av Riksbanken och en utdelning till staten på 6,8 miljarder. Ser man tillbaka till 2009 kan man kon-

statera att Riksbankens verksamhet då präglades av finanskrisen och nedgången i den svenska ekonomin. I spåren av den kraftiga konjunktur-
nedgången sänktes reporäntan till historiskt låga 0,25 procent, och Riks-
banken vidtog extraordinära krisåtgärder det året. Läser vi sedan bokslut-
tet för 2011 visar verksamheten att alla de extraordinära krisåtgärderna
avvecklades.

Värdet på utelöpande sedlar och mynt i samhället minskade med 5
miljarder 2011 och 4 miljarder 2012, vilket framgår av balansräkningens
skuldsida. Det är femte året i rad som värdet på sedlarna minskar. Vi
socialdemokrater och utskottet har tagit upp att det vore intressant att få
en noggrannare analys av Riksbanken när det gäller dessa förändringar
av antal utelöpande sedlar.

Riksbanken har i årsredovisningen på ett förtjänstfullt sätt redovisat
detta på s. 66. Men fortsätter trenden med färre sedlar i samhället kom-
mer det att påverka samhället, Riksbankens finansiella ställning och
kanske den finansiella stabiliteten. Detta område måste följas upp och
utredas vidare om trenden fortsätter.

Herr talman! Riksbanken har fått i uppdrag att främja ett säkert och
effektivt betalningssystem. Riksbankens roll i det centrala betalningssy-
stemet är helt enkelt avgörande för att vårt land ska fungera. Själva det
centrala betalningssystemet, RIX, har en stor betydelse för det finansiella
systemet.

Under 2009 tillsatte Riksbanken en utredning om RIX-systemet. Hös-
ten 2010 beslutade direktionen att Riksbanken även i fortsättningen ska
tillhandahålla RIX och svara för den funktionella driften. Men i januari
2011 fattade Riksbanken ett inriktningsbeslut om att anlita en extern
operatör för den tekniska driften av systemet.

Vi socialdemokrater har vid flera tillfällen poängterat våra farhågor
om effekterna av en extern operatör. Nu är den på plats och sköter verk-
samheten. Det måste utvärderas framöver hur det fungerar. Detta system
är vitalt för vårt samhälle och vår samhällsekonomi.

Herr talman! Riksbanken misslyckas med sin måluppfyllelse med 2
procents inflation under perioden 1995–2011. I genomsnitt uppgick in-
flationen till 1,47 procent, vilket är under inflationsmålet på 2 procent.
Inflationen mätt i kpi var 0,9 procent under 2012. Slutsatsen man drar är
att Riksbanken sätter en något för hög ränta. Detta påverkar sysselsätt-
ningen och investeringar negativt.

Varför gör man då detta? Är man rädd för en bostadsbubbla och att
hushållen lånar för mycket? Eller är det så att regeringens oförmåga i
bostadspolitiken gör att det byggs för lite och att det skapar högre bo-
stadspriser när efterfrågan är högre än utbudet? Detta gör kanske att
räntan hålls uppe något.

I finanskrisernas spår har det startats många utredningar i Sverige och
inom EU. Riksbanken har tidigare lämnat in en framställning till riksdag-
en om utredningsbehov med anledning av finanskrisen. Detta har även
vi socialdemokrater fordrat. Tyvärr blev inte de utredningarna parlamen-
tariska, men utredningarna är i gång. Något delbetänkande från Finans-
kriskommittén har också lämnats till regeringen. Regeringen har ännu
inte kommit med några förslag.

Jag vill belysa några saker när det gäller detta. Det är flera frågor som vi inte har fått beslutsförslag om som Finanskriskommittén har tittat på. Det handlar om ansvars- och arbetsfördelning mellan myndigheter, stabilitetsfond, stabilitetsavgift och Riksbankens eget kapital.

Läser man finansutskottets betänkande bland annat på s. 25 skapar det en del funderingar om beslutsordningen mellan riksdag, regering och myndigheter. Riksbanken har sett behov av att öka kapitalet och verkställde detta under året. Men läser man styrelsepromemorian från Riksgälden ser man att de har en helt annan analys.

Dessa utredningar och myndigheternas olika åsikter gör att det känns viktigt att riksdagen får förslag från regeringen om ansvar, Finansinspektionens roll, Riksbankens eget kapital, upplåningen till valutareserven, storleken på valutareserven och ansvarsfördelningen på detta område mellan Riksbanken och Riksgäldskontoret.

Herr talman! Slutsatsen är att det behövs ett tydligare ramverk.
(Applåder)

Anf. 2 JÖRGEN ANDERSSON (M):

Herr talman! I betänkande FiU23 behandlas utskottets granskning av Riksbankens förvaltning. Utskottet föreslår att riksdagen beviljar fullmäktige ansvarsfrihet för sin verksamhet och direktionen ansvarsfrihet för förvaltningen av Riksbanken 2012, att riksdagen fastställer Riksbankens resultat- och balansräkning för 2012 samt att riksdagen godkänner Riksbanksfullmäktiges förslag till disposition av Riksbankens vinst för 2012, vilket i korthet innebär att Riksbanken levererar 6,8 miljarder till statskassan.

I Riksbankens förvaltningsberättelse redogör Riksbanken för hur banken bedrivit penningpolitiken, främjat ett säkert och effektivt betalningsväsen samt utfört övriga uppdrag under räkenskapsåret. Vi kan notera att Riksbanken under året har börjat arbeta enligt en ny strategisk plan. En ökad integration mellan bankens huvuduppgift penningpolitiken och finansiell stabilitet har prioriterats. Detta har gjorts med anledning av erfarenheterna från finanskrisen.

När det gäller penningpolitiken har den varit expansiv under året med tre sänkningar om totalt 0,75 procent, och tillika har räntebanan justerats ned. Direktionen har varit överens om en expansiv penningpolitik, men det har funnits delade meningar om hur expansiv den ska vara. Inflationen var under året 0,9 procent.

Reformarbete kring framtida regelverk och en förbättrad tillsyn i de finansiella systemen har också pågått under året, i olika internationella forum och med egna utredningar. Bland annat har tre rapporter tagits fram och presenterats. Riksbanken har också tillsammans med Finansinspektionen inrättat ett temporärt samverkansråd för att utveckla samarbetet kring analysen av systemrisk, finansiell stabilitet och makrotillsyn. Under 2012 har man haft två möten.

När det gäller kontantförsörjningen kan vi notera att värdet av kontanter i omlopp har fortsatt att minska även under 2012. Som en jämförelse är värdet uttryckt i förhållande till bnp nu knappt 2,5 procent mot ca 10 procent för 60 år sedan. Prognosen är att denna trend fortsätter.

Vidare har det med anledning av Panaxias konkurs funnits anledning att se över kontanthanteringens funktionssätt och med ett helhetsperspek-

tiv göra en översyn av ansvarsfördelning och tillsyn. Riksbanken har med anledning av detta gjort en framställan till riksdagen om att regeringen ska tillsätta utredningar gällande detta. Riksdagen har till regeringen tillkännagett detta. Det är viktigt att vi har en fungerande kontanthantering och att den sker på ett tillförlitligt sätt; det är vi alla överens om.

Under året har Riksbanken beslutat om förstärkningar i valutareserven. Med anledning av ökat svenskt deltagande i IMF:s stödprogram togs beslut om en förstärkning med 10 miljarder under våren 2012, och senare under året togs ett beslut om en förstärkning med 100 miljarder. Detta skedde mot bakgrund av en tilltagande oro för finansiell instabilitet och den ökade upplåningen i utländsk valuta hos svenska banker. Avsikten har varit att minska riskerna för eventuella finansieringssvårigheter. Denna förstärkning beräknas ha en kostnad. Den ska ställas mot den eventuella kostnad finansiell instabilitet skulle medföra, menar Riksbanken. Det är en försäkring Riksbanken anser bör återföras på bankerna.

Riksbanken bidrar till IMF:s finansiering via insatskapital och lånearrangemang, bland annat i det nya lånearrangemanget NAB som aktiveras då insatskapitalet inte räcker till. Under året har lån aktiverats till Grekland, Irland, Portugal och Sri Lanka. Återbetalningar har skett från Island, Lettland, Libanon, Saint Kitts och Nevis, Seychellerna och Ukraina. Sammantaget är åtagandet 113,4 miljarder. Av detta är 11,5 miljarder utnyttjat. Förändring under året har varit plus 161 miljoner. Utöver dessa åtaganden på 113,4 miljarder tillstyrkte riksdagen att Riksbanken kan ingå bilaterala avtal med IMF om ytterligare ca 65 miljarder.

Herr talman! Jag har inte för avsikt att vidare i detalj gå in på Riksbankens resultat- och balansräkning. Jag förutsätter att den som har intresse tar del av denna information på annat sätt. Låt mig i stället avsluta med några ord om de utredningar som vi med största sannolikhet kommer att fortsätta diskutera framdeles och som i högsta grad kommer att beröra Riksbanken.

Det handlar bland annat om Finanskriskommitténs delbetänkande, som presenterades i januari och behandlar förebyggande och hantering av eventuella kriser. Tänkbara makrotillsynsverktyg diskuteras och inventeras, och det resoneras om makrotillsyn i linje med det initiativ som Riksbanken har tagit tillsammans med Finansinspektionen. Vi får sannolikt anledning att återkomma i dessa frågor.

Likviditetsförsörjning kunde hanteras under finanskrisen, men oro finns för hur den kan tryggas då sårbarheten var uppenbar under det akuta krisförloppet. Stabilitetsfonden och stabilitetsavgiften har diskuterats i termer av en bankkrisreserv med en riskdifferentierad avgift. Delbetänkandet behandlar även roll- och ansvarsfördelning mellan samtliga myndigheter som har en funktion för finansiell stabilitet.

Utan att gå in i detalj har en annan utredning inneburit en översyn av Riksbankens finansiella oberoende och hur den finansiella krisen påverkat synen på Riksbankens balansräkning. En lämplig storlek på valutareserven har utretts, liksom hur den ska finansieras samt vad som är en lämplig storlek på Riksbankens eget kapital.

Herr talman! Utskottet kommer att följa den fortsatta behandlingen av förslagen från dessa utredningar och kommer som sagt att längre fram i processen få anledning att återkomma i flera av dessa frågor.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut i finansutskottets betänkande FiU23.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

*Förlängd
försöksverksamhet med
trafiknykterhets-
kontrollanter i hamnar*

6 § Förlängd försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU17
Förlängd försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar
(prop. 2012/13:68).

Anf. 3 JAN R ANDERSSON (M):

Herr talman! Bakgrunden till det ärende från justitieutskottet vi har att diskutera i dag är den förmodligen värsta olyckan i modern tid. Den inträffade utanför Svedala hösten 2004, då en kraftigt berusad långtradarchaufför orsakade fem människors död. Chauffören, som hade kommit med färjan till Ystad, visade sig ha en promillehalt på 1,8 och dömdes så småningom till fyra års fängelse. Man kan kanske i ett annat ärende diskutera hur länge en person som orsakar fem människors död ska sitta i fängelse, men det är inte dagens diskussion.

Det som hände var att Ystads hamn såg att detta var ett problem som kanske hade överskuggats av andra intressen. Man tillsatte därför frivilliga nykterhetskontroller via ett auktoriserat vaktbolag, vilket fick väldigt god verkan. Man såg en minskning av antalet trafiknyktra, och som man beskriver det fanns det också en insikt hos chaufförerna att de inte kunde köra i land i Ystads hamn oavsett om de hade en promillehalt i blodet eller inte.

Dock konstaterade länsstyrelsen efter ett tag att detta att göra utandningsprov eller trafiknykterhetsprov är något som åligger polisen eller andra myndigheter inom tull och kustbevakning, varför ett tillsynsärende väcktes där det konstaterades att Ystads hamn inte hade rätt att genomföra detta. Fortfarande tyckte man dock att det var viktigt att denna typ av nykterhetskontroll kunde fortsätta att genomföras, varför man till regeringen ansökte om att få en författningsändring. Det är den författningsändring vi diskuterar i dag.

Man har under tiden fram till i dag utbildat ett antal personer som ska vara auktoriserade och kunna utföra denna typ av utandningsprover, som det i första hand handlar om. Tyvärr har inte verksamheten i så stor utsträckning fått det genomslag man önskat – alltför få personer har utbildat sig till och auktoriserat sig som trafiknykterhetskontrollanter.

Men i grunden tycker vi från alliansregeringen att detta är bra, och det finns som vi har uppfattat det ingen annan uppfattning i utskottet heller. Polisen är den myndighet som ska syssla med brottsbekämpning, och det är även den enda myndighet som *kan* syssla med brottsbekämpning. Vad gäller brottsförebyggande arbete är vi däremot många som måste delta. Vi vet att det brottsbekämpande arbetet ofta hamnar i kläm om vi tar resurser i anspråk från polisen för brottsförebyggande arbete,

och därför tycker vi att det är bra att denna typ av nykterhetskontroller kan göras i hamnar. Det finns alltså inget annat förslag än att gå vidare och yrka bifall till detta.

Man kan fråga sig hur det ser ut i dag – är det en bra situation? Läser man Sydsvenskan, vilket vissa av oss gör, vet man att det inte bara i Ystads hamn utan även i Trelleborgs hamn finns ett problem. Exempelvis har närpolischefen sagt att ”situationen är uppenbarligen för jävla dålig” – ursäkta svordomen. Det finns alltså anledning att gå vidare med och följa upp dessa frågor på ett bra sätt. Vi vet att onyktra förare i dag utgör precis samma risk som 2004, då den värsta olyckan i modern tid inträffade.

Därmed, herr ordförande, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

7 § Subsidiaritetstest av kommissionens förslag om gemensam nät- och informationssäkerhet i unionen

Föredrogs
försvarsutskottets utlåtande 2012/13:FöU11
Subsidiaritetstest av kommissionens förslag om gemensam nät- och informationssäkerhet i unionen (KOM(2013) 48).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 16 §.)

8 § Gymnasieskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2012/13:UbU6
Gymnasieskolan.

Anf. 4 CECILIA DALMAN EEK (S):

Herr talman! I dag ska vi debattera utbildningsutskottets betänkande om gymnasieskolan. Socialdemokraterna står naturligtvis bakom alla sina reservationer, men för att vinna tid vill jag yrka bifall till reservationerna nr 1 och 3.

Trots denna ohemult kalla vår blir det ändå till sist sommar. Sjungandes om den ljusnande framtid som ska bli deras kommer nybakade studenter att ta klivet från skoltrappan ut till det väntande vuxenlivet. Oavsett om de har tänkt plugga eller börja jobba ska de kunna lita på att deras gymnasieutbildning rustar dem för framtiden så att de kan leva ett rikt liv och hantera de utmaningar som framtiden bär med sig.

När årets studentkull föddes 1994 startade den första kommersiella internetleverantören i Sverige. Då blev det för första gången möjligt för allmänheten, organisationer och företag att enkelt koppla upp sig och ha en hemsida. Webben, www, var ny i Sverige, och det var få som förstod

Prot. 2012/13:88
10 april

*Förlängd
försöksverksamhet med
trafiknykterhets-
kontrollanter i hamnar*

Gymnasieskolan

vilka djupt omvälvande förändringar samhället genomgick både här hemma och ute i världen.

Att kunna hantera snabba samhällsförändringar blir allt viktigare för varje ny generation som börjar skolan. Det handlar om att bli en kompetent medborgare som råder över sitt eget liv, kan fatta beslut och göra viktiga val. I arbetslivet är det en absolut nödvändighet.

För att komma dit, till gymnasieskolans trappa och få sjunga student-sången, måste varje elev få med sig goda kunskaper och lust att lära redan från grundskolan. Den svenska skolan har i uppdrag att ge alla barn den undervisning som behövs för att de ska nå målen oavsett vilka förutsättningar de har med sig hemifrån. Men under alliansregeringens sex år har utvecklingen gått åt fel håll.

Resultaten i grundskolan har sjunkit rejält, och Skolverket varnar för att skolan inte klarar likvärdigheten. Återigen är det föräldrarnas utbildningsbakgrund som avgör om barnen klarar sin utbildning eller inte. Den gamla klasskolan är tillbaka. Företrädare för landets anrika akademiska institutioner uttrycker stor oro för kunskapsläget i framtiden. Internationella forskare tar sig för pannan och undrar vad som hänt.

I det svenska skolkaoset är det alltför många elever som inte får en god förberedelse för gymnasiet. Varje år går ungefär 12 000 elever ut grundskolan utan att vara behöriga till gymnasiet. Elever som är dåligt rustade från grundskolan får förstås svårare att klara gymnasiet. Avhopp är många. Var tionde elev hoppar av, och en av fyra når inte godkända slutbetyg inom fyra år. I dag är det ungefär 8 procent av 18–24-åringarna som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar för att göra det. Det är uppseendeväckande att regeringens mål tillåter en ökning till 10 procent. Regeringen har alltså inte några som helst ambitioner att förbättra situationen. Återigen sänker man förväntningarna och kraven.

Vi socialdemokrater vill inte liknöjt acceptera att var tionde ung människa ska gå ut i vuxenlivet utan grundläggande utbildning. Vårt mål är att alla ska ha en fullvärdig gymnasieexamen före 25 års ålder. Som ett mål på vägen vill vi till 2020 minska andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller studerar för att få det till ca 5 procent. Vi vet att det går att förbättra resultaten genom strukturerat arbete med höga förväntningar och krav.

På Angeredsgymnasium i Göteborg, där jag kommer ifrån, har antalet avhopp minskat kraftigt tack vare ett målmedvetet arbete med specialpedagogisk bas, vuxenguider och nära relationer mellan lärarlaget och eleven. Här finns en studiehall med specialpedagogisk kompetens där läxläsningshjälp ges till alla elever. Fler och fler elever klarar av att möta lärarnas höga förväntningar. Numera ligger därför Angeredsgymnasiet 40 procent under riksgenomsnittet när det gäller andelen avhoppade elever.

Herr talman! Utbildning ska vara ett investeringsområde. Därför håller det inte att skära ned på anslagen till gymnasieskolan som regeringen gör. 675 miljoner har regeringen skurit ned med under 2012, och man planerar dessutom att skära ned med 1 360 miljoner under 2014. Bara en bråkdel är effektiviseringar, och resten är nedskärningar. Dessutom görs detta i en period när skolan är ordentligt upptagen med att genomföra förändringarna inom den nya gymnasieskolan. De sammantagna effekterna för eleverna är helt enkelt att deras utbildning försämras.

Däremot satsar regeringen närmare 30 miljoner i skattesänkningar till familjer som har råd att betala privatundervisning i hemmet med läx-RUT. Det är en tydlig signal. Den moderatledda regeringen bryr sig allt mindre om skolans likvärdighetsuppdrag. Den sänker kraven och målsättningarna, och den drar sig inte för att ge privilegier till den som redan har det bra.

Herr talman! Den svenska skolan ska vara kompensatorisk, den ska ta vara på ny forskning och den ska stimulera excellens och kreativitet. För de elever som snabbt tillägnar sig kunskap ska undervisningen innebära en utmaning, och det ska gå lättare att lära mer och gå vidare.

Vi vill inrätta ett forskningsinstitut för lärande som ska arbeta med skolutveckling samt systematisera och sprida goda forskningsresultat. Det finns ingen poäng med att skolor på flera olika ställen upprepar varandras misslyckanden.

Digital kompetens och informations- och mediekunnighet behöver utvecklas. Kravet på att behärska digitala verktyg är på god väg att bli en självklarhet för alla, både i arbetslivet och för att man kritiskt ska kunna reflektera över digitala mediers informationsinnehåll. Det är oroande att Sverige har halkat efter när det gäller utvecklingen av det digitala lärandet och att det finns stora skillnader i tillgången till it i skolan. Därför behöver Sverige en nationell it-strategi för skolan.

Ett sätt att stimulera kreativitet och lärande är att satsa på estetiska ämnen. Den som ägnar sig åt estetiska ämnen får lättare att lära också på andra områden. Därför ska estetiska ämnen vara gymnasieövergripande.

Herr talman! Sverige har en stark och högteknologisk tillverkningsindustri som utgör en viktig tillväxtmotor. Men regeringens omgörning av gymnasieskolan riskerar att göra det ännu svårare för näringslivet att hitta den kompetens som man behöver. Ett problem är att yrkesprogrammen inte längre automatiskt ger behörighet till högskolestudier. Efter den förändringen rasade ansökningarna till yrkesprogrammen med 18 procent på två år.

Skolverket och en rad organisationer pekar ut behörighetsförändringen som skäl till att allt färre söker till yrkesprogrammen. Vid utbildningsutskottets hearing om gymnasieskolan i februari menade Svenskt Näringsliv att högskolebehörigheten behövs på alla yrkesprogram. SCB har visat att 25 procent av de elever som i dag går på högskoleförberedande program aktivt har valt bort yrkesprogrammen eftersom de inte ger högskolebehörighet. OECD rekommenderar i en rapport från 2007 att yrkesprogrammen ska leda till högskolebehörighet för att säkra en högkvalitativ utbildning utan återvändsgränder, som de uttrycker det.

Herr talman! Det är en öronbedövande kör av röster som varnar för effekterna av att ha gymnasieutbildningar som inte ger högskolebehörighet, men regeringen lyssnar helt enkelt inte på det örat.

För att ytterligare sänka kraven och förväntningarna har regeringen också föreslagit ettåriga gymnasieutbildningar. Men svenska företag och andra arbetsgivare är mycket tydliga med att de inte efterfrågar 16–17-åringar utan tillräcklig utbildning. SCB:s arbetskraftsprognos visar att det kommer att finnas ett stort behov av yrkesutbildade på gymnasienivå i framtiden. Med ettåriga gymnasieutbildningar och avskaffad allmän högskolebehörighet riskerar denna brist att bli än större.

Vi socialdemokrater accepterar inte att man först sviker eleverna i grundskolan genom att inte ge dem tillräckligt stöd och sedan som enda åtgärd sänker förväntningarna och kraven genom en ettårig yrkesutbildning som inte duger på arbetsmarknaden. Vi vill i stället satsa på yrkesprogrammen och utveckla dem till yrkescollege där teoretiska delar varvas med praktik i ett tätare samarbete med näringslivet för att bättre motsvara de behov som finns.

Herr talman! I länder som liknar vårt minskar nu ungdomsarbetslösheten, men i Sverige har framför allt långtidsarbetslösheten bland unga parkerat på oroväckande höga nivåer. Hårdast drabbade är de ungdomar som saknar fullgjord gymnasieutbildning. Det är ingen tillfällighet att 70 procent av de 18–24-åringar som finns på socialkontoren har hoppat av eller aldrig börjat på gymnasieskolan. De får sämre möjligheter att etablera sig i vuxenvärlden och få en bostad. De får sämre ekonomi, sämre hälsa och sämre resurser att hantera livet.

Det är uppenbart att nio års grundskola inte längre är tillräckligt som grundutbildning för resten av livet. Inte heller duger det för den svenska arbetsmarknaden. Därför vill vi socialdemokrater ha en obligatorisk gymnasieskola upp till 18 år. Det är ett ambitiöst men realistiskt steg. Så tycker också en majoritet av svenska folket, enligt en opinionsundersökning som undersökningsföretaget Yougov har genomfört.

Herr talman! Den svenska skolan ska rusta eleverna för att möta framtiden under många år framöver. Vi socialdemokrater vill att skolan ska möta eleven med höga förväntningar och höga krav, och vi backar upp med investeringar i lärare och elever. Vi vill ha en likvärdig skola som stimulerar kreativitet och som ger ungdomar möjlighet att hitta ett yrke att utvecklas inom. Vägen dit går inte genom sänkta förväntningar och sänkta krav.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mattias Jonsson (S).

Anf. 5 JABAR AMIN (MP):

Herr talman! Utbildning och ny kunskap ger oss möjlighet till utveckling. Ett modernt, utvecklat och hållbart Sverige förutsätter en modern och tidsenlig utbildningspolitik.

Just detta har visat sig vara en bristvara hos alliansregeringen. Vad alliansregeringen har genomfört, oftast i det tysta, är förändringar som har lett till uppdelning, sortering och återvändsgränder.

Allt fler dörrar till vidareutbildning stängs, och sorteringen av elever kryper allt längre ned i åldrarna. De borgerliga utformar sin skolpolitik delvis för att straffa dem som inte gör rätt val vid rätt ålder.

Miljöpartiet vill i stället och i varje läge uppmuntra och stödja den som vill gå längre eller utbilda sig mer, oavsett när man fattar det beslutet.

De frågor som berör den gymnasiala utbildningen och som vi debatterar i dag är många. En av de frågor som förtjänar mer debatt är frågan om de många avhopp. Under alliansregeringens tid har andelen gymnasieelever som har hoppat av gymnasiet varit hög. Det är ett misslyckande. I stället för att garantera eleverna det stöd de har rätt till och på så sätt på ett tidigt stadium förebygga och minimera avhopp har alliansregering-

en, och särskilt Folkpartiet som ansvarigt för utbildningspolitiken, valt att sänka kunskapskraven.

Herr talman! Alliansregeringens kunskapssänkarreform har nu fått tummen ned även av eleverna. När kunskapskraven sänks för yrkesprogrammen och när möjligheterna att på ett enkelt sätt få högskolebehörighet försvåras väljer allt färre elever yrkesprogrammen. Det visar en rapport från Skolverket. En tydlig bild kommer fram om vi ser på årskurs 1. År 2010 var det 35 procent av gymnasieeleverna som valde ett yrkesprogram. År 2012 hade det gått ned till 29 procent. Det är en minskning med 6 procentenheter.

Det är synd att regeringen på så sätt gjort att färre elever väljer yrkesprogrammen, program som är viktiga och centrala för den svenska arbetsmarknaden.

För en månad sedan skrev Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, att 13 procent av gymnasieeleverna riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden genom att de inte fullföljer sina studier. Så här skrev SKL: En person i utanförskap kostar samhället mellan 10 och 15 miljoner kronor. I Sverige befaras 13 000 unga inte gå färdigt gymnasiet och riskerar därmed ett livslångt utanförskap genom att de inte kommer in på arbetsmarknaden. Skulle en av dessa individer hamna i ett missbruk är summan i stället 40 miljoner.

En enkel matematik ger vid handen att om man multiplicerar 13 000 individer som inte går färdigt sin utbildning med 10 miljoner kommer vi upp till över 100 miljarder kronor. Detta skulle vara slöseri av ofantliga mått om vi tillät det.

Redan förra våren varnade vi för att regeringens besparingar och neddragningar till gymnasieskolorna kommer att drabba skolorna, men regeringen ville inte lyssna utan slog dövörat till. Först efter hårda protester från även Sveriges Kommuner och Landsting har den borgerliga regeringen gått med på att ställa in de aviserade neddragningarna som skulle ha drabbat skolan – men bara under 2013. Även om mer resurser inte löser alla skolans utmaningar skapar brist på resurser svåra hinder för skolan att möta varje elev och ge eleverna de verktyg som behövs för att klara skolan.

Herr talman! Alldeles för många unga lämnar i dag tonåren utan en fullständig gymnasieutbildning. Andelen som fem år efter att de börjat läsa på gymnasiet fortfarande inte har ett slutbetyg har varit konstant de senaste åren. Drygt var femte person har vid 20 års ålder inte fullföljt gymnasieutbildningen. Den borgerliga regeringen har inte förmått att åtgärda detta.

Ett annat problem är segregationen mellan skolorna. Segregationen mellan skolorna drabbar den enskilda eleven, som inte ges chansen att nå sin fulla potential. För att alla elever, oavsett vilken skola hon eller han går på, ska få samma möjligheter vill Miljöpartiet ålägga kommunerna att ha ett resursfördelningssystem som riktar resurserna dit där behoven är störst. I dag är det endast en minoritet av Sveriges kommuner som tillämpar ett fördelningssystem med någon form av tilläggsresurs utifrån socioekonomiska behov. Det vill vi ändra på.

Många barn och ungdomar mår dåligt, herr talman. Många barn och ungdomar mår dåligt i den svenska skolan i dag. Det visade den senaste rapporten från OECD.

Det är dock inte främst lärarnas ansvar att hantera ohälsan, utan det ska särskilt utbildad expertis göra. För att eleverna också ska ha möjlighet att orientera sig i det ofta snåriga utbildningssystemet behöver de dessutom kvalificerad handledning. Det är viktigt att alla elever får tillgång till stöd, oavsett vilken skola eleven går på. Miljöpartiet vill därför satsa på mer personal inom skolan.

Herr talman! Miljöpartiets grundsyn är att skolan ska stödja eleverna i deras utveckling till självständiga och trygga individer. Självklart är det samhällets uppgift att skydda alla ungdomar från alla former av våld och förtryck. En del i detta är att ge alla ungdomar, särskilt unga kvinnor, konkret information om rätten att bestämma över sitt liv, sin sexualitet och sitt val av partner samt hur samhället kan stödja dem i detta.

Ungas förmåga att vara aktiva och medvetna konsumenter och kunna ta ansvar för sin egen ekonomi ska inte bero på vilka hemförhållanden de kommer från. Skolan ska vara kompensatorisk och verka för att dessa skillnader utjämnas. Det är en självklarhet att frågor som hem- och konsumentkunskap, där privatekonomi ingår, ska få större utrymme i skolorna och i synnerhet i gymnasieskolan. Unga måste förberedas för att få en god grund att stå på när de börjar tjäna pengar och få vägledning i hur man gör medvetna val för en god ekonomi. Skolans roll i det måste stärkas.

Med detta vill jag, herr talman, avslutningsvis yrka bifall till vår reservation 16.

Anf. 6 CARINA HERRSTEDT (SD):

Herr talman! Alla elever är inte teoretiskt lagda, och det måste anses värdefullt att arbeta praktiskt såväl som teoretiskt. Därför menar jag att regeringens reform när det gäller yrkesprogrammen var befogad.

Enligt en ganska färsk undersökning från SCB får hela 70 procent arbete efter avslutad utbildning. Svenskt Näringsliv har också uttalat sig och sagt att yrkesprogrammen är nödvändiga för att få den kompetens som krävs på arbetsmarknaden. Totalt har antalet sökande till yrkesprogrammen sjunkit, och trots att det är för tidigt att säga att detta är en effekt av reformen menar jag att utbildningen måste vidareutvecklas ytterligare.

Även om det främst är inom vård- och handelsutbildningarna som elevunderlaget sviktat är det nödvändigt att anpassa utbildningen utifrån dagens arbetsmarknad. För att åstadkomma detta bör arbetsmarknadens parter ges större inflytande över utbildningens inriktning och verksamhet. Att anpassa den yrkesförberedande delen av utbildningen ännu mer till den verklighet som råder på dagens arbetsmarknad skulle öka andelen elever som får jobb efter utbildning och därmed också göra utbildningens verksamhet mer populär.

Att låta arbetsmarknadens parter få inflytande över den yrkesförberedande delen av utbildningen stämmer dessutom väl med 15 kap. 2 § och 4 § skollagen, som handlar om att samverka med det omgivande samhället och gymnasieutbildningars anpassning till det rådande arbetslivet. Reservation 10, som jag yrkar bifall till, handlar just om att ge arbetsmarknadens parter större inflytande över kursplaner och mål för den yrkesförberedande delen av utbildningen.

Herr talman! Alla elever ska få rätt till den hjälp de behöver, men lika viktigt är det att stimulera och utmana de elever som är extra duktiga. Jag tycker därför att förslaget om att de gymnasieelever som vill ska kunna läsa enskilda ämnen på högskolenivå är bra, och jag yrkar bifall även till reservation 6.

En annan sak som oroar mig en aning är den reklam som en del gymnasieskolor profilerar sig med. Kvaliteten på reklamen är såklart varierande. En del är av informationskaraktär medan annat är att betrakta som mer eller mindre oseriös reklam. Ofta är reklamen ganska intetsägande med några innehållslösa sloganer och lockande bilder. Det förekommer inte heller sällan att man lockar eleverna med datorer och dylikt.

Det finns undersökningar som visar att det finns en ökande trend vad gäller de resurser som gymnasieskolor lägger på reklam. Problemet är att skattepengar i en inte obetydlig omfattning går direkt till reklam, och mycket av skolpersonalens tid går åt till att arbeta med ren marknadsföring just i kampen mot det vikande elevunderlaget. Att låta skattepengar och skolpersonalens arbetstid användas till detta är kanske inte vad skattebetalarna valt att betala sin skatt till. Det är pengar som skulle ha kunnat gå till välbehövliga lärartjänster eller på annat sätt användas på ett bra sätt i verksamheten.

Naturligtvis menar jag inte att all marknadsföring är dålig. När relevant information ges om skolans utbildning eller kanske om skolans tidigare resultat kan det vara till hjälp för eleverna att välja rätt skola. Men då ska det vara marknadsföring av det informativa slaget. Vi anser att regler behöver införas och stipuleras i skollagen angående marknadsföring till unga elever där tyngdpunkten läggs på information i stället för på braskande reklam. Jag vill därför yrka bifall till reservation 21 och vår motion i det ämnet.

Herr talman! Alla elever måste känna sig trygga i skolan oavsett om det är grundskola eller som i det här fallet gymnasieskola. Därför anser jag att det är helt naturligt och självklart att lagen om registerkontroll även ska gälla dem som söker arbete inom gymnasieskolan. Detta ligger helt i linje med vår politik. Vi vill dessutom gå steget längre, och i justitietskottet har vi sagt att ”alla jobbsökande till samtliga yrken inom vilka man kontinuerligt arbetar med barn obligatoriskt ska registerkontrolleras för tidigare sexualbrottsbelastningar”.

Vi tycker dessutom att lagen är en aning uddlös då den endast säger att en kontroll ska göras, men den talar inte om hur man ska agera om det finns en belastning i registret. Därmed kan någon bli anställd trots en belastning i registret. Den frågan ligger dock inte i utbildningsutskottet.

Det är viktigt att alla elever kan gå till skolan och känna sig trygga. Jag menar att det förebyggande arbetet mot mobbning och kränkande behandling bör tas på större allvar och vara ett led i det arbete som ska se till att skolpersonal har rätt kunskap och rätt kompetens på området. Skolorna måste agera mer resolut och kraftigt likaväl som det måste bli konsekvenser för de skolor som inte agerar korrekt. Det måste ske i form av skärpt lagstiftning. Också detta är ett förslag helt i linje med vår politik. Vi har tidigare i vår budget föreslagit riktade satsningar på arbetet med att förebygga mobbning och kränkning i grundskolan. Ett bifall till reservation 20, som föreslår just detta, blir därför en naturlig följd av vårt arbete.

En annan viktig sak i det arbetet är att vi även här egentligen vill gå hårdare fram. Vi menar att när det förekommer kränkning och mobbning är det den som mobbar som ska flyttas och inte den mobbade, detta i de fall det blir aktuellt med flytt.

Avslutningsvis vill jag be om ursäkt för att jag inte tidigare aviserat vad jag tänkte yrka bifall till, men jag har inte varit delaktig i hela detta ärende, och därför är det lika bra att vara rakryggad och ärlig och säga att det helt enkelt har missats. Det är dock motioner och förslag som vi tidigare ställt oss bakom, så det handlar inte om att vi svängt i någon fråga. Totalt yrkar jag således bifall till fem reservationer i dag, nr 6, 10, 20, 21 och 22.

Anf. 7 ROSSANA DINAMARCA (V):

Herr talman! Gymnasieskolan har utvecklats från en angelägenhet för några få till en skola för alla. Allt fler ungdomar har fått möjlighet till mer och bättre kunskaper som svarar mot höjda krav från såväl samhällslivet som arbetslivet. För Vänsterpartiet är satsningar på utbildning en nödvändig förutsättning för samhällets utveckling och sociala frigörelse. Gymnasieskolan ska därför vara en rättighet och ge alla elever utökade valmöjligheter genom att förmedla kunskap och bildning. Gymnasieskolan ska på samma sätt som grundskolan ha skyldighet att se till att alla elever når målen.

Vi vill att alla elever ska mötas av höga förväntningar när de börjar gymnasieskolan. Historien visar att förväntningar leder till goda resultat. Många konservativa var skeptiska till att införa enhetsskolan, eller grundskolan, med nio års skolgång för alla barn. Därefter såg de gymnasieskolan som ett oöverstigligt hinder för folkflertalet. I dag påstår borgerligheten att elever på yrkesförberedande program har svårt att ta till sig teoretiska kunskaper. Eleverna har alltid svarat positivt på högre ambitionsnivåer i utbildningssystemet. Höga förväntningar har höjt den generella kunskapsnivån och gjort Sverige till en kunskapsnation.

Den ålderdomliga föreställning som motiverat skillnader mellan teoretiska och praktiska yrken gäller inte vare sig i dagens eller i framtidens samhälle. God språkförmåga och språkförståelse är i dag lika viktigt på alla arbetsplatser. Därtill kräver demokratin och den medborgerliga delaktigheten samma nivå och omfattning för alla i fråga om samhällskunskap och omvärldsorientering.

Den treåriga gymnasieskolan har inte bara stärkt de teoretiska kunskaperna utan också inneburit att den yrkesinriktade delen av utbildningen har kunnat utökas och förbättras. De yrkesförberedande programmen ska ge tillräcklig kunskap för att börja arbeta inom ett yrkesområde utan att låsa in eleverna i en speciell nisch på arbetsmarknaden. Därför ska yrkesutbildningarna också ge en generell grund varifrån kunskaper och förmågor kan vidareutvecklas.

I vissa fall kan det vara motiverat med en snävare specialisering beroende på lokala eller yrkesspecifika behov, men i normalfallet är det arbetsgivarens ansvar att färdigutbilda till ett yrke och för de speciella arbetsuppgifter som finns på varje arbetsplats. Arbetslivet har också ett ansvar att samarbeta med skolan och göra praktik och lärlingsutbildning till en möjlighet. Samverkan mellan skola och arbetsliv är också ett sätt att skapa flexibla och moderna yrkesutbildningar.

Tidigare gick ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan på ett yrkesförberedande program. Sedan den nya gymnasieskolan införts går nu bara drygt en tredjedel ett yrkesprogram. Utifrån den sociala struktur som råder i dag på de nationella programmen är det lätt att konstatera att den sociala snedrekryteringen kommer att öka på högskolan med den nya gymnasieskolan.

Möjligheten att läsa in högskolebehörigheten inom ramen för ett yrkesprogram är ett betydligt sämre alternativ än att gå ett högskoleförberedande program. Elever på yrkesprogram måste utnyttja det individuella valet eller ett utökat program för att läsa in de poäng som krävs för att få högskolebehörighet. Även om de gör det kommer de inte att kunna konkurrera om studieplatser på högskoleutbildningar, eftersom de inte ges någon möjlighet att läsa kurser som ger meritpoäng. De får även mindre utrymme att läsa in de särskilda behörigheter som krävs för väldigt många högskoleutbildningar.

Att kunna läsa vidare är en möjlighet som inte behöver utnyttjas men som kan fungera som ett frikort om livet tar en annan vändning än man tänkt sig. Därför anser vi, liksom arbetsgivare, såsom Svenskt Näringsliv som nämndes här tidigare, och fackliga organisationer, att alla nationella gymnasieprogram ska ge grundläggande behörighet till högskolan.

Herr talman! Grundskolan ska ge tillräckliga kunskaper och förbereda eleverna för samtliga nationella program på gymnasieskolan. Det innebär att det inte behövs olika regler för behörighet till olika program. Vi i Vänsterpartiet är kritiska mot den uppdelning av behörighetskraven som högerregeringen genomfört. Numera behövs det godkänt i åtta ämnen i grundskolan – däribland svenska, engelska och matte – för att vara behörig till ett yrkesförberedande program. För behörighet till de högskoleförberedande programmen krävs det godkänt i tolv ämnen.

De differentierade behörighetsreglerna ger en stark signal till både elever och föräldrar om vilken ambitionsnivå olika elever ska lägga sig på och kan därmed kraftigt minska deras framtida valmöjligheter. Att dra en knivskarp gräns mellan yrkes- och studieförberedande programs behörighetskrav är inte heller befogat. Enskilda yrkesförberedande program kan mycket väl kräva lika stora förkunskaper som studieförberedande program eller större. De nya behörighetsreglerna kommer inte att leda till att eleverna får bättre kunskaper eller att fler elever når målen. Däremot ökar sorteringen genom att tusentals elever inte kommer att bli behöriga till ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan.

För att förhindra en sådan utveckling vill vi att lika behörighetsregler ska gälla för alla nationella gymnasieprogram. Det gör att även elever med snävare intressen med inriktning antingen mot det estetisk-praktiska hållet eller mot samhälls- och naturvetenskap får möjlighet att bli behöriga till samtliga program. Detsamma gäller elever som nyligen anlant till Sverige som flyktingar. Givetvis förutsätter dessa behörighetsregler också att det genomförs en rejäl satsning på kvalitetshöjande åtgärder i grundskolan med bland annat fler behöriga lärare, stärkt modersmålsundervisning, bättre utvärdering och uppföljning av undervisningen samt ett resursfördelningsystem som tar hänsyn till elevernas bakgrund och förutsättningar och därmed skiftande behov av stöd.

Herr talman! Ett relativt nytt begrepp inom skolans värld är ”entreprenöriellt lärande”, som innebär att utveckla och stimulera generella

kompetenser som att ta initiativ och ansvar och omsätta idéer i handling. Samtidigt som man uttrycker att detta är något som ska in i skolan tar man bort estetisk verksamhet som kärnämne. Det rimmar illa. Vänsterpartiet tycker att det är självklart att alla gymnasieelever ska utveckla och använda sin fantasi och kreativitet samt sin förmåga att kommunicera genom att delta i estetisk verksamhet. Det krävs också kunskaper för att ta del av och tolka det kulturella utbudet. Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer är dessutom en av de åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande som fastställts av EU och som Sverige som medlemsland ställt sig bakom. Estetik, kreativitet och förmåga att uttrycka sig konstnärligt är vidare en tillgång i många yrken. Därför bör det vara ett kärnämne i alla nationella program.

Något som den här regeringen har pratat väldigt lite eller inget alls om är elevinflytande. Vi måste sträva efter att stärka elevernas inflytande. Oftast begränsas inflytandet till sociala frågor som rör måltider, skolgården och rastverksamhet. Vi anser att även delar som har anknytning till undervisningens organisering, såsom diskussioner om förbättrad samordning av provperioder, en jämn arbetsfördelning för eleverna under läsåret, innehåll i temaveckor och inte minst trygghetsarbete och ordningsregler, bör kunna vara föremål för ett vitalt elevinflytande.

Såväl elevrepresentanter som elevskyddsombud ska ha rätt till utbildning och kompensatorisk stöd för den undervisning de gått miste om under sin utbildning. Skolan ska också vara skyldig att tillhandahålla lokaler så att elever och elevrepresentanter kan hålla de möten och andra sammankomster som krävs för att de ska kunna utöva det inflytande de har rätt till.

Därmed yrkar jag bifall till reservationerna 3 och 7.

Anf. 8 MICHAEL SVENSSON (M):

Herr talman! Detta är visserligen bara ett motionsbetänkande, men jag tycker ändå att det förtjänar en ordentlig genomgång. Det handlar om den mycket viktiga gymnasieskolan.

Vi har nu hört från oppositionen att resultaten går ned, att segregationen ökar, att regeringen saknar ambitioner, att vi sänker kraven och att vi skär ned. Alla slänger sig med olika siffror och hänvisar till olika tabeller. Som historiskt och skolhistoriskt intresserad kommer jag att ge en kort historisk exposé. För att blicka framåt behöver vi nämligen svar på varför vi står här, hur vi kom hit och när resan inleddes – utför, skulle man möjligtvis kunna tillägga.

Det finns några reformer och förändrade synsätt som är centrala när vi diskuterar skolan och i synnerhet gymnasieskolan. Det gäller framför allt fyra förändringar och reformer: kommunaliseringen, decentraliseringen – med ett annat sätt att styra för staten; man gick från regelstyrning till målstyrning – radikaliserings och avprofessionaliseringen.

Skolsektorn har varit arena för ideologisk kamp de senaste 150 åren. Under de senaste 40–50 åren har reformarbetet tilltagit, med ett crescendo under 80- och 90-talen. Sveriges parallella skolsystem, med folkskola och läroverk, ersattes av enhetsskolan. Redan då och tidigare fanns tankar från olika skolkommissioner om en kommunalisering – av många olika skäl, åtskilliga av dem goda. Den kommunalisering som kom att genomföras av Göran Persson kom dock att få ett helt annat utseende än

de förslag som fanns tidigare. Under denna tid ändrades också betydelsen av begreppet ”likvärdighet”. Man gick från en total centralstyrning, där alla skulle behandlas likvärdigt, till att alla elever skulle behandlas efter sina egna individuella förutsättningar. 70- och 80-talens reformer skulle kanske ha fungerat bättre om de inte hade sammanfallit med kulturradikalism och en omfattande vänstervåg.

Kommunaliseringen sammanföll i tid med ett förändrat synsätt i staten, som jag nämnde inledningsvis. Man övergick alltmer från regelstyrning och central styrning till en decentraliserad målstyrning. Staten trädde tillbaka, extra tydligt inom utbildningsområdet. De första åren under 90-talet saknades dessutom nationella måldokument. Först ålades kommunerna ansvaret. Därefter inleddes en period av ”trial and error”, då kommunerna skulle utarbeta lokala styrsystem. Statens styrning uppvisade omfattande brister.

Läraryrollen övergick vid 90-talets början från specialisten med stark yrkesidentitet, alltså olika typer av lärare med olika kompetens, ämnes- och stadiemässigt, till vad som tillspetsat kan kallas den allmänne trivselvaktmästaren, någon som representerar de vuxna i skolan. Det innebär inte att vi är för ett återförstatligande. Vi tror inte att det löser dagens problem.

Det finns nu ett kunnigt och stödjande skolverk och en vass skolinspektion. Det finns en ny lärarutbildning. Intaget på lärarutbildningarna visar på en svag ökning. Vi hoppas också att reformen med karriärtjänster ska bidra till en positiv utveckling. Både stat och kommuner har ett gemensamt ansvar för skolan.

Jag har nu nämnt kommunalisering och införande av en otydlig målstyrning. Samtidigt med detta radikaliserades skolan, dess mål och lärarutbildningen. Ett antal mycket progressiva och radikala professorer i pedagogik fick mycket stort inflytande över skolan. Jag ska nämna några meningsyttringar från denna tid:

- Läraren ska enbart vara stödjande.
- Den progressiva pedagogiken utgår från att eleverna självmant kommer att söka kunskap, bara de slipper läxor och betyg.
- Ämneskunskap har inget egenvärde.
- Lärarhögskolan ska utgöra en viktig kanal för att göra partiets ideologi till statens.

Många avhandlingar genom åren, både tidigare och dess värre även på 00-talet, har handlat om politiska och sociala attityder knutna till klass, kön och etnicitet snarare än om studieansträngningar och framgångsrika undervisningsmetoder. I knäet på de radikala professorerna satt dåtidens socialdemokratiska utbildningspolitiker. Man skulle kunna travestera Churchill genom att säga att aldrig har så få gjort så stor skada för så många.

Det är alltså därför som det ser ut så här i dag. Det är fyra olika reformer och ändrade synsätt som olyckligtvis sammanföll. Naturligtvis har vi i dag ett helt annat samhälle och andra elever som ställer helt andra krav. På 60- och 70-talen gick kanske 20 procent av eleverna vidare till gymnasieskolan. I dag är det i stort sett 100 procent – 99,5–99,6 procent.

Låt mig efter denna historiska genomgång hoppa fram ett antal år. År 2007 visade Timss att i matte och NO har inget land, förutom Bulgarien, tappat så mycket som Sverige. År 2003 konstaterades i en nordisk rapport att var fjärde lärare i gymnasieskolan var obehörig. Därför skulle jag vänligen vilja be berörda att ompröva sina argument när man hävdar att utförsbacken inleddes 2006.

Tvärtom inleddes ett omfattande reformarbete 2006. Genomgripande analyser och ett gediget grundarbete gjorde att dessa reformer sjösattes, som alla vet, 2011. Jag vill också gärna påminna kammaren om att beslutet fattades med stor majoritet. Det är bra. Skolan behöver nu långsiktighet och arbetsro. Mindre justeringar kommer självklart att behöva göras under resans gång.

Vi har nu fått en modern gymnasieskola med Gy 2011. Jag har aldrig mött så många positiva omdömen runt om i landet från lärare, rektorer och skolledare. Det gäller skollag, betygssystem och hela Gy 2011. Sju av tio elever fullföljer sin utbildning inom tre år. Tanken är naturligtvis att med en bättre anpassning, något färre valmöjligheter i skolan och mer av programmets ämnen ska en bättre gymnasieskola skapas. Årskullarna minskar nu ytterligare några år, och det ställer naturligtvis speciella krav på skolledare och kommuner.

Tanken med tolv yrkesprogram och sex högskoleförberedande program är att alla elever ska få en adekvat och bra utbildning som förbereder för yrkeslivet eller fortsatta studier. Men missvisande information från ett antal ”syvare” och några ledande politiker i Sveriges riksdag – i alla fall inom utbildningspolitiken – har skapat missuppfattningen att med yrkesprogrammen är dörrarna stängda. Så är inte alls fallet, och de har inte varit det. Men för att underlätta ytterligare ser nu regeringen till att alla yrkeselever kan läsa in sin högskolebehörighet inom sina 2 500 poäng. Gemensamt från utskottet ber vi också regeringen att se över och stärka kvaliteten i APL.

Några ondgör sig över vikande siffror för yrkesprogrammen, men då ska man hålla i minnet att det nya teknikprogrammet är en succé, likaså ekonomiprogrammet. Estetprogrammet har förts över till högskoleförberedande program. Detta sammantaget med osäkerhet, nyfikenhet och i vissa fall kanske vilseledande information kan ha lett till något vikande siffror. Men det har kompenseras av ökat intag på de teoretiska linjerna, vilket tydligen några retar sig på alldeles enormt.

Jag har varit ute i kommuner och intervjuat många, och då har framkommit att antalet elever på byggprogrammet minskar. Det beror på att man ser på konjunkturen. Tyvärr ligger man fel i fas. De elever som går in på byggprogrammet i dag kommer naturligtvis inte att ha några problem att få jobb när de går ut, men de tittar på konjunkturen just nu. Men vi hoppas på att fler ”syvare” ska ge bättre information, och kommuner och län måste också ta till sig av statistiken på ett bättre sätt.

Vad gäller vård- och omsorgsprogrammet kommer regeringen att återkomma med ett förslag som ska göra programmet mer attraktivt.

Herr talman! Jag vill avsluta mitt anförande med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Jag vill också komma med en vänlig och stilla önskan, även om jag kanske talar för döva öron, nämligen att sitta still i båten. Låt reformerna verka ett tag, och låt oss tillsammans lyfta fram allt det positiva i Skol-

sverige. Det finns en del saker som vi kan göra bättre, och där ska vi hjälpas åt, men vi ska också se till att lyfta fram och sprida allt som är bra.

(Applåder)

Prot. 2012/13:88
10 april

Gymnasieskolan

I detta anförande instämde Pia Hallström och Björn Samuelson (båda M).

Anf. 9 CECILIA DALMAN EEK (S) replik:

Herr talman! Det är sant att skolan behöver breda överenskommelser. Där är vi överens. Men det är intressant att Moderaterna pratar om annat än den politik man står för och att ta ansvar för den politik som regeringen nu för. Ändå är Jan Björklund den utbildningsminister som efter andra världskriget har suttit längst vid makten. Då har man väl ändå någon sorts ansvar för utbildningen.

Jag talade om nedskärningarna i gymnasiet. I min hemkommun Göteborg har det skett en nivåsenkning med 115 miljoner. 8 miljoner av dessa 115 miljoner motsvarar det som regeringen säger är effektiviseringar. Resten är helt enkelt nedskärningar. Med de förutsättningarna äventyras många goda satsningar, bland annat de jag nämnde på Angeredsgymnasiet och andra skolor. Hur kan ni påstå att ni satsar på gymnasiet samtidigt som ni gör kännbara nedskärningar?

Anf. 10 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Det bör inte ha gått någon förbi i kammaren att årskullarna minskar drastiskt fram till 2017. Det innebär att det kommer att gå åt något mindre pengar till gymnasieskolan.

Jan Björklund har suttit länge vid makten. Vi hoppas att det blir ytterligare några år.

Vi sjösatte ett antal reformer 2011, och det är väl ingen här inne som tror att de redan kan ha påverkat den utveckling som har pågått sedan 2006–2007. Resultaten av den lärarutbildning som har införts nu kommer inte att synas förrän om några år.

Jag har en fråga till Cecilia Dalman Eek angående den obligatoriska gymnasieskolan som ni har talat er varma för. Jag har här siffror från en utredning som ni har gjort inför förslaget om obligatorisk gymnasieskola. Den största orsaken till avhoppet är Trött på att studera, och den gruppen är hela 32 procent.

Jag misstänker att ni har funderat igenom förslaget, och jag skulle gärna vilja veta: Hur många fler elever tror du att ni kan hjälpa genom att införa en obligatorisk gymnasieskola, speciellt eftersom en del av avhoppet sker efter att de fyllt 18 år?

Anf. 11 CECILIA DALMAN EEK (S) replik:

Herr talman! Det är intressant att vi inte får något svar på varför ganska abrupta nedskärningar i skolan är ett effektivt sätt att utveckla gymnasiet.

Man skulle kunna besvara frågan om det obligatoriska gymnasiet med ännu en fråga: Varför har inte regeringen engagerat sig lite mer i att ge de här ungdomarna det stöd de behöver för att känna studiemotivation när man vet att gymnasieskolan är nödvändig? Arbetsgivarna säger att

det inte finns någon chans att klara sig med bara grundskola. Då sänker ni kraven. Är det ert enda svar till dessa ungdomar? Det duger inte.

Ungdomarna vet att man behöver utbilda sig. Vi vill hitta sätt att ge dem möjlighet att göra det. Ni sänker bara kraven och säger: Slipp då! Det ger inte dessa ungdomar en bättre framtid.

Anf. 12 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! Jag vet inte om vi befinner oss i samma värld. Jag tyckte att jag läste i betänkandet att tre partier vill sänka kraven för de teoretiska linjerna. Jag förstår inte riktigt hur det går ihop. Om det är så ni vill lösa problemen, varför då inte ta bort behörighetskraven helt och hållet? Det är ju alldeles utmärkt och ser jättebra ut vad gäller siffrorna.

Det är väl också så att ni socialdemokrater har pratat om ett kontrakt mellan föräldrar, skola och elever. Jag levde i förvissningen om att födel-seattesten var ett tillräckligt kontrakt för att man skulle bry sig om sina barn och elever. Jag kan inte heller se hur det på något sätt ska kunna hjälpa fler elever med ett ganska otydligt kontrakt när de är 17–18 år. Jag har själv en 14- och en 15–16-åring, och jag vet vilka diskussioner man kan ha ibland. Att ha vissa saker på papper tror jag inte hjälper så mycket.

Min fråga gäller de sänkta behörighetskrav som ni vill ha för de teoretiska utbildningarna: Är det så ni ska lösa de problem vi har?

Jag vill också rikta en fråga om detta med ettårigt gymnasium: Var i budgetpropositionen kan det stå?

Anf. 13 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Michael Svensson sade att den nedförbacke som vi ser i kunskapsresultaten började tidigare än när den här regeringen tillträdde, och det är sant. Men det som Michael Svensson glömde i sin historie-exposé var att vi tillsammans med den socialdemokratiska regeringen och Miljöpartiet i princip hade sjuksatt en ny gymnasieskola, någonting som ni stoppade bara ett par månader innan. Det var inte så att vi tyckte att den förra gymnasieskolan fungerade perfekt. Vi såg problem med den och hade förslag på att göra om den.

Det som skilde stort mellan våra olika gymnasier reformer var att vi inte gjorde den differentiering som ni har gjort. Vi gjorde inte den uppdelningen, för vi anser att yrkeselever såväl som de som läser högskoleförberedande program bör ha samma grund att stå på, för att klara inte bara yrkeslivet utan även samhällslivet. Det är den stora skillnaden mellan våra olika reformer. Tyvärr var det inte vår reform som gick igenom.

Det jag vill fråga Michael Svensson är: Vad menar han med att det är vilseledande information som har lett till minskade ansökningar till yrkesprogrammen? Är det inte så att man måste använda individuellt val och utökat program för att få högskolebehörighet?

Jag tittade snabbt och såg att det krävs särskild behörighet bara för att bli förskollärare. Den som går barn- och fritidsprogrammet och använder sitt individuella val och utökat program kommer ändå inte att ha behörighet att söka till förskolläraryrket. Det är bättre för den eleven att söka sig till ett högskoleförberedande program. Vad den eleven då går miste om är praktik och kontakt med arbetslivet. Det är väl ingen bra utväg.

Anf. 14 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! I en tidigare debatt här i kammaren erkände en oppositionspolitiker att hon hade vilselett och gått ut med felaktig information.

Jag har varit en ganska flitig resenär runt om i landet, vilket säkert många andra i utskottet också har varit. Flera studie- och yrkesvägledare har då sagt: Jaså, ligger det till på det här viset? Det visste vi inte. På något sätt har vi bibringats felaktig kunskap om att dörrarna skulle vara stängda. Flera har alltså erkänt det öppet. Det leder naturligtvis till en oro för många elever – en mycket förståelig oro.

Om jag ska fortsätta historielektionen, som kan vara ganska intressant, har jag här en färsk rapport från IFAU. Man säger att sedan början av 90-talet har andelen som slutfört gymnasiet minskat kraftigt. Vidare säger man att avhoppet ökade i både yrkes- och studieförberedande program men var ett särskilt stort problem i yrkesprogrammet, där andelen som gick klart minskade med 5,1 procent till följd av de nya betygen. Bland annat skedde det en dramatisk ökning när man ökade från tvåårig till treårig gymnasieskola. Jag tycker naturligtvis att det var riktigt att man gjorde det.

Problemet är att ni vill tvinga in elever i samma form. Vi tror inte på det. Vi tror att alla elever har lika värde. Vi ska ge alla samma förutsättningar i skolan, men vi måste också låta elever göra ett eget val.

Jag har intervjuat elever på el- och energiprogrammet, på byggprogrammet och många andra och frågat speciellt de 30–40 procent i denna skola som inte har valt att läsa in högskolebehörighet, och de har sagt: Nej, vi vill inte. Vi vill koncentrera oss på våra kärnämnen, för vi vet att vi ska ut i yrkeslivet så fort som möjligt. Men vi vet också att dörrarna inte är stängda. Skulle vi ångra oss sedan finns möjlighet att komplettera utbildningen.

Anf. 15 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Michael Svensson svarade inte på min fråga: På vilket sätt har man vilselett elever? Är det inte så att eleven måste läsa in på sitt individuella val och utökat program? Är det en osanning? Vad ska den elev som tänkte bli förskollärare göra? Det räcker ju inte att gå bara barn- och fritidsprogrammet, läsa utökat program och använda sitt individuella val, för man behöver också särskild behörighet för att gå förskolläraryrket. På vilket sätt är det vilseledande att tala om det?

Ni har byggt en gymnasieskola som säger att det är bättre för den eleven att söka sig till ett högskoleförberedande program och gå miste om den praktik och den kontakt med arbetslivet som barn- och fritidsprogrammet erbjuder. Om vi ska förstärka yrkesprogrammen på riktigt ska man inte urholka dem på det sätt som regeringen har gjort och förutsätta att elever inte bryr sig så mycket om teoretiska ämnen.

Jag vill verkligen att du svarar på den frågan, Michael Svensson: På vilket sätt har vi vilselett någon? Stämmer inte det jag säger?

Det finns också ett annat bekymmer med den nya gymnasieskolan. Ni säger att de som går yrkesprogram ska ha hälften så mycket samhällskunskap. Ska de inte vara lika delaktiga samhällsmedborgare som alla andra? Det är ju det ni säger. Vi vet att män inom LO-yrkena är de som läser allra minst och till och med inte alls. Ni bygger en gymnasieskola som inte kommer att leda till en annan utveckling utan tvärtom leder till

att de kommer att läsa till och med ännu mindre än vad de redan gör i dag. Det ställer till det för deras barn och utvecklingen när det gäller kunskapsinhämtning. Det är ert ansvar.

Anf. 16 MICHAEL SVENSSON (M) replik:

Herr talman! En bättre gymnasieskola kommer vi framför allt att åstadkomma med en bättre grundskola. Det förbättrar många elevers möjlighet och kunskap att göra de riktiga valen i gymnasieskolan. Det suddar också ut en del skillnader som finns beroende på om man kommer från studievana hem eller inte. Har vi redan cementerat mycket av detta är det väldigt svårt att ändra någonting i gymnasieskolan.

Vi är också bekymrade. Jabar Amin tog upp de 15–20 miljoner som en elev ”kostar” under en livscykel. Kryddar vi det hela med lite kriminalitet, vilket tyvärr ofta är fallet, hamnar vi på 40 miljoner. De siffrorna har vi också. Det är förfärligt.

Det är därför vi på alla sätt försöker stärka utbildningen och se till att det blir enklare också för ungdomar att komma in i arbetslivet. Tyvärr är det enda jag ser från den samlade oppositionen att ni vill återgå till den gamla utslagningskola som gymnasiet delvis var.

Anf. 17 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Ett viktigt och ständigt debatterat område i utbildningspolitiken är gymnasieskolan. Få skolformer diskuteras så mycket och har utretts så många gånger som svensk gymnasieskola. En orsak är förstås de stora kvalitetsutmaningarna men också hur viktigt det är för ungas framtid att ha en utbildning med sig oavsett framtidsplaner.

Folkpartiet och regeringen lägger nu om hela gymnasiepolitiken. Uppdraget från regeringen till utredarna var väldigt tydligt: en ny gymnasieskola där utbildningen ska vara av hög kvalitet och bygga vidare på grundskolans kunskaper. Den ska inte vara en förlängning av grundskolan – för att använda Anita Ferms ord – och den ska ge elever möjlighet att välja utbildning efter fallenhet och intresse.

De elever som började höstterminen 2011 är de första med den nya programstrukturen. Nästa sommar tar den första elevkullen studenten i nya gymnasiet. Läser man oppositionens motioner kan man knappast påstå att det är en framtidsinriktad politik som utvecklar gymnasiet. Frågan är då: Varför gör vi allt detta inom svensk gymnasieskola?

Vi har sett avhopp, brister i kvalitet, dålig genomströmning, ett IV-program som blev det största, dålig arbetslivskoppling och stora kostnader i efterhand på vuxenutbildning och arbetsmarknadspolitiska insatser för att lappa och laga efter gymnasieskolans haveri – för att inte tala om alla utredningar. Allt detta indikerar tydligt att systemet inte var tillfredsställande.

Herr talman! Att efter knappt fyra terminer återgå till en gymnasiepolitik där tre av tio elever aldrig fick ett slutbetyg är något vi inte tänker medverka till. Av samtliga elever som började sina studier som nybörjare hösten 2008 och lämnade gymnasieskolan våren 2011 hade 69 procent ett slutbetyg. Bland dem som läste de studieförberedande programmen var det 75 procent som uppnådde slutbetyg, trots att målet var högskoleförberedande, och bland dem som läste på yrkesprogrammen, där målet i

den gamla gymnasieskolan var arbetslivet, var det bara 61 procent som uppnådde målet om allmän högskolebehörighet.

Fyra av tio yrkeselever lämnade gymnasiet utan slutbetyg. Orsakerna är flera. Men en sak är klar: Att åter teoretisera gymnasiets yrkesprogram är att återigen svika dessa elever.

Helt klart finns det flera principiella skillnader i gymnasiepolitiken mellan Alliansen, Folkpartiet och inte minst Socialdemokraterna som jag härmed vill lyfta fram. Vi menar att det måste finnas tydliga utbildningsvägar som skiljer sig beroende på intresse, motivation och arbetsmarknadsutsikter. Medan vi försöker skapa tydliga program har Socialdemokraterna gjort allt för att skapa en grå massa av allt. Senast den förra S-regeringen beställde en gymnasieutredning, som lämnades 2003, var det mest centrala att ytterligare minska skillnaderna mellan studieförberedande och yrkesförberedande utbildningar.

Miljöpartiets ledamot har tyvärr lämnat kammaren. Han frågar: Varför ska man straffa elever som tidigt väljer yrkesprogram? Vi tycker att alla elever ska få en chans att inte bara antas till ett program, utan man ska också få en rimlig chans att slutföra ett program med en fullständig gymnasieexamen. När så många elever inte lyckas är det en signal att det gamla upplägget inte var bra.

Det viktigaste för mig är att eleverna får ett slutbetyg, inte att de tvingas läsa in en högskolebehörighet. Med er gamla gymnasieskola var det 40 procent av yrkeseleverna som aldrig fick ett slutbetyg. Glöm inte att detta är en förutsättning för att ta nästa steg, till exempel till yrkes-högskolan.

Högskoleförberedande är den stora lösningen, ropar de rödgröna i betänkandet. I flera år har studier och statistik från Statistiska centralbyrån visat att övergången från naturvetenskapsprogrammet till högskolan är över 80 procent, på samhällsvetenskapliga programmet är den mellan 60 och 65 procent, medan siffran på bygg- och fordonsprogrammen är 10 till 20 procent. För tio år sedan var den 1–3 procent. Erfarenheten från kommunerna är att majoriteten yrkeselever erbjuds jobb direkt efter studierna, men väldigt många har inte slutbetyg, gymnasieexamen, med sig. Som Cecilia Dalman Eek sade står de på trappan och sjunger Student-sången och viftar med mössan, men de har inget slutbetyg. Även detta måste vara möjligt för dem.

Låt mig nämna några övriga delar i betänkandet. Vi har skärpt intagningskraven från tre till åtta ämnen på yrkesprogram och från tre till tolv ämnen på studieförberedande program. Jag blir lika förvånad varje gång S och V återigen väcker en motion där man vill sänka kraven från grundskolan så att det bara ska krävas fem ämnen samt svenska, engelska och matematik för att antas till det studieförberedande programmet. Varför vill ni göra det?

Socialdemokraterna och Vänstern motionerar om att alla program ska vara treåriga. Alla nationella program är ju redan treåriga! Vet Cecilia Dalman Eek att ungefär 7 000 ungdomar hoppar av gymnasiet varje år? Nu har ni haft ett år på er att föreslå konkreta åtgärder för just denna målgrupp, som inte är behörig till de nationella programmen. Men tolkar jag oppositionens förslag rätt vill man tvinga dem som går yrkesintroduktion att gå ett treårigt program. Är det så ni menar?

För de berörda eleverna vore det en katastrof att ställa ett sådant krav. Dessa elever har hamnat på yrkesintroduktion just på grund av att de inte är behöriga till nationellt program eller har så pass stora svårigheter att de över huvud taget aldrig kommer att antas till ett nationellt program. Vår lösning är att erbjuda dem en yrkesintroduktion. Den kan vara på ett år, två år, tre år eller sex månader. De får med sig ett kursbevis och ett truckkort eller vad det nu kan vara och lämnar gymnasiesystemet med något slags officiellt dokument som kan stärka deras chanser på arbetsmarknaden. På denna punkt önskar jag ett svar, och ni är skyldiga att ge ett svar, för nu har ni haft ett års betänketid sedan vi senast debatterade detta.

Herr talman! Yrkesprogrammen och lärlingsutbildningarna är mycket viktiga reformer. Den arbetsplatsförlagda delen har tagits upp här. Det finns stora brister i kvaliteten. Det håller hela utskottet med om, och vi skickar en viktig signal till regeringen om att återkomma med tydliga uppdrag till Skolverket, så att både Skolverket och branschen, företaget, tar ett mycket större ansvar för handledning och kvalitet, så att det blir en arbetsplatsförlagd praktik och inte bara en skolförlagd sådan, som det är på vissa håll i dag.

Avslutningsvis vill jag ta upp antimobbningsarbetet. Det finns inget som är så viktigt för att skapa en trygg skola, både i förskolan, grundskolan och gymnasiet, och det finns stora problem med mobbning. Därför är det viktigt att ta fram förslag. Den 1 juli 2010 skärptes skollagen, där de vuxna på skolan får tydligare ansvar för att anmäla mobbning.

Regeringen gick ut före jul och aviserade en så kallad lex Sara-lagstiftning för just antimobbningsarbetet. Vi har kritik mot Sverigedemokraterna just för att man frångår arbetsordningen i utskottet och inte i tid och tydligt har talat om var man står utan i stället överraskar i kammaren, trots att man är medveten om att vår regering är på gång med att arbeta fram ett sådant dokument.

(Applåder)

Anf. 18 CECILIA DALMAN EEK (S) replik:

Herr talman! Det är väldigt glädjande att Folkpartiet nu erkänner att de behöver råd och hjälp från oppositionen för att klara skolpolitiken.

Under vintern och våren har vi presenterat en lång rad förslag. De har debatterats på vår kongress. Du är välkommen att läsa dem på vår hemsida.

Folkpartiet hade tidigare en hög profil i skolan. Men nu nöjer man sig med att sänka kraven. I september kunde vi läsa att utbildningsministern drömde om att sänka yrkesutbildningarnas längd. Man sade att alliansregeringen redan 2013 skulle kunna införa ettåriga gymnasieutbildningar.

I stället för att ge eleverna möjlighet att klara en utbildning som rustar dem för framtiden väljer man att sänka förväntningarna och kraven. Det är dystert för landets näringsliv att kraven och förväntningarna på nivån i yrkesutbildningarna, yrkesprogrammen, är så låga hos er. Ni tror att det räcker att bara sänka och sänka och sänka och att det skulle vara ett sätt att lösa ungdomars problem med att vara skoltrötta. Det är två helt olika saker. Hur resonerar ni om ni tror att ni löser problemen på det sättet?

Det här är ingenting som företagarna, näringslivet eller andra arbetsgivare vill ha.

Anf. 19 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Jag vill starkt ta avstånd från att jag skulle ha påstått att det är skoltrötta elever som ska erbjudas yrkes- och lärlingsutbildningar. Vi höjde ju intagningskraven från tre ämnen till åtta ämnen för att man över huvud taget skulle få komma in på yrkesprogrammet. Så detta hittar du på här.

När det gäller Svenskt Näringsliv och så vidare tycker jag att Socialdemokraterna lyssnar för mycket på Svenskt Näringsliv. Man lyssnar nästan bara på Svenskt Näringsliv.

Det finns faktiskt små företag. Sandberg & Söner i Fagersta, i min valkrets, eller några andra små företag inom industri och verkstadsindustri känner inte igen sig i Svenskt Näringslivs efterfrågan. Svenskt Näringsliv vill i första hand nå ingenjörer och tekniker som ska gå vidare till universitet och högskola.

Jag trodde att Socialdemokraterna stod vid sidan om Folkpartiet och Alliansen för att stärka yrkesutbildningarna och höja deras status.

Vi ökar kraven för att man ska kunna komma in på ett yrkesprogram. Vi ger mer pengar till handledning. Vi dubblar pengarna till handledningen för att få de ungdomarna och branschen att ta ett större ansvar och höja kvaliteten. Då påstår Cecilia Dalman Eek att vi sänker kraven. Alla hör att den här diskussionen är fullständigt bisarr.

40 procent av eleverna fick aldrig slutbetyg med er gymnasieskola – de eleverna gick ut våren 2011. Varför kommenterar ni inte den siffran? Varför vill ni inte se fakta? Det är inte jag som har hittat på det, utan det är Skolverkets fakta.

Avslutningsvis, herr talman! IV-programmet var gymnasieskolans stora katastrof. Den här regeringen inrättade fem nya särskilda program där man ställer kvalitetskrav. De som är nyanlända ska få gå ett spår. De som inte kommer in på gymnasiet ska kunna erbjudas någonting konkret. Men för att kvalitetssäkra innehållet skapades yrkesintroduktion som vi nu ska ställa krav på. Men där har ni inget annat alternativ än att föreslå treåriga utbildningar.

Anf. 20 CECILIA DALMAN EEK (S) replik:

Herr talman! Det är intressant att Roger Haddad vurmar för att man ska låta ungdomar klara sin framtid. Det är då dystert att man under sin regeringsperiod har minskat komvuxplatserna med 12 000, till exempel. Det är också Skolverkets siffror.

Sedan gäller det näringslivet. Ja, Fredrik Reinfeldt har föreslagit att man ska se på det som ett särintresse. Det är inte vad Socialdemokraterna gör. Det är helt rätt.

Du hänvisar till små företag. Jag kan tänka mig att till exempel organisationen Butikerna inte handlar om väldigt stora företag. Kanske är inte heller Däckspecialisternas Riksförbund något jättestort företag.

De säger så här: De ökade kraven och specialiseringen på arbetsmarknaden gör att elever som skulle gå regeringens nu föreslagna ettåriga gymnasieutbildning kommer att få svårt att få jobb.

Jag tycker att det är väldigt tydligt. Det finns ingen framtid för ungdomar som möts av den attityd som regeringen har. Man försämrar förutsättningarna för att ta sig framåt och man gör inte som OECD säger. Det handlar om att se till att man inte skapar återvändsgränder.

Vad är det för någonting som säger att en elektriker inte om några år, om 10 eller 15 år, skulle vilja bli elektroingenjör? Att stänga dörrarna tidigt är ni bra på. Se till att öppna dörrarna och skapa förutsättningar i stället! Skapa ett inkluderande förhållningssätt till skolan och till de här ungdomarna! Det har vi inte hört så mycket om.

Jag skulle fortfarande vilja ha svar på varför ni tycker att det räcker för ungdomarna att sänka förväntningarna och sänka kraven.

Anf. 21 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Det finns riksdagsbeslut som Cecilia Dalman Eek kan ta del av där vi har höjt kraven för att man ska kunna komma in på gymnasiet. Ni har precis motionerat för att man ska sänka kraven när det gäller att komma in på det studieförberedande programmet, från nio ämnen till fem ämnen. Det står i betänkandet.

Komvux kan vi lämna därhän. Men jag besökte nyss den socialdemokratiska kommunen Kungsör som erkänner att man drar ned på den kommunala vuxenutbildningssatsningen med tanke på att staten satsar. Jag tycker att det är mycket kritiskt att det får gå till så här. Det är helt oacceptabelt.

7 000 ungdomar hoppar av gymnasiet varje år redan i årskurs 1. De vill inte eller är inte motiverade. Eller av olika anledningar kommer de inte in i den nationella programstrukturen.

Och här påstår ni att vi inför ettåriga gymnasieutbildningar. Vi var ju överens i betänkandets text om att det inte finns något som heter ettåriga gymnasieutbildningar, utan konkret står det inom ramen för yrkesintroduktion. När beslutet togs i riksdagen och i utskottet om att införa fem så kallade särskilda program var det, vad jag minns, ett enigt utskott.

Om det är så att ni står här och arkebuserar idén om yrkesintroduktion är det ett nytt ställningstagande, som till exempel Rossana Dinamarca kanske vill kommentera. Det vore ett nytt ställningstagande från de rödgröna om ni frångår beslutet om fem särskilda program på yrkesintroduktion.

Det är innehållet vi nu är inne på och ger specialuppdrag till Skolverket om. Det är inget nytt. Det är inga nya program. Men vi försöker åtminstone hantera ungdomsgruppen under gymnasietiden. De här ungdomarna kommer kanske sedan att gå till vuxenutbildning eller arbetsförmedling, eller de kanske får ett jobb. Men under perioden då de är 16–19 år kommer de inte att bli behöriga till ett nationellt program, och där står ni totalt svarslösa.

Anf. 22 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra Roger Haddad prata om att det är vi som skulle sänka kraven när det är ni som urholkar yrkesprogrammen på gymnasieskolan.

Motivera gärna för mig varför det ska vara den skillnad som det är i dag mellan att komma in på ett studieförberedande program och att komma in på ett yrkesförberedande program. Varför ska det vara tolv godkända ämnen för att komma in på ett studieförberedande program och bara åtta för ett yrkesprogram? Varför är det den differentieringen?

Förstår du inte att det här signalerar att det finns olika ambitionsnivåer?

Vi menar att det ska vara samma behörighetskrav oavsett om man ska gå ett studieförberedande program eller om man ska gå ett yrkesförberedande program. Det är inte att sänka kraven. Att sänka kraven är någonting som du säger.

Ni vill fixa till lite statistik över dem som klarar av att gå igenom gymnasieskolan. Om de inte har tillräckligt med kunskaper när de kommer ut är inte så viktigt för Roger Haddad och den här regeringen. Det är det som ert förslag handlar om, att fixa till statistiken.

För oss är det viktigt att eleverna får med sig det som räknas som grundläggande kunskaper. Du kanske hörde om det på det seminarium som vi hade, den öppna utfrågningen. Det är det som både Svenskt Näringsliv och de fackliga organisationerna kräver. Det handlar inte om att fixa statistik. Det handlar om att se till att elever kommer ut i ett arbetsliv och ett samhällsliv där de kan vara fria att göra de val som de vill.

Anf. 23 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Rossana Dinamarca, Vänsterpartiet, drar inga som helst slutsatser av att 40 procent av gymnasiets yrkeselever lämnade gymnasiet utan slutbetyg, vilket är den officiella måttstocken, som Sveriges riksdag har slagit fast. Det är så vi mäter. Det är inte något tricksande med statistik.

Om det är någonting annat vi ska mäta utifrån får väl Vänsterpartiet framföra det här eller i utskottet.

Vi vet utifrån expertunderlag att grundskolans resultat och insatser starkt påverkar hur man sedan klarar sig på gymnasiet. Vi signalerar till elever i grundskolan att de måste bli duktigare. De måste ha fler godkända ämnen för att komma in på det nationella programmet. Förut var svenska, engelska och matte, så att säga, det formella kravet. I min hemkommun, Västerås, tog Socialdemokraterna bort det, så man kunde ha noll poäng och komma in på medieprogrammet eller handelsprogrammet.

Du behöver alltså inte berätta för mig vad det är att sänka kraven. Det är helt absurt. Vi höjer kraven. Vi säger att det inte räcker med tre ämnen. Det räcker inte med noll poäng och att komma in som så kallad Privelev på gymnasiet, komma in bakvägen och misslyckas efter två år. Kommer man in med godkända betyg, inga snälla G utan riktiga godkända betyg, kommer fler att klara av gymnasiet.

Det förs fram kritik mot upplägget, men det var ju Anita Ferms utredning. Hon konstaterade att det fanns för dålig arbetslivskoppling. Branschen tyckte att eleverna inte var så att säga job ready. De kunde inte få anställning. Det är också ett syfte med gymnasiet. Varför ska vi inte underlätta med mer praktiska inslag och yrkesinslag för dem som vill gå ut i arbetslivet?

Anf. 24 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Roger Haddad säger återigen att 40 procent inte har klarat av gymnasieskolan. Vad gör man då? Jo, man sänker kraven. Det är ju det ni faktiskt gör. Ni tar bort en del ämnen. Ni tar bort hälften av samhällskunskapen för yrkeseleverna. En tredjedel av svenskan blir kvar. Ni tar bort engelska och lite matte och så har ni fixat till statistiken. Det duger inte, Roger Haddad.

Ska vi ha en stark gymnasieskola för yrkesprogram och högskoleförberedande program handlar det om att se till att skolan får de resurser som krävs för att eleverna ska nå målen. Det måste komma tidigt. Det hörde jag Jan Björklund säga 2002. Men det har ändå inte hänt. Lärartätheten minskar i stället i skolan. Det är där vi måste göra satsningarna, inte sänka ribban.

Jan Björklund sade att man skulle ha ettåriga yrkesprogram. Det var det som föranledde att vi gick ut och sade att vi ska ha minst treåriga gymnasieprogram. Vi motade Olle i grind. Det lyckades vi ganska bra med. Jan Björklund verkar ha fått pisk från något håll, för det kom aldrig så långt. Man vågade inte lägga fram ett sådant förslag. Det var bra. Men det var tack vare trycket från vårt håll.

Den slutsats som jag drar återigen är att vi måste satsa på skolan, inte fixa och tricksa med siffror. Då handlar det inte om statistiken över hur många som lämnar gymnasieskolan utan godkända betyg utan om att vi inte ska hålla på och fixa och tricksa med hur många som får ett slutbetyg som inte är särskilt mycket värt när de väl har lämnat gymnasieskolan.

Anf. 25 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har under mina elva år som skolpolitiker alltid värvat att det ska vara så lätt som möjligt att komma in på gymnasiet. Man struntar fullständigt i hur det går för eleverna efter gymnasieskolan. Det är ett svek mot alla dessa ungdomar.

Vi satsar på lärarkyrans status. Vi inför lärarlegitimation så att de undervisande lärarna har utbildning i de ämnen de undervisar i. Vi gör just nu karriärstegsatsningar, som vi återkommer till. Vi har höjt kraven för att komma in på gymnasiet. Att det är olika antagningskrav till yrkesutbildning kontra studieförberedande utbildning är motiverat av att det är anpassat till hur eleverna sedan ska gå vidare till vissa program på universitet och högskola kontra yrkeshögskola. Kom inte och påstå att vi sänker kraven eftersom vi de facto höjer från tre till åtta ämnen och till tolv när det gäller de studieförberedande programmen.

Hur som helst gillar ju Vänsterpartiet inte den här politiken. Ni kan ju fortsätta att motionera om att ta bort kravet till studieförberedande utbildning. Ni kan fortsätta att motionera, men precis den politik som ni står här och pläderar för har totalt misslyckats. Det är därför 40 procent på yrkesprogrammet inte får slutbetyg. Det är därför 25 procent på de studieförberedande programmen inte får något slutbetyg. Det är ändå det som är gymnasieskolans uppdrag, att undervisa ungdomar och förbereda dem för högre studier eller för arbetslivet så att de får en gymnasieexamen. När så många inte fick det med er politik var det väl någonting som inte stämde.

Anf. 26 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Herr talman! Det är i dagarna ungefär två månader kvar till studenten. Jag tror att jag kanske hade lite samma bild som Cecilia Dalman Eek om sången på trappan, de vita mössorna och väldigt många glada miner. Man firar att tre års relativt hårt arbete, kanske med lite olika insatser från olika elever, faktiskt är till ända och att man verkligen är på tröskeln ut till vuxenlivet på många olika sätt.

Det har för de flesta varit tre år, för en del kanske fyra år, och förhoppningen är verkligen att det har varit krävande, intressanta, inspirerande och engagerande år så att eleverna faktiskt lämnar gymnasieskolan med en stark tro på sin egen förmåga att lära sig, med en stark kompetensbas för att antingen läsa vidare vid högskolan direkt eller ge sig ut i näringslivet eller offentlig sektor för att söka jobb, att de på olika sätt verkligen använder den kompetens som gymnasieskolan har gett. Det tror jag är det mål och den förhoppning som vi alla känner när vi ser de här bilderna.

För att ändå vara lite personlig handlar det för min del också om att jag vet att den vita mössan till sonen är beställd, och det är ett par månader kvar innan det är dags att också fira att de där åren är genomgångna.

Ändå vet vi också att det för alldeles för många ungdomar inte enbart är glädje den där sista dagen när de slutar gymnasiet. Det kanske också är en klump i magen därför att det inte blev riktigt som de hade tänkt sig. En del kanske har hoppat av gymnasieskolan. De står bredvid och ser sina tidigare klasskamrater fira att man genomfört gymnasieskolan, men av olika anledningar har de själva valt en annan väg, ibland för att de ville det själv, ibland för att de faktiskt inte klarade av gymnasieskolan och det de hade trott sig om.

Det där är någonting som jag skulle hoppas att vi diskuterade utan att slänga olika politiska förslag i ansiktet på varandra. Det handlar faktiskt om de här individernas möjligheter till fortsatt lärande, till fortsatt tro på sig själva och sin förmåga att utveckla sina kompetenser. Det blir alltför lätt så att vi diskuterar huruvida det skulle finnas en ettårig gymnasieutbildning eller inte, vilket ju inte är fallet.

Det vi diskuterar i dag är, som en del av mina kolleger redan har sagt, ett motionsbetänkande. Den nya gymnasieskolan, Gymnasium 2011, är nu inne på sitt andra år. Det är först nästa år som vi fullt ut ser vad den leder till.

Vi hade en öppen utfrågning om gymnasieskolan i riksdagen för ett par månader sedan. Jag måste ändå säga att oavsett hur det låter i den här debatten var det väldigt mycket positiva tongångar från dem som deltog när de berättade om det de hade sett. Ingen utvärdering har kunnat göras efter två år, men en del uppföljningar har i alla fall gjorts.

I den öppna utfrågningen fanns det företrädare för huvudmän, för elever, för fackliga organisationer och för myndigheter. Jag skulle vilja nämna något av det som ändå var det positiva. Och det känns gott, måste jag väl också säga, när man som politiker har varit med och fattat beslutet om Gymnasium 2011 att det faktiskt är mycket som blir bra.

Den nya gymnasieskolan är tydligare. Man upplever en bättre struktur. Det är tydligare utgångar från programmen, och det är positivt. Kunskapskraven är formulerade på ett sätt som i princip alla verkar nöjda med, säger Skolverkets generaldirektör. Fler poäng i yrkesämnen är uppskattat på de flesta program. Från branscherna är man över lag nöjd med den utformning som yrkesprogrammen har fått när det gäller ämnesplaner, examensmål, kunskapskrav med mera. Det är direkt taget ur den hearing som vi faktiskt hade för ett par månader sedan.

Programråden är viktiga, både för att öka samverkan med näringslivet och för att känna att man på olika sätt kommer rätt i utbildningen så att

den ger den kompetens som man behöver för dagens arbetsliv, men också för morgondagens.

Herr talman! I vissa delar av Sverige har man svårt att rekrytera till vissa gymnasieutbildningar, trots att vi vet att det kommer att finnas ett stort arbetskraftsbehov inom de områdena. Jag besökte häromveckan Vadsbogymnasiet i Mariestad och industriprogrammet där. Där har man ett högt söktryck. Det syns inte alltid i den nationella debatten att det finns skolor som lyckas väldigt bra. Dels håller skolan en hög kvalitet på utbildningen, dels är det så att branscherna runt omkring och företagen i Mariestad med tydliga signaler har visat varför det är så viktigt med just industriprogrammen. Därför handlar det inte om, som jag kan se det, att programstrukturen skulle vara fel, utan det handlar mycket om att kunskapen inte är tillräcklig om de behov som finns på arbetsmarknaden och den information som går ut till eleverna.

Vid just det här tillfället var man i full färd med att förbereda utställningarna till UF-mässan, som skulle ske någon månad senare. Det var spännande att se de förberedelserna för att sedan kunna besöka elevernas montrar på UF-mässan och se hur det faktiskt blev. Man hade tillverkat fyra med belysning, plåtarbeten och så vidare som var fantastiskt populära att också bjuda ut till försäljning.

Det finns exempel, även om de är något färre än för industriprogrammet, där också vård- och omsorgsprogrammet har ett högt söktryck. Det handlar om att utbildningarna behöver göra sitt arbete, men också om att arbetsgivarna behöver vara tydliga med vilka krav som ställs för möjligheten att få jobb.

Jag tror att det behöver göras mycket mer av de goda exempel vi kan se när det gäller vilka framgångsfaktorer de utbildningar och de skolor som lyckas rekrytera elever har. Vad är det som de gör? Vi bör titta på det i stället för att enbart fokusera på sifferexercis, se på minskande söktryck och så vidare.

Jag vänder mig mot den bild som man gång på gång basunerar ut om att de elever som söker yrkesutbildningarna inte är lika smarta som de som söker de högskoleförberedande programmen. Det står i en artikel av ledamöterna Baylan och Malmström i utbildningsutskottet att de elever som söker högskoleförberedande program är smartare än regeringen. Det är ganska frapperande att man i denna underliggande ton talar om att det finns en del elever som inte är lika smarta. Det gör mig ont att man har den bilden av unga människor.

En av de allra viktigaste faktorerna i detta handlar om studie- och yrkesvägledning. Det handlar om den information som elever får. Jag har blivit uppringd av representanter som arbetar med gymnasieutbildning som säger: Snälla, tala om att det går att få högskolebehörighet på alla program! Vi har aldrig sagt någonting annat från allianspartiernas sida än att det går. Det var en viktig del av den nya gymnasieformen att det skulle vara valbart för alla. Att då, som oppositionen många gånger gör, säga att vi stänger dörrarna för unga människor när det gäller gymnasieskolan är fel. Ibland är det rent av räljug som framförs när man säger att det inte går att läsa in högskolebehörighet på dessa program.

Däremot vet vi att man ibland behöver läsa ett utökat program. Men ni har redan hört från talarstolen att vi nu gör en översyn och ser att man inom de 2 500 programmen ska kunna få högskolebehörighet. Det var

inte så jättelänge sedan som Socialdemokraternas numera valda ledare i en av näringslivets morgontidningar ytterligare spred bilden av att man inte kunde läsa in högskolebehörighet på yrkesprogrammen.

Herr talman! Vid utbildningsutskottets offentliga utfrågning om gymnasireformen diskuterades vikten av att reformen får sätta sig och att varje ny ungdomskull får bästa möjliga förutsättningar för att göra väl underbyggda och motiverade val. Det är därför vi på många sätt har höjt kraven. Vi har höjt kraven på kompetens. Här har grundskolan en viktig roll att spela för att kunna ge den grundläggande möjligheten att klara gymnasieskolan på ett bra sätt.

Vi har ett ansvar för att skolan utformas så att den främjar kunskap och kreativitet, för att den använder sig av modern teknik och för att den tar avstamp i den aktuella forskning som finns om hjärna och lärande. Det ska göras på ett sätt så att varje elev får möjlighet att nå sin potential. Därför är det viktigt att hela utbildningskedjan hänger ihop.

Grundskolan är en central del för att ge eleverna en chans att klara gymnasieskolan med bra resultat. Låt mig till slut bara nämna ett exempel som gör mig glad och som visar att det går. Oavsett vad man beskyller varandra i riksdagen för och vad man säger om att regeringen inte skulle ha gjort vad den kan för att lösa skolans problem visar detta att det är ute i kommunerna och ute i varje klassrum där elever möter lärare och där rektorer har ett bra ledarskap som det går.

Ni vet alla att Nossebro skola i Essunga är känd för att man har haft en dålig placering och för att man för tre år sedan lyckades göra det möjligt för alla elever att lämna grundskolan med tillräckliga kunskaper. Nu, tre år senare, slutar dessa elever gymnasieskolan. Det forskarpar som har följt dessa ungdomar under åren har nu intervjuat varje enskild elev som lämnade grundskolan för tre år sedan. Detta är inte publicerat än, så jag ska inte tala om exakta siffror. Men det är nästan ingen som har hoppat av gymnasieskolan. Det är detta som är så viktigt: Man ska få möjligheter från grundskolan att klara av det hela, och man ska få en tro på sitt eget lärande och sin egen förmåga.

Valfriheten är viktigt för att alla inte ska stöpas i samma form. Därför är vi mycket positiva till den tydlighet som den nya gymnasieskolan nu ger och till de olika möjligheterna framåt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

I detta anförande instämde Inger Fredriksson och Emil Källström (båda C).

Anf. 27 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Återigen hör vi en ledamot från de borgerliga partierna tala om att vi har vilselett gymnasieeleverna. Det skulle vara konstigt om vi hade gjort det. Jag tror att det räcker att läsa programkatalogen för att se att det finns stora skillnader och att möjligheterna är sämre på en del program om man tänker sig att gå vidare.

På vilket sätt vilseleder vi? Måste man inte använda sitt individuella val och ett utökat program för att kunna nå högskolebehörighet? Och då får man ändå bara grundläggande högskolebehörighet. Precis som jag

sade i ett tidigare replikskifte med Michael Svensson är det så att den som går barn- och fritidsprogrammet och tänker sig att bli förskollärare dessutom måste ha särskild behörighet. Det kan man inte skaffa sig inom gymnasieprogrammets ram.

Varför ska det vara så mycket krångligare? Jag har inte sagt att det inte går. Men varför måste det vara så mycket krångligare för den som väljer ett yrkesprogram att få möjligheter att gå vidare till ett högskoleprogram? Varför ska det vara krångligare för dessa elever? Varför kan detta inte vara något grundläggande för alla? Varför kan vi inte se det som grundläggande kunskaper inte bara för att gå vidare till ett högskoleprogram eller ut i arbetslivet utan också i samhällslivet?

Anf. 28 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Rossana Dinamarca för frågan. På vilket sätt har ni vilselett eleverna? Jo, genom att säga att det inte går att skaffa sig högskolebehörighet på yrkesprogrammen, som de heter i dag. Precis så har många uttalat sig. Föräldrar har hört av sig till mig och med förvåning i rösten sagt: Det går att läsa in högskolebehörighet. Min son har valt byggprogrammet, och det går faktiskt! Jag säger då att vi aldrig har sagt någonting annat. Men det har sagts i den politiska debatten. I den här kammaren var man för något år sedan ärlig nog att säga att man i debattens hetta kunde ha bidragit till att skapa en felaktig bild.

Varför ska det vara krångligare? Man får använda en del av det individuella valet och ibland läsa utökad kurs. Redan i dag har man många valmöjligheter. Jag kan inte se att det är krångligare att välja en högskoleinriktning än att göra andra val. Inom det individuella valet väljer du din valfrihet. Det är inte krångligare att välja ett högskolespår än att välja andra kurser inom det individuella valet.

Varför skulle det vara obligatoriskt för alla? Vi har stärkt yrkesprogrammen på olika sätt. Hur mycket än jag precis som Rossana Dinamarca skulle önska att gymnasieskolan skulle kunna rymma så mycket mer så gör den inte det. Vi kan bara önska att den skulle ge alla oerhört djupa kunskaper inom precis alla områden.

Vi diskuterar mycket varför det är så viktigt med ett antal poäng när det gäller vissa av de teoretiska ämnena. I några motioner i betänkandet lyfter man fram andra delar. Man kanske skulle behöva tänka åt det andra hållet också. Vi vill skapa valmöjligheter för elever. Detta ger möjligheter. Men vi vill stärka studie- och yrkesvägledningen så att eleverna gör bättre informerade val. Det ska vi bidra till också från den politiska diskussionen och inte sprida felaktiga bilder.

Anf. 29 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Herr talman! Jag menar att det är regeringen och de borgerliga partierna som har ägnat sig åt vilseledning. Ni påstår att det inte är någon skillnad mellan yrkesprogram och nationella program. Man får grundläggande behörighet, säger ni.

Nej, det får man inte – inte per automatik. Man måste använda inte en del av sitt individuella val utan hela sitt individuella val och dessutom ibland ett utökat program. Man får ändå inte särskild behörighet, som krävs för att komma in på till exempel förskolläraryrket. Då har man ändå inte löst situationen för denna elev. Om det hade funnits en

grundläggande högskolebehörighet från början hade eleven också kunnat skaffa sig den särskilda behörigheten under sitt gymnasieprogram.

Men den möjligheten finns inte. Jag undrar vem det är som vilseleder vem. Vi har hela tiden sagt till eleverna: Du får inte grundläggande högskolebehörighet på ett yrkesprogram. Du måste använda ditt individuella val och ett utökat program för att kunna uppnå det. Vi menar att man inte ska behöva få det krångligare om man väljer ett yrkesprogram. Det ska vara lika för samtliga elever.

Det handlar inte bara om barn och fritid – det tog jag som exempel. Det finns flera yrkesprogram som leder vidare. Jag kan nämna naturbruksprogram och tekniska program inom yrkesprogrammen som kan leda vidare. Vi ser att ungefär 60 procent kan tänka sig att läsa vidare på högskolan. Ni gör det svårare för de eleverna att få den möjligheten. Det är inte att vilseleda, det är fakta.

Anf. 30 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik:

Herr talman! Tack, Rossana Dinamarca, för klargörandet om på vilket sätt ni kommunicerar med unga människor i Sverige i dag. Ni talar om att det inte går om de inte gör si eller så. Jag uppskattar tillägget att man säger att om eleverna använder sitt individuella val klarar de det.

I dag, när den sista kullen i den gamla gymnasieskolan tar studenten, är det inte heller så att de per automatik får en särskild behörighet och att den möjligheten finns på alla program, såsom det förespeglas i debatten. Vi vet att inte alla program ger alla vägar framåt. Det är därför det är så viktigt med studievägledning så att man får titta på sitt eget intresse och sin egen kompetens och se vart man är på väg och vart man vill komma.

Vi pratar enbart om högskola och högskoleutbildning. Men hela yrkeshögskoleutbildningen, den satsning som regeringen aviserade senast i går om yrkesutbildning, yrkesvux och så vidare, visar på att alliansregeringen – Centerpartiet, Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna tillsammans – väljer att skapa många vägar framåt, att man återigen kan få nya chanser att göra nya val om man av någon anledning behöver byta inriktning eller på något annat sätt vill välja om. Det ser jag som en viktig del. Man ger alla elever chansen att nå målen, har höga förväntningar och krav, precis som har sagts i debatten, och öppnar flera vägar framåt. De andra yrkesutbildningar som finns inom yrkeshögskolans ram är andra viktiga utbildningar för att man ska kunna gå vidare i sitt lärande och där det inte alls är stängt till högskolan. I högskolan finns även andra möjligheter till antagning när det gäller validering och annat, så det finns många vägar framåt.

Det är oerhört viktigt att vi ger unga den vägledning de kan behöva och satsar på att gymnasieskolan får en så hög kvalitet att alla får en god möjlighet.

Anf. 31 YVONNE ANDERSSON (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

I går kväll hade vi, gamla skolkamrater sedan grundskolan i Möns-terås, en träff här i Stockholm. Ämnet vi kom in på var naturligtvis vad som hade hänt sedan vi skildes åt för drygt 40 år sedan. Vi var 16 år då och hade kommit in på olika gymnasieutbildningar. Åren har gått, och vi

har använt vår tid på rätt olika sätt. Klart var att alla de kamrater som träffades här i går hade satsat på utvecklingsmöjligheter, utbildningsmöjligheter och så vidare. Men alla kamrater gick inte den vägen. Som så ofta i dessa sammanhang är det inte alla som vill träffas, veta om andra och själva berätta. Alla är inte glada över sina liv och de livsval och utbildningsval de har gjort.

I min skola fanns också de elever som inte ville, kunde eller hade lust att tillgodogöra sig sin undervisning, som många gånger var alltför teoretisk för deras intresse. För många blev utvägen avhopp, vilket har karakteriserat gymnasieskolan de senaste årtiondena. Det har berott på brister i grundskolan men också på att elever var hänvisade till att enbart välja mellan studieförberedande gymnasieutbildningar. De som drabbades hårdast var naturligtvis elever med låga grundskolebetyg.

Vad har Alliansen gjort för att förändra detta? Vi har satsat hårt på en förändrad grundskola, en riktigt bra bas så att alla ska få de grundskolebetyg som behövs för att gå vidare. Alla vill vi att alla unga ska ha samma möjligheter och få samma kvalitet på sin utbildning.

Tyvärr sätter vi kvalitet som ett epitet för att undervisningen ska vara svår och komplicerad. Är detta kvalitet? Eller är det kvalitet att verkligen på djupet förstå sammanhangen i kunskapen om vår omvärld? Ungdomar är olika, vill olika och drivs av olika faktorer och mål. Med vår värdegrund är det allas vår plikt att en gång för alla inse detta. Kunskaper är olika, och om jag tycker att det är enkelt med härledning av matematiska formler och komplicerat med hantverk kan någon annan tycka precis tvärtom. Detta är självskrivet för de allra flesta som har ett ben i verkligheten.

Den nya gymnasieskolan, som sjösattes hösten 2011, tar större hänsyn till ungdomarnas olika intressen och framtidsplaner. Programmen fick en tydligare identitet, med mer krav på teoretiska ämnen på de högskoleförberedande programmen och mer yrkesämnen på yrkesprogrammen. Detta, herr talman, ser vi till skillnad från den splittrade oppositionen. Här handlar det om ordning och reda, ett förtydligande av vad som gäller och vad de unga har att förvänta sig när de genomför sina val inför de närmaste tre åren.

År 2014, när de första eleverna lämnar den nya gymnasieskolan, höjs kraven på grundläggande behörighet för att studera på högskolan. Här har vi en höjning av kraven rakt igenom för att vi ska kunna finnas med på den globala marknaden och utvecklingen framöver. Jag vill säga, om de som lyssnar inte kommer ihåg någonting annat så detta, att hela det här arbetet är ett sätt att höja kvaliteten för *alla*. Däremot har vi inte slagit fast att det ensidigt är ett visst område där kvaliteten ska höjas, utan det gäller alla kunskaper.

Regeringens mål har varit att skapa ökade möjligheter för alla elever att utvecklas efter sina önskemål och förmåga samt att alltid skapa möjligheter för vidare utbildning till alla som vill. I den tidigare gymnasieskolan var det obligatoriskt att läsa kurser som krävdes för grundläggande högskolebehörighet. Vi har tagit bort ett tvång. Det är tvång vi har tagit bort och i stället gett en frihet. Frihet är grunden för all utveckling, för kreativitet, för allt livslångt lärande och för utveckling av nya tankar. Det är frihet vi vill ge våra ungdomar när de ska gå vidare i livet och använda sin ungdomstid.

En enig allians har kommit en bra bit på väg till en gymnasieutbildning som kan möta alla elevers olika behov. Jag tror inte att vi är helt framme i vår ambition. Vi är nöjda med inriktningen. Vi är övertygade om att det säkert kommer frågor som kräver sina svar, men vi är på rätt väg, och vi är stolta över den inslagna vägen.

Herr talman! I alliansregeringen har vi tillmötesgått den kraftigaste kritik som har funnits mot den tidigare gymnasieskolan när det gäller ensidighet mot teorin. När jag läser oppositionens spretiga och motsägelsefulla reservationer blir jag djupt oroad och undrande: Vart är Socialdemokraterna på väg? Jag känner inte igen den utbildningspolitik som de tycks driva enligt deras representant här och enligt reservationerna.

De elever som vill hoppa av och är skoltrötta – runt 7 000 tror jag att det är – ska mötas med ökade krav på högskolebehörighet och med skolplikt. Låt mig ta ett exempel. Jag vill se den ensamstående mamma som orkar bära sin 17-åring till skolan för att inte få pålagor för att inte ha följt skollagen.

Jag tycker att vi ägnar oss åt jättesvårigheter. Kan vi inte visa respekt för alla de föräldrar som har försökt ingjuta framtidstro i sina barn? Om barnen inte har upplevt det i skolan är det andra saker som krävs. Det är ett ansvar för oss alla att våra unga och barn får en framtidstro och tro på sig själva och får möjligheten att utvecklas inom områden där de är motiverade. Det är detta som vi har tillskapat. Jag vill inte höra någon felaktig och falsk kritik mot den ambitionen.

Jag tror inte på att skapa tvång inom områden där det behövs så otroligt mycket frihet för att ge arbetsglädje. Hur många av oss i den här kammaren skulle vilja tvingas att gå på en utbildning i tre år som vi inte är särskilt intresserade av? Vi kanske till och med är skoltrötta.

Jag hörde en veterinär i går bland mitt gäng som sade: Jag skulle inte sätta mig på skolbänken en gång till. Så trött var jag på skolan innan jag blev färdig.

Våra ungdomar ska börja rösta vid 18 års ålder, kanske på oss. Då kan vi väl åtminstone ge dem respekten att de också får avgöra vad de ska ägna sin tid åt när de ska lära sig, vara kreativa och komma vidare i livet. Det gör vi i Alliansen.

Gymnasieskolan är till för de unga. De unga är inte till för att passa in i ett system som innebär tvång och ensidighet – vi vet bäst, gör så här – som jag tycker att den spretiga oppositionen, för den är inte överens, lyfter fram här.

Vi kristdemokrater sätter barn och unga i centrum. Vi måste möta deras behov av framtidshopp, lust att lära och utvecklas, lust att hitta sin livsväg och ta ansvar. Kanske behöver pedagogiken få en ökad inriktning mot vuxenpedagogik. Vi har breddat, fördjupat och ändrat gymnasieskolan så att den ska bli alltmer attraktiv och ändamålsenlig för de unga som ska gå vidare och studera eller börja arbeta. Vi har ansvar för att den kommande generationen utvecklar sitt ansvar.

Vi kristdemokrater talar om tre pelare i den här politiken som jag tycker stämmer så bra med det som vi är överens om i Alliansen: En gemensam värdegrund med respekt för allas lika värde oavsett olikheter i begåvning, lust och intresse. En gemensam inriktning på ansvar för vår demokrati där man har valfrihet och inflytande åtminstone över sitt eget

liv. En bas av kunskaper som serveras i vetenskap och beprövad erfarenhet.

Det är för var och en av våra ungdomar som vi står här och debatterar gymnasieskolan, vilka beslut som ska fattas och var förändringar bör ske. De ska ha möjligheten. I centrum för varje skolreform är den unge vars liv och ungdomstid aldrig går i repris.

(Applåder)

I detta anförande instämde Annika Eclund (KD).

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 16 §.)

9 § Studiestöd

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2012/13:UbU10
Studiestöd.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under 16 §.)

10 § Vallagsfrågor m.m.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU18
Vallagsfrågor m.m.

Anf. 32 BILLY GUSTAFSSON (S):

Herr talman! I det aktuella betänkandet behandlas frågor som rör en av grundpelarna i vårt demokratiska system, nämligen ordning och regler för våra allmänna val. Frågor av den här karaktären har en räckvidd långt in i framtiden. Mot bland annat den bakgrunden är det viktigt att eventuella förändringar är noggrant genomgångna, utredda och värderade.

Sedan lite mer än ett år tillbaka har en parlamentarisk utredning gjort en noggrann genomgång av stora delar av vårt valsystem. Ett delbetänkande lämnades i början av januari, och just i dagarna justeras ett slutbetänkande från utredningen. Nu går frågan över till regeringen, och det är upp till regeringen att ta ställning till de förslag som har lämnats från utredningen.

Jag vill gärna passa på tillfället att säga att min förhoppning är att regeringen så snart som möjligt återkommer till riksdagen med en proposition innehållande de förslag som vi var överens om i utredningen. I en del lägen kan det handla om ändringar i vallagen och i andra kan det handla om ändringar i kommunallagen. Det kan rent av också finnas behov av ändringar i någon av våra grundlagar.

Mot den här bakgrunden, kolleger och riksdagsledamöter, är det för mig naturligt att de motioner som har lämnats inom området avslås eftersom beredning av förslag till ändringar just nu pågår. Jag vill ändå ta möjligheten och tillfället i akt att ge några kommentarer, eftersom jag själv haft möjligheten och förmånen att ingå i utredningen.

Det kanske finns anledning att dra sig till minnes vad som var bakgrunden till utredningen. Det fanns naturligtvis flera skäl, bland annat att vi fick ett bristande proportionellt utfall i senaste riksdagsvalet. Några partier fick för många mandat och därmed fick några partier för få mandat utifrån röstandelarna. Vi hamnade också i en situation som gudskelov är ganska ovanlig och som fick en ganska stor konsekvens. Vi fick nämligen två omval, i Västra Götaland och i Örebro. I det sistnämnda fallet berodde det framför allt på handhavandebrister, om man kan uttrycka sig på det sättet.

När det gäller frågan om proportionalitet är det positivt att vi i stort samförstånd har enats om en, som jag tycker, bra ordning. Det som är bra när vi föreslår förändringar är att vi inte uppfinner hjulet på nytt utan bygger på den modell som i dag finns och kompletterar den med en korrigeringsmekanism. Det gör att oproportionellt utfall inte kommer att vara möjligt i framtiden, utan det blir strikt proportionella resultat.

Förslag har också lämnats för att komma till rätta med handläggningsbrister. Som mina kolleger som sitter här från utskottet så väl känner till lämnade vi själva ett betänkande som slutade i ett tillkännagivande om en bättre ordning vid omval i framtiden.

Ett problem med nuvarande system är att man har kunnat bli invald för ett parti som man inte sympatiserar med. När det har hänt har det till och med kunnat få den konsekvensen att jag har blivit invald för ett parti som jag inte sympatiserar med på ordinarie plats och att jag också har blivit invald som ersättare för det parti som jag alltid har tillhört. Då har jag blivit tvungen att lämna bägge uppdragen. Jag har inte kunnat lämna bara det ena. Detta är en mycket konstig ordning i dagens system. Det brukar kallas för den fria nomineringsrätten. Det förslag som lämnats från utredningen innebär i princip att den fria nomineringsrätten försvinner.

Förslaget innehåller i princip två grunddelar. Det ena är att ett parti som vill ställa upp i ett allmänt val ska ha anmält detta senast 30 dagar före valet och fått sin partibeteckning godkänd. Den som står till förfogande och kandiderar ska till Valmyndigheten senast fredagen före valdagen ha registrerat sig som kandidat. På detta sätt undviker vi den nyss beskrivna lite märkliga situationen.

Det är väl motiverat att vi gör dessa ändringar, även om fria nomineringsrätten har innehållit starka principiella utgångspunkter. Men när principer möter en verklighet måste vi utgå från verklighet, och därför är det bra att vi föreslår dessa förändringar.

Det är också bra att vi tar bort en del hinder så att man exempelvis kan ha partisymboler på valsedlarna i framtiden.

Jag ska också kommentera det förslag som innebär de kanske mest långtgående strukturella förändringarna för framtiden. Det handlar om möjligheten till införande av elektroniskt röstningsförfarande. Eftersom detta innehåller en mängd olika aspekter och är så mångfasetterat re-

kommenderar utredningen regeringen att genomföra ett försök med elektronisk röstningsförfarande i valet 2018.

Eftersom jag ser att detta är en långtgående strukturell fråga vill jag både för åhörarna och för protokollet lyfta fram några aspekter på det. Som allt annat innehåller det givetvis för- och nackdelar, och det är viktigt att man kan redovisa båda.

Ser man till fördelarna kan man anta att ett elektroniskt röstningsförfarande underlättar för personer med funktionshinder att delta i val. Det kommer att bli enklare att personrösta vid röstning på annan ort än hemorten. Det kommer att vara enklare för utlandsboende att delta i de allmänna valen i vårt land. Yngre väljare kanske förväntar sig att man ska kunna använda det vi kallar ny teknik.

Inom parentes funderar jag på hur länge vi ska kalla det ny teknik. Vi började ju med det för 20, 30, 40 år sedan. Snart går ny teknik kanske över till att vara vanlig teknik. Men det är som sagt bara en fundering.

Till plusen hör sannolikt också att vi med rätt användning skulle kunna minimera riskerna för fel.

Det finns dock ett antal farhågor när det gäller att införa elektroniskt röstningsförfarande. Främst handlar det om människors förtroende. Om vi inför ett system som människor inte litat på och känner förtroende för är vi illa ute.

Det kan dessutom vara ganska svårt att förstå hur systemet fungerar, och det kan leda till bristande förtroende för det.

Det kan också vara så att yngre människor förutsätter att ett sådant system finns medan många äldre människor är ovana vid denna typ av teknik.

Vidare: Hur kan vi garantera valhemligheten? Hur kan vi garantera att det inte sker otillbörlig påverkan eftersom detta kommer att kunna ske i hemmen och inte i den offentliga vallokalen? Kommer vi att kunna garantera en effektiv och trovärdig kontrollräkning i efterhand, om det skulle visa sig att vi behöver göra en sådan? Vet vi med säkerhet att ett elektroniskt system inte är manipulerbart?

Herr talman! Om hackare kan ta sig in i Pentagons datasystem, som jag misstänker har hög säkerhet, hur kan vi då vara säkra på att en hackare inte kan ta sig in och störa våra allmänna val?

Dessa farhågor måste tas på största allvar, för om människor tappar tilltron till att ett val har gått rätt till är vi som sagt illa ute. Därför är det viktigt att samtliga dessa farhågor bemöts på ett trovärdigt sätt och att frågetecknen rätas ut innan vi går vidare med ett försök.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i KU18.
(Applåder)

Anf. 33 CECILIA BRINCK (M):

Herr talman! De motioner som behandlas i betänkandet berör, som vi också nyss hörde, enormt viktiga frågor. Vill man vara lite högtidlig, och det kan man kanske kosta på sig att vara då och då, berör de det som är själva kärnan i vårt demokratiska system, nämligen de allmänna valen.

Finns det något som är viktigare i en representativ demokrati än de regler som styr medborgarnas möjligheter att påverka politiken, medverka i den politiska processen och att utöva den mest centrala av alla

medborgerliga rättigheter, nämligen rätten att delta i fria, säkra, rättvisa allmänna val? Det är det som detta handlar om.

Motionerna aktualiserar ett stort antal frågor med anknytning till valsystemen, både stora frågor och något mindre stora frågor.

En av dessa rör problemen med elektronisk röstning, vilka Billy Gustafsson på ett förtjänstfullt sätt nyss redogjorde för. Det är en knepig men intressant fråga som vi ska återkomma till.

Det finns också förslag som rör valsedlarnas utformning, proceduren för omval och proportionalitet, för att nämna några exempel.

Billy redogjorde nyss i större detalj för dessa frågor och för hur de har behandlats inom ramen för Vallagskommitténs arbete.

Herr talman! Det faktum att ett enigt utskott avslår samtliga motionsyrkanden betyder inte på något vis att vi finner dessa frågor mindre angelägna eller att vi tar avstånd från alla de förslag som motionärerna formulerat. De frågor som tas upp är, som vi har hört, i nästan samtliga fall föremål för behandling i annan ordning, främst inom ramen för Vallagskommitténs arbete. Vi menar att det arbete som pågår där inte bör föregripas och förslår därför avslag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 34 KARIN GRANBOM ELLISON (FP):

Herr talman! Vi har framför oss ett motionsbetänkande där ett enigt utskott avstyrker alla motioner. Man kan då fråga sig om det finns skäl att ha en debatt. Men med tanke på att det som uppmärksammas, det vill säga vallagsfrågor, är, som Cecilia Brinck sade, något av det mest centrala för demokratin och att betänkandet innehåller hela 47 olika motionsyrkanden vill jag ta tillfället i akt och säga något om de frågor som behandlas.

Sverige har överlag ett valsystem som vi kan vara stolta över. Det finns dock brister, och dessa blev tydliga i 2010 års val. Det blev rekord i överklaganden, och oklarheter i röstmottagningen ledde till omval. Bristerna i valsystemet måste tas på största allvar och få lösningar.

Det svenska valsystemet är tänkt att vara proportionellt, men som vanligt visade det sig efter valet 2010 att mandat tillfallit andra partier än vad en strikt proportionell mandatfördelning hade inneburit. Med fler invalda partier blev proportionaliteten till och med sämre än förut.

Flera medborgare blev mot sin vilja invalda i kommunfullmäktige för ett parti de absolut inte sympatiserar med, bara för att någon behagat skriva upp deras namn på en tom partivalsedel. Det är olyckligt för dessa personer och för valsystemet.

Från Folkpartiet liberalernas sida har vi länge arbetat för en reform av valsystemet. Att möjliggöra full proportionalitet i kommunalval, antingen genom utjämningsmandat eller avskaffande av valkretsar eller en kombination av båda alternativen, har varit en prioriterad fråga för oss. Även i detta betänkande finns yrkanden från folkpartister om detta.

Blir mandatfördelningen fel kan det i värsta fall innebära att majoritetsförhållandena blir andra än väljarna önskat. Detta är ett systemfel som innebär en demokratisk brist och behöver åtgärdas.

Jag har förmånen att vara Folkpartiets ledamot i 2011 års vallagskommitté, som har till uppgift att se över bristerna i valsyste­met. I januari presenterade kommittén ett delbetänkande som ger förslag för bättre proportionalitet, med bland annat kommunala utjämningsmandat och regler som uppmuntrar till färre valkretsindelningar. Kommittén föreslår också att alla kandidater framöver ska samtycka till en nominering – annars är de inte valbara. Nästa vecka presenteras slutbetänkandet, som bland annat tar upp e-röstning, något som många motionerat om i riksdagen.

Efter valet 2010 släppte Folkpartiet en rapport för mer rättssäkra val som heter *”Demokrati har begärts och ska verkställas”*. Det är med glädje jag konstaterar att Vallagskommittén i så gott som total enighet lagt sig mycket nära de ståndpunkter som Folkpartiet tidigare intagit. Jag vill också understryka att det demokratiska systemet tjänar på att vi när det gäller denna sorts förändringar eftersträvar breda överenskommelser som blir bestående över tid.

Likt Billy Gustafsson vill jag slutligen säga något om e-röstning. E-röstning har flera fördelar. Fungerar den väl kan den förenkla röstningen och sammanräkningen och på sikt minska kostnaderna. För vissa grupper kan den vara särskilt värdefull. Exempelvis kan datorer hjälpa personer med funktionsnedsättning att rösta och behålla valhemligheten, och personer i utlandet skulle enklare kunna rösta om det var möjligt att göra det över internet.

Jag står bakom att vi i Sverige ska genomföra försök med elektronisk röstning. Samtidigt är det mycket viktigt att försöken är väl förberedda. Försöken bör ske inom ramen för de ordinarie valen och måste vara lika tillförlitliga som röstning med valsedlar.

Entusiasmen för de fördelar som e-röstningen innebär får inte leda till att vi gör avkall på den grundläggande principen om fria och hemliga val. En person som röstar elektroniskt måste vara säker på att rösten förblir anonym, att den inte kan ändras på vägen till räkningen, att det går att kontrollera att rösten mottagits och att det finns garantier för oberoende insyn i röstsammanräkningen. Väljaren måste uppleva att valet gjorts fritt och utan otillbörlig påverkan.

Det finns ett antal länder som med mindre eller större framgång genomfört elektroniska val. I Norge har det gjorts försök i tio kommuner i val till kommunstyrelse och i fylketingsval. I slutet av denna månad ska stortinget ta beslut om de ska gå vidare med e-röstningsförsök också till det nationella parlamentet.

Vi i Sverige ska dra lärdom av den e-röstning som genomförts i andra länder och noggrant studera forskning som gjorts på området. E-röstning har fördelar, men det har också under kommitténs arbete visat sig finnas rätt komplexa utmaningar som måste få lösningar. Nu säger jag inte mer om detta utan låter er vänta på Vallagskommitténs arbete, som presenteras på onsdag i nästa vecka.

Avslutningsvis yrkar jag avslag på samtliga motioner – inte för att motionärerna har fel i sak utan därför att processen med beredning i regeringskansliet och utredning redan är i full gång. Sverige har ett bra valsyste­m, men det kan bli ännu bättre. Det är dags för reformer.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 35 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Vi har i konstitutionsutskottets betänkande *Vallagsfrågor m.m.* behandlat 47 motionsyrkanden från allmänna motionstiderna 2011 och 2012. Det finns många bra motioner, men de flesta frågor som tas upp i motionerna har redan behandlats av 2011 års vallagskommitté. Vallagskommittén, i vilken bland andra min partikollega Centerpartiets Åsa Torstensson har ingått, har gjort ett bra jobb, och det är ett värdefullt utredningsarbete om valfrågorna som nu håller på att beredas inom regeringen.

Flera av motionerna gäller brister och problem som är erfarenheter från 2010 års allmänna val. En av dessa är att valen både till riksdagen och i flera kommuner inte gav en proportionell fördelning av antalet tilldelade mandat för partierna i förhållande till det antal röster som partierna hade fått. I flera fall har mindre partier missgynnats, detta beroende på att antalet utjämningsmandat i riksdagsvalet har varit för litet och att valkretsindelning i kommuner funnits och missgynnats mindre partier.

Vallagskommittén har redan föreslagit ett system med återföring av utjämningsmandat i riksdagsvalkretsar som ska ge full proportionalitet mellan antalet röster och antalet tilldelade mandat. En del är att man föreslår en ändring av första divisorn vid mandatfördelningen från 1,4 till 1,2 för att få bättre proportionalitet. En småpartispärr föreslås för kommunvalen. För valkretsindelade kommuner skulle den kunna vara 3 procent och för övriga kommuner 2 procent.

För att undvika att personer som inte har godkänt att ställa upp som kandidater i val ska bli valda föreslår Vallagskommittén en obligatorisk förhandsanmälan av partier och av kandidater.

I flera motioner har det också tagits upp förslag om elektroniskt röstningsförfarande och elektronisk rösträkning, vilket tillämpas i många andra länder. Vallagskommittén har haft i uppdrag av regeringen att överväga detta. Det förslaget är på gång. Vi föreslår från konstitutionsutskottet att utredningens förslag avvaktas.

Snabbare omval än det som skedde i Västra Götaland och i Örebro efter 2010 års val är, som jag ser det, mycket angeläget. Vi har inom konstitutionsutskottet övervägt dels hur omval ska kunna undvikas, dels hur det ska kunna ske snabbare. Jag har själv betonat vikten av att undvika fel och att det därför behövs utbildningsinsatser för valförrättare. Erfarenheten var att det 2010 fanns många nya valförrättare, och antalet anmälda felaktigheter ökade kraftigt enligt statistiken.

Konstitutionsutskottet har tidigare gjort ett tillkännagivande till regeringen om snabbare omval. Utgångspunkten är att omval ska ske så snabbt att man i princip ska kunna använda samma förutsättningar som vid det tidigare valet. Det känns viktigt att utnyttja erfarenheterna från 2010 års val, så att valfrågorna har stor legitimitet hos invånarna och det finns förtroende för systemet.

Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag i betänkandet KU18.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

11 § Vårdlandsavtal för sekretariatet för Nordliga dimensionens partnerskap för hälsa och socialt välbefinnande (NDPHS)

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU14
Vårdlandsavtal för sekretariatet för Nordliga dimensionens partnerskap för hälsa och socialt välbefinnande (NDPHS) (prop. 2012/13:67).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 16 §.)

*Hälsa- och
sjukvårdsfrågor*

12 § Hälsa- och sjukvårdsfrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU13
Hälsa- och sjukvårdsfrågor.

Anf. 36 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! År 2013 har börjat dramatiskt för sjukvården, i synnerhet i moderatstyrda Stockholm och Skåne. Gemensamt är brist på vårdplatser och ideologiskt styrda vårdvalssystem. I stället för att hålla ihop och samla sjukvårdens kompetenser till fungerande vårdkedjor splittras resurserna och specialisterna.

Nu sitter säkert en och annan och tänker att detta inte passar i riksdagens talarstol utan lämpar sig bättre i respektive landstings- och regionfullmäktige. Men målet för hälso- och sjukvården är enligt hälso- och sjukvårdslagen en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Sjukvården i Skåne och Stockholm omfattar nästan var tredje svensk. När brist på vårdplatser inte ser ut att få en lösning, när människors oro växer och ansvariga politiker inte ger svar, när vårdtyngd saknas som dominerande faktor i fördelningssystemet inom primärvården och när rikssjukvården på BIVA nära på havererar, då kan inte socialministern lämna walk over.

Dagens system har en del allvarliga brister, vilket vi inte kan bortse från. I lördags skrev Läkaresällskapet på en debattsida: Många läkare lider av att se hur nödvändiga prioriteringar sätts ur spel genom att ekonomiska incitament och produktionsmål kommit att styra vården. Patienten har blivit kund och de etiska principer som sjukvården baseras på är hotade.

Måhända är detta ensidigt läkarens perspektiv.

Om det inte vore så tragiskt är det snudd på komiskt att regeringens vårdvalssamordnare samma dag, på samma debattsida, skriver en av många pamfletter från regeringen om hur bra allting är.

Herr talman! Ingen förnekar att vi gör framsteg jämfört med tidigare generationer genom effektivare mediciner och behandlingar. Det är inte det saken gäller, utan det handlar om hur vi ska göra det bästa vi kan för patienten utifrån dagens kunskap och möjligheter. Frågorna vi måste ställa oss är hur verkligheten ser ut, vilka verktyg vi har, om vi använder dem klokt och om de räcker till för de utmaningar vi står inför.

Regeringen fortsätter att ”skruva” i kömiljardens kriterier i stället för att fundera på om det behövs nya och helt andra kriterier.

För varje brist som dyker upp hänvisar socialministern till landstingen och gör möjligen en överenskommelse med SKL om några miljoner – till en verksamhet som omsätter nära nog 250 miljarder kronor.

Göran Hägglund behöver tänka om – mindre ideologiskt systemskifte och mer fokus på att utveckla den befintliga vårdstrukturen, bättre resursfördelning efter vårdtyngd och mer av patienten i fokus.

Herr talman! Riksdagen ska i dag debattera betänkande SoU13, *Hälsa- och sjukvårdsfrågor*. På s. 13 kan man läsa om det beslut som 2007 drevs igenom på förslag från den moderatledda regeringen när det gäller upphävandet av stopplagen. Det blev då möjligt för landstingen att teckna avtal med privata aktörer som inte behövde driva vården enbart med offentlig finansiering och vårdavgifter. Det innebär i klartext att ni öppnade upp för att patienter med en privat försäkring kan gå före i vården.

Nej, man får inte gå före någon med större behov eller någon som väntat längre, säger den som försvarar regeringen. Men det är struntprat. Ge mig ett enda skäl till att någon ska betala en försäkring för offentligt finansierad vård om det inte ger någon fördel.

Jag har frågat förut, och jag har noterat att de borgerliga ledamöterna försöker slinka undan. Men kanske har ni filat på ett svar till dagens debatt.

Herr talman! Eftersom inga förslag om kommissioner för jämlik hälsa, patientkontrakt eller handlingsplan för psykiatri kommer från regeringen har vi nu ett rent motionsbetänkande när det gäller hälsa- och sjukvården. Jag tänkte belysa några av de reservationer som vi socialdemokrater står bakom, nämligen reservationerna 8, 12, 16 och 19 som jag samtidigt yrkar bifall till.

Reservation 8 handlar om en handlingsplan för psykiatri. Att bli psykiskt sjuk eller drabbas av psykisk ohälsa påverkar inte bara en själv, utan det påverkar också familj, vänner och omgivning. Att få en psykisk sjukdom eller att må psykiskt dåligt är så vanligt att vi alla känner någon som är eller har varit drabbad. Psykisk ohälsa är också ett växande problem bland många ungdomar, särskilt bland unga kvinnor.

Statistik från Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, visar att kostnaderna för psykiatri halkar efter annan sjukvård, trots alla tidsbegränsade statliga projektpengar. Vi socialdemokrater menar att det behövs en långsiktig och uthållig satsning i hela samhället för att skapa förutsättningar för god vård och ett gott liv för den som drabbas av eller lever med en psykisk sjukdom. Det behövs gemensamma mål för flera olika samhällssektorer och en nationell plattform som slår fast vad som är psykiatrins uppdrag och hur den ska utvecklas.

Vi föreslår att regeringen upprättar en långsiktig nationell handlingsplan för en ambitionshöjning inom området vård och stöd för människor med psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning. Det får inte finnas någon risk för att satsningen betraktas endast som en mängd tillfälliga projekt och att den långsiktiga finansieringen är osäker. Handlingsplanen bör tas fram i nära samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting och ha en bred politisk förankring över blockgränserna.

Herr talman! Jag ska säga någonting om reservation 12 om vård och behandling av olika sjukdomar.

Sällsynta och extremt sällsynta sjukdomar är tillstånd som ofta är livshotande eller innebär kronisk funktionsnedsättning för den som drabbas. Tillstånden ställer sjukvården inför svåra utmaningar. Det saknas vetenskaplig kunskap om sällsynta sjukdomar, och experterna är få. Detta leder till att vården missar diagnoserna eller att patienten får en felaktig diagnos och i och med det också en felaktig behandling.

Regeringen bör vidta åtgärder som leder till att människor som lider av sällsynta eller extremt sällsynta sjukdomar i Sverige får tillgång till likvärdig sjukvård av hög kvalitet på samma villkor som människor med så kallade vanligare sjukdomar.

När det gäller reservation 16 som handlar om nationella riktlinjer vid behandling av ofrivillig barnlöshet kan vi konstatera att Östergötlands landsting tar ut 3 000 kronor för lesbiska par som vill genomföra inseminationsförsök, medan man tar ut 300 kronor för samma åtgärd när det gäller heterosexuella par. Det finns liknande exempel i andra landsting. Men den typen av särbehandling borde inte vara möjlig. Det kan inte heller vara så att möjligheten till behandling ska bero på var i landet man råkar bo. Det är inte heller rimligt att avgiftsskillnaden är så stor som den är i dag. Mot denna bakgrund menar vi att likvärdigheten kring infertilitetsbehandlingar borde ses över.

Reservation 19 handlar om elektronisk kommunikation för patienter inom rättspsykiatri. En patient som är dömd till sluten psykiatrisk vård kan genom att använda sin mobiltelefon, sin personliga dator eller en dator som finns tillgänglig på avdelningen fortsätta att kränka andra människor.

Det kan inte vara rimligt att människor som har begått allvarliga brott, och där domstol kommit till slutsatsen att de är i behov av vård, ändå tillåts begå nya brott som försvårar vården och kränker brottsoffren. Det är rimligt att det i samband med beslut om rättspsykiatrisk vård också kan beslutas om begränsningar när det gäller till exempel sexualförbrytarens tillgång till internet. Lagstiftningen angående rättigheten för patienter dömda till rättspsykiatrisk vård att använda mobiltelefoner och datorer borde enligt vår mening anpassas till dagens verklighet. Även brottsoffrens rättigheter och skydd mot nya övergrepp måste kunna garanteras och finnas med i en helhetsbedömning. Rättspsykiatri i Växjö har ett undantag där de låter de boende ha tillgång till dator enligt bokning och med kontroll. Det finns med andra ord idéer om lösningar, och nu är det dags att regeringen och socialministern faktiskt tar denna fråga på allvar och återkommer till riksdagen.

Herr talman! Det finns så mycket att säga när det gäller hälso- och sjukvård, inte minst om det faktum att skillnaderna i hälsa ökar, vilket delvis är en fråga för hälso- och sjukvården. Socialutskottet har den senaste tiden mött Sir Michael Marmot som för WHO:s räkning tagit fram *Closing the gap in a generation*. Vi har informerat oss om arbetet som bedrivs i Sveriges Kommuner och Landsting för jämlik hälsa, och vi har särskilt tagit del av Malmökommissionens gedigna arbete med forskarrapporter och förslag för jämlik hälsa. Det hade varit minst sagt värdefullt med ett underlag från en nationell kommission. Men regeringens

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson och Catharina Bråkenhielm (alla S).

*Hälso- och
sjukvårdsfrågor*

Anf. 37 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! I dag ska vi debattera hälso- och sjukvård. Det är ett stort och viktigt område som berör oss alla förr eller senare.

Jag börjar med att yrka bifall till våra reservationer 4, 10, 13, 18 och 20.

Det är särskilt en reservation som jag kommer att hålla mig till i denna debatt, och det är reservation 13 som handlar om lika villkor för mammografi oavsett var i landet man bor.

Herr talman! Ordet cancer väcker oro och ångest hos de flesta av oss. Ett cancerbesked blir för de flesta av oss en påminnelse om hur skört livet är.

Statistiskt kommer var tredje person i Sverige att drabbas av cancer under sin livstid. Det gör att cancer räknas som en folksjukdom här i Sverige.

Hos kvinnor är bröstcancer den absolut vanligaste cancersjukdomen. Varje år insjuknar ca 7 000 kvinnor i Sverige i bröstcancer. Det innebär att närmare 20 kvinnor varje dag får en bröstcancerdiagnos.

Det absolut mest avgörande för ett bra behandlingsresultat och överlevnad är att man upptäcker bröstcancer i ett tidigt skede, och då främst genom mammografi där man bedömer att förmågan att upptäcka kvinnor med bröstcancer är 80–90 procent. Säkerheten att utesluta bröstcancer bedöms vara hela 98 procent. Därför är det oerhört viktigt att kvinnor får tillgång till mammografi.

Enligt Socialstyrelsens riktlinjer ska mammografi omfatta alla kvinnor i åldern 40–74 år. Men alla landsting erbjuder inte mammografi till kvinnor i åldern 40–49 år. De erbjuder mammografi oftast först från 50 års ålder fast forskning visar att dödligheten i bröstcancer är betydligt högre för kvinnor i åldersgruppen 40–49 år som inte har erbjudits mammografi.

Detta tycker vi sverigedemokrater inte är rimligt. Vi anser att alla landsting ska erbjuda mammografi från 40 års ålder eftersom ca 700 kvinnor som är under 45 år varje år får bröstcancer. Det är elva unga kvinnor i veckan. Dessutom är risken att dö i bröstcancer betydligt större om man är ung när man får diagnosen.

Det finns flera anledningar till detta. En förklaring är att tumörerna upptäcks i ett senare skede men också att tumörerna är mer aggressiva hos yngre kvinnor än hos äldre. Därför är det oerhört viktigt att dessa unga kvinnor också får möjlighet till mammografi så att man kan upptäcka cancer i ett tidigt skede så att dessa kvinnor som kan vara våra döttrar, systrar och fruar får chans till bot och överlevnad från denna allvarliga sjukdom.

Därför skrev vi en motion i denna viktiga fråga som vi hade stora förhoppningar att få igenom tillsammans med S, V och MP och därmed få en majoritet i riksdagen för denna ytterst viktiga fråga. Men tyvärr, och det är jag uppriktigt väldigt ledsen för, väljer S, V och MP att inte

stödja förslaget fast man under de senaste två åren här i riksdagen krävt exakt samma sak.

Jag vill påminna om vad som stod i S:s, V:s och MP:s gemensamma reservation som skrevs för mindre än ett år sedan: ”Det finns inget hållbart argument för landstingen att utestänga kvinnor under 50 år från mammografi. Tvärtom är det extra allvarligt att kvinnor i denna åldersgrupp inte kallas. Vi anser att det bör bli obligatoriskt att erbjuda mammografi åt alla kvinnor i Sverige i åldern 40–49 år.”

Det är naturligtvis anmärkningsvärt att när det nu i Sveriges riksdag skulle kunna finnas en majoritet för förslaget väljer man att inte stödja det. Det är beklagligt. Framst är det beklagligt för alla dessa unga kvinnor som nu inte får möjlighet till mammografi där man i ett tidigt skede kan upptäcka cancer och därmed rädda liv.

Herr talman! Till sist skulle jag vilja läsa upp några rader från en ung kvinna som har drabbats av just denna fasansfulla sjukdom. De beskriver på ett bra sätt hur det känns att drabbas av bröstcancer i unga år.

Hon skriver: Den var inte större än en ärta. Det är svårt att förklara, men jag kände den tydligt. Jag visste att man kunde drabbas av bröstcancer i unga år. Men trodde aldrig att det skulle hända mig. I dag är jag en av dem. I dag har jag obotlig bröstcancer. Jag sökte vård för att undersöka knölen. Knölen i mitt högra bröst var bara en körtel, det var alla säkra på, en vanlig och ofarlig svullnad som man kan få. Jag visste att körtlar kan bli lite svullna, men svullnader brukar ju gå tillbaka. Det gjorde inte den här.

Det går egentligen inte att beskriva med ord hur rädd jag blev när jag fick reda på att det var cancer. Det var den värsta dagen i mitt liv. Jag trodde att jag skulle dö. Sedan dess har jag haft en ständig oro i min kropp. Ibland kan jag kontrollera mina känslor, men ibland går det inte, och de dagarna gråter jag.

Jag tänker mycket på döden och är rädd för att dö i den här sjukdomen. Jag är arg och besviken på läkarna som inte tog mig på allvar och som sade att jag var för ung för att få cancer. Tänk, ja tänk, om de upptäckt cancer i ett tidigt stadium, innan det var för sent.

Anf. 38 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! När man lyssnar till en beskrivning av hur bröstcancer kan påverka kvinnor, en omgivning och barn sitter många och funderar på egna berättelser och människor man tänker på. Men Sverigedemokraterna och Per Ramhorn drar det lite väl långt utifrån det beskriva det som att vi står inför något slags reservation som handlar om liv och död.

Jag vill gärna passa på tillfället att kort beskriva varför vi inte ställer oss bakom reservationen, eftersom halva anförandet handlade om Socialdemokraternas uppfattning. Det gäller att ha forskning och kunskap och hela tiden förlita sig på att det är vad som vägleder läkare och professionen och gör att landstingen fattar rätt beslut.

Hur riktlinjerna exakt ser ut kan komma att variera. Riktlinjerna kan komma att förändras och uppdateras utifrån nya forskningsrön och framsteg. Det betyder att också åldern kan variera, om det är från 40, 41 eller 42 år. Var gränsen uppåt går kan också variera.

I dag opererar man bröstcancer på kvinnor som är både 80 och 85 år. Man skulle sannerligen kunna fundera på: Hur många år kommer de att

leva efter operationen? Kommer de egentligen avlida av någon annan åkomma än av sin bröstcancer? Engagemanget är väldigt stort.

Däremot är det bekymmersamt att de stora framstegen verkar stanna av lite grann. Hur vi egentligen ska se till att vi har en forskning som handlar om bröstcancer och cancer i stort och hur vi får nationella cancercentrum att hänga ihop med en nationell strategi engagerar mig väldigt mycket.

Jag hoppas att våra landsting följer alla de rekommendationer som finns. Men de exakta årtalen, om det är 40, 41 eller 42 år och om den övre gränsen sedan ska gå vid 80, 85 eller 90 år, överlåter jag till forskningen att avgöra.

Anf. 39 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Det stämmer, och där håller jag med dig Lena Hallengren, att det är forskningen som ska visa var gränserna ska gå. Det är vad Socialstyrelsen utformar sina riktlinjer från. De anser att gränsen ska vara från 40 till 74 år.

Nu gör man en uppgradering av riktlinjerna, och det gäller bland annat de nationella riktlinjerna för bröstcancer. Det är bland annat etiska frågor och olika uppfattningar i professionen som man tittar på. Men man kommer inte att göra någon ändring när det gäller själva åldersgruppen från 40 till 74 år. Det har man inga planer att ändra.

Det finns mycket forskning som Socialstyrelsen utgår från för riktlinjerna från 40 år. Det finns bland annat en forskningsrapport som kom från Umeå för några år sedan. Det är den största i världen när det gäller bröstcancer hos unga kvinnor. Där säger man att det är betydligt högre risk för unga kvinnor att dö i bröstcancer, upp till 29 procent.

Jag håller med dig om att det är viktigt att man ser på forskningen. Det som är märkligt i den här frågan är att Socialdemokraterna och de rödgröna har stött förslaget under flera år. Men nu när vi får chansen att genomföra det vänder man 180 grader och yrkar inte på det. Det låter inte trovärdigt i mina öron.

Anf. 40 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! För oss är principen väldigt viktig. De riktlinjer som finns ska följas. Det finns ingen mening med att vi har en socialstyrelse som utfärdar riktlinjer baserat på kunskap, forskning och erfarenheter och sedan gör landstinget en helt egen bedömning. Det är vår principiella uppfattning. Den gäller även för bröstcancer.

Detta är en debatt som är ganska bred och vid. Jag vill passa på att fråga Per Ramhorn hur Per Ramhorn ser på att vi ska ha en långsiktig handlingsplan för psykiatrin och den ojämlikhet som vi i bred bemärkelse kan se inom hälso- och sjukvården.

Ivf-behandlingar har i detta betänkande kommit att bli ett exempel på hur olika det kan se ut över landet, på tal om hur rekommendationer egentligen ska följas.

Anf. 41 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! När det gäller nationella riktlinjer vill vi ha mer tvingande riktlinjer. Det går att göra. Man har sett det när det gäller beman-

ning inom äldreomsorgen för demenssjuka där man nu utarbetar tvingande riktlinjer.

På frågan från Lena Hallengren vill jag säga att vi vill att det ska vara likvärdig vård över hela landet även när det gäller psykiatrin. Det skriver vi i våra budgetmotioner.

Det tar dock tid. Vi har suttit i Sveriges riksdag i två och ett halvt år, och Socialdemokraterna har funnits i Sveriges riksdag i över hundra år. Det tar ett tag innan man ser vilka områden man vill prioritera först, men vi kommer framöver att lägga fram fler förslag inom samtliga områden. Psykiatrin har vi redan utarbetat väldigt mycket inom. Där står vi alltså för att det ska vara jämlikt över hela Sverige.

Anf. 42 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 1 och 11. Självklart står jag dock bakom samtliga reservationer Vänsterpartiet är med på.

För Vänsterpartiet är en bra och jämlik hälsa det allra viktigaste målet för vården. Vi vill att vården ska ha den inriktningen. Målet att göra vinst på verksamheter går inte att förena med vård efter behov. Målet att göra vinst leder till vård efter lönsamhet.

I går var det en läkare med stor erfarenhet som skrev i Svenska Dagbladet om sämre kvalitet i den privata vinstdrivna vården. Han jämförde med den privata icke vinstdrivna vården. Så sent som i dag var det ett fall, som i och för sig gällde barnomsorg men som också handlade om vinstuttag ur gemensam verksamhet, där pengar som är avsedda för barnen går till aktieutdelningar.

För oss i Vänsterpartiet är sjukvården en viktig och väsentlig del av den gemensamma välfärden. Det är inte rimligt att privata företag kan starta en vårdcentral där de själva anser att det ger bäst vinstmöjligheter och sedan få ersättning från landstingen helt utan att det görs någon bedömning av om det faktiskt behövs en vårdcentral där. Vi hör gång på gång exempel på att det poppar upp verksamheter där folk är friska och välmående och att motsvarande verksamheter försvinner där befolkningen har stora hälsoproblem. Självklart ska våra gemensamma resurser styras dit de bäst behövs. Därför måste också lagen om valfrihetssystem, LOV, rivas upp, och den ska förstås inte heller drivas igenom för specialistsjukvården. Hela eller delar av sjukhus ska inte kunna säljas ut.

För att nå målet om en bra och jämlik hälsa måste vi ha en sjukvård som jobbar förebyggande och hälsofrämjande och utgår från en social helhetssyn. Klyftorna i hälsa är stora i samhället, och de ökar. Det är ingenting vården ensam kan ta ansvar för och göra något åt. Ohälsan är till exempel mycket högre bland arbetslösa än bland personer med arbete. Just arbetslösheten kan inte vården själv åtgärda. Vården måste samarbeta med andra samhällsaktörer för att komma till rätta med klassklyftorna i hälsa, men att vården sedan dessutom själv är ojämlig måste den faktiskt komma till rätta med själv.

Kvinnor och män ska ha samma rätt till bra vård. Ingen diskriminering ska förekomma, varken på grund av funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck, etnicitet eller på grund av någonting annat. Papperslösa, asylsökande och gömda ska också ha full rätt till sjukvård. Kvaliteten i omvårdnad och rehabilitering måste förbättras.

Många med funktionsnedsättningar och kroniska sjukdomar behöver bättre vård och rehabilitering än de får i dag.

Vänsterpartiet vill ha en sjukvård som styrs demokratiskt och där patienten styr och bestämmer över sin vård inom ramen för den offentliga skattefinansierade vården. Vi menar att enskilda vårdenheter ska ha en hög grad av självständighet att utforma sin verksamhet.

I framtiden kommer vården att behöva ännu mer pengar. Det enda sättet att klara detta och det framtida vårdbehovet är att slå vakt om en skattefinansierad vård. Avgiftsfinansierad vård lyfts ibland fram som ett sätt att finansiera vården på ett bättre sätt, men det betyder bara att kostnaderna vältras över på den som är svårast sjuk i stället för att de delas gemensamt av alla som betalar skatt. Det gör inte vården billigare. Privata försäkringar leder till ökade orättvisor och till att fel grupper prioriteras – inte de med behoven utan de som har råd att betala försäkringen.

Detta är lite om Vänsterpartiets allmänna utgångspunkter för hälso- och sjukvården och också det som ligger bakom att jag yrkar bifall till reservation 1.

När jag förberedde mig lite för denna debatt tittade jag en del på det som sades förra året. Jag kunde då konstatera att Vänsterpartiets Eva Olofsson i väldigt stor utsträckning pratade om precis samma saker jag hade tänkt lyfta fram i dag. Det har gått ett år sedan dess, och det är för bedrövt att flera av de problem vi då såg är ännu värre i dag. Vi har lösningar som regeringspartierna mer än gärna får använda sig av för att komma till rätta med de problem vi ser.

Sveriges Kommuner och Landsting redovisade i förra veckan att alla landsting hade problem med brist på vårdplatser, överbeläggningar på avdelningarna, patienter som låg på fel avdelning och så vidare. I går skrev Expressens ledarsida om vårdkrisen och uppmanade socialministern att vakna. Vi har haft barnmorskeuppror och brist på sjuksköterskor för att lönerna är för låga. En minskande andel av sjuksköterskorna har en specialistutbildning. I Skåne var vården för de hjärtsjuka barnen i farozonen på grund av försämrade villkor för personalen.

Att regeringen i ett sådant läge blundar, avsäger sig allt ansvar och skyller på landstingen är oansvarigt. Att man dessutom tycker att det är okej att leka affär med vår gemensamma välfärd och låta skattemedel försvinna ut i aktieutdelningar i stället för att finnas kvar i vården är för oss i Vänsterpartiet fullkomligt obegripligt. Vi ser problemen och väljer att försöka åtgärda dem i stället.

I vår budget för i år har vi till exempel avsatt medel för fler vårdplatser i landstingen – riktade pengar. Vi har också ökat anslagen till kommuner och landsting så att de kan satsa i stället för att dra ned i verksamheter samtidigt som man ser att vårdbehoven ökar. Det skulle till exempel kunna användas till löner så att de hjärtsjuka barnens föräldrar slipper oro sig för att personalen ska säga upp sig i protest mot de sämre villkoren.

Vi satsar på fler utbildningsplatser för specialistsjuksköterskor, till att börja med inom de områden där vi ser de största behoven – distriktssköterskor, äldresjuksköterskor och psykiatrisjuksköterskor. Jag noterade att regeringen har lagt fram en satsning på utbildningar; man kom fram med ett förslag i går. Jag hoppas verkligen att specialistutbildningar för sjuksköterskor ingår i det.

En sak är antalet utbildningsplatser; sedan måste människor också ha rimliga möjligheter att gå utbildningarna. Vi har valt att satsa på att sjuksköterskorna ska få en betald specialistutbildning. Det är självklart att den del av läkarutbildningen som är specialiserad – den man går efter att ha gått sina år på universitet – är betald, men de flesta sjuksköterskor betalar sin utbildning själva. Om man utgår från inkomstbortfall under utbildningen och den eventuella löneökning en sjuksköterska får tar det i snitt 19 år för en sjuksköterska att arbeta in det man förlorar på att gå utbildningen. Det är inte konstigt att det är brist på specialistutbildade sjuksköterskor. Det enda rimliga är att man får betalt under utbildningen, och så kan också vården förbättras.

Det allra bästa för alla parter är förstås att patienter inte blir patienter, det vill säga att människor håller sig friska och inte blir sjuka. Därför tycker vi att det förebyggande arbetet givetvis är viktigt. Det är så vi upprätthåller en god och jämlik hälsa för hela befolkningen. Tyvärr har satsningarna på förebyggande arbete ofta minskat i det nuvarande systemet eftersom det på många ställen inte är lönsamt att arbeta förebyggande – man får inte ersättning för det inom primärvården. Vi har därför valt att satsa också på det.

Detta är några exempel på saker vi tycker skulle kunna åtgärda de problem vi ser i dag, och det är våra allmänna utgångspunkter.

Jag vill också passa på att prata lite om psykisk ohälsa, precis som Lena gjorde. Människor mår allt sämre i dag. Den självs kattade psykiska ohälsan ökar, särskilt bland flickor och unga kvinnor. Denna ökning har sociala orsaker, och det krävs förstås även här förebyggande insatser för att komma till rätta med det. Det är inte i första hand ett ansvar för sjukvården – en stor del av de förebyggande insatserna handlar faktiskt om sådana saker som tillräckligt med personal i förskolan, skolan och skolhälsovårdens team.

Vad gäller den psykiska ohälsan hos vuxna handlar det ofta om arbetslöshet eller, om man har arbete, en fullkomligt orimlig arbetssituation eller oro för ekonomin. Det kan vara bristande socialt stöd, ensamhet med flera orsaker. Det är inte heller i första hand ett sjukvårdsproblem, utan det handlar om arbetsmarknaden och dess villkor samt om kommunernas sociala insatser – inte minst för ensamma äldre, där den psykiska ohälsan är ett stort problem.

Det finns stora möjligheter att minska den psykiska ohälsan med förebyggande insatser. Men för dem som faktiskt behöver vårdens hjälp måste det förstås finnas mer än slentrianmässig medicinering att erbjuda. Det handlar tyvärr, som så mycket annat, om resurser, men inte bara.

När det gäller personer med psykisk ohälsa och psykisk sjukdom handlar tyvärr också alltför ofta om förutfattade meningar och attityder. Människor med psykisk ohälsa drabbas ibland av tillstånd där de faktiskt inte klarar av att ta hand om sig själva utan är helt beroende av omgivningen. Som tur är är det mycket sällsynt. Men de behandlas väldigt ofta som om det är en självklar del i den psykiska sjukdomen, och så är det inte. De flesta med psykisk sjukdom har full koll på vad som är det bästa stödet för dem, vad de behöver och vad som gör nytta. Därför tycker vi att det är en självklarhet att man lägger in brukarrevisioner och satsar på det som viktiga och bra insatser.

Psykiskt sjuka har däremot många gånger behov av hjälp från många olika instanser i samhället. Det kan vara ganska svårt att orientera sig i det, särskilt som man ofta uppfattas som en person som faktiskt inte kan tala för sig. Därför finns det också ett stort behov av personliga ombud. Även här bör man dessutom satsa på utbildningsresurser. Det är vår uppfattning att man måste införa en skötarutbildning igen för att förstärka psykiatrin, och man måste också satsa mer på specialistutbildning för sjuksköterskor inom psykiatrin.

Anf. 43 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att förtydliga vilka reservationer jag stöder. Det är reservation 4, 10, 13, 18 och 20.

Tidig upptäckt av bröstcancer är viktigt. Det är alla överens om. Det minskar dessutom kvinnans lidande om man upptäcker det i tid.

Därför undrar jag varför Vänsterpartiet svänger 180 grader när det gäller att stödja förslaget om mammografi från 40 års ålder. Nu har vi en möjlighet att få igenom detta förslag. Förra året skrev ni i er reservation: Det finns inget hållbart argument för landstingen att utestänga kvinnor under 50 år från mammografi. Därför anser vi att det ska bli obligatoriskt att erbjuda mammografi åt alla kvinnor i Sverige i åldern 40 till 49 år.

Året innan skrev ni: Ju tidigare cancer upptäckts, desto bättre förutsättningar för en lyckad behandling. Landstingen ska erbjuda alla kvinnor i åldern 40–74 år mammografi. Därför anser vi att det ska vara obligatoriskt för landstingen att säkerställa mammografi i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer.

Nu fanns det möjlighet att få igenom detta genom en majoritet här i riksdagen, men nu väljer ni att inte stödja det. Jag och många andra, bland annat Bröstcancerföreningen, undrar varför.

Anf. 44 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Herr talman! Som Per Ramhorn vet har jag inte varit med i den diskussion som har förts i utskottet. Jag har faktiskt inget bra svar på den frågan. Jag utgår ifrån att du också har diskuterat med de övriga regeringspartierna. Då får de också ta ansvar för den här frågan. Jag vet att Lena Hallengren svarade utförligt. Du får prata med henne.

Anf. 45 PER RAMHORN (SD) replik:

Herr talman! Tack för svaret, även om det inte var något svar på min fråga! Jag förstår att du kanske inte är insatt i den här frågan. Rent principiellt tycker jag att om man står för att vilja göra något, har påpekat det i 2–3 års tid och nu får chansen att genomföra det och ändå väljer att inte göra det blir det ett visst trovärdighetsproblem i den politik man för.

Anf. 46 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Herr talman! Jag utgår ifrån att diskussionen har handlat om vilka typer av frågor man ska lyfta upp och vilka reservationer man ska ta upp, och man tar inte alla. Jag vet inte vilka motioner man har valt att gå in i, vilka man inte har gått in i och varför. Jag har inte varit inblandad i diskussionen i det här fallet.

Anf. 47 SAILA QUICKLUND (M):

Herr talman! I mitt tal kommer jag att tala om valda delar av hälso- och sjukvårdsfrågorna. Metin Ataseven kommer att lyfta fram och tala om psykiatrifrågorna.

Regeringen lägger nu än mer fokus och resurser på att förbättra kvaliteten och tillgängligheten i hälso- och sjukvården. Hälso- och sjukvårdspolitiken syftar bland annat till att ge en god vård till hela befolkningen och till ett ökat inflytande för patienter och medborgare. Målet är självfallet att människor ska erhålla en jämlik och rättvis vård med god kvalitet.

Regeringen har därför också gjort historiskt många insatser för att stärka patientens ställning inom och inflytande över hälso- och sjukvården. Förutom reformer för ökad valfrihet för patienten finns till exempel den numera lagstadgade vårdgarantin som syftar till minskade väntetider för besök och behandling i sjukvården, skärpt tillsyn av hälso- och sjukvården samt ökade satsningar på kvalitetsregister i landsting och kommuner. Dessutom har regeringen för avsikt att vidareutveckla den så kallade kömiljarden.

Regeringen har också fått positiva utfall av sitt arbete. Den svenska hälso- och sjukvården fortsätter att förbättras, och skillnaderna i resultat och kvalitet mellan landstingen fortsätter att minska. I rapporten *Öppna jämförelser av hälso- och sjukvårdens kvalitet och effektivitet* har Socialstyrelsen och SKL jämfört olika landsting utifrån 169 olika indikatorer. Generellt har de flesta resultat som presenterats i rapporten förbättrats avsevärt. Statistiken visar bland annat att fler cancerpatienter överlever längre, och för bröstcancer har den relativa femårsöverlevnaden stigit till närmare 90 procent. Vårdens utveckling har också varit positiv för hiv-patienterna, där kontrollen av virusnivåer är god i hela landet, och 92 procent av patienterna når de uppsatta behandlingsmålen. Dödligheten i stroke och hjärtinfarkter, som är de vanligaste dödsorsakerna, fortsätter att minska. Tillgängligheten blir också allt bättre, både genom vårdval och genom kömiljard.

Herr talman! Vi har en ny patientsäkerhetslag sedan den 1 januari 2011. Syftet med lagen är att minska vårdskador oavsett om skadorna beror på systemfel eller misstag från vårdpersonalen. Vi har en överenskommelse med SKL om en prestationsrelaterad ersättning som sammanlagt ligger på 2,5 miljarder över tidsperioden 2011–2014.

För att svensk hälso- och sjukvård kontinuerligt ska kunna utvecklas och förbättras och för att stärka patienternas ställning i vården behöver verksamheterna regelbundet följas upp och utvärderas. I detta sammanhang pågår det ett flertal olika projekt för att förbättra möjligheterna att följa utvecklingen inom hälso- och sjukvården på olika nivåer. Exempelvis har Socialstyrelsen, utöver sina årliga rapporteringar av situationen i hälso- och sjukvården, genomfört ett antal fördjupade studier på olika områden.

En patientmaktsutredning tillsattes av regeringen 2011. Utredningen ska föreslå hur patientens ställning inom och inflytande över hälso- och sjukvården ska stärkas. En utgångspunkt för utredarens arbete ska vara att förbättra förutsättningarna för en god och jämlik vård. Utredaren ska bland annat föreslå hur vården kan ges på mer likvärdiga sätt, hur patientens valmöjligheter inom vården kan stärkas ytterligare och hur patien-

tens behov av stöd, råd och information bör hanteras inom ramen för vårdgarantin och det fria vårdvalet. Dessutom ska utredningen lämna förslag på en ny patientlagstiftning där bestämmelser med betydelse för patientens ställning samlas.

Vårdvalsreformen har varit en viktig reform för hälso- och sjukvården. Nästan 300 privata vårdcentraler, många med längre öppettider, har startat, och antalet vårdcentraler har ökat i 19 av 22 landsting. Det har betytt oerhört mycket för Sveriges befolkning.

Sedan regeringen införde vårdgarantin och kömiljarden har tillgängligheten i vården förbättrats mer än någonsin. Låt oss komma ihåg att 2007 var det 75 000 personer som hade väntat längre än tre månader på ett besök hos en specialistläkare. I oktober 2012 var det bara 25 000. Således är två tredjedelar av den här långa kön nu borta.

År 2007 var det 22 000 personer, alltså var tredje patient, som hade väntat mer än tre månader på operation. År 2012 var det bara 7 000, alltså en tiondel av patienterna.

Det här resultatet kommer inte av sig självt. Det är bland annat resultatet av att vi infört en vårdgaranti som stärker patientens rättigheter och ett resultat av att vi införde en kömiljard som ger pengar till de landsting som kortar väntetiderna. Det är resultatet av att vi införde valfrihet i primärvården och bejakar att landstingen verkligen samarbetar med privata vårdgivare för att fler ska kunna få operationer snabbt.

Herr talman! Reformers positiva genomslag tar tid. Regeringen har utfört historiska förbättringsarbeten inom svensk hälso- och sjukvård, och vi kan nu se det positiva resultatet av de här stora satsningarna. Vi ska också fortsatt möta hälso- och sjukvårdens framtida utmaningar, för de finns, med innovationskraft, valfrihet och patientinflytande. Självklart kommer kvaliteten även fortsättningsvis alltid att stå i första rummet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 48 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Säg något som den moderatledda regeringen gör som inte är historiskt eller som inte innebär mer pengar än någonsin.

Jag tänkte att det skulle vara intressant att höra om det är så att det fria vårdvalet och fler vårdcentraler har gjort slut på agendan för utmaningar i vården. Jag tycker nämligen att Saila Quicklund låter väldigt nöjd när hon står i talarstolen och berättar hur läget är.

Vad tänker Saila Quicklund om hur hennes partivänner hanterar våra allra största regioner? Det är vårdplatsbrist och snudd på nedläggning av rikssjukvården med barnintensiven. Vi ser ju att resurser fortfarande inte fördelas efter behov.

Är det bra att skära ned på vårdplatser när befolkningen ökar?

Anf. 49 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Nej, Lena Hallengren, jag beskrev just i mitt anförande att utmaningar kvarstår. Det är vi väl medvetna om. Jag är inte nöjd i nuläget, men jag kan också konstatera att väldigt mycket har hänt.

Är jag nöjd med vårdplatsbristen och åtgärderna? Vi vet att vårdplatserna till främsta delen styrs av landstingen och deras prioriteringar. Vi vet också, för att nämna ett exempel i Stockholm, att Lena Hallengrens

egen kollega tog bort 300 vårdplatser innan Moderaterna tillträdde – Moderaterna och alliansstyret lägger nu tillbaka 500 vårdplatser med målet 2015.

Jag skulle också vilja ställa en fråga till Lena Hallengren utifrån kongressbeslutet på den kongress ni hade i helgen, där ni beskriver att ni vill avsevärt begränsa möjligheter att plocka ut vinster i välfärdssektorn. Ni skriver också att lagen om valfrihet ska förändras så att den fria etableringen inte är möjlig.

I mitt anförande framhöll jag just effekterna och framgångarna av det fria vårdvalet. Mycket fokus är det från Lena Hallengren och Socialdemokraterna kring vinsterna och alltför sällan på kvaliteten inom den offentliga sektorn. Det lyfter man sällan fram.

Vi vet att det finns missförhållanden i såväl offentlig som privat sektor. Självklart ska det åtgärdas. Kvaliteten ska alltid gå först.

Men det som ni nu har bestämt på er kongress, Lena, får effekter. Bland annat arbetar 120 000 personer inom den privata välfärdssektorn. 10 000 av de 14 000 företagen har färre än tio anställda. Ni väljer ofta att framhålla att det här handlar om stora företag som lyfter pengar från Sverige. Men vi pratar om småföretag. I 80 procent av de nybildade företagen är det kvinnliga företagare eller ägare.

Varför lyssnar inte du, Lena, på alla de positiva effekterna som det här har medfört, och vad är ditt svar till dem?

Anf. 50 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Det var ett långt inlägg.

Jag kan konstatera att det har gått sju år med en borgerlig regering. Det har gått sju år också med ert styre bland annat i Stockholm, så jag tycker kanske att det vore passande att tala om hur man ser på de problem som Stockholm i dag står inför.

Jag tycker att det vore intressant om Saila Quicklund kunde ägna sina nästa två minuter åt att berätta om hon tycker att det är bra att vi har vårdplatsbrist. Naturligtvis inte, kommer Saila Quicklund att säga. Då är min följdfråga: Om det nu är så att man minskar antalet vårdplatser trots att befolkningen ökar, är man då på rätt väg? Är det moderat politik?

Jag ska hemskt gärna svara på frågan om vi tycker att skattemedel ska användas till det de är avsedda för. Absolut. Tycker vi att kvalitet är det viktigaste som vi ska sätta i fokus? Absolut. Tycker vi att patienternas intresse ska gå före företagets intresse av var de vill etablera sig? Absolut. Tycker vi att det ska finnas privata och offentliga aktörer? Absolut. Tycker vi att det är en bra idé om kommuner och landsting är överens med de privata aktörerna om hur de ska bli en väl fungerande del i vårdkedjan? Ja, det tycker vi.

Detta är våra förslag från vår socialdemokratiska kongress som har ägt rum i fem dagar.

Min fråga till Saila Quicklund kvarstår: Tycker Saila Quicklund, Moderaterna, att vi fördelar resurser efter behov som det ser ut i dag, eller vilka sätt har ni att möta detta och se till att resurserna faktiskt fördelas efter behov så att vi får en mer jämlik sjukvård?

Anf. 51 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Lena Hallengren vet också att Socialstyrelsen numera tillsammans med SKL samlar in anmälningar och redovisningar kring vårdplatser från varje landsting så att vi äntligen kan få en överblick över situationen i Sverige. Detta har nyss inkommit, och det var bara någon vecka sedan vi hörde redovisningarna av det.

Jag hoppas också att Lena Hallengren verkligen förstår att vi inte är nöjda med vårdplatsbristen. Den måste förebyggas till varje pris. Vi vet att det är landstingets ansvar, självklart, men vi kan också förebygga genom olika saker. Framför allt vet vi att i januari–februari är det vanligt med förekomst av vinterkräksjuka, och det har varit RS-virus.

Vi vet att det är Socialdemokraterna som många gånger har eliminerat vårdplatserna i Sverige. I Stockholm, för att nämna det igen, har de halverats sedan 1990 där vi nu bygger ut.

En vårdplats är heller inte alltid lösningen på allting. Det handlar om en sammanhållen kedja där rätt diagnoser kommer till akuvårdsmottagningarna och där primärvården avlastar. Det handlar om att tillgodose delar av sjukvården generellt sett. Det är inte bara en vårdplats, en säng, som ska till, Lena Hallengren.

Jag skulle ändå vilja beskriva de konsekvenser som S-politiken ger. Det är en politik som faktiskt motverkar företagande, jämställdheten och människors frihet att själva få välja och välja bort det som inte är bra. Det här kommer att slå emot jobben, Lena Hallengren, och så blir resultatet när det är en politisk ideologi som får styra.

De politiska skiljelinjerna är väldigt tydliga mellan Alliansen och Socialdemokraterna. Det är också alltför sällan som Lena Hallengren observerar och framhåller den offentliga sektorn, som också har sina brister.

Anf. 52 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Vi diskuterar alltså hälso- och sjukvård, och det är ett väldigt brett fält. Därför har vi i Folkpartiet delat upp det så att Maria Lundqvist-Brömster tar psykiatri och de frågor som hänger samman med det området, och jag tar upp resten så långt som tiden medger.

Det här är ett motionsbetänkande. Det är klart att vi alla vill visa upp vart vi vill hän i arbetet för en god hälso- och sjukvård för alla på jämlika villkor. Det står givetvis även Folkpartiet bakom, liksom att vården i huvudsak ska vara solidariskt finansierad, men den här finansieringen, skattepengarna, kan gå till både offentligt driven vård och omsorg och till privat driven vård och omsorg förutsatt att den lever upp till den kvalitet och de riktlinjer som Socialstyrelsen, vetenskap och beprövad erfarenhet har slagit fast.

Sedan jämförs i debatten siffror, bra och dåliga. Negativt skildras då den privata sidan, framför allt av oppositionen, men om man går in i siffrorna ser man att privata vårdcentraler når högt på uppskattningsskalan, liksom offentligt drivna. Det finns också de som är mindre bra.

I förrgår besökte jag ett vård- och omsorgsboende där det inte är någon personalomsättning alls. Det är ett privat boende, och man har kommit ned i vad jag tror är landets lägsta läkemedelsanvändning bland de boende – 3,5 läkemedel per boende. Vad hade hänt när man nådde den nivån? Jo, flera av de boende kunde skrivas ut från det som brukar besk-

rivas som dödens väntrum. Så pigga hade de blivit när de blev av med en rad läkemedel. Det var alltså ett privat drivet vård- och omsorgsboende.

Det ser således olika ut, och en del av olikheterna kan bero på att landsting och kommuner är olika styrda. Vi har bokstavskombinationer av partier. I den kommun jag besökte är det Socialdemokraterna och Centern som styr. I vår fritidskommun Nynäshamn styr Socialdemokraterna och Folkpartiet. Det finns olika varianter, vilket naturligtvis präglar utvecklingen men gör det svårt att göra generaliserande jämförelser om bra och dåligt. Vi kan dock vara överens om att allt som har låg kvalitet måste vi lyfta, och de som har bra kvalitet ska vi stimulera till fortsatt utveckling.

För Folkpartiet är valfriheten, att se individen, ett fundament när det gäller tillgången till den kvalificerade vården och omsorgen. Man ska ha makt över sitt liv, och hälso- och sjukvården ska vara behovs- och serviceinriktad. Givetvis ska man ha tillgång till sin egen journal och få information om vårdgivare och behandlingsresultat. Vårdgarantin är en god början, men den ska naturligtvis omfatta hela vårdkedjan från det att man söker för ett symtom till att man fått den hjälp, den rehabilitering, man behöver. Det styckevis tänkande som har rått måste vi bli av med.

Något som vi också vill lyfta fram är eget rum på sjukhus, att man ska få vara i fred och inte löpa risken att bli infekterad av medpatienter. Det kan betyda mycket att Karolinska sjukhuset nu går före och inrättar egna rum för dem som ska vistas där.

En annan viktig sak är att ha en husläkare, en egen doktor, i stället för hyrläkare. Här måste vi komma underfund med vad det är som gör att läkarkåren – det finns också andra personalgrupper – går in i hyrsystemet, med bristande kontinuitet i hälso- och sjukvården som följd och med de nackdelar som det innebär för patienterna. Det vård- och omsorgsboende jag talade om tidigare har haft samma doktor i åtta år, en doktor som tillsammans med sjuksköterskorna gått in i varje individs läkemedelsbehandling, kopplat symtom till läkemedel och successivt plockat bort det ena läkemedlet efter det andra.

Evidensbaserade insatser – viktigt, viktigt. Här gör SBU mycket goda insatser och behöver få de resurser som krävs för att allt vi gör i hälso- och sjukvården ska vara evidensbaserat. Just nu håller SBU bland annat på att utvärdera mammografin, vilket är viktigt. Vad säger de nya resultaten om vilka åldersgrupper som ska behandlas, kopplat vidare till vilken behandling som är lämplig? Är det så att man till sist kan hitta vilka det är som regelbundet behöver undersökas med mammografi och vilka som kanske kan undersökas med längre mellanrum?

Till detta kommer naturligtvis den jämlika vården, det utredningsarbete som vi på regeringssidan har gjort. Det är inte acceptabelt med de stora skillnader som finns mellan landstingen när det till exempel gäller att erbjuda IVF. Det är något som vi – ett par av oss sitter i Statens medicinsk-etiska råd – har varit inne på för att se hur detta kan rättas till. Det finns alltså en rad saker som är på god väg att rättas till.

När jag tittar på reservationerna ser jag att där finns sådana som tar upp vård och behandling av olika sjukdomar. Frågan om sällsynta diagnoser har drivits länge av Folkpartiet. Det gäller små patientgrupper. Bland de breda lagren i hälso- och sjukvården är kunskapen om hur de ska diagnostiseras och behandlas ofullständig.

Sverige kan dock inte ensamt tillgodose dessa personers behov. Det är viktigt att vi i Europa, inte minst genom EU:s satsningar, kan få specialistcentrum, några förhoppningsvis i Sverige, andra i övriga medlemsländer. Dit ska man kunna skicka personer som misstänks ha en sällsynt diagnos för att där ställa rätt diagnos, komma fram till lämplig behandling och ge råd om den behandlingen på hemmaplan. Det ska vara möjligt att ha en kontinuerlig dialog med specialistcentrumet, i vilket land det än ligger, för att vi ska få en optimal situation för de personer det gäller.

Det behövs finansiering av de dyra behandlingarna och läkemedlen, och vi i Folkpartiet diskuterar därför en central pott för dessa pengar.
(Applåder)

Anf. 53 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Det vi nu debatterar och senare ska fatta beslut om i kammaren är ett betänkande som berör en oerhört stor bredd av frågor inom hälso- och sjukvårdssektorn.

Jag vill inleda med att lyfta fram den medicinska utvecklingen som har gett oss många nya möjligheter. Allt fler sjukdomar kan botas eller lindras, och allt fler lever längre och med god livskvalitet. Antalet svenska 100-åringar ökar stadigt, och lyckönskningstelegrammen från Hans Majestät Konungen har fått en tiofaldig ökning under de senaste 40 åren. Det är en utveckling som vi ska vara glada över.

Under de senaste åtta åren har alliansregeringen genomfört stora reformer inom hälso- och sjukvården. Dessa reformer har lett till bland annat kortare vårdtider, förbättrad patientsäkerhet och kompetenshöjning inom sjukvården till gagn för patienterna. De totala hälso- och sjukvårdsutgifterna har ökat från 263 miljarder år 2006 till 318 miljarder år 2010. Och de fortsätter att öka. Som andel av bnp, vilket man ofta mäter, har de sammanlagda hälso- och sjukvårdskostnaderna ökat från 8,9 procent år 2006 till 9,6 procent år 2010.

Den positiva medicinska utvecklingen skapar samtidigt nya behov. Den vanligaste dödsorsaken för både män och kvinnor är hjärt- och kärlsjukdomar. Vi ser en mycket gynnsam utveckling där antalet patienter som insjuknar eller avlider i hjärtinfarkt minskar. Det ska vi vara glada över. Personligen har jag varit med om akut ballongsprängning och känner därför i mitt eget liv hur ny teknik har gett mig liv och en fortsatt god livskvalitet. Denna utveckling bland många ska vi se som en del i välfärdsutvecklingen för Sverige.

Herr talman! När det däremot gäller de kroniska sjukdomarna, som ofta utvecklas långsamt och är ihållande, återkommande och ibland obotliga, har den gruppen inte haft tillräckligt fokus vare sig nu eller tidigare. Astma, som är den vanligaste kroniska sjukdomen, diabetes, schizofreni, Parkinsons sjukdom, epilepsi och reumatism är några av de sjukdomar som drabbar en mycket stor del av befolkningen. Ändå talas det alldeles för tyst om dem och om de problem som de drabbade har år ut och år in. Det är problem som innebär begränsningar i livsföringen och ofta livslång mediciner. För den som drabbats är det viktigt med insatser för att minska risken för försämring eller komplikationer. Sjukdomen påverkar ofta livet även för närstående och anhöriga, vilket kräver information

och stöd för att de ska klara situationen. Det är angeläget att lyfta fram den delen i sjukvården som en utmaning och framtidssatsning.

Med detta sagt, herr talman, är jag glad för att ett arbete har inletts på Socialdepartementet med syfte att förbättra för dem som drabbats av kroniska sjukdomar. Det är en stor patientgrupp som behöver ett ökat fokus. Det är en del i vår stora nya utmaning. Vi har en nationell strategi för cancersjukvården med syfte att minska risken att insjukna i cancer, förbättra omhändertagandet, förlänga överlevnaden och förbättra livskvaliteten efter diagnos, minska regionala skillnader i överlevnad och minska skillnader mellan befolkningsgrupper i insjuknande och överlevnadstid.

Personligen anser jag att vi behöver en motsvarande strategi för kroniska sjukdomar med fokus på patientinflytande, tillgänglighet och valfrihet samt en kunskapsbaserad vård för dessa grupper med långvariga vårdbehov. En glädjande seger och ett steg på vägen, som enligt min mening är viktigt, är regeringens initiativ till en samlad strategi för en jämlik vård, det vill säga en vård som erbjuder alla invånare god kvalitet, hög tillgänglighet och möjlighet till delaktighet och inflytande. Detta regeringsinitiativ om en jämlik vård är en viktig markering av att Sverige som land är berett att jobba vidare och utveckla välfärdssamhället. Det är något som också utskottet lyfter fram på s. 26 i betänkandet.

Ett annat område som jag vill fokusera på är insatser som görs för att stärka patientens ställning och som utskottet pekar på i betänkandet på s. 27 och 28.

Jag är som kristdemokrat glad för att vi nu kunnat ta del av Patientmaktsutredningens delbetänkande som kom i januari. Min förhoppning är att detta betänkande och kommande underlag från Patientmaktsutredningen ska ge grund för att ytterligare stärka patientens ställning inom hälso- och sjukvården. Detta är nödvändigt för kvalitetsutveckling, men det är också nödvändigt för att vi på ett riktigt sätt ska ta till vara de resurser som finns i sjukvården och den resurs som patienten utgör.

Herr talman! I går var jag med på ett seminarium här i riksdagen. Det var ett seminarium som jag sent kommer att glömma – om jag någonsin glömmet det. Ämnet var: Bryt tystnaden om psykisk ohälsa på arbetsplatsen. Bland talarna på seminariet fanns Norges förre statsminister Kjell Magne Bondevik. Han gav på ett gripbart och personnära sätt en beskrivning av vad som hände honom som statsminister en söndag i augusti 1998. Mitt under budgetförhandlingar om statsbudgeten för den norska staten drabbades han av en depressiv reaktion och blev omgående sjukskriven för psykisk ohälsa. Det intressanta är att man gjorde inga omskrivningar av vad som hade hänt. Man sade som det var i pressmeddelandet från det dåvarande norska regeringskansliet. Öppenheten var bra för honom i hans rehabilitering. Denna öppenhet var också bra för alla andra som levde i liknande situationer med psykisk ohälsa. Med den behandling han fick kom han tillbaka och blev i ett kommande val även omvald som statsminister.

Det viktigaste budskapet från Kjell Magne Bondevik i går när han berättade om sitt liv var att aldrig ge upp kampen mot stigmatiseringen av psykiska sjukdomar. Kampen mot stigmatisering av psykiska sjukdomar är en av våra huvuduppgifter i den politiska och allmänna debatten.

Med tanke på det seminarium som hölls i går är jag glad när jag tar del av utskottets skrivningar på s. 35 där vi redovisar den satsning som regeringen gjort fram till 2012 och den fortsatta insats som planeras genom att man avsätter 870 miljoner per år. Handlingsplanen PRIO psykisk ohälsa utgör en viktig grund för det framtida arbetet som har fokus på barn och unga samt personer med omfattande eller komplicerad psykiatrisk problematik.

Herr talman! Till sist vill jag kort nämna det särskilda yttrande som vi kristdemokrater avlämnat i detta betänkande på s. 90. Vi pekar på vårt tidigare ställningstagande att inte tillstyrka utskottets dåvarande förslag om ensamstående kvinnors rätt till assisterad befruktning. Denna ståndpunkt har vi fortfarande, och den bygger på FN:s barnkonvention och på att inta den svagare partens, barnets, perspektiv.

Herr talman! Med dessa synpunkter vill jag yrka bifall till socialutskottets framlagda förslag i betänkande SoU13.

Anf. 54 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Eftersom socialministern aldrig är med i våra debatter får Anders Andersson från Kristdemokraterna ikläda sig den rollen. Det är i och för sig roligt att ta debatten även med dig, men det hade också varit roligt om socialministern kunde vara med någon gång.

Jag har två frågor, men jag tar den första frågan i den första repliken så att Anders hinner svara på den. I nästa replikskifte tar vi nästa fråga.

Jag tänkte haka på det du avslutade med, nämligen ert särskilda yttrande om ensamstående kvinnors rätt till assisterad befruktning. Jag har full respekt för att Kristdemokraterna har kommit fram till den slutsatsen, även om mitt parti har kommit fram till en annan ståndpunkt. Men vad jag inte riktigt kan respektera är att trots det faktum att en bred majoritet i riksdagen den 29 mars 2012, för lite drygt ett år sedan, beslutade att ge regeringen i uppdrag att skyndsamt återkomma med ett lagförslag till riksdagen som innebär att ensamstående kvinnor ges rätt till assisterad befruktning på samma sätt som olikkönade respektive samkönade par redan har enligt gällande lag, har regeringen inte ens beslutat om några utredningsdirektiv för en sådan utredning. Har det möjligen att göra med Kristdemokraternas ståndpunkt, som här befästs extra i ett särskilt yttrande? Hur ser respekten ut för de beslut som den lagstiftande församlingen fattar?

Anf. 55 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag ska direkt svara på Lena Hallengrens fråga. I det här fallet har det ingenting att göra med vårt ställningstagande. Jag förstod att frågan skulle komma. Därför tog jag med mig betänkandet där frågan behandlas. Det vi och socialministern har tydliggjort är att justitieutskottet kommer att handlägga frågan. Inom Regeringskansliet har arbetet pågått, vilket framgår av betänkandet och som kanske mina partikamrater i Alliansen kan redovisa.

För min del är det självklart att riksdagsbeslut ska respekteras. Man kan bli nedröstad, men man ska ha full respekt för att genomföra det riksdagen har beställt. I det här fallet har regeringen gjort en arbetsfördelning som innebär att frågan inte ligger på socialministern. Ibland sker en arbetsfördelning. Så har skett i tidigare regeringar, som Lena kanske

känner till. Det har vi nu gjort. I det här fallet kommer regeringen att redovisa, vilket framgår i utskottsbetänkandet, hur riksdagsbeslutet ska effektueras. Riksdagsbeslutet ska effektueras. Det är respekt för Sveriges riksdag. På samma sätt har Kristdemokraterna valt att i ett särskilt yttrande lyfta fram vad vi kristdemokrater har haft för utgångspunkt.

Jag uppskattar att Lena respekterar utgångspunkten. Jag vet att andra också gör det. På det sättet fungerar en levande demokrati.

Anf. 56 LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag häpnar ändå över att beslut om arbetsfördelningen ska ta ett år för regeringen. Men då har vi fått svar på frågan.

Min nästa fråga är också kopplad till en stor del av Anders Anderssons anförande, nämligen den rehabilitering som Kjell Magne Bondevik genomgick. Anders Anderssons anförande fick inspiration från Norge.

Vår reservation handlar om att ha en långsiktig nationell handlingsplan för en ambitionshöjning inom området vård och stöd för människor med psykisk sjukdom och psykisk funktionsnedsättning.

Det har visat sig framgångsrikt när dessa saker inte sker projektvis, när man inte tillskjuter några miljoner om året, utan när man gör en rejäl handlingsplan. Norge har varit framstående. Jag vet inte om Kjell Magne Bondevik sade något om detta i går. Jag skulle vilja veta hur Anders Andersson ser på det faktum att psykisk sjukdom är stigmatiserat. Det finns ingen människa man möter i hälso- och sjukvårdssammanhang som inte understryker att det på alla sätt finns en skillnad mellan somatisk och psykisk sjukdom. I alla sammanhang säger vi att det inte borde vara så.

En långsiktig nationell handlingsplan är verkligen vad psykiatrin behöver. Vad är skälet till att regeringen inte tycker som Socialdemokraterna och inte heller som det framgångsrika Norge?

Anf. 57 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! På den här punkten är vi delvis överens, Lena, alltså att den psykiska ohälsan och psykiska sjukdomar är stigmatiserande.

Det är därför som jag är glad över att min partikollega kristdemokraten Kjell Magne Bondevik valde att vara synlig när han personligen fick det in på kroppen, in i kroppen. Mitt i sitt sjukdomstillstånd, som han berättade i går, fanns det en sak som han var stolt över, och det var att det inte blev en omskrivning av hans sjukdomstillstånd.

Mitt under budgetförhandlingar i en nation i Norden hamnar statsministern i ett läge där han blir sjukskriven för psykisk ohälsa. Det är inget vanligt. Det är inget vi önskar någon. Styrkan var att han hade en värdegrund, att detta ska synliggöras, framför allt för att skapa öppenhet men också för hans egen rehabilitering. Men han visste redan då att det fanns fler som hade samma bekymmer och som behövde det stödet.

Jag förstår att Lena Hallengren inte kan dela ut beröm till regeringen, men vi har gjort en satsning mellan 2007 och 2011 på 4,6 miljarder. Nu har du ingen mer replik, men annars skulle jag vilja veta: Vad var det S-regeringen gjorde när du själv satt i den de tidigare tolv åren? På vilket sätt lyfte då regeringen fram resurssatsningar och fokusering? 4,6 miljarder har vi satsat, och därutöver 870 miljoner. Vi har handlingsplanen PRIO, som lyfter fram och ger tydlighet för planeringen 2012–2016.

Jag vill då säga att regeringen verkligen har varit aktiv. Om det är något område inom hälso- och sjukvården som har varit i skuggan är det psykiatrin. Det var ett arv som alliansregeringen hade efter de socialdemokratiska tolv åren. Det arvet har vi sett till att beta av för människors värdighet, för respekt, för upprättande och för tydliggörande av en sjukvård som inkluderar alla sjukvårdsgrupper.

Anf. 58 METIN ATASEVEN (M):

Herr talman! Dagens debatt handlar om hälso- och sjukvårdsfrågor, och jag kommer att hålla mig till de psykiatrisatsningar som har gjorts och de som görs.

Under 2012 beslutade regeringen om en handlingsplan som heter PRIO psykisk ohälsa – plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa 2012–2016.

Handlingsplanen lyfter fram ett antal mål och delmål som kommer att utgöra grund för regeringens arbete inom området. Åtgärderna som berörs riktar sig främst till personer som särskilt riskerar att drabbas av psykisk ohälsa. Inriktningen är på barn och unga samt personer med komplicerade eller omfattande psykiatriska problem.

Regeringen fortsätter också att prioritera tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin.

De övergripande mål som regeringen har satt är att vården ska vara jämlik, evidensbaserad, säker och tillgänglig. Omsorg av god kvalitet ska vara lika självklar för personer med psykiska besvär som för personer med fysiska. Delaktighet och möjlighet till inflytande ska finnas för patienten.

De insatser som påbörjades under tidigare år fortsätter, och målen är att omsorgen och vården för personer med psykisk ohälsa ska fungera på en nivå som motsvarar de krav som medborgarna ställer.

Anders Andersson nämnde det, och jag kan också nämna att ca 4,6 miljarder kronor har investerats på insatser inom området, och regeringen fortsätter att avsätta ca 870 miljoner per år. Målet med satsningen är att säkra hållbarheten i redan genomförda åtgärder och att ha en uppföljning så att erfarenheter från tidigare års insatser införlivas i verksamheterna.

Herr talman! Samverkan mellan kommuner och landsting är väldigt viktig för att inga patienter ska hamna mellan stolarna när de söker vård.

Kravet på samverkan mellan kommuner och landsting finns i hälso- och sjukvårdslagen, men det har inte fungerat som man hade önskat. Därför införde regeringen incitament för att främja överenskommelser och samverkan mellan kommuner och landsting. Det har lett till att brukarens behov hamnar i centrum och att inflytandet har ökat.

Handlingsplanens syfte är också att skapa en långsiktig struktur för att stödja landsting och kommuner i deras arbete med att utveckla vården samt ledning och styrning.

Varje år ska en överenskommelse mellan kommuner och landsting träffas där ambitionen i prestationsmålen ökar. Tanken är att denna typ av överenskommelse ska träffas varje år fram till 2016, vilket skapar en tydlighet för huvudmännen och tryggar en verklig förbättring av de insatser som görs.

Prestationsbaserade satsningar fungerar bra då det ställs krav på motprestation. I detta fall ställer regeringen två krav, och det ena är att det

ska finnas samverkan kring behoven som barn, unga och vuxna med psykisk funktionsnedsättning har. Det andra handlar om sättet kommuner och landsting samverkar på.

Överenskommelserna går ut på att stärka och förbättra vården och omsorgen för personer som lider av psykisk ohälsa.

Herr talman! Statskontoret har i sin slutrapport *Statens psykiatrisatsning* kommit fram till följande:

1. Det är bättre förutsättningar för en mer kompetent vård och omsorg genom att personal har bättre möjligheter till fortbildning. 100 000 utbildningsplatser har ordnats.
2. Nya kvalitetsregister och inrapportering av data från vården har möjliggjort förbättring av uppföljning av den psykiatriska vården.
3. Det är i dag fler utförare som erbjuder sysselsättning för människor med psykiska funktionshinder, vilket också har lett till att fler är sysselsatta.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 59 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Jag kommer i mitt anförande att uppehålla mig vid vården och omsorgen kring psykisk ohälsa.

Psykisk ohälsa är ju ett väldigt brett begrepp. Det innefattar allt från psykisk sjukdom och allvarlig psykisk störning till att uppleva psykiska besvär som mer eller mindre stör det psykiska välbefinnandet och den dagliga livsföringen. Den psykiatriska sjukvården har under årens lopp starkt förändrats. Vi kommer alla ihåg de stora mentalsjukhusens tid. De försvann, och vi gick mot gruppboenden, eget boende med boendestöd, mer öppenvård och mobila team. Brukarorganisationerna och de personliga ombuden är mycket viktiga resurser och samverkanspartner i utvecklingen av den psykiatriska vården och omsorgen.

Herr talman! Synen på psykisk ohälsa har också förändrats, men det finns fortfarande mycket okunskap och många tabun. Personer med psykisk ohälsa beskriver många gånger hur de har fått och får kämpa emot negativa värderingar och attityder som grundar sig i ren okunskap från omgivningen.

Herr talman! Regeringens satsning på den nationella kampanjen Hjärnkoll är därför ett mycket viktigt uppdrag. Hjärnkoll arbetar för ökad öppenhet kring psykisk ohälsa med målet att alla ska ha samma rättigheter och möjligheter oavsett psykiskt funktionssätt. I denna kampanj har över 300 personer engagerat sig och berättar om sina egna erfarenheter av psykisk ohälsa eller att vara närstående anhörig. Dessa ambassadörer kommer mer än gärna och berättar i olika forum, på arbetsplatser och andra ställen om sina erfarenheter.

Jag var också med på seminariet i går som Anders Andersson nämnde i sitt anförande och där Hjärnkoll medverkade. De berättade att man under den tid som kampanjen har pågått kan se en mer positiv utveckling

vad gäller värderingar och attityder kring psykisk ohälsa. Det känns oerhört lovande.

Herr talman! Alliansregeringen har satsat på psykiatrin och fortsätter att satsa. Vi har hört i tidigare anföranden om de 4,6 miljarder som har avsatts inom olika områden. Dessa insatser fortsätter att intensifieras. Vi fortsätter att satsa 870 miljoner kronor per år. Dessutom beslutade regeringen i maj 2012 om en plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa, PRIO. Planen sträcker sig fram till 2016.

Personer med psykisk ohälsa ska ha samma tillgång till en jämlik, kunskapsbaserad, säker och tillgänglig vård och omsorg av god kvalitet. Det är målen. En speciell samordnare har anställts som jobbar med just denna fråga. I PRIO-arbetet kommer man särskilt att prioritera barn och unga samt personer med omfattande eller komplicerad psykiatrisk problematik. Samordning mellan kommuner och landsting, kompetens- och kvalitetsutveckling samt boende och sysselsättning är viktiga prioriterade områden i detta uppdrag.

Avtal har också slutits med SKL i detta arbete, och det fortsätter även under 2013, då man kommer att fokusera mer på jämlik, kunskapsbaserad och tillgänglig vård.

Man kommer att fokusera på delaktighet, inflytande, arbete och sysselsättning. Kompetenssatsning inom psykiatrin är viktig, och regeringen har initierat flera insatser för att förstärka kompetensen hos baspersonal, tillgång till legitimerade psykoterapeuter och handledare inom psykiatri. Sedan 2007 har vi också Metisprojektet. Det är en statlig finansiering för att förstärka specialistkompetenskurser i psykiatri. Med detta projekt vill man öka intresset hos nyutbildade läkare för att vidareutbilda sig till psykiatriker.

Herr talman! En grupp som vi inte får glömma när vi pratar om psykisk ohälsa är de äldre. Där finns det särskilt stora brister i vården. Socialstyrelsen har bedömt att äldre med psykisk ohälsa inte har tillgång till god och säker vård. Fortfarande vet vi att psykofarmaka används för äldre i stor omfattning och kognitiv beteendeterapi i liten omfattning. Många äldre som lider av depression har fått varken diagnos eller behandling, och dödligheten hos äldre med depression är högre än hos jämnåriga som inte har depression.

Regeringen satsar också på en förstärkt vårdgaranti inom barn- och ungdomspsykiatrin. Denna satsning har pågått i många år, och vi har sett att tillgängligheten har förbättrats, men tyvärr så kan vi se att kvaliteten är väldigt ojämn ute i landstingen. Man uppfyller inte alltid målen om en god hälsa och vård på lika villkor.

Herr talman! Den strategi för jämlik vård som regeringen presenterade för en tid sedan och som jag har refererat lite till i det här anförandet sätter fingret på viktiga fokusområden som fortsättningsvis måste utvecklas. Här utgör vården och omsorgen för personer med psykisk ohälsa ett viktigt område. I strategin beskriver man också de insatser som regeringen har gjort och som pågår. Det handlar om utbildningspaketet om bemötande, Hjärnkolls kampanjarbete, uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen, att vi nu har en patientsäkerhetslag och vad den innebär för patientens delaktighet och möjlighet till inflytande och påverkan, kartläggningar, öppna jämförelser, utveckling av kvalitetsregister och nationella riktlinjer – för att nämna några av de insatser som pågår.

Rätten till vård och behandling är lika självklar för både fysiska och psykiska sjukdomar, och min och Folkpartiets uppfattning är också att psykisk hälsa ska vara ett uttalat folkhälsomål.

(Applåder)

Anf. 60 AGNETA LUTTROPP (MP):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 och reservation 5.

När det gäller nöjdheten med sjukvården är Schweiz det land där medborgarna är nöjdast. Där är 70 procent av invånarna nöjda. I Sverige är motsvarande siffra 40 procent.

Då kan man undra varför vi inte är mer nöjda i Sverige. En av anledningarna kanske kan vara att 9 procent av alla som vårdas får vårdskador. Det är ungefär 100 000 patienter per år. Ett annat återkommande tema i till exempel texter från SKL eller Socialstyrelsen är också kommunikationen mellan den enskilde och vården.

Kunskap är makt, det vet vi. Patienten har historiskt sett haft en svag ställning gentemot hälso- och sjukvården och vårdprofessionerna. Därför anser MP att man ska samla patienträttigheter i en lagstiftning och att man i lagstiftningen ska skilja på utförare och patient, det vill säga att man skiljer mellan det som är skyldighet och det som är rättighet.

Min talartid är kort, så jag går raskt över på det som heter Nationella center för ensamkommande flyktingbarn. De senaste åren är det omkring 2 500 ensamkommande flyktingbarn som har kommit till Sverige. Det ställer väldiga krav på kommunerna. Många av dessa barn har posttraumatiska symtom, och det är inte självklart enkelt att ge dem det stöd och den behandling de behöver.

SKL har tillsammans med Migrationsverket skrivit en rapport som heter just *Ensamkommande barn och ungdomar – ett gemensamt ansvar*. Några av de slutsatser man där har kommit fram till är att de olika myndigheternas uppgifter och ansvarsfördelning måste förtydligas och att det krävs en omedelbar förändring av mottagandet för barn i eget boende. I dag är det inte rättssäkert, och många anser att det är svårt att få grepp om ansvarsfördelningen mellan alla aktörer utifrån de många lagar som styr. Kommunerna behöver bättre kunskap, redskap och resurser för att hantera dessa barns särskilda behov.

Det är tydligt att mottagandet inte fungerar på bästa sätt. Därför har Miljöpartiet landat i att vi behöver ett nationellt kunskapscentrum som ska samla kunskap och erfarenheter. På så sätt kan kunskaperna fördjupas och få en spridning över landet.

De kommuner som tar emot ensamkommande flyktingbarn kan behöva stöd när det gäller hur de i sin tur ska utforma stöd till barnen på bästa sätt. Vi anser därför att regeringen bör återkomma med ett förslag på utformning och inrättandet av ett nationellt kunskapscentrum för ensamkommande barn.

Anf. 61 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! I reservationstexten i betänkandet har Miljöpartiet tillsammans med Vänsterpartiet en skrivning som jag ska läsa upp: Vi vill ha "en sjukvård som styrs demokratiskt och där patienten bestämmer över sin vård". Det är precis det som valfrihetsreformerna och lagen om valfrihet har gett. "Enskilda vårdenheter" ska "ha en hög grad av själv-

ständighet att utforma sin verksamhet.” Det är precis detta som människor som jobbar inom vården i den privata sektorn uttrycker. Äntligen har de större möjligheter och frihet att faktiskt påverka sina arbetsvillkor, sin arbetsmiljö, sina löner och så vidare.

Dessa effekter har vi sett, de är positiva, och Agneta Luttröpp känner säkert till dem. Nu vet jag att Miljöpartiet vill riva upp lagen om valfrihet – så står det ju i reservationstexten – samtidigt som ni vill att patienterna ska få bestämma över sin vård och att personalen ska få utforma sin verksamhet. Ändå vill ni riva upp det som har varit det positiva i just dessa delar.

Detta är motsägelsefullt, Agneta Luttröpp, och jag skulle vilja fråga om du kan förtydliga det hela.

Anf. 62 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag ska förtydliga det så här: Vi vill inte riva upp detta. Däremot vill vi att kommunerna själva ska få bestämma. Det ska inte komma från regeringen. Men vi vill alltså inte riva upp det.

Precis som de flesta partier, tror jag, ser vi att den fria etableringen för med sig mycket gott, men det är inte helt bekymmersfritt. En del upphandlingar görs på kortare tid – nu skiljer det sig kanske åt mellan kommunerna – och det framhåller personalen som ett bekymmer. Hur stor idé är det att satsa på kompetensutveckling eller dyra investeringar om vårt uppdrag bara gäller under två eller tre år? Detta går det naturligtvis att göra något åt, men i dagsläget är det ett bekymmer i många kommuner.

Anf. 63 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Herr talman! Jag kan inte tolka detta på annat sätt än som att man lägger det som ett kommunalt veto. Ni lägger mer beslut på kommunalpolitiken och flyttar makten från de enskilda.

Vi vet också att röda kommuner är sämre på att införa just lagen om valfrihet. Det kommer att fortsätta att vara så och så vidare. Och det här stöder ni.

Jag skulle vilja ställa ytterligare en fråga: Varför stöder ni regeringen gällande valfriheten i skolor men inte i hälso- och sjukvården? Jag undrar över logiken där. Du får gärna förtydliga dig också.

Anf. 64 AGNETA LUTTROPP (MP) replik:

Herr talman! Jag kommer själv från en kommun som är röd. Där har vi bland de allra högsta procenten när det gäller valfrihet inom både skola och övrig omsorg. Därför känner jag inte igen det. Men ser man det generellt kan jag tänka mig att det är så.

När det gäller skolan sade vi på vår kongress förra året att skolor inte ska få startas i vinstsyfte. Det ska vara undervisning som är syftet, inte vinsten.

Just nu pågår det, vilket säkert alla vet, en parlamentarisk utredning om friskolesystemet. Den har blivit uppskjuten, uppskjuten och uppskjuten. Hur det kommer att se ut vet vi inte riktigt, men jag vet i alla fall att Miljöpartiet har den hållningen att friskolor inte ska drivas i vinstsyfte. Så står det i vårt kongressbeslut.

Anf. 65 FINN BENGTSSON (M):

Herr talman! Jag vill fästa denna kammares och åhörarnas uppmärksamhet på två motioner som förekommer i betänkandet som tyvärr avstyrks. Och jag vill problematisera lite grann kring innehållet i de här motionerna.

Den första är motion 491. Den handlar om huvudmannaskapet för universitetssjukhusen. I avslagsyrkandet säger man att regeringen bedriver ett arbete för ökad kvalitetsutveckling i vården. Det är nog så riktigt att man gör det, och visst tycker jag också att regeringen på ett förtjänstfullt sätt har sett till att bättre samordna huvudmannaskapet mellan landstingen och staten när det gäller universitetssjukhusen. Nu är det trots allt så att universitetssjukhusens huvuduppgift är att se till att garantera den högre utbildningen av sjukvårdspersonal och inte minst den kliniska forskningen.

Herr talman! Delat ansvar leder tyvärr ofta till ett mer diffust eller ibland uteblivet ansvarstagande. När det gäller de här viktiga uppgifterna, att utbilda sjukvårdspersonal och även bedriva klinisk forskning, kommer man tyvärr till korta. Just när det gäller klinisk forskning kan det väl inte ha undgått någon att den, trots den positiva förändringen när det gäller en samordning mellan landstingen och staten, får stryka på foten. Man prioriterar vården framför forskningen.

Ska Sverige leva upp till det goda ryktet om att Sverige bedriver världens bästa kliniska forskning är det nog trots allt viktigt att man, som föreslås i den här motionen, gör en översyn för att se om det inte är bättre att staten tar ett ansvar för sina universitetssjukhus och att landstingen får en möjlighet, i den mån som man naturligtvis också ska bedriva sjukvård, att hyra in sig på dessa sjukhus. Jag tror att det är en bättre ordning, och jag hoppas att vi i framtiden kan ha den debatten levande.

Motion 427 handlar om en annan fråga av viktig karaktär, som vi också tittar på i den parlamentariska socialförsäkringsutredningen. Jag själv sitter i socialförsäkringsutskottet, och jag värnar mycket om att de utgifter vi har i sjukförsäkringen kommer till rätt personer. På samma sätt är det fråga om hur sjukvården bäst hanterar att möta bland annat sjukförsäkringens utgiftsbehov och samtidigt tillgodose den sjukvård som behövs.

Motion 427 handlar om att se över möjligheten att få en bättre samordning av utgifter för sjukvård, det vill säga de kostnader som socialutskottet och socialministern har att hantera, och de utgifter som finns för sjukdom, det vill säga det som handlar mycket om sjukförsäkringsutgifterna.

I runda slängar kan man säga att utgifterna för sjukvård, totalt sett, bara är 20 procent av kostnaderna för sjukdom. Det är nämligen så att 80 procent är indirekta kostnader, det vill säga kostnader för kort- och långtidssjukskrivningar, för förtidspensioneringar och även för förtida död.

I det sammanhanget, herr talman, vill jag erinra om att det i dag har diskuterats mycket kring psykisk ohälsa. Här har regeringen förtjänstfullt satsat på en psykiatrimiljard.

Men låt mig bara ta ett exempel. Ett av många kärnsyndrom inom psykiatrin är depressionssjukdomarna. De beräknas kosta mellan 60 och 75 miljarder per år. 80 procent av det ligger kanske på utgifter på 60

miljarder för de här indirekta kostnaderna, som får bäras av sjukförsäkringen.

Det finns dessutom ett genusperspektiv på detta, för det är framför allt kvinnor som drabbas. Tyvärr kan jag säga att investeringen på 1 miljard på en utgiftssida som är improduktiv med passiva förtidspensioneringar, framför allt inom kvinnodominerade yrken, på grund av psykisk ohälsa inte kan mötas med ett så lågt investeringsbehov. Därför handlar den här motionen just om att se över möjligheten att bättre samordna utgifter för sjukdom med de utgifter som finns för sjukvården. Så är inte fallet i dag, tyvärr.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

13 § Alkoholfrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU16
Alkoholfrågor.

Anf. 66 CHRISTER ENGELHARDT (S):

Herr talman! Vi ska nu behandla socialutskottets betänkande om alkoholfrågor. Att alkohol är något som engagerar människor vittnar de många kontakter jag som socialpolitiker med ansvar för det här området får. Inte minst vittnar de 55 motionsyrkandena i ärendet från den allmänna motionstiden 2011 och 2012 om vikten av det här ämnet.

För den ovana läsaren av detta betänkande kan det tyckas till sitt innehåll vara ganska tunt. Det är en riktig iakttagelse då utskottet har valt att behandla 41 av de 51 motionerna förenklat, det vill säga de har varit uppe till behandling under den pågående mandatperioden. En del är också hänskjutna till den kommande missbruksutredningen.

Men, herr talman, det hindrar inte mig från att ändå säga något i den fråga som engagerar människor såväl på ytan som på djupet.

Målet för den socialdemokratiska alkoholpolitiken är att minska toltkonsumtionen, förebygga missbruk av alkohol och på så sätt reducera alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar.

Alkohol är en vanlig orsak bakom social utslagning, våld och sjukdomar. Och alltför många barn lever i familjeförhållanden där föräldrar och andra överkonsumerar och missbrukar alkohol.

Ett av verktygen för den socialdemokratiska politiken på området är att begränsa tillgången till alkohol, bland annat genom införselregler, åldersgränser, försäljningsmonopol och en aktiv prispolitik.

Sedan det svenska medlemskapet i Europeiska unionen har den svenska alkoholpolitiken på många sätt genomgått en förändring till en mer öppen och liberal hållning då det förknippas med närings- och jordbrukspolitik.

Men jag tycker att det nu har blivit lättare inom Europeiska unionen såväl att diskutera som att föreslå restriktiva förändringar då EU-nivån börjar öppna sig mer för det folkhälsopolitiska perspektivet när det gäller alkoholen och dess skadeverkningar på grund av en hög konsumtion.

Prot. 2012/13:88
10 april

Hälsa- och
sjukvårdsfrågor

Alkoholfrågor

Men det är fortfarande trögt i systemet. Trots ändrade förutsättningar att styra över alkoholpolitiken finns det fortfarande många insatser som är möjliga att pröva ur ett svenskt perspektiv.

Vi ska slå vakt om Systembolaget, det så kallade detaljhandelsmonopolet. Vi socialdemokrater säger därför nej till gårdsförsäljning då det klart äventyrar Systembolaget.

Andra viktiga delar av alkoholpolitiken är tillståndsgivning och kontroll av restauranger. Att begränsa marknadsföringen av alkoholdrycker och att införa varningstexter på alkoholförpackningar bör prövas.

Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att åldersgränsen är 20 år för att köpa alkohol på Systembolaget. På så sätt skjuter vi upp alkoholdebuten, vilket påtagligt minskar risken för skador av alkohol.

Herr talman! De alkoholrelaterade skadorna fortsätter att öka. Bland de unga har sjukvård och alkoholrelaterade diagnoser blivit vanligare sedan början av 1990-talet, och dödligheten bland personer med dessa diagnoser har ökat.

Något som starkt oroar oss socialdemokrater är den utveckling som vi nu ser med så kallade border shops, alltså spritbutiker med billig alkohol som öppnar i närheten av vårt lands gränser, och de butiker som nu startar och växer fram på internet. Hemleverans är en del av konceptet, och konsumenten lockas av billiga varor och exklusiva erbjudanden genom aggressiv marknadsföring med löften om att man inte behöver betala skatt och så vidare. I en av våra reservationer i detta betänkande tar vi upp just den här frågan.

Den borgerliga regeringen drev 2008 igenom att privatpersoner ska få föra in alkoholdrycker i Sverige också för andra personers räkning. Vi anser att beslutet var felaktigt. Det var en helt onödig EU-anpassning som försvagade den svenska, restriktiva alkoholpolitiken. Vi anser att regeringen bör ompröva beslutet.

Det finns en rad privata företag som tar emot beställningar och kör hem alkohol till privatpersoner. Det finns företag som i praktiken inte bara transporterar utan bedriver en förtäckt detaljhandel som undergräver detaljhandelsmonopolet. Finland och Norge har förtydligat sin lagstiftning för att skydda sina detaljhandelsmonopol. Sverige bör, i avvaktan på en omprövning av hela frågan, på samma sätt som våra nordiska grannar förtydliga lagstiftningen och se till att aktörerna följer gällande regler.

Flera av de nätaktörer som erbjuder svenskar att köpa alkohol är profilerade lågprisaktörer som lockar kunder genom att inte betala skatt och också felaktigt påstår att kunderna inte heller behöver göra det. Enligt undersökningen vet sex av tio svenskar inte vem som ska betala skatt eller tror att det är säljarens ansvar. Enligt samma undersökning har nästan hälften av dem som handlat öl, vin eller sprit på nätet fått erbjudanden om olika typer av lockpriser och rabatter, vilket är något som jag anser inte är förenligt med den svenska alkohollagen.

Folkhälsoinstitutet har dessutom konstaterat att ålderskontroll ofta inte finns i dessa sammanhang. Att strunta i regler och undvika alkoholskatten ger billig alkohol, och merförsäljningen är en motor i den växande näthandeln med alkohol.

Herr talman! Vi har länge i Sveriges riksdag varit överens om den restriktiva alkoholpolitiken, men för att en restriktiv alkoholpolitik ska bli effektiv är det viktigt att detaljhandelsmonopolet försvaras, att marknads-

föring av alkohol begränsas, att en effektiv ålderskontroll sker vid försäljning och servering av alkohol, att alkohollangning och smuggling beivras, att svensk alkoholskatt betalas vid privatimport, att alkoholnät-handlares aktiviteter i Sverige begränsas, att alkoholskatterna höjs och att Sverige fortsätter att arbeta för höjda minimiskatter på alkohol inom EU samt minskade införselkvoter på alkohol.

Vidare bör möjligheterna att införa varningstexter på alkoholförpackningar prövas. Varningstexter har fler fördelar än enbart eventuell information till den tänkta konsumenten. De gör det svårare att smuggla och sälja vidare förpackningar som saknar märkning. Den nationella skattemärkning som EU-rätten tillåter är en åtgärd med liknande effekt. Båda metoderna skulle kunna användas.

Vi föreslår också att regeringen prövar nya vägar, exempelvis de nya folkhälsoartiklarna i Lissabonfördraget, för att se över möjligheterna till begränsningar av alkoholreklamen. Sverige kan redan i dag införa hårdare reklamregler utan att det strider mot EU-rätten. Den franska lagen visar att EU-rätten tillåter långtgående reklam begränsningar.

Det är också viktigt att prövning av serveringstillstånd ses som en social fråga i kommunerna och inte bara som en näringslivsfråga.

En annan fråga som måste lösas är folkölsförsäljningen. Vi föreslår licensplikt för att komma åt den bristande ålderskontrollen.

Riksrevisionen noterade i sin granskning förra året av det statliga stödet i alkoholpolitiken att det inte går att hävda att den bidragsstödda verksamheten till kommuner och ideella organisationer gett någon särskild effekt. Riksrevisionen ifrågasätter därför om det är effektivt att staten fortsätter med sitt stöd till lokalt förebyggande arbete, i varje fall så som stödet hittills inriktats, styrts och följts upp.

Riksrevisionens kritik bör beaktas. Men lokalt förebyggande arbete är oerhört värdefullt och bör stödjas även i fortsättningen. Däremot måste samhället bli bättre på att koordinera sina insatser, involvera föreningsliv och andra ideella krafter och nå de unga som befinner sig i riskzonen. Alkoholkonsumtionen är en central faktor när det gäller sociala problem och våld bland ungdomar. Levnadsmönster och vanor som grundläggs i tidig ålder följer ofta med och påverkar individen resten av livet.

Herr talman! Avslutningsvis anser jag det värt att framhålla att alkoholens negativa inverkan på arbetsliv och produktivitet är stor. I bedömningar av samhällskostnader av alkohol svarar produktionsbortfall ofta för nästan hälften av de totala kostnaderna.

Missbruksutredningen uppskattade 2011 att de 68 000 alkoholmissbrukarna i Sverige med behov av särskilt stöd kostar samhället 66 miljarder kronor, varav nästan hälften är produktionsbortfall. En del av produktionsbortfallet kommer från sjukfrånvaro och minskad produktivitet hos personer som är på jobbet. Näringslivet verkar därmed få bära en stor del av alkoholkonsumtionens konsekvenser. En restriktiv alkoholpolitik med monopol, hög skatt och begränsning av det privata vinstintresset i alkoholhandeln blir därför något som även näringslivet som helhet tjänar på.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 4.

I detta anförande instämde Lennart Axelsson (S).

Anf. 67 MAGNUS EHRENCRONA (MP):

Herr talman! Genom det kryphål som uppstod i samband med att Alliansen för några år sedan förändrade reglerna för privatinförsel av alkohol drycker översköljs svenska folket numera av marknadsföring från diverse aktörer som säljer alkohol drycker via internet. De har svensk-språkig kundtjänstpersonal och lockar med fraktfri leverans. Det är ingen bra utveckling. Det tycker i varje fall inte vi från den rödgröna sidan.

Trots att Alkoholagsutredningen 2009 förespråkade ett förbud har regeringen inte gjort mer än att tillsätta en utredning för marknadsföring samt tillsyn och ålderskontroll vid e-handel och hemleverans. Grundfrågan huruvida dessa aktörer över huvud taget är lagliga ingår inte i utredningen. Det är märkligt. Man brukar inte ha utredningar på andra områden där man inte är riktigt säker på om verksamheten är laglig eller inte. Det måste ju vara en grundläggande aspekt, men vi kanske kan få svar på från allianshåll hur ni ser på om detta är lagligt eller inte. Vi får väl anledning att återkomma till denna debatt under höstens allmänna motions-tid. Utredningen presenteras ju i juli.

Herr talman! Jag gjorde en sökning på nyhetsartiklar om dessa kommersiella företag som ibland går under benämningen vinklubbar. En av aktörerna som tiotusentals svenskar varit kund hos gick i konkurs vid årsskiftet, enligt uppgift med skatteskulder till svenska staten på runt 40 miljoner kronor. Enligt en handläggare på Skatteverket som intervjuats fick man intrycket att företaget lämnats vind för våg av de ansvariga.

Jag tycker att det är märkligt att det kan få rulla på så här när det enligt medieuppgifter var känt hos kronofogden redan 2009 att skatteinbetalningarna inte sköttes. Efter anmälan från nykterhetsrörelsen 2011 har för övrigt utredningar hos myndigheterna startat för att utröna om de kommersiella vinklubbarna över huvud taget bedriver sin verksamhet inom ramen för gällande lagstiftning.

I grund och botten menar IOGT-NTO att diskussionen kokar ned till frågan huruvida de är lagliga eller ej. Det är lagligt att hjälpa privatpersoner att föra in alkohol från andra EU-länder genom att sälja transporttjänster, men de anmälda företagen erbjuder inte bara transport utan även rådgivning, reklamation och administration kring köpet.

Det har rimligen aldrig varit riksdagens mening att tillåta kommersiell förmedling på det här sättet. Vi har därför en reservation om att lagstifta kring ett förbud mot kommersiell förmedling av alkohol drycker av andra aktörer än Systembolaget.

Herr talman! Vad beträffar frågan om en ny EU-strategi för alkohol skulle jag vilja slå ett slag för att alkoholreklam uppmärksammas. Tv-reklam med alkohol drycker riktas sedan flera år till en svensk publik genom att de kringgår svensk lagstiftning när de sänder från utlandet. I EU finns emellertid en så kallad effektlandsprincip där det i dag pågår en process, även i det fallet efter en anmälan från nykterhetshåll.

Jag tror att det vore en framgångsfaktor för det förebyggande arbetet med att minska de alkoholrelaterade skadorna om regeringen engagerade sig mer i frågor om reklam inom ramen för processen med en ny alkoholstrategi för EU. En del tv-sändningar, som jag nämnde som exempel, är ju från Storbritannien så en samverkan med dem vore en bra början för att få förståelse och acceptans för att reglera detta bättre. Det är ju lite

svårt i dag för den enskilde individen att göra en anmälan. Det är rätt snårigt att leta sig in i hur man gör.

Herr talman! Frågan om att komma till rätta med mängdrabatt på lådviner eller bag-in-box avfärdas alldeles för enkelt av utskottets majoritet. Faktum är att både Statens folkhälsoinstitut och Systembolaget har uttalat stöd i riktning mot att komma till rätta med detta problem. Det skulle också, enligt underlaget i betänkandet, vara förenligt med EU-rätten. Det kan alltså inte vara något argument.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 3 och 4.

Anf. 68 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Naturligtvis står jag bakom de reservationer som Vänsterpartiet har lämnat, men jag väljer här att yrka bifall till reservation 3 som gäller att vi bör strama åt privatinförseln av alkohol och att vi bör förbjuda näthandel.

Herr talman! Vi har ju en debatt i dag om Sveriges alkoholpolitik. Om en månad står vi här igen och debatterar missbruksvården utifrån den ambitiösa Missbruksutredningen vars 70 förslag krympte rejält när regeringen skulle komma till skott. I de frågorna återkommer jag den 15 maj, sist på kvällen.

För många är alkoholen en trevlig måltidsdryck, en avkopplande flaska rött på fredagskvällen eller ett glas vitt vin på sommarverandan eller balkongen, något som förgyller festen, ibland kanske lite för mycket. Den skapar kanske oro när barnen är i tonåren, och de flesta av oss har säkert någon gång upplevt en eller flera obehagliga händelser när det har blivit lite för mycket.

Men för en stor grupp människor i vårt land är beroendet av alkohol något som påverkar hela livet, som påverkar familjerelationer, hur barn växer upp i den familjen, hur det fungerar på jobbet och i relationer med vänner. Några har missat det mesta av det här. En miljon människor i vårt land dricker så mycket alkohol att drickandet innebär en hälsorisk. 330 000 är beroende av alkohol. De missbrukar alkohol. 80 000 har ett så tungt beroende att de är vårdade för sina alkoholproblem inom hälso- och sjukvården eller kommunens missbruksvård.

Det här visar på att alkohol inte är som vilken annan dryck som helst, utan den ger konsekvenser. Där öl går in går vettet ut är ju ett ordspråk som det faktiskt ligger en hel del i. Det finns också våld och annat kopplat till överkonsumtion av alkohol.

Allt det här är bakgrunden till att Vänsterpartiet vill ha en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik. Det innebär att tillgängligheten ska vara begränsad, att vi ska ha höga skatter som håller prisnivån uppe. Det viktigaste med begränsad tillgänglighet är att vi har ett systembolag med detaljhandelsmonopol.

Vi behöver också strängare regler för privatinförseln, för vi behöver en lägre totalkonsumtion för att få ned den alkoholrelaterade ohälsan och dödligheten på grund av alkoholbruk. Vi behöver ha en minskad alkoholkonsumtion och själva återta rätten att bestämma över alkoholpolitiken. Utifrån ett folkhälsoperspektiv behöver vi återskapa den restriktiva alkoholpolitiken, en politik som måste vara solidarisk och inte egoistisk.

Det brukar sägas att det finns politisk enighet kring en restriktiv alkoholpolitik. Jag tycker att det är bra att alla partier i utskottet så här långt

står bakom till exempel detaljhandelsmonopolet, men när jag tittar på motioner som behandlas i det här betänkandet hittar jag en rad andra förslag: förslag om testförsäljning av vin och öl i livsmedelsaffärer, förslag om att slopa Systembolagets detaljhandelsmonopol och låta engagerade entreprenörer starta butiker med alkoholhaltiga drycker, förslag om att sälja öl och vin i landsbygdsbutiker, förslag om att sänka åldersgränsen för dem som ska handla på Systemet. Det finns en gemensam partibeteckning bakom alla de här motionerna. Det är Moderata samlingspartiet. Det ställer ju lite frågan vilken alkoholpolitik Moderata samlingspartiet egentligen har.

Mot bakgrund av att det finns så starka kommersiella intressen för en friare och ökad försäljning av alkohol tycker vi att det är väldigt viktigt att lyfta fram och slåss för en restriktiv alkoholpolitik och det som forskningen tycker är viktigast. Då är det ju väldigt bra att kunna säga att Systembolagets detaljhandelsmonopol aldrig sedan man började mäta det har haft så stort stöd bland Sveriges befolkning. I en Sifoundersökning ställer sig 73 procent bakom det. Det är det starkaste stöd man har haft hittills.

Det andra är som sagt att hålla prisnivån uppe.

Vi har fört en debatt här om gårdsförsäljning. Det är något som jag tycker att det är bra att få väldigt konkreta besked om att det inte blir någonting av med. Vi vet ju att regeringens partier egentligen inte är överens. Vi vet att det finns två partier som gärna skulle vilja ha gårdsförsäljning, Moderaterna och Centerpartiet. Medan jag förstår att Folkpartiet och KD är de som har bromsat detta. Det tackar jag dem för.

Gårdsförsäljning låter ju trevligt, men det handlar egentligen om att vi riskerar detaljhandelsmonopolet och Systembolaget. Två utredningar har visat på att en gårdsförsäljning, det vill säga att man där man producerar alkohol och bara där också ska kunna sälja just det egna vinet eller ölet, inte går när man är med i EU därför att det strider mot varors fria rörlighet och rätten att konkurrera. Man måste också sälja EU:s vin och öl eller de måste ha rätt att öppna butiker utanför Systembolaget och sälja de produkterna.

I den senaste utredningen kom man fram till att det inte heller går att säga att försäljningen bara ska ligga på producentställena. Den får ske på andra ställen, annars funkar det inte enligt etableringsfriheten i EU. Då skulle vi få små spritbutiker i tätorter och i storstäder också.

Det här riskerar självklart detaljhandelsmonopolet. Vi har ju det därför att folkhälsan är så viktig i den svenska alkoholpolitiken att vi därför har fått undantaget att behålla vårt systembolag. Att riskera ett av de viktigaste verktygen för en restriktiv alkoholpolitik tycker jag är synnerligen oansvarigt. Jag hoppas verkligen att vi kan vara överens om att det inte blir någon gårdsförsäljning.

Vi har ett annat problem nu som både Socialdemokraterna och Miljöpartiet var inne på. Det är näthandeln som bara växer. När jag skrev mitt inlägg damp det ned ett mejl. Det var inte första gången jag fick det. Viva la vida heter det. Leve livet från Vinea.se som tycker att jag ska beställa viner från dem: Köper du Viva la vida får du även våra fruktiga, sammetslena röda aprilviner för bara 895 kronor utan hemleveranskostnad. Då hade de ett större paket som man betalade för. Lagligt, enkelt och bekvämt.

Det här är ren marknadsföring. Här säljer man på låga priser, extraerbjudanden och följer inte alls den ansvarsfulla alkoholförsäljning som Systembolaget ju har.

Som sades här tidigare infördes denna möjlighet av en borgerlig regering när man lättade på alkohollagen. Men det finns all anledning att täppa till detta hål, tycker jag. Norge och Finland har gjort det. Det är inte alls tvunget på grund av några EU-regler att låta detta fortsätta på det här sättet. Nu är man uppe i ett åttiotal företag som är registrerade hos Skatteverket. Men det finns också de som kör svart och inte betalar skatt.

Vad jag förstår av den utredning som är tillsatt av regeringen vill man öka tillsynen och titta på åldersgränsen. När UNF har låtit ungdomar beställa har flera fått vinleveranser hem utan att de har uppnått åldern 20 år. Man följer alltså inte alls den åldersgräns som vi har i Sverige.

Kan Norge och Finland så kan också vi. En restriktiv alkoholpolitik har vi därför att alkoholen inte är vilken dryck som helst. Den skadar hälsa. Risk och missbruk påverkar människor och barns och familjers möjligheter till ett bra liv. Det påverkar hela samhällets sätt att fungera. Det är också en stor samhällskostnad, som påpekades här tidigare. Det kostar i hälsa och livskvalitet, och vi kommer att fortsätta att slåss för en restriktiv alkoholpolitik där vi sätter människors hälsa i centrum. Det bästa vi kan göra nu är kanske att se till att vi har kvar Systemets detaljhandelsmonopol och att vi täpper till det nya sätt att tjäna pengar och marknadsföra alkohol i Sverige som näthandeln är.

Anf. 69 METIN ATASEVEN (M):

Herr talman! I dag har vi debatt om alkoholfrågor, som sagt. Det har hänt en hel del inom området de senaste åren. Vi fick en ny alkohollag i början av 2011 och en alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksstrategi.

ANDT-strategin har långsiktiga mål som regeringen har satt upp. En restriktiv alkoholpolitik ligger till grund för riktningarna. Strategins mål handlar bland annat om att tillgången till narkotika, dopning, alkohol och tobak ska minska. Barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkoholen. Antalet barn och unga som debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller är beroende av alkohol ska bli färre. Personer med missbruk eller beroende ska ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet. Antalet döda och skadade på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol ska minska. Vi ska ha en folkhälsobaserad och restriktiv syn på ANDT inom EU och internationellt. Målen med strategin är ett samhälle med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol. Dessa mål är ständigt aktuella och har ingen bortre tidsgräns.

Herr talman! En tidig alkoholdebut kan medföra alkoholproblem och missbruk senare i livet. Därför satsar regeringen på att skjuta upp alkoholdebuten för ungdomar och minska den skadliga alkoholkonsumtionen. Det handlar om att jobba långsiktigt och med förebyggande insatser. ANDT-strategin är en femårig samlad strategi där regeringens mål är att öka förutsättningarna för långsiktighet, ökad samordning och samverkan mellan myndigheter och andra aktörer.

Regeringen har också som prioriterat mål i ANDT-politiken att öka kunskaperna om marknadsföring av alkohol samt dess effekter på konsumtionen. Därför har regeringen beslutat om kommittédirektivet *Tillsyn*

Alkoholfrågor

av marknadsföring av alkoholdrycker och tobak samt tillsyn och ålderskontroll vid e-handel och hemleverans av alkoholdrycker. Det är en pågående kartläggning och probleminventering om marknadsföring av alkoholdrycker, tobak, e-handel och hemleverans av alkoholdrycker. Utredaren ska kartlägga omfattningen av marknadsföringen av alkohol och inriktningen på denna. Utredaren ska också analysera vilka brister som finns i tillämpningen och regelverket för marknadsföringen av alkoholdrycker och se över i vilken omfattning barn och unga exponeras för marknadsföring av alkoholdrycker samt kartlägga vilka metoder som används.

Vi kommer att få författningsförslag på hur tillsynen av e-handel och hemleverans av alkohol bör bedrivas och om ålderskontrollen behöver säkerställas. Resultatet av uppdraget ska redovisas senare i år med nödvändiga förslag om ändringar.

Herr talman! I Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysningens senaste rapportering framgår att alkoholkonsumtionen fortsätter att minska och att berusningsdrickandet har minskat bland Sveriges ungdomar i nionde klass och i gymnasiet. Det är glädjande att det går åt rätt håll, men det är också viktigt att man fortsätter att sätta in stödåtgärder mot ungdomar som brukar alkohol och visar tendenser till missbruk så att de blir hjälpta i tid. Skolan fyller här en mycket viktig funktion när det gäller att synliggöra och hjälpa de ungdomar som är på väg att hamna i en skadlig alkoholkonsumtion.

De flesta konsumenter av alkohol uppskattar alkoholdrycker och dricker dem med måtta, men vi ska inte bortse från att alkoholen samtidigt är ett av våra största folkhälsoproblem. Ju mer alkohol som konsumeras av befolkningen i vårt land, desto fler sjukdomar, olyckor och sociala problem får vi som en direkt konsekvens. Målet för regeringen är därför att minska den totala konsumtionen av alkohol.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på alla motioner.

(Applåder)

Anf. 70 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga om de motioner som jag talade om. Det är moderata personer som står bakom alla dessa. Är de udda röster i Moderata samlingspartiets alkoholpolitik, eller står de för en linje som är partiets alkoholpolitik där man slopar detaljhandelsmonopol och börjar sälja fritt lite här och där i livsmedelsbutiker? Man gör det då till en näringslivsfråga där entreprenörskap verkar bli det som blir gällande.

Som en koppling till detta kan jag instämma i mycket av det som sades här tidigare om att minska skadorna och användningen. Det gäller inte minst att minska totalkonsumtionen; det är en viktig modell.

Jag har lite svårt att få detta att gå ihop med gårdsförsäljning. Jag skulle vilja ställa frågan: Var står Moderaterna där? Kan vi lita på att det inte kommer något förslag om gårdsförsäljning från regeringen? Det är helt tydligt att det skulle äventyra Systembolaget. De utredningar som har gjorts på området har varit tydliga.

Anf. 71 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Vi är tydliga med att vi vill behålla detaljhandelsmonopolet precis som det är. Vi vill ha en restriktiv alkoholpolitik så att vi kan minska skadorna i framtiden. När det gäller gårdsförsäljning är det på intet sätt tänkt att det ska ta bort detaljhandelsmonopolet. Vi vill ha det hela säkert, och vi värnar detaljhandelsmonopolet.

Anf. 72 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra att Metin Ataseven uttrycker så tydligt att ni står bakom en restriktiv alkoholpolitik. Ju fler som gör det, desto bättre.

Men jag har lite svårt att se vart gårdsförsäljningen tar vägen. Delar ni inte de synpunkter som kom i de två utredningarna om att gårdsförsäljning inte går att införa på det sätt som man har tänkt sig när man talade om det? Det finns regler i EU som gör att man inte kan begränsa försäljningen, och detta skulle kunna äventyra Systembolagets detaljhandelsmonopol. Är det verkligen värt det?

Den andra frågan gäller näthandeln. Det finns direktiv för att titta över detta. Ålderskontrollen fungerar inte, som jag sade förut. Det görs ohämmad reklam som vi får på alla möjliga sätt. Näthandeln växer. I de direktiv som finns för utredningen tas inte alls upp att man ska titta på lagligheten. Om man vill ha en restriktiv alkoholpolitik är det kanske dags att också täppa till den expanderande näthandeln. Det gäller direkta vinstintressen av att sälja så mycket alkohol som möjligt. Detta sprids nu i form av mejl, på sociala medier, brev i brevlådan och annat som jag har fått och som jag antar att många andra också får.

Anf. 73 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Vi har en utredning på gång som handlar om tillsyn och marknadsföring av alkoholdrycker, tobak, tillsyn av ålderskontroll och e-handel. Det blev tillåtet att ta in alkohol för annans eller egen räkning den 1 juli 2008, och det är inga problem med själva tillåtenheten. Det som har varit problemet är att vi inte har kunnat utöva en bra tillsyn och upprätthålla ålderskontrollen. Det är det som utredaren kommer att se över och förhoppningsvis hitta en bra lösning för.

Anf. 74 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Först yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Alkoholfrågan är en del av ANDT-politiken. Det blir ibland konstigt när vi separerar alkohol, narkotika och tobak från varandra. De hänger nära ihop när det gäller åtgärder för att förebygga, minska bruk och så vidare. För många ungdomar är tobaken inkörsporten. Det är därifrån resan fortsätts med alkohol, och sedan går man vidare till dopningspreparat och narkotika. Det gäller att täppa till så tidigt som möjligt i den här kedjan.

Folkpartiets politik på det här området är tydlig: Vi ska ha en restriktiv alkoholpolitik, försöka senarelägga alkoholdebut, minska konsumtionen, skapa respekt för alkoholen som ett vanebildande ämne och nå storkonsumenter – i dag faktiskt en del äldre kvinnor, och det har vi debatterat tidigare här i riksdagen – och göra insatser där alkoholskatten

är ett viktigt inslag. Systembolaget ska vi naturligtvis värna, värna, värna som en verkligt viktig del av alkoholpolitiken.

Systembolaget står för kvalitet. Jag har säkert sagt flera gånger tidigare här i kammaren att vi har utländska gäster som går till Systembolaget, för där kan man få viner till bra pris som är av bra kvalitet. Opinionssiffrorna visar att svenska folkets förtroende för Systembolaget är väldigt stort, väldigt stort jämfört med vad svenska folket tycker om till exempel oss politiker eller journalister – något att tänka på.

Det finns massor av siffror på i hur stor andel av befolkningen och i vilka åldersgrupper som man ser riskbeteenden. Det tänker jag inte gå in på i den här diskussionen utan mer säga att det var tillfredsställande att riksdagen 2010 tog beslut om ANDT-politiken för implementering och att vi bygger vidare på den. Det innebär att de 260 miljoner per år som satsas går till dem som arbetar på fältet. Vi tar här beslut om lagar och pengar till satsningar, men det är ute bland vanliga människor som arbetet ska bedrivas av kommuner, landsting, Folkhälsoinstitutet, och en mycket stor betydelse har också det civila samhället, ungdomsorganisationer, skolor och så vidare. Det här är någonting som vi ska vidareutveckla och göra det i tiden. Insatser som kan stämma i dag kanske inte alls stämmer när det gäller morgondagens unga och äldre människor. Samhället förändras hela tiden.

Det är ganska få områden som tas upp i motionerna. Miljöpartiet lyfter fram att Sverige ska bli aktivare i EU. Men vi är väldigt aktiva både i EU och i Världshälsoorganisationen. Vi har stort förtroende där. Det är ett antal länder som avundas oss att vi etablerade Systembolaget en gång i tiden och som skulle önska att de kunde göra detsamma.

I fråga om marknadsföring, e-handel och dylikt känner jag att jag byter plats i tankarna med oppositionen. Om jag satt i oppositionen skulle jag dundra på och säga: Det här måste ni göra någonting åt. Men nu sitter jag i ett av regeringspartierna, och vi har en utredare. Ska vi gå fram med förändringsförslag måste vi ha ett bra underlag, och då kan vi inte bara stå och dundra på barriaderna. Det är därför som vi har satt till den här utredningen. Jag tycker inte man ska ha förutfattade meningar om var den ska landa.

Jag har skrivit artiklar om bag-in-boxarna, om fyra liter till priset av tre och annat. Men det var när jag inte visste att det var omöjligt att höja priset och vilka konsekvenser det skulle ha. Systembolaget sköter sig här, och skattesatsen är satt efter inköpspriset. Men punktskatten då, ska vi inte ta det? Men när juristerna djupdyker i det visar det sig att vi skulle få betala mer för till exempel mjölkförpackningar. Jag kan se de barnfamiljer som skulle höja hurrarop för det bara för att vi skulle göra någonting åt bag-in-boxarna. Jag tror inte att det skulle vara en gångbar väg.
(Applåder)

Anf. 75 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det mesta Barbro Westerholm tycker om alkoholpolitiken håller vi i Vänsterpartiet med om. Men Barbro Westerholm duckade när det gäller näthandeln ganska rejält. Utredaren har inte alls fått i uppdrag att titta på lagligheten utan på tillsynen och åldersgränserna, såvitt jag förstår. Barbro får gärna rätta mig. Vad som har hänt är att näthandeln växer. Nu är det ett åttiotal företag som i alla fall är registrerade, ett

antal kör svart. IOGT har som vi alla vet anmält detta till polisen, och ärendet ligger i Citys åklagarkammare. Man ser det här som olagligt. Det var inte tänkt att det här skulle bli en näthandelsindustri med vinstintressen. Det var tänkt att privatpersoner skulle kunna ta hem någon flaska till sig eller för att ge till vänner. Men det har blivit en näthandelsindustri med tydliga vinstintressen, och man gör reklam väldigt aggressivt.

Jag vet att Barbro Westerholm och Anders Andersson i min hemtidning Göteborgs-Posten skrivit en artikel om näthandel, "Näthandeln hotar alkoholpolitiken". I artikeln ifrågasatte de om detta kunde vara lagligt. Är det inte så att det behövs en utredning som tittar på om det här är lagligt? Ska vi inte täppa igen hålet till näthandeln? Får vi en växande näthandelsindustri kommer det att bli svårt att hävda folkhälsoargumentet för att ha ett detaljhandelsmonopol.

Anf. 76 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! En utredning kommer att ta med alla fakta på papper som vi alla kan ta del av. Utredare har alltid möjlighet att gå vidare om man snubblar över mer och genom sina skrivningar ge fingervisningar om vad som behöver göras. Det är det underlaget som jag behöver.

Anders Andersson och jag står för vår artikel, och jag ser att Anders nickar här, om de problem som vi ser. Nu gäller det att täppa igen här. Men vi lever i en global värld med nätet överallt, och det här är inte så där alldeles snutet ur näsan att juridiskt klara ut. Jag vill se vad utredarna kommer fram till, och sedan får vi se hur vi går vidare.

Anf. 77 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Nu brukar det vara så att om det ska komma skarpa förslag från en utredare i den kanske mest kontroversiella frågan ska direktivet komma från regeringen, i alla fall om regeringen vill ha ett resultat åt det hållet. Jag misstänker snarare att man inte kunde få enighet om att lägga in en utredning av detta i direktiven.

Den fråga som jag skulle vilja ställa till Folkpartiet och Barbro Westerholm är: Vill inte ni se över laglighetsfrågan? I er artikel skrev ni att ni i högsta grad tycker att det här är ett hot mot vår restriktiva alkoholpolitik och att man borde göra någonting åt det. Lägga fram ett skarpt förslag, om utredaren inte har fått den uppgiften, brukar faktiskt inte en utredare göra.

Anf. 78 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Jag tycker fortfarande, med en åsnas envishet, att utredarens resultat ska vi ha på bordet. Sedan får vi antagligen vart parti för sig ta ställning till hur vi går vidare.

Folkpartiet är för en strikt alkoholpolitik och vill inte se någon vilda västern på det här området. Det är vad jag kan säga här och nu i dag.

Anf. 79 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Barbro Westerholm avslutade sitt anförande med att hon hade talat färdigt i den här frågan för den är gången. Det var hon noga med att poängtera. Jag hoppas verkligen att Barbro Westerholm återkommer många gånger i de här frågorna och lägger fram sin syn på dem,

för mycket av det som Barbro Westerholm tog upp i sitt anförande är vi mycket överens om. Det gläder mig att Barbro Westerholm är så tydlig på den här punkten.

Det är också trevligt att det finns en allians inom Alliansen mellan Folkpartiet och Kristdemokraterna i frågan om näthandel och de förslag som genomfördes 2008. Barbro Westerholm sade: Vore jag i opposition skulle jag dundra på. Men nu är inte Barbro Westerholm i opposition utan i majoritet, och då kan hon tydligen inte dundra på lika mycket. Trots allt har Barbro Westerholm dundrat på i form av artikeln. Jag tycker att det är bra om man fortsätter att dundra på även om man inte är riktigt överens inom regeringen i de här frågorna.

Det var också det vi gjorde i opposition när man från borgerligt håll drev igenom detta. Det gjorde man därför att det var så otroligt bråttom, hävdade man då. Jag förde själv debatten med den ansvariga ministern i frågan och försökte bromsa in i detta men möttes av att vi kommer att dömas till skadestånd och tvingas att betala stora skadestånd redan från dag ett. Man var därför tvungen att skynda på. Efteråt kom det ett utslag som tydde på att vi egentligen inte hade behövt göra den här förändringen. Så nog har vi dundrat på.

Jag skulle vilja ställa frågan till Barbro Westerholm: Hur tycker Barbro Westerholm att vi bör hantera frågan? Man borde kunna backa och vara tydlig från en utredares håll när förslaget läggs på bordet.

Anf. 80 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Nu fortsätter åsnan med att säga att hon vill läsa vad utredaren kommer fram till. Vi ser själva vad som pågår på nätet och så vidare. Sedan får vi gå vidare med hur vi sätter ned fötterna. På vilket sätt kan vi sätta ned fötterna? Jag skulle önska att det blev en bred överenskommelse om hur vi ska kunna gå vidare, för saker och ting ska ju också hålla över val. Men jag är inte beredd i dag att säga hur de här fötterna kommer att placeras, för jag är inte ensam om att bestämma det.

Däremot tror jag inte att Christer Engelhardt tror att jag tvivlar på hur jag vill ha det med alkoholpolitiken. Jag är ganska envis också. Somliga frågor kräver väldigt många beslut för att komma i mål, men de kommer i mål. Sedan vet jag att jag inte är Metusalem.

Anf. 81 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Det är tydligt att Barbro Westerholm har en åsnas envishet. Men jag skulle kunna säga: Sent ska syndaren vakna.

Man har drivit igenom något, som man sedan insåg att man egentligen inte behövde göra, därför att man hade så väldigt bråttom. Men jag hoppas verkligen att majoriteten kommer till besinning i den här frågan och att den verkligen landar på ett bra sätt, för det är definitivt inte bra som det är i dag. Det har också alliansen inom Alliansen mellan Folkpartiet och Kristdemokraterna egentligen redan konstaterat.

Fortsätt vara envis, Barbro Westerholm, men åt rätt håll i den här frågan!

Jag skulle vilja ta upp en annan fråga med Barbro Westerholm. Det handlar om detta med mängdrabatten. Barbro Westerholm var inne på i sitt anförande, och det är också något som jag har fått signaler om, att nöten är ganska svår att knäcka.

Socialutskottet var inbjudet till IOGT-NTO. När vi satt där runt bordet och pratade togs bland annat upp att det trots allt finns en möjlighet när det gäller mängdrabatt att lägga på en extra avgift om man kan hävda att man specialdestinerar pengarna till särskilt ändamål. Då skulle man till exempel kunna ha det som en intäkt för alkoholforskning inom det här området. Jag skulle vilja höra hur Barbro Westerholm tänker kring detta. Finns möjligheten att lägga på en avgift som gör att man minskar den så kallade mängdrabatten och kan specialdestinera pengarna till exempelvis alkoholforskning? Det skulle vara intressant att veta hur Barbro Westerholm ser på det förslaget och om det skulle kunna gå igenom.

Anf. 82 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! När det gäller det snabba beslutet – ja, den juridiken var knölig – är jag inte så säker på att det var fel när det fattades.

Sedan detta med specialdestinerade skatter. När jag var på Socialstyrelsen, vilket var väldigt länge sedan, i mitten av 80-talet, försökte vi lägga en ettöring på cigaretter som skulle riktas till folkhälsoarbete och forskning. Sedan har vi i alla sammanhang på tobakssidan försökt få till en specialdestinerad peng. Men det har inte gått under vare sig socialdemokratisk regering eller alliansregering, från början av 90-talet med socialdemokratisk regering fram tills vi fick makten 2006, så vi får nog hitta på någon ny strategi för att få regeringsmakten, alla färger, att böja sig för att göra enligt ett sådant förslag.

Jag skulle inte alls ha något emot att vi gick in på sådana här specialdestinerade avgifter för att kunna driva folkhälsoarbete vidare. Men det har blivit nej från alla finansministrar och så vidare sedan jag mötte frågan – jag tror att det var 1984.

Anf. 83 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Det är glädjande att det ändå finns en så pass stark samsyn över parti-gränserna kring alkoholpolitiken i Sverige. Vi kan visserligen skilja oss i vissa detaljfrågor, för det känns ändå som detaljfrågor i sammanhanget. Det märker vi också i dagens debatt, när vi läser betänkandet och lyssnar på debatter sedan tidigare. Vi är ändå relativt överens om att vi ska ha en restriktiv alkoholpolitik, en politik där vi minskar de medicinska och sociala skadorna som orsakas av alkohol genom att förhindra skadlig alkoholkonsumtion och skadliga dryckesvanor.

Men den svenska alkoholpolitiken är inte längre bara svensk. Den styrs ganska mycket av EU och internationella förordningar, som vi också har hört här i debatten från många håll. Vi i Centerpartiet skulle gärna se att vi inom EU försöker höja minimiskatterna på alkohol så att vi får upp golvet i många andra länder.

Det talas bland annat om bordershops. Jag vet att det finns färjebolag som öppnar butiker vid tyska gränsen, dit de skickar ned svenskar och mer eller mindre konkurrerar med Systembolaget. Det intressanta är att vi gör samma sak i Sverige. Vi gör precis likadant mot Norge med våra butiker som finns i Strömstad exempelvis. Det är klart att den norska politiken inte är jätteglad åt det. Det här är något som vi måste arbeta

med gemensamt över gränserna, inte bara inom EU utan också med Norge och andra länder, för det är ganska oroande.

Det är också oroande när man hör på nyheterna, så sent som den här veckan, att Danmark ska minska sin skatt på alkohol för att konkurrera med den tyska lågskattepolitiken. Det är inte den vägen vi ska gå i första hand. Vi vill att de som har lägst skatter på alkohol i EU gärna ska öka skatterna mot vår nivå snarare än att vi ska sänka skatten mot deras.

Regeringen har ett ganska kraftfullt åtgärdsprogram från 2012 vad gäller alkohol, narkotika, dopning och tobak, och 260 miljoner kronor per år är avsatta för långsiktiga satsningar.

Ett av de intressantaste pågående projekten är just den utredning om marknadsföring och e-handel som vi har talat ganska mycket om i dag. Alkoholreklamen har fördubblats de senaste åren, mestadels via utlands-sänd tv och internet. Här är känslan att lagstiftningen inte riktigt hänger med.

Det gäller att vi skyddar barn och unga men också vuxna från en del av denna alkoholreklam. Inte minst när det gäller sociala medier är det oerhört knepigt att se hur vi ska få detta att fungera på ett bra sätt.

Jag ser fram emot utredarens förslag på dessa punkter, och jag hoppas att vi återkommer till dem i kammaren.

Lagändringen från 2008, som det också talas om i betänkandet och som det hänvisas till i flera reservationer, ska också följas upp. Det handlar om att föra in alkohol för annan persons räkning för privat konsumtion.

När beslutet togs konstaterade man att det var en ganska liten del. Vi har dock sett att det har etablerats flera e-handelsföretag. Då är det viktigt att utvärdera och inte minst kontrollera den tillsyn och ålderskontroll som ska göras i samband med dessa företags transport av alkohol.

Det är också viktigt att kontrollera hur försäljningen och konsumtionen generellt sett påverkas av detta. Det är därför glädjande att utredaren har fått i uppdrag att titta på många av dessa frågor.

Utredaren ska redovisa sitt uppdrag ganska snart. Vi talar ofta om utredningen som något som ligger långt fram i tiden, men den 1 juli i år är det deadline. Jag tror att vi alla med spänning ser fram emot vad utredaren kommer fram till, och jag misstänker att vi då återkommer i debatten. (Applåder)

Anf. 84 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Rickard Nordin sade i sitt anförande att Systembolaget enligt samma modell som bordershops etablerar sig nära norska gränsen, vilket säkert inte gillas av den norska regeringen. Systembolagets roll i Sverige är dock inte att etablera sina butiker vid norska gränsen för att locka norrmän att handla på Systembolaget. Den synen har Systembolaget definitivt inte när det gäller att etablera butiker. Det finns en tydlig inriktning på att det ska finnas en systembolagsbutik i varje kommun, och det är de tillgänglighetskriterier man har. Det står inget om att man ska rikta sig mot norska konsumenter.

Rickard Nordin sade också att vi har en stor samsyn i politiken och att det är detaljfrågor som skiljer oss åt. Ja, det är det nog, och en sådan detaljfråga, i Rickard Nordins ögon, är gårdsförsäljningen. Det är den

fråga som Centerpartiet är mest aktivt inom regeringen att driva. Varför är det så, Rickard Nordin?

Vi känner väl till alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar, och vi ser hur barn som växer upp i familjer som konsumerar och missbrukar alkohol far illa. Ändå är den viktigaste alkoholpolitiska frågan för Centerpartiet att fyrtioalet aktörer ska få rätt att via gårdsförsäljning sälja egenproducerat vin och öl direkt till konsumenten.

Är detta verkligen det viktigaste för Centerpartiet när vi talar om betydligt allvarigare problem i bakvattnet av alkoholkonsumtionen?

Anf. 85 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Centerpartiets allra viktigaste fråga är att vi vill främja måttfulla dryckesvanor och arbeta för nykterhet bland minderåriga, gravida och trafikanter. Vi vill också att alkoholkonsumtionen generellt sett ska minska. Det står klart och tydligt i våra dokument och på vår hemsida.

Det är dock ingen stor debattfråga eftersom vi är ganska överens om det här inne, och då kommer kanske gårdsförsäljningen fram på ett annat sätt. Läser man vårt partiprogram, våra dokument och vår hemsida är det dock tydligt att det stora intresset inte ligger där.

Centerpartiet tycker att privata företag som vill ha en viss försäljning av egenproducerad alkohol i samband med studiebesök, föreläsningar eller annan upplevelseverksamhet ska ges möjlighet till det. Vi beklagar att vi inte har fått med oss hela regeringen på det, men så fungerar regeringspolitiken.

Det goda som har kommit ur denna diskussion är att Systembolaget har möjliggjort för kunder att beställa dessa produkter. Systembolaget har ju inte ett totalt utbud. Debatten har alltså gjort det lättare för företagen i och med att Systembolaget har ändrat sig i viss mån, vilket vi tycker är ett steg i rätt riktning.

Så till Systembolaget och handeln mot norska konsumenter. När det öppnades en ny systembolagsbutik i Strömstad häromåret löd en tidningsrubrik: Systembolaget bygger monsterbutik i Strömstad.

Det är en av de systembolagsbutiker som har störst omsättning. Hade butiken varit bara för Strömstadskonsumenterna hade det kanske varit en eller två kassar, inte åtta nio stycken. För mig är det tydligt att man också riktar sig mot norska konsumenter eftersom de är en stor kundgrupp.

Anf. 86 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Här gör vi olika bedömningar av Systembolagets roll när det gäller att etablera butiker. Jag hävdar fortfarande att man inte gör det för att gynna norska konsumenter.

Jag har varit inne på Centerpartiets hemsida och läst det som handlar om alkoholpolitiken, och jag tycker inte att gårdsförsäljningen är någon liten fråga. Den har lika mycket utrymme som de andra så kallade viktiga delarna som Rickard Nordin tog upp i sin replik.

Där står också att Centerpartiet vill jobba för högre minimiskatter inom EU, vilket Rickard Nordin också sade i sitt anförande. Det är bra. Samtidigt står det att Centerpartiet jobbar för sänkt alkoholskatt i Sverige. Hur ser Rickard Nordin på detta med högre minimiskatter inom EU men sänkt alkoholskatt i Sverige? Jag får inte den ekvationen att gå ihop.

Matlandet Sveriges ambassadörer har skrivit hyllningsartiklar om gårdsförsäljning. Det är på denna debattnivå Centerpartiet lägger sig i alkoholpolitiken när man till varje pris försöker driva igenom frågor om gårdsförsäljning. Det är beklagligt att det är det största ropet Centerpartiet har när vi åter står inför stora sociala och medicinska skadeverkningar i bakvattnet av alkoholkonsumtionen.

Centerpartiet måste jobba upp sig argumentationsmässigt. Om vi nu är så överens om den restriktiva alkoholpolitiken har Centerpartiet ett jobb att göra i denna fråga.

Anf. 87 RICKARD NORDIN (C) replik:

Herr talman! Jag tycker att fler borde läsa Centerpartiet hemsida. Då kan man se att gårdsförsäljningen är punkt 8 av 8. Längst ned står det att Centerpartiet vill verka för införande av gårdsförsäljning av alkoholdrycker. Det finns sju ganska intressanta punkter utöver denna, varav punkt 1 är att behålla Systembolaget som statligt monopol.

Där är det knepigt, men å andra sidan har vi en utredning från 2010 som säger att det finns en möjlighet för dem som tillverkar alkoholprodukter yrkesmässigt att med tillstånd genomföra försäljning av begränsade kvantiteter.

Christer Engelhardt får nog räkna lite på statistiken om han tycker att denna fråga tar lika mycket plats som allt det andra.

Vi har problem med illegal försäljning av alkohol. I min hemstad är langning och att man tar det över gränsen för att det är så mycket billigare ett stort problem.

Vi vill inte ha en generell sänkning av alkoholskatten, men vi tycker att det finns vissa möjligheter när det gäller vin och öl. Här kan man titta över hur det skulle slå mot den illegala försäljningen och hur vi kan göra det bättre. Detta ingår dock i ett stort paket och kan inte göras enskilt. Det krävs att vi har med oss polisen och att vi har betydligt bättre lagstiftningsresurser så att vi kan påverka den illegala försäljningen på andra sätt också.

Det finns alltså ganska många olika saker. Man måste läsa det i sin helhet, och det tycker jag att fler kan gå in och göra på vår hemsida.

Anf. 88 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Vi debatterar nu ett ämne som socialt och medicinskt hör till de absolut största och kanske mest komplexa. Alkohol är inte vilken vara som helst.

Jag har personligen varit engagerad i det förebyggande alkohol- och drogarbetet som är byggt på en solidariskt restriktiv grundsyn i alkoholpolitiken. Detta engagemang har jag sedan tonåren och, i princip varje vecka, också som riksdagsledamot.

I den här debatten skulle jag vilja fokusera på en spännande trend som finns bland ungdomar och som tidigare berördes i ett anförande. Det finns mycket kloka ungdomar som säkert har en hel del att lära oss som har passerat den åldersgruppen.

Jag vill lyfta fram en rapport som för mig och många ideellt arbetande i det förebyggande alkoholarbetet känns som ett extra glädjeämne. 2012 års drogvaneundersökning från CAN visar att färre skolelever dricker alkohol och att de väntar med alkoholdebuten. Alkoholkonsumt-

ionen är den lägsta sedan 1970-talet. Vem vågade tro det för tio år sedan? När jag själv var tonåring på 70-talet var det ingen som vågade se och tro att den utveckling som vi har haft skulle vara möjlig att uppnå långsiktigt.

Drogvaneundersökningen är ett kvitto på glädjande signaler om att ungdomar blir allt klokare när det gäller den egna hälsan och livsstilen. Undersökningen visar också att tusentals ungdomar – som en extra bonus för att de är nyktra – slipper råka ut för olyckor och slipper oskyddat och oönskat sex och slipper bråk och en hel del av det stök som följer med en hög alkoholkonsumtion. De alkoholrelaterade skadorna för dessa ungdomsgrupper har halverats sedan år 2000.

När uppmärksammar vi denna utveckling? Det är alldeles för sällan. De alkoholrelaterade skadorna för den ungdomsgrupp som finns på högstadiet och gymnasiet har halverats sedan år 2000. Orsaken är ganska enkel, kommer CAN fram till. Det är att allt färre unga dricker.

CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, har genomfört skolenkäter om drogvapor alltsedan 1971. Det är en europeiskt och internationellt historisk undersökning som ligger till grund för den vetenskap som finns. Det är elever i årskurs 9 på högstadiet och årskurs 2 i gymnasiet som är tillfrågade.

Hälsotrenden i dagens samhälle bidrar säkert till en positiv del i detta utrednings- och utvecklingsarbete. Det är en allmän hälsotrend. Förutom hälsotrenden finns det ett brett ideellt engagemang i olika organisationer som jobbar med barn och ungdomar. Vi ska inte heller bortse från de aktiva föräldrar som vill ge en god uppväxt till dagens ungdomar. Men kampen mot alkohol och andra droger måste ständigt fortgå. Det är något vi måste ha fokus på, och det är därför den debatt vi har i dag är viktig.

Jag är glad över att vi nu kan konstatera att det förebyggande arbetet mot alkohol, tobak och narkotika – som har intensifierats under alliansregeringen och som vår barn- och äldreminister Maria Larsson har varit oerhört angelägen om att lyfta fram som en av de viktiga framtidsfrågorna – har givit resultat. Den antagna ANDT-strategin, som vi hänvisar till i utskottets betänkande, sträcker sig nu till 2015.

Arbetet med ANDT-strategin bedrivs i nära samarbete mellan kommuner och landsting, framför allt mellan socialtjänst, skola och hälso- och sjukvård och ett starkt engagemang från de idéburna organisationerna. Alla är viktiga och alla kan bidra till att behålla utvecklingen och se till att fler ungdomar och även äldre får bättre hälsa.

Herr talman! Bland de frågor som uppmärksammas i regeringens alkoholpolitiska arbete finns utredningen om tillsyn av marknadsföring och e-handel med alkoholdrycker.

Under de senaste tre åren har investeringarna i alkoholreklam mer än fördubblats. De uppgick 2011 till över 800 miljoner kronor. Därför välkomnar jag att den utredning som nu pågår har fått ett tydligt uppdrag av regeringen att analysera om det finns några brister i tillämpning eller regelverk när det gäller marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter och att vid behov lämna nödvändiga förslag inklusive förslag om ändringar i alkohollagen.

Utredaren ska också enligt regeringens direktiv vid behov lämna förslag på åtgärder som minskar risken för att barn och ungdomar exponeras för lagstridig marknadsföring av alkoholdrycker via de digitala medierna.

Utredaren ska vidare lämna nödvändiga författningsförslag om hur tillsyn av e-handel och hemleverans av alkoholdrycker till konsumenterna ska bedrivas och hur ålderskontrollen ska säkerställas.

Utredningen kommer med ett slutbetänkande den 1 juli 2013, som tidigare har påpekats i debatten. Jag har förhoppningen att utredningen ska kunna ge oss ett underlag för en fortsatt aktiv, solidarisk och restriktiv alkoholpolitik, underlag för att ta ett aktivt samhällsengagemang byggt på solidaritet och en restriktiv alkoholpolitik som skyddar människor och ger bättre livskvalitet och hälsa.

Till sist, herr talman: Vi har nu alkoholpolitisk debatt samtidigt som det i Riksdagshuset pågår olika möten för Nordiska rådet. Nordiska rådet fattade vid plenarsessionen i november i Helsingfors beslut kring tobak och alkohol som var tydliga rekommendationer, där vi slår fast forskarresultat och också markerar att en aktiv och solidarisk byggd alkoholpolitik, med ett systembolagsmonopol och en aktiv prispolitik, är viktig.

En annan del, när vi nu har ett nordiskt perspektiv i Riksdagshuset denna dag, är att jag vill peka på den försöksverksamhet som genomförts i 28 kommuner i Norge, där krogarna förkortade sina öppettider med en timme. Det ledde till kraftigt minskade våldsbrott i de aktuella kommunerna. Jag tycker att det är viktigt att vi tar lärdom från våra olika nordiska grannländer.

För att vinna svenska erfarenheter och se vilka hälso- och trygghets-effekter som kan uppnås skulle det enligt min mening vara intressant med en frivillig försöksverksamhet med kortare serveringstider i ett antal svenska kommuner. Min förhoppning är att Sveriges Kommuner och Landsting kan samordna en sådan frivillig försöksverksamhet där vi kunde ta erfarenheter också från Sverige och använda dem för att skapa ökat välbefinnande och bättre hälsa.

Med de synpunkterna, herr talman, ber jag att få yrka bifall till förslaget i betänkandet från socialutskottet.

Anf. 89 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Även jag tycker, precis som Anders Andersson, att det är glädjande att ungdomar dricker mindre alkohol och börjar senare. Lite oroande är det kanske att en del av dem i stället använder mer cannabis.

Det jag skulle vilja fråga Anders Andersson om gällde de tydliga direktiven. Jag tänkte börja med att citera ur den artikel som Anders Andersson och Barbro Westerholm skrev i Göteborgs-Posten 2011.

”Kan ändra EU:s inställning till monopol?” är en underrubrik, och det står:

”Vi känner en stark oro för om ett svenskt detaljhandelsmonopol i fortsättningen kommer att kunna anses EU-rättsligt motiverat om nät-handeln tillåts expandera okontrollerat. Det svenska detaljhandelsmonopolet utgör i dag en inskränkning i den inre marknadens princip om fri rörlighet för varor. Inskränkningar är tillåtna av folkhälsoskäl om dessa är konsekventa, sammanhängande och proportionerliga i förhållande till målet. Men det skulle sannolikt bli mycket svårt att få EU-domstolen att acceptera att Sverige utestänger aktörer med hänvisning till folkhälsoskäl, om ett stort antal privata nätbutiker samtidigt tillåts verka.”

Min fråga är naturligtvis om Anders Andersson fortfarande tycker så eller om han har ändrat inställning. Den andra frågan är om inte Anders

Andersson och Kristdemokraterna tycker att vi ska skärpa lagstiftningen vad gäller näthandel över huvud taget. Är Anders Andersson nöjd med att vi tittar på marknadsföring och tillsyn och att man håller åldersgränserna? Är det verkligen tillräckligt?

Prot. 2012/13:88
10 april

Alkoholfrågor

Anf. 90 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Eva försöker fånga frågorna, och det gör du på ett bra sätt. Jag vill säga att jag fortfarande tycker precis som Barbro och jag skrev. Det är en uppfattning som jag har och drivs av. Jag vill också instämma i de kommentarer som Barbro har givit tidigare i debatten.

I de här frågorna kan man alltid ha en reflekterande hållning efter ett beslut. Däremot vet vi som har varit med i politiken att det inte alltid är så enkelt att rulla tillbaka tiden och så att säga starta om igen. Utifrån de förutsättningar som vi har nu vill jag säga att vi som kristdemokrater har varit aktiva i regeringen för att få till direktiv som markerar att vi ska ha ett regeringsuppdrag där man analyserar om det finns brister i tillämpning eller regelverk när det gäller marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter och vid behov lämna nödvändiga förslag inklusive förslag till ändringar av alkohollagen.

Dessa företag skulle inte ha något att göra i Sverige om det inte vore så att de kunde ha en marknadsföring som jag precis som du får del av och som jag upprör över varje gång det kommer i mejlboxen.

Det är därför som jag anser att det är oerhört viktigt framöver att vi ser till att analysera vad vi kan göra för att upprätthålla den solidariska alkoholpolitiken och den restriktiva linje som vi har. Då har utredningen fått en rad tydliga uppdrag, och dessa uppdrag är faktiskt att lämna förslag, inklusive ändringar, när det gäller alkohollagen.

Anf. 91 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis mycket bättre än att man inte gör någonting alls. Men vi har fått in aktörer som helt enkelt har direkta vinstintressen av att sälja så mycket som möjligt och som på olika sätt i dag oförblommerat talar om att man ska tjäna en massa pengar på att köpa deras billiga viner. Det är alltså ett rent vinstintresse.

Systembolaget har ett alkoholpolitiskt uppdrag och går inte ut med uppmaningar om att man ska köpa tre flaskor till priset av två, att det är rea på deras viner, att man får rabatt om man köper extra mycket eller att man får någon annan sort extra billigt. Det är helt andra aktörer som vi har, men Systembolaget styr vi eftersom det är ett statligt detaljhandelsmonopol.

Det är viktigt att vi tar fram det alkoholpolitiska uppdrag som Systembolaget har och som inte de företag som bedriver näthandel har.

Jag hoppas att vi tillsammans kan fortsätta att driva frågan om att vi inte ska ha denna form av näthandel, både därför att den bryter mot det som jag ser som den restriktiva alkoholpolitiken och för att den i sin förlängning kan ifrågasätta vårt undantag utifrån folkhälsoskäl.

Anf. 92 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Alkohol är inte vilken vara som helst. Det har vi slagit fast. Det är därför som vi har fattat särskilda beslut. Det handlar om att se till den enskilda människans hälsa och välbefinnande och att se till att

människor inte hamnar i de bekymmer som vi vet att vi har haft och fortfarande har kring konsumtionen av alkohol.

Vinstintresset är något som vi vill hålla tillbaka och se till att det så att säga inte får styra alkoholpolitiken. Det är därför som jag står upp för Systembolaget. Om det är något som vi har varit angelägna om så är det att inte hota detta. Det är därför som regeringen har lagt två utredningar om gårdsförsäljning åt sidan. De ger inte tillräckliga möjligheter att vidmakthålla Systembolagets detaljhandelsmonopol. Det är en oerhört viktig grundpelare för att vi ska kunna ha den solidariska alkoholpolitiken.

Det är också fråga om att kunna upprätthålla en tilltro hos allmänheten att vi har denna ordning eftersom det handlar om Systembolagets service. Systembolaget står för en service men visar också ett socialt ansvarstagande. Det är ett monopolföretag som har en social funktion i samhället som vi inte ska underskatta och som vi alltid ska markera och ta till vara.

I den utredning som kommer den 1 juli ska utredaren lämna nödvändiga författningsförslag om hur tillsyn av e-handel och hemleveranser av alkoholdrycker till konsumenter ska bedrivas och hur ålderskontrollen ska säkerställas. Det är ett tydligt uppdrag. Varför finns detta uppdrag? Jo, det finns av den anledningen att om vi inte klarar denna del är vi på väg att riskera den solidariska alkoholpolitik som bygger bland annat på ett monopol för Systembolaget. Det handlar om ungdomars framtid, det handlar om människors hälsa, och det handlar om att visa solidaritet. Det är därför som jag ser fram emot det underlag som jag hoppas att vi får den 1 juli för att kunna ha en fortsatt solidarisk och restriktiv alkoholpolitik.

Anf. 93 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Anders Andersson får naturligtvis ikläda sig även Maria Larssons roll eftersom hon inte är här och deltar i debatten i dag. Vi har därför inte möjlighet att ställa frågor direkt till henne.

Anders Andersson säger att det är glädjande att ANDT-strategin intensifieras. Sedan räknar han upp en hel del frågor kring barn och ungdomar. Det är naturligtvis gott nog.

Men jag vet att Kristdemokraterna egentligen vill så mycket mer. Anders Andersson nämnde exemplet med den norska försöksverksamheten att dra ned på krogarnas öppethållandetider och vilka effekter det har gett.

Jag tycker att man ser väldigt lite av de vuxnas perspektiv i alkoholdebatten. Man talar mycket om barn och ungdomar, och det är, som sagt, gott nog. Men jag vet att Kristdemokraterna vill mer. Det skulle därför vara intressant att höra lite mer om ANDT-strategin och hur Anders Andersson faktiskt också lyfter fram perspektivet att det finns barn och ungdomar som växer upp i familjer där de vuxna står för en del av den alkoholutveckling som också framöver kan skada barn och unga. Det skulle vara intressant att få Anders Anderssons perspektiv på detta.

Anf. 94 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Självklart har vi som enskilda personer och politiker, och även som enskilda partier, ambitioner som ibland sträcker sig längre än vad vi kan uppnå i en samverkan. När det gäller alkohol- och narko-

tikapolitiken, de förebyggande insatserna och skapandet av ett samhälle som ser till att människor inte blir beroende av alkohol – alkoholens slaveri, skulle jag vilja säga – är det klart att vi har ambitioner inte bara för ungdomar utan också för vuxna.

Jag läste en gång i tiden den alkoholpolitiska utredningen av Olof Burman. Det är nog inte många här i kammaren som minns honom, men han var en alkoholpolitisk utredare någon gång på 60- och 70-talen. Jag blev engagerad av en statlig utredning. Sedan dess har jag insett att vi måste börja med att vända trenderna bland ungdomar. Om vi inte kan se till att få en ungdomsgeneration som börjar se oerhört mycket nyktrare på alkoholen och som ser att livskvalitet inte ligger i att vara berusad varje fredag och lördag kommer samhället inte att fortsätta eftersom dessa ungdomar blir vuxna.

Jag satsar mycket på att påverka vuxna människors attityder i alkoholfrågan och att de ska ta ett ansvar för sig själva och sin egen livsstil men också ta ett ansvar för dem som finns i omgivningen. Framför allt bryr jag mig om de 300 000 oerhört utsatta barn som dagligen – i dag, i morgon och tyvärr också i övermorgon – lever i en miljö där vuxna har en hög alkoholkonsumtion som direkt skadar deras möjligheter och utveckling.

Men, Christer Engelhardt, jag kan inte förneka att jag är riktigt glad över att vi nu kan se en trend där vi får en ungdomsgeneration som gör ett nytt ställningstagande för en mer restriktiv hållning till alkohol och ser att livet inte består i en överkonsumtion av alkohol. Detta ser jag som kristdemokrat som en viktig del.

Jag vill också säga att Maria Larsson som barnminister är minst sagt engagerad, och jag hoppas att hon kan fortsätta att få vara det.

Anf. 95 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Jag förnekar inte heller att vi ser ett trendbrott, och jag är den förste att välkomna detta. Min tanke var bara att få höra lite mer om bakgrundsarbetet och hur Kristdemokraterna ser på att vi också har en vuxengeneration som har en hög alkoholkonsumtion och hos vilken också barn och ungdomar lever. Det skulle vara intressant att få detta perspektiv. Det talas mycket om barn och ungdomar, vilket är mycket viktigt. Men vi har också en vuxengeneration som vi måste fokusera på. Jag tycker att Kristdemokraterna lite grann gömmer sig i denna fråga.

Det var därför intressant att Anders Andersson lyfte fram frågan om att titta på serveringstiderna på krogen. Det var ett konkret exempel, och det var därför som jag sade att jag vet att Kristdemokraterna vill mer. Det skulle vara intressant om det fanns några fler sådana exempel. Men nu har jag fått ett litet svar på detta.

Jag skulle också vilja ta upp gårdsförsäljningsfrågan. Det finns ändå en utredning där direktiven har jobbat fram under Maria Larssons ansvar. Två statliga utredningar har sagt att detta inte är möjligt. När Lotty Nordling presenterade resultatet av den senaste utredningen var statsrådet Maria Larsson mycket tydlig med att det som utredaren presenterade låg utanför de direktiv som regeringen hade gett. Om utredningen skulle landa i att det inte är möjligt att förena gårdsförsäljning med Systembolagets detaljhandelsmonopol skulle man informera regeringen om

detta. Men det gjorde man inte, utan man valde att lägga fram ett annat förslag som gick utanför direktiven.

Men Maria Larsson och Kristdemokraterna säger ändå att frågan bereds vidare och att man ska se på möjligheterna. Det skulle då vara intressant att få veta vad Kristdemokraterna egentligen tycker. Vill ni ha gårdsförsäljning eller inte? Vi har två statliga utredningar som tydligt har sagt att detta inte går. Ändå triskas man med att man ska fortsätta att utreda frågan.

Anf. 96 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Vi kristdemokrater har varit tydliga med att vi inte vill ha några lagförslag och förändringar av alkoholpolitiken som riskerar Systembolagets monopol. Systembolagets monopol är nämligen en del i folkhälsoarbetet och satsningen på att ha en solidarisk alkoholpolitik.

Regeringen har accepterat två utredningar med förslag. Men går det att kombinera detta utan att hota Systembolaget?

Hitintills har det inte redovisats några sådana förslag. Jag tror inte att det kommer att finnas några framtida förslag som gör att man kan kombinera det. Det är därför som jag har sagt att det är oerhört mycket viktigare att ha en solidarisk alkoholpolitik med Systembolag både i Kalmar och Oskarshamn och i Stockholm och Visby än att ett antal gårdar på Öland och Gotland får möjlighet att sälja direkt.

Du och jag bor i två områden i landet där vi har Öland och Gotland. Jag vet att det finns en stor debatt om detta. Jag personligen är engagerad och är dessutom engagerad i alkoholfrågorna utifrån min livsstil när det gäller alkoholpolitiken. Jag är inte rädd för att en och annan gård skulle sälja alkohol på Öland eller Gotland. Det är inte där som det skulle ske en expansion. Det handlar inte om den enskilda gårdens försäljning.

Det är viktigt att i kommunikationen med allmänheten säga att det har jag som kristdemokrat och nykterist inte några problem med. Men jag kan aldrig acceptera en gårdsförsäljning som innebär att Systembolagsmonopolet hotas.

Hitintills har varje utredning som kommit fram och varje analys av våra grannländer givit vid handen att det skulle hotas. För mig är det viktigare att behålla den positiva trenden bland ungdomar och se till att vi ger vuxna det stöd i ett restriktivt nyttjande av alkohol som Systembolaget innebär.

Det är av den anledningen viktigt att vara tydlig, och jag är tydlig från min sida. Jag vill inte se någon gårdsförsäljning som kan på något sätt hota den solidariska alkoholpolitik vi har.

Anf. 97 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik:

Herr talman! Jag vänder mig i den här repliken till Kristdemokraterna i egenskap av Alliansens sociala röst, och ni har även ansvariga statsråd på området.

Jag har här ett reklamblad från en av dessa nättaktörer. Jag tänker inte säga namnet på den för att inte göra onödig reklam. Det står här: Lagligt, bekvämt, enkelt och fraktfritt. Man har även de bitarna jag talade om i mitt anförande, det vill säga rådgivning, reklamation och administration. Det är en reklamationsrätt på uppemot tolv veckor. Vi från Miljöpartiet tycker att det är anmärkningsvärt att det kan vara tillåtet.

Min inledande fråga är: Anser Kristdemokraterna i grund och botten att det är förenligt med lagen att den här typen av aktörer existerar, helt oberoende av utredningen? Vad tycker ni om den utvecklingen?

Prot. 2012/13:88
10 april

Alkoholfrågor

Anf. 98 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill ge dig min bakgrund, Magnus. Det är helt rätt analys att vi vill vara en social röst i politiken. Kristdemokraterna vill lyfta fram det sociala perspektivet, människors välbefinnande och människors hälsa.

När det gäller vad som händer internationellt, till exempel vad gäller alkoholindustri och alkoholvinstintressen, kan vi se att det finns sådana vinstintressen som nu vill göra sig gällande. Just av den anledningen har vi tillsatt denna utredning.

Jag tycker personligen att utredningen har fått tydliga direktiv att analysera om det finns några brister i tillämpning eller regelverk när det gäller marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter och vid behov lämna nödvändiga förslag inklusive förslag till ändringar av alkohollagen.

Den sortens aktörer som du nämner och som vi vet finns – och de mejlen dimper ned även i min mejlbox – skulle inte ha någon framgång om vi såg till att vi på ett tydligare och bättre sätt kunde följa upp och ha en tillsyn av e-handeln och hemleverans av alkoholdrycker till konsumenter.

Det är därför som jag ser fram emot utredarens förslag. Vi ska vara aktiva med att se till att vi utifrån det underlag som jag hoppas att vi får kan fatta nya beslut här i Sveriges riksdag som ser till att det är folkhälsan, ungdomars trygghet under uppväxten och människors livskvalitet som är fokus för vår alkoholpolitik.

Anf. 99 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik:

Herr talman! Det låter lite mellan raderna som att ni från Kristdemokraterna har en öppning att utifrån vad utredningen kommer fram till inte utesluta att man skulle kunna överväga ett förbud, Anders Andersson. Det tolkar jag det som. Du får gärna rätta mig om jag har fel. Ni kanske rent av skulle splittra Alliansen när utredningen kommer fram. Det kan vi inte förutspå. Skulle ni som parti vara beredda att ta strid för en mer restriktiv hållning? Det är min följdfråga.

Anf. 100 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är spännande frågor, Magnus, om vi är splittrade i Alliansen och vad vi skulle ägna oss åt.

Vi ingår i en alliansregering och uppskattar det samarbete som vi har med övriga tre partier. Som kristdemokrat känner jag att vi på det sättet kan vara med och utveckla en förbättrad folkhälsa och skapa en ökad livskvalitet för människor i Sverige. Det är därför vi ingår i regeringen.

Min ambition och förhoppning är att regeringen precis som i tidigare förslag och i utredningsdirektiven ska kunna gemensamt bli tydliga på den här punkten. Vi ska ha en lagreglering som innebär att vi har en tillsyn av e-handel och hemleveranser av alkoholdrycker som bygger på den grundläggande principen om en solidarisk restriktiv alkoholpolitik.

Jag hoppas också att de analyser som nu kommer ska visa på att om det finns brister i tillämpning eller regelverk som brister ska man se till att åtgärda detta och att utredningsförslaget kommer med förslag. Det är min förhoppning.

Om inte utredningen har den sortens underlag finns det förut och tidigare i historien utredningar som har fått göras om. Jag hoppas att vi inte ska behöva tala om att utredningen ska göras om.

Min utgångspunkt med mitt folkhälsoengagemang är att vi ska få ett utredningsförslag vid halvårsskiftet som ger oss underlag för ett gott regeringsarbete och därigenom goda förslag här i riksdagen som kan gynna folkhälsan och se till att alkoholpolitiken behåller den tydlighet vi har haft här i Sveriges riksdag och också i den allmänna debatten.

Till sist vill jag säga att jag tror att det finns ett brett stöd bland allmänheten. Här nämndes tidigare i debatten stödet för Systembolagsmonopolet i de olika opinionsmätningarna. Det är en stor majoritet av svenska folket som sluter upp bakom att vi ska visa omsorg om varandra, omsorg om människor som har fastnat i beroende men också omsorg om barn och ungdomar så att de kan växa upp och slippa den otrygghet som alkoholen skapar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

14 § Narkotika- och dopningsfrågor

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2012/13:SoU15
Narkotika- och dopningsfrågor.

Anf. 101 CHRISTER ENGELHARDT (S):

Herr talman! Vi ska nu behandla socialutskottets betänkande om narkotika- och dopningsfrågor. Om det förra betänkandet angående alkoholfrågorna var tunt så är detta betänkande tunnare. Men även här ska inte människors engagemang underskattas. På detta område har det kommit in 31 motioner från allmänna motionstiden år 2011 och 2012.

Utskottet har valt att behandla 23 av de 31 motionerna förenklat då dessa i sak tar upp så kallade återkommande frågor som utskottet har behandlat tidigare under mandatperioden och med koppling till den kommande missbruksutredningen och då behandlas där.

Herr talman! Målet för det narkotikapolitiska arbetet är ett narkotikafritt samhälle med ett tydligt uppdrag att tillsammans med andra aktörer arbeta för ett samhälle fritt från narkotika.

På samma sätt är målsättningen med samhällets insatser mot dopning ett samhälle fritt från dopning, och även här är uppdraget att tillsammans med andra aktörer arbeta för ett samhälle fritt från dopning.

Regeringen har inom sin ANDT-strategi sagt att antalet barn och ungdomar som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska minska successivt. Exempel på de prioriterade målen är att minska rekrytering till narkotika- och dopningsmissbruk (mål 3.1), en hälsofrämjande skola (mål 3.4) och ett ökat

deltagande av föräldrar, idéburna organisationer och näringsliv i det förebyggande arbetet (mål 3.5).

Vi Socialdemokrater har givetvis ingenting att invända mot målen, men tyvärr ser vi en utveckling på området som fortfarande är oroväckande.

Den narkotikarelaterade dödligheten har mer än fördubblats sedan år 1994 skriver en av motionärerna, den socialdemokratiska riksdagsledamoten Hillevi Larsson, i motion 2012/13:So208, som bland annat behandlas i dagens betänkande.

Vidare tar motionären upp att vi har minst lika många tunga missbrukare som övriga Europa och en ökad dödlighet. Motionären pekar tydligt på den nollvision mot narkotika som vi har i dag, men det är dags att vi höjer ambitionsnivån inom narkotikapolitiken. Det behövs också en nollvision mot den narkotikarelaterade dödligheten, på samma sätt som vi har en nollvision mot dödsfall i trafiken. Jag delar fullt ut Hillevi Larssons syn på detta.

Utskottets majoritet besvarar i detta betänkande motionen med att riksdagen har antagit det övergripande målet för narkotika- och dopningspolitiken samt även antagit en samlad strategi för ANDT-politiken för perioden 2011–2015. Vidare har regeringen beslutat om åtgärdsprogram för ANDT-politiken för 2011 och 2012. Utskottet noterar att det långsiktiga målet inom strategin bland annat är att tillgången till narkotika ska minska och att antalet döda och skadade på grund av eget eller andras bruk av narkotika ska minska.

Det låter fint, men säg vad som händer på området i stället! Jag läser med stort intresse vad som komma skall. Men något direkt konkret ser jag inte. Nej, i stället skriver utskottets majoritet att man välkomnar regeringens arbete och åtgärdsprogram på ANDT-området. Utskottet noterar vidare statsrådet Maria Larssons redogörelse den 16 augusti 2012 om åtgärder för att minska den narkotikarelaterade dödligheten. Med detta avstyrks motionerna.

Herr talman! Jag tycker att frågorna kring narkotika och dopning förtjänar mycket mer engagemang när vi faktiskt vet att den narkotikarelaterade dödligheten har mer än fördubblats sedan år 1994. För att vända utvecklingen antogs på den socialdemokratiska regeringens förslag en narkotikahandlingsplan 2002. Det förebyggande arbetet förstärktes, såväl lokalt som centralt. Informationskampanjer drogs i gång, kommuner och landsting tog fram egna handlingsplaner och ett stort antal lokala drog-förebyggare anställdes för att samordna det förebyggande arbetet.

Det centrala arbetet kom att ledas av Mobilisering mot narkotika, som leddes av en särskild narkotikasamordnare. Utgångspunkten var att det behövs en stark nationell resurs för att driva det narkotikaförebyggande arbetet i en tid av ökad tillgång till narkotika för ungdomar. Det förstärkta förebyggande arbetet gav resultat, och andelen ungdomar som uppgav att de provat narkotika sjönk.

När den borgerliga regeringen tillträdde 2006 lade den ned Mobilisering mot narkotika. Vi socialdemokrater tycker att det var ett felaktigt vägval. Den tidigare specialiseringen ledde till ökad kraft i det förebyggande arbetet. Uppgifterna överfördes i stället till flera olika myndigheter, ett särskilt sekretariat bildades i Regeringskansliet och olika departe-

mentsarbetsgrupper inrättades där Socialdepartementet samordnar arbetet.

Vi anser att den arbetsmodell som befästes i den nyligen antagna nationella strategin för ANDT har lett till att arbetet blivit otydligt och tappat i fokus, tempo och kraft. Det saknas nationella initiativ och ett kraftfullt utåtriktat perspektiv i arbetet. Ett utåtriktat arbete, som Mobilisering mot narkotika bedrev, är viktigt för att få förankring och förståelse för narkotikans konsekvenser och ett stöd för ett narkotikafritt samhälle.

För att genomföra politiska åtgärder eller prioriteringar av resurser, exempelvis i polisens eller tillsynsmyndigheters arbete, som leder till minskat bruk och skador behövs en ökad samordning mellan olika politikområden eftersom många delar av den verksamma politiken ligger utanför Socialdepartementets område. Regeringens så kallade ANDT-råd omfattar till exempel inte handelsområdet och behöver större tyngd i regeringens departementssamordning för att kunna spela en pådrivande roll.

De så kallade nätdrogerna har fått stor uppmärksamhet i medierna. Det rapporteras om tragiska dödsfall hos helt vanliga ungdomar när de testar dessa nätdroger, som ofta är lagliga då de ännu inte hunnit narkotikaklassas. Vi socialdemokrater anser att beredskapen för en snabbare narkotikaklassning av nätdroger måste bli bättre. Jag är medveten om att vi för en tid sedan här i riksdagen öppnade upp för en snabbare process, men det verkar inte hjälpa fullt ut. Introduktionen av dessa droger på den svenska marknaden sker inte slumpmässigt, utan de olika substanserna är väl förberedda och syftet är just att hitta kryphål i reglementet.

Ett mer internationellt samarbete är ett måste, vilket den socialdemokratiska riksdagsledamoten Morgan Johansson med flera tar upp i motion 2012/13:Ju373. Den organiserade brottsligheten lever på att distribuera bland annat narkotika och dopningspreparat, alkohol och tobak. Narkotika är fortfarande den största illegala handelsvaran i världen. Enligt beräkningar från FN-organet UNODC värderas narkotikahandeln till 300 miljarder amerikanska dollar.

Utbudet av narkotika måste minska. Det krävs insatser av polis, tull, kustbevakning och kriminalvård. Brott som är relaterade till dessa produkter måste bekämpas både nationellt och internationellt. För att motverka smuggling av narkotika krävs att samverkan mellan myndigheterna fungerar på ett tillfredsställande sätt. Tullen måste ges goda möjligheter att kontrollera varor som förs över gränserna.

Sverige kan inte självt bekämpa denna typ av kriminalitet med internationella kopplingar. Internationellt samarbete är helt avgörande för en framgångsrik narkotikapolitik. Vi behöver därför samordna våra insatser inom EU och samarbetet med länder utanför, och inom ramen för FN måste det internationella samfundet arbeta mot produktion av och handel med narkotika.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2 och 4.

I detta anförande instämde Lennart Axelsson och Catharina Bråkenhielm (båda S).

Anf. 102 MAGNUS EHRENCRONA (MP):

Herr talman! Sverige har som bekant en restriktiv narkotikapolitik i förhållande till flera länder i vår omvärld. Det råder bred politisk enighet om detta sedan länge.

Faktum är dock att de som hamnar i missbruk är en mycket utsatt grupp, och det föregående talare nämner är väldigt viktigt. Kommande månad kommer socialutskottet att behandla de förslag regeringen lägger fram med anledning av Missbruksutredningen från 2011. I betänkandet här i dag finns en socialdemokratisk motion som kanske egentligen skulle ha hört till det andra ärendet om Missbruksutredningen senare, kan jag tycka. Detta med en nollvision för den narkotikarelaterade dödligheten är väldigt angeläget att upprätta. Det finns egentligen ingen argumentation i betänkandet för varför det inte skulle vara en bra idé. Det är ett väldigt tunt resonemang, precis som Christer lyfter fram. Kanske kan något av de partier som står bakom den majoritet som har sagt nej till en sådan vision räta ut frågetecknet i den delen.

Herr talman! I Köpenhamn har en majoritet i kommunpolitiken lanserat ett förslag om att legalisera cannabisförsäljning. Hemma i Skåne har detta föranlett en stor oro bland kommun- och regionpolitiker tvärs över blockgränserna, och jag vill därför lyfta upp diskussionen här i rikspolitiken. Miljöpartiet anser att det är ännu mer angeläget att tillmötesgå vår reservation nr 3 när diskussionen ser ut så här i ett av våra allra närmaste grannländer. Vi måste ha en systematisk, långsiktig och ännu mer intensifierad satsning på förebyggande insatser mot droger, framför allt bland barn och unga.

Kommuner och landsting har ett viktigt ansvar att stötta och sprida goda exempel i detta arbete, och skolan har naturligtvis en nyckelroll i detta. Vi tycker dock också, vilket vi lyfter fram i vår reservation och motion, att det är viktigt att involvera föreningslivet genom stöd och utbildning i detta.

Upplysningar om drogernas konsekvenser måste bli synliga, framför allt på internet. Där är det en ohämmad spridning av en massa information, eller vi kanske skulle kalla det desinformation utifrån den åsikt som de flesta av oss har, från drogliberala krafter. De sociala medierna är en allt viktigare del av de ungas vardag i dag. Det gäller att samhället finns där. Det finns en växande skara ungdomar som mest hänger på sociala medier och inte konsumerar mer traditionella medier i lika stor grad som tidigare. Detta blir än mer angeläget i det här teknikskiftet. Vi har helt enkelt inte råd att lämna fältet fritt för de drogliberala krafterna.

Vidare behöver socialtjänstlagen ses över för att se till att drogförebyggande insatser verkligen genomförs. Det måste vara lika självklart att skolan är drogfri som att HVB-hemmet eller anstalten är det.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 103 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, som handlar om att vi måste ha en nollvision när det gäller den narkotikarelaterade dödligheten.

Den här debatten handlar om de motioner som väckts under allmänna motionstiden i höstas och hösten dessförinnan. Samma dag som vi håller den här debatten går motionstiden ut för Missbruksutredningen. Där har

Vänsterpartiet väckt en omfattande motion, men den debatten har vi den 15 maj. Därför känns det lite rumphugget att ha debatten i dag eftersom många av de förslag som vi har lagt fram kommer om en månad.

Men det är ändå en viktig debatt. Sveriges restriktiva narkotikapolitik är en viktig orsak till att vi har färre ungdomar som experimenterar och prövar narkotika. Det är mycket bra. Däremot finns det anledning att känna oro inför den ökade användningen av cannabis, främst bland unga killar i storstäder.

Och det finns kanske anledning att känna en ännu större oro över nät-drogerna. Som sades tidigare förändras sammansättningen snabbt av profitörerna. Man har svårt att hänga med när de bara ändras lite och inte blir illegala längre. Det arbetet måste utvecklas. Det är också bra att vi har storstadssatsningen, trestadssatsningen, när det gäller cannabis. Jag kan tänka mig att det är fler städer i Sverige som gärna skulle vilja få lite statligt stöd och hänga på där.

Vilka som fastnar i ett tungt missbruk hänger samman med människors bakgrund. Genom forskning vet vi att det finns ett tydligt samband mellan hög ungdomsarbetslöshet och ett ökat missbruk bland ungdomar. Därför är till exempel Vänsterpartiets ungdomsgaranti för att råda bot på den massiva ungdomsarbetslösheten en av de allra viktigaste förebyggande åtgärderna. Inga ungdomar som har gått arbetslösa i tre månader eller mer ska behöva göra det, utan de ska få jobb till avtalsenlig lön eller utbildning som ska vara yrkesinriktad eller syfta till gymnasiekompetens. Av de 100 000 ungdomar som nu är arbetslösa eller finns i aktivitetsstöd har två av tre varit arbetslösa mer än tre månader.

Maria ungdomsmottagning här i Stockholm jobbar med ungdomar med missbruksproblem. I sitt arbete och i sin forskning har de pekat mycket tydligt på att det handlar om ungdomarnas hela situation. Det gäller att inte bara fokusera på missbruket, som man gör när det gäller äldre, utan man måste ta tag i hela livssituationen. De här ungdomarna kommer ofta från familjer med problem. De har själva problem. De har ångest, depression och ibland psykiatriska diagnoser. Det fungerar inte i skolan och inte hemma. Detta pekar på nödvändigheten av att jobba tvärprofessionellt och brett med de här ungdomarna. Det pekar också på behovet av tidiga insatser. Man har kunnat se att det har strulat kring de här ungdomarna redan när de var barn.

I vår budget har vi i Vänsterpartiet avsatt pengar för att göra Maria Ungdom till ett nationellt kompetenscentrum där man ska bedriva både behandling och forskning som man sedan kan sprida vidare.

En väl utbyggd generell välfärd och en effektiv politik för att minska arbetslösheten, utjämna klyftor och satsa på en skola som inte sorterar eleverna i A- och B-lag utan ger alla elever verktyg för att lyckas är mycket viktiga områden när det gäller att minska ungas droganvändning.

Som sades tidigare är polisen, tullen och Kustbevakningen mycket viktiga. Vi måste bekämpa och komma åt den grova kriminalitet som tjänar stora pengar på narkotikan.

Jag håller med Christer Engelhardt och Socialdemokraterna om att Mobilisering mot narkotika gör ett viktigt arbete. Det är verkligen sorgligt att det arbetet inte togs till vara.

Om vi är framgångsrika när det gäller att få ungdomar att inte pröva narkotika jämfört med andra länder i Europa är vi inte alls lika fram-

gångsrika när det gäller vård och behandling av tunga missbrukare. Här behövs en rad åtgärder och ökad tillgång till vård och behandling. Vänsterpartiet har tidigare föreslagit en vårdgaranti. Det är något som också finns med i Missbruksutredningen. Vi anser att man bör arbeta vidare med det.

I dag är tillgången till substitutionsbehandling eller läkemedelsassisterad behandling väldigt ojämnt fördelad i landet. Vi anser att detta ska finnas tillgängligt för alla som har behov av det. Erfarenheterna visar att det fungerar allra bäst om man kombinerar det med psykosocial behandling.

Om man går på en läkemedelsassisterad behandling med till exempel metadon i dag och får ett återfall stängs man av i tre månader. Många människor som drabbas av detta ser det som en dödsdom. Överdödligheten är mycket stor hos de här människorna. Det hörde vi också när vi hade en hearing i socialutskottet. Människor tvingas tillbaka till kriminalitet och prostitution när de har börjat få ordning på sitt liv. Jag tycker inte att det är en rimlig ordning.

Sprututbytesprogram för att hindra smittspridning av hiv och hepatit finns bara i några få landsting. Jag tror att det var först i förra veckan som man invigde en verksamhet här i Stockholm. Det skedde efter en mycket lång politisk diskussion. Där har brukarorganisationer, Vänsterpartiets ledamöter i landstings- och kommunfullmäktige och många av dem som jobbar i beroendesjukvården varit mycket aktiva.

Att lämna ett missbruk innebär att man behöver ändra hela sitt liv. Har man haft ett tungt missbruk i många år är det ofta kört med någonstans att bo. Man har inte längre något jobb. Man har kanske avbrutit en utbildning. Relationerna med familj och släkt är många gånger brutna. Vännerna finns inom missbrukarvärlden.

Ska man bli av med sitt missbruk måste man alltså bygga upp allt på nytt. Man måste ha en bostad, man måste ha hjälp till rehabilitering, utbildning eller jobb, och, om inte det är aktuellt, till ett bra liv. Man måste skapa en ny gemenskap och få nya vänner. Att sitta ensam och kämpa för att lägga av med ett drogmissbruk är väldigt tufft.

Här måste kommunernas arbete utvecklas. Sociala företag och arbetskooperativ har gett många människor möjlighet att starta på nytt. Basta och Vägen ut i Göteborg är exempel detta. Brukarorganisationerna har också en mycket stor betydelse, och deras kunskaper och erfarenheter måste tas till vara. En kvinna eller man som försöker lämna ett missbruk ska självfallet ha ett stort inflytande på vilken behandling och vilka insatser som ska erbjudas.

Vänsterpartiet är för en restriktiv narkotikapolitik, men vi anser att det är fel att kriminalisera den människa som har fastnat i ett missbruk. Det stigmatiserar ytterligare människor med narkotikaberoende.

Kvinnor med beroende har ofta mer omfattande problem än män. De börjar tidigare, söker vård senare och är ofta sjukare både fysiskt och psykiskt då de söker vård. De har använt mer och tyngre droger under längre tid. De har varit utsatta för våld och sexuella övergrepp i mycket högre utsträckning än män. De har fler problem med ursprungsfamiljerna. De har försökt begå självmord i mycket högre omfattning än män.

Till det kommer att många kvinnor bär, föder och vårdar barn. Många har barn som är omhändertagna. Den sociala stämplingen är svårare för

kvinnor. Man ser ännu mer ned på en kvinnlig missbrukare än på en manlig. Det betyder att rehabiliteringen måste ta hänsyn till detta. De är dessutom i minoritet, omkring 25–30 procent av gruppen. Sannolikt skulle många fler kvinnor som söker vård göra detta om det fanns utrymme och kunskap för att möta deras behov. Därför måste missbruksvården ha kunskaper och utveckla vård och behandling utifrån kvinnors individuella behov.

Kvinnliga missbrukare är också våldsutsatta, och de har samma rätt till skydd som andra kvinnor. Så ser det inte ut i dag. Kvinnor som är våldsutsatta, blir misshandlade och utsatta för sexuella övergrepp kan mötas med synpunkten: Sluta själv med ditt missbruk så kan vi se till att fixa det andra.

Så får det inte vara. Vänsterpartiet har nationellt avsatt pengar för resursjourer, och vi kan se hur svårt det har varit för Qjouren här i Stockholm, som är en jour för kvinnor i aktivt missbruk, att få resurser för att kunna bedriva sin verksamhet.

Till sist: Det går att kombinera restriktiv narkotikapolitik med en välutbyggd vård och behandling med respekt för människor i tungt missbruk. Låt oss göra det och inte ställa dessa två saker mot varandra.

Anf. 104 METIN ATASEVEN (M):

Herr talman! I dag har vi som sagt en debatt om narkotika- och dopningsfrågor.

ANDT är regeringens samlade strategi för arbetet mot alkohol, narkotika, dopning och tobaksbruk. Strategin innehåller sju långsiktiga mål som är ständigt aktuella. Ett samhälle fritt från narkotika och dopning är ett mål som tidigare antagits av riksdagen, och regeringen har beslutat om ett åtgärdsprogram varje år.

De långsiktiga mål som regeringen jobbar efter är bland annat att tillgången på narkotika ska gå ned och att antalet döda och skadade på grund av narkotikan ska minska.

Det effektivaste sättet att minska narkotikans skadeverkningar är genom att begränsa tillgången och tillgängligheten. Det är en hel del åtgärder på gång inom området, såsom myndighetssamarbete mot den organiserade brottsligheten.

Regeringen kommer även i fortsättningen att jobba med sina satsningar mot all illegal handel av ANDT för att begränsa narkotikan och dopningen.

Herr talman! Regeringen har haft som mål att minska cannabisbruket bland ungdomar. Cannabis är många gånger inkörsporten för tyngre droger. Därför är det viktigt att öka kunskapen om konsekvenserna av cannabismissbruket så att nyrekryteringen kan minska, vilket man har uppmärksammat i ANDT-strategin.

Tidiga insatser riktade mot ungdomar ger resultat mot framtida missbruk. Strategin går även ut på att utbilda lärare och skolpersonal för att ge stöd i att utveckla undervisningen om narkotikans och dopningens skadeverkningar. Statens folkhälsoinstitut, FHI, ska inom ramen för sitt uppdrag ge stöd till arbetet både lokalt och regionalt med målsättningen att ungdomar i åldern 16–18 år ska reflektera över sin attityd till cannabis.

Herr talman! Jag vill också nämna lite kring Trestad, som är en av regeringens samlade satsningar för att minska nyrekrytering till cannabisbruk. Det är ett brett samarbete mellan Sveriges tre största städer, det vill säga Stockholm, Göteborg och Malmö. Syftet med satsningen är att minska användningen av cannabis bland ungdomar under 25 år.

För att nå målet kommer städerna att utveckla metoder och arbetssätt för att i första hand förhindra en debut i missbruk, i andra hand att genom tidiga insatser se till att avbryta ett begynnande missbruk och i tredje hand att utveckla insatser för att stödja individer att bryta med ett mer avancerat missbruk.

Regeringen har också som mål att minska dödligheten vid narkotikamissbruk. Internetdroger är en orsak till att de narkotikarelaterade dödsfallen ökar. Därför är det angeläget att bevakning av nya missbruksmedel görs och att man klassificerar drogerna. FHI har i uppdrag att köpa in internetdroger och göra analyser på dessa för att i ett tidigt skede kunna undersöka de aktiva substanserna för att på så sätt få en snabbare klassificering av de nya drogerna.

Minskning av dödligheten är beroende av flera faktorer, såsom att sjukvården måste utvecklas för att möta de livshotande förgiftningsfallen och att vi får snabbare klassning av nya droger. Klassificering av substanser är för närvarande snabbare än tidigare, vilket är positivt.

Vi har också tidigare tagit beslut här i riksdagen för förstörandelagen, som innebär att potentiella droger som ännu inte blivit klassificerade kan omhändertas av Tullverket och polis och därmed undantas från marknaden. Tullen kan i dag stoppa substanser som ännu inte är klassificerade som droger och se till att förverka dem.

Herr talman! Förebyggande åtgärder mot missbruk av narkotika minskar dödligheten per definition. Om vi ser till att färre barn och ungdomar börjar använda droger kommer dödligheten på sikt att minska.

Regeringen är medveten om vikten av att driva ANDT-frågorna både inom EU och i internationella forum. Därför arbetar regeringen aktivt med EU:s narkotikastrategi. Målet är att bidra till spridningen av en folkhälsobaserad och restriktiv syn på narkotika och dopning inom EU.

Sammanfattningsvis vill jag säga att missbruk av droger måste angripas brett och med flera olika insatser. Men det viktigaste är att vi har en nolltolerans mot narkotika och dopning med målet att så få personer som möjligt börjar använda narkotika.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

Anf. 105 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Vi delar målsättningen att så få människor som möjligt ska börja använda narkotika och bli beroende av narkotika.

Jag vill ta upp det här med överdödligheten. Metin Ataseven tog upp nätdrogerna, men han nämnde inget om överdödligheten bland heroinmissbrukare, om hur man ska se på läkemedelsassisterad behandling och att man nu skrivs ut i tre månader om man får ett återfall eller inte riktigt följer reglerna. Man gör inga individuella bedömningar, och många människor dör ju då.

En annan verksamhet som fungerar och är viktig när det gäller hälsa och människors rätt att kunna leva om man blir av med missbruket är

sprututbytesprogram. Man kan annars få hepatitis C, som är en dödlig sjukdom. Att lägga av med ett svårt heroinmissbruk och samtidigt veta att man är smittad av hepatitis C när man vet att det är en sjukdom som blir värre och värre och som man kanske kommer att dö i gör också att det blir mycket tuffare att lägga av med sitt missbruk och vara motiverad till det.

Jag skulle gärna vilja veta hur regeringen och Moderaterna vill arbeta för att man ska få en likvärdig läkemedelsassisterad behandling över landet, för att människor inte ska dö på grund av att de skrivs ut enligt tremånadersregeln och för att sprututbytesprogram ska bli möjliga runt om i landet.

Anf. 106 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Metadondödligheten har ju ökat. Den är nästan större än heroindödligheten i dag. Men vi är ändå inte främmande för att se till att man får läkemedelsassisterad behandling. Vi har sett till att Socialstyrelsen ser över tillgängligheten så att fler kan få behandling.

Att man stöts ut från programmet beror också på att det finns en större risk för överdos om man får metadon och samtidigt använder heroin. Det är alltså en försiktighetsåtgärd som gör att man begränsar det här och ser till att människor inte använder metadon och heroin tillsammans, för det ökar risken för dödlighet.

Den läkemedelsassisterade behandlingen har ökat, så den är mer tillgänglig i dag än vad den var förut.

Anf. 107 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Visst, om vi ska se till det här att man skrivs ut så ska det vara väldigt restriktivt. När jag besökte verksamheten i Göteborg på Östra sjukhuset beskrev de hur man fick komma varje dag och hämta sitt metadon eller annat läkemedel – det finns ju flera – och hur de var väldigt noga med att det här skulle fungera. Det är klart att det är tufft för många människor att komma upp till sjukhuset och hämta det där varje morgon, kanske innan de ska till jobbet eller någon annanstans. Det är väldigt strikt kontroll.

När Metin Ataseven talar om överdödligheten handlar det om ifall vi ska se det medicinskt, om vi riskerar att få ökad dödlighet när heroin och metadon blandas. Det är en sak, men den stora risken är när man skrivs ut på tre månader. Det finns ingen individuell bedömning i reglerna, och det är då man blandar allt möjligt. Samtidigt ska man trappa av metadonbehandlingen som man fick mot heroinmissbruket. I stället blandar många av de tunga missbrukarna ihop många fler dödliga doser än de kanske hade gjort om de fått fortsätta med programmet eller om man hittat en mer individuell bedömning för hur de ska göra.

Så som vi gör med den gruppen gör vi inte med några andra som sjukvården har hand om. Metin Ataseven svarade inte på den frågan, och han sade inte heller något om sprututbytesprogram, lade jag märke till.

Anf. 108 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! När det gäller metadonet handlar det, som jag sade tidigare, om att man, ifall man använder både metadon och heroin, ökar risken för överdos. Det är därför mycket restriktivt. Jag kan personligen

tycka att det är bra att man varje dag kan åka till sjukhuset och få sin medicin. Då har man bättre kontroll över det hela.

Vi har också sett att det finns ett visst läckage ut på marknaden. Om man får det i handen kan det lätt hända att man säljer det vidare, vilket tyvärr har hänt.

Personligen är jag för sprututbytesprogrammet, men vi är just nu inte eniga i frågan. Vi kommer därför att jobba vidare med den, och så får vi återkomma.

Anf. 109 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Metin Ataseven om det som jag tog upp i mitt anförande, att ha en nollvision mot narkotikarelaterad dödlighet. Jag citerade det som Hillevi Larsson tar upp i sin motion. Utskottet skriver i ställningstagandet på s. 12: "Utskottet noterar att de långsiktiga målen inom strategin är bl.a. att tillgången till narkotika ska minska och att antalet döda och skadade på grund av sitt eget eller andras bruk av narkotika ska minska. Utskottet välkomnar regeringens arbete och åtgärdsprogram på ANDT-området."

Metin Ataseven sade i sitt anförande att det behövs många saker och att det behövs rätt saker. Regeringen är duktig på att sätta upp många mål inom ANDT-strategin, vilket vi också berört här, men jag saknar just det målet. Vi har en nollvision mot narkotikabruk. Varför har vi då inte en nollvision också mot den narkotikarelaterade dödligheten? Det borde egentligen vara självklart. Finns det någon särskild tanke bakom att man inte har det som en tydlig målsättning?

Anf. 110 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Christer! Det här är jätteviktigt. Vi har faktiskt nolltolerans mot droger, och det är egentligen som att säga att vi har en nollvision mot den narkotikarelaterade dödligheten. Nolltoleransen handlar om att vi vill minska tillgången på narkotika. Vi vill minska nyrekryteringen. Vi vill jobba i förebyggande syfte. Genom att stoppa ungdomar från att börja använda narkotika kommer den narkotikarelaterade dödligheten på sikt att minska.

Vi är positiva till de substitutionsbehandlingar vi har. Det är också ett sätt att minska dödligheten. Samtidigt kan vi säga att vi har en nolltolerans som kan likställas med en nollvision mot narkotikarelaterad dödlighet.

Anf. 111 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Tack, Metin, för svaret! Det här är ett område där vi politiskt naturligtvis är överens om väldigt mycket. Ingen vill ha narkotika i samhället, och ingen vill heller se någon narkotikarelaterad dödlighet. Nu finns ett gediget dokument i form av ANDT-strategin, med många mål, också många långsiktiga mål. Jag hör vad Metin säger om en nollvision mot narkotikabruk, och i förlängningen borde vi kunna ha det också mot narkotikarelaterad dödlighet.

Vi har ju en nollvision mot dödlighet i trafiken. Som jag lyfte fram i mitt anförande borde man för tydlighets skull verkligen fokusera på att ha en nollvision också mot narkotikarelaterad dödlighet, för ingen vill att människor ska avlida på grund av det bruket. Eftersom vi har mål på

många andra områden ger det lite legitimitet åt att jobba i den riktningen, sträva åt det hållet. Därför tycker jag att det vore tydligare om vi hade ett sådant konkret formulerat mål. Samtidigt förstår jag att många andra viktiga komponenter behöver föras in i det arbetet.

Målen är viktiga på många andra områden, och då tycker jag att målen borde vara viktiga även på det här området. Har man en nollvision mot narkotikabruk borde man också kunna ha det mot narkotikarelaterad dödlighet. Jag hör vad Metin säger om att det finns i bakgrunden, och jag hoppas att man framöver kan komplettera ANDT-strategin med en sådan formulering.

Anf. 112 METIN ATASEVEN (M) replik:

Herr talman! Som jag sade tidigare handlar nolltoleransen egentligen om att ha en nollvision. Man vill få bort den narkotikarelaterade dödligheten, och därför jobbar man mycket med dessa frågor och med ANDT-strategin. Att det inte står explicit i handlingarna utesluter inte att det är en nollvision. Vi vill få bort den dödligheten helt. Därför har man fattat beslut om exempelvis förstörandelagen som innebär att man kan stoppa de nya drogerna. Om man ändrade lite i en befintlig drog kunde man tidigare göra den laglig. Nu kan man stoppa det. Samma sak gäller de snabbare klassningarna av nya droger.

Det handlar om att stoppa drogerna helt och hållet för att minska dödligheten. Att stoppa den narkotikarelaterade dödligheten helt är självklart målet. Det finns en nolltolerans mot alla sorters droger och även mot den narkotikarelaterade dödligheten.

Anf. 113 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Betänkandet behandlar narkotika- och dopningsområdet som är ett viktigt och prioriterat område för regeringen. I december 2012 godkände riksdagen målen för alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- och spelpolitiken. Jag vill upprepa målen även om de tagits upp av tidigare talare. Målen är ett samhälle fritt från narkotika och dopning med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk samt att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande.

Herr talman! I mars 2011 antog riksdagen ANDT-strategin med långsiktiga mål om att minska tillgång, skydda barn mot skadliga effekter, minska bruket hos unga, ha en hälsofrämjande skola samt få föräldrar, organisationer och näringsliv att medverka i det förebyggande arbetet. Vi säger också att de långsiktiga målen ska vara att ha en tillgänglig vård av god kvalitet och att vi internationellt och inom EU ska ha en restriktiv syn på ANDT.

Herr talman! Mycket görs inom detta område. Regeringen satsar 260 miljoner kronor per år. Ett oerhört viktigt område att lyfta fram är det förebyggande arbetet vad gäller unga dels för att förhindra nyrekrytering av dem som använder narkotika, dels för att minska antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel.

Här pågår en hel del arbete. Bland annat ska Folkhälsoinstitutet genomföra en nationell satsning mot cannabis. Det pågår också ett utvecklingsarbete mellan Göteborg, Malmö och Stockholm. Några har redan

nämnt att cannabisanvändningen har ökat, och därför har man påbörjat en bred satsning som sträcker sig fram till 2015. Dessutom har Skolverket fått ett uppdrag att kartlägga ANDT-undervisningen och utveckla utbildningsinsatser inom ANDT.

I en av reservationerna i betänkandet, herr talman, anser man att socialtjänstlagen ska ses över och bli mer tydlig i fråga om behovet av förebyggande insatser. Därför vill jag fokusera lite grann på vad som sägs i socialtjänstlagen i dag.

I 3 kap. 3 a § står det att socialnämnden ska se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet rörande barn och ungdom.

I socialtjänstlagen 5 kap. fokuseras på barn och unga i riskzonen. Det står att socialtjänsten tidigt ska uppmärksamma barn och ungdomar som är otrygga och riskerar en ogynnsam utveckling. Samarbetet och stödet till föräldrar är den viktigaste och i många fall den lämpligaste förebyggande insatsen som socialtjänsten råder över.

Herr talman! Att ytterligare förtydliga socialtjänstlagen löser inte problemet med denna utveckling, utan det handlar om att fortsätta på den inslagna vägen som regeringen har påbörjat med hjälp av strategin, med hjälp av långsiktiga nationella och regionala satsningar, med uppdrag till Folkhälsoinstitutet och Skolverket samt ett brett samarbete.

Herr talman! I mitt län och i Umeå har man i tidningen Västerbottens-Kuriren under en tid skrivit flera reportage om det ökande drogbruket bland unga. Det satte i gång många processer där samarbete och samverkan var ledord.

Barn kan börja knarka oavsett bakgrund. Det kan hända precis vem som helst. Det händer inte bara andras barn. Föräldrar som drabbats – anhöriga – säger att vem som helst kan trilla dit. Det handlar inte om att man inte har tagit hand om sina barn. Många föräldrar vittnar om vilken fruktansvärd ångest det är att inte nå fram och hjälpa sitt barn. De berättar om överdoser, behandlingshem och oro. Det många föräldrar säger är att de önskat att de inte varit så naiva i början, att de förstått tidigare vad deras barn höll på med och agerat.

Jag vill stanna upp vid ordet agera. Det handlar om att jobba på bredden i förebyggande syfte. Det är oerhört viktigt. Från Folkpartiets sida har vi föreslagit att det ska finnas alkohol- och drogförebyggande team i kommunerna som rycker ut till skolorna när något händer. När man får höra att det finns misstanke om droger, att alkoholkonsumtionen har ökat på en skola, så åk ut på skolan och informera, genomför värderings- och attitydövningar – allt sådant som är så viktigt för att nå barn och unga.

Vi kanske lutar oss tillbaka och menar att CAN har sagt att alkoholkonsumtionen har minskat bland grundskoleelever, men det råder en oro över att det finns en tendens att ungdomar hoppar över alkoholen och i stället går in på annat. Tobaksbruket har minskat, men cannabisbruket har ökat. Vi kan inte sitta stilla i båten, utan vi måste i fortsättningen jobba på bredden i dessa frågor.

Herr talman! Regeringen tar narkotika- och dopningsutvecklingen på allra största allvar med de satsningar som redovisats i detta betänkande. Vi kommer att fortsätta att jobba med missbruksfrågorna i den kommande propositionen som läggs fram om en månad.

Anf. 114 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Vi är överens om vikten av det förebyggande arbetet och att vi är oroliga över att fler unga väljer cannabis. Det finns en debatt där man försöker negligera att cannabis är farligt, att den används likaväl som alkohol. Där behövs verkligen upplysning om vilka skador cannabis ger.

Jag tror inte att man alls ska skuldbelägga föräldrar. Detta kan hända ungdomar från olika familjer. Men vi lyssnade alla på representanter från Maria Ungdom vid socialutskottets hearing. De sade tydligt att de ungdomar som har det jobbigt och struligt är klart överrepresenterade bland dem som fastnar i tungt missbruk. Den kunskapen är viktig att ha med sig. De pekade på ungdomar med depressioner, ångest, adhd-problem, som kommer från hem med våld i familjen eller själva blivit slagna som barn. Det funkade inte runt dem, och missbruk fanns i den egna familjen.

Vi måste erkänna att det finns överrisker för de ungdomarna om vi ska kunna hjälpa dem och jobba förebyggande. Det gäller att fånga upp dem i ett tidigt skede, att man försöker jobba tvärprofessionellt redan i förskolan och skolan med de barn som har det jobbigt runt omkring sig.

Är det inte viktigt att se de resultat och kunskaper, Maria Lundqvist-Brömster, som Maria Ungdom har byggt upp? Vi i Vänsterpartiet har föreslagit att Maria Ungdom ska bli ett nationellt kompetenscentrum vars kunskaper ska komma hela Sverige till del, just därför att man där under många år har jobbat med både behandling och forskning tvärprofessionellt. De kunskaperna skulle vara till nytta för att fånga barn och ungdomar runt om i landet.

Anf. 115 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! När jag nämnde exemplen från länsstidningen på slutet, Eva Olofsson, var det de frågorna som kom upp. Föräldrar sade att detta kan hända vem som helst.

Jag delar helt och hållet din uppfattning om att barn och ungdomar som har svåra uppväxtvillkor, som lever i en svår social miljö, naturligtvis är mer utsatta. Jag har största respekt för den kompetens som finns på Maria Ungdom. Det finns ingen konflikt där.

Frågan om ett nationellt centrum, Eva Olofsson, kan jag inte ta ställning till här och nu, men jag har noterat att ni har väckt en motion.

Anf. 116 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Vi har haft den frågan med i vår budget ett par år.

Jag vill ställa en fråga som jag tog upp i mitt förra replikskifte om sprututbytesprogrammen. Sådana program finns i tre landsting, och nu invigdes i förra veckan ett program på försök i Stockholm. Då blir det fyra landsting som har dessa program. Men det finns många fler landsting i Sverige. Här är det fråga om att landstingen i dag måste få med sig kommunerna, som rätt ofta säger nej.

Verksamheten i Malmö och Lund har nyligen utvärderats av Socialstyrelsen. De har pekat på den dubbla funktionen, som jag tycker sprututbytesprogram ska ha. Det handlar bland annat om att av hälsoskäl hindra smittspridning av hiv, hepatit C och så vidare. Det är allvarliga och livshotande sjukdomar. Vidare handlar det om att bygga upp en kontaktyta för personer så att det går att snabbt reagera när något händer

och att det finns en ständig kontakt som kan motivera till vård och behandling. Man säger i Malmö och Lund att detta har fungerat bra. Problemet är att det finns för få vårdplatser. När man väl har motiverat dem är det inte alltid lätt att få en plats för vård och behandling. Man jobbar där tvärprofessionellt.

Behöver vi inte ändra på lagstiftningen som har gjort att det är så få landsting som har dessa program? Är det inte viktigt när man ska sluta med ett missbruk att få hjälp och inte ådra sig livshotande sjukdomar under tiden? Detta har gjorts på ett bra sätt i Malmö och Lund. Är det inte värt att programmet får större spridning än i fyra landsting?

Anf. 117 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik:

Herr talman! Eva Olofsson frågar om vi ska ändra lagstiftningen. Det var riksdagen som fattade beslutet att landstingen själva ska få avgöra om de ska införa sprututbytesprogram eller inte.

Jag har också haft en lång resa. Jag var landstingspolitiker när beslutet kom. Vi följde både forskning och evidens, och vi läste rapporter. Jag var själv tveksam till sprututbyte en tid, men jag ändrade mig när jag såg de goda resultaten från ställen med lång erfarenhet.

Jag vill inte i det här läget uttala mig om vi ska ändra någon lagstiftning, men jag tycker att det är oerhört viktigt att följa utvecklingen. Det kan också vara intressant att kartlägga varför de andra landstingen inte har vågat ta steget. Vad är det som gör att de inte vågar närma sig ett sådant beslut? Det är första steget till att få ett genomslag i landet.

Anf. 118 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Vi börjar nu närma oss slutet av den maratondebatt som socialutskottet har haft i dag. Vi avslutar med att diskutera narkotika- och dopningsfrågor.

Jag nämnde i förra debatten ANDT-strategin. I den finns sju långsiktiga mål som är ständigt aktuella. Vi har hört flera av målen nämnas av mina allianskolleger, och jag tänker inte upprepa vad de har sagt. Jag tänkte i stället uppehålla mig något mer vid mål nr 5: Personer med missbruk eller beroende ska ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

Det är därför glädjande att regeringen nu kommer med en proposition baserad på Missbruksutredningen av Gerhard Larsson, som vi kommer att debattera den 15 maj. Jag som centerpartist hade gärna gått längre i vissa avseenden, men vi kommer åtminstone en bra bit på vägen tack vare Alliansens ansträngningar.

Sanningen är att vi i Sverige i dag ofta har en kraftigt moraliserande syn på drogproblematiken. I stället för att behandla det som den sjukdom det är behandlas det som något en individ utsatt sig för frivilligt och ska ta sig ur på egen hand. Men på samma sätt som en kroniskt sjuk hjärtpatient alltid kommer att behöva ta en viss medicinering livet ut har det för många drogmissbrukare gått så långt att det kan handla om en livslång medicinering med olika substitutionspreparat för att de ska fungera i samhället. Samhället och sjukvården ska behandla individer likvärdigt. Ingen ifrågasätter de verksamma behandlingar som finns för dem som

drabbats av lungcancer efter tobaksmissbruk. Ingen kommenterar heller det faktum att den som kört åt fel håll på motorvägen och krockat får sjukvård. Varför ifrågasätter man då de verksamma och effektiva behandlingar som finns kring narkotikamissbruk?

Det är viktigt att i debatten inte sammanblanda legaliseringskrav med kraven på en rättvis och human behandling av missbrukare. Varken jag eller Centerpartiet är för någon avkriminalisering eller legalisering av droger, men det betyder inte att vi kan blunda för de problem vi har, främst kring de tunga missbrukarna. Beprövade metoder med medicinskt verkningsfulla och samhällsekonomiskt effektiva resultat ska givetvis användas inom missbruksvården, precis som inom all annan vård. Substitutionsbehandlingar och sprututbytesprogram borde inte vara politiskt heta ämnen. Lungcancerbehandlingar eller levertransplantationer är ju inte det. Varför är det så i detta fall?

Det är också viktigt att minimera andra typer av skador och sjukdomar som missbruket för med sig, exempelvis olika typer av blodsmitta. Vi har pratat om hepatit C här, och vi kan tillägga även flera andra sjukdomar.

Sjukvården är till för att bota och lindra, inte döma kring hur skador och situationer har uppstått. Ett kraftfullt förebyggande arbete är däremot givetvis viktigt för att så många som möjligt inte ska hamna i missbruk från första början. Men när människor väl har hamnat där måste vi ta hand om dem.

Vi gör också flera stora förebyggande insatser inom ramen för ANDT-strategin, särskilt kring storstadsregionerna, som vi hörde här. Det finns också betydande insatser från Folkhälsoinstitutet.

Det behövs också ett förebyggande arbete för att läckaget från olika substitutionsbehandlingar ska minska. Vi hörde bland annat Eva Olofsson tala om hur man gör på vissa håll i landet, vilket är bra. Det har också kommit nya, effektivare läkemedel som dessutom är betydligt mindre intressanta på andrahandsmarknaden. De måste få större genomslag i hela landet.

Det behövs en större samverkan mellan kommuner och landsting. Många av de drabbade har flera olika diagnoser. Det handlar inte bara om ett missbruk utan om andra typer av sjukdomar och om att inte hitta ytterligare en anledning att moraliskt döma personer som har fastnat i missbruk. Det är självklart viktigt att ställa en full diagnos och behandla de bakomliggande orsakerna till problematiken. Det kan handla om att behöva säkra att personen i fråga får en bostad för att på något sätt få en nystart i livet. Det kan också handla om att få en trygg anställning för att få ett socialt kontaktnät som man saknar utanför drogmiljön.

Det här är ju ingenting som sjukvården i sig kan ta ansvar för, utan här måste kommunerna vara aktiva i helhetsarbetet.

Avslutningsvis vill jag göra en liten internationell utblick. Regeringen gör ett aktivt arbete med EU:s narkotikastrategi som gäller 2013–2020. Men jag vill också poängtera det som man ofta glömmer bort: Vad händer med dem som faktiskt ofta är längst ned på samhällsskalan, de som odlar narkotikan? Det är inte sällan bönder i låginkomstländer vars enda utväg är att odla olika typer av förbjudna preparat. Här kan man inte bara hålla på med att bränna fält och döma ut hårda straff, utan det är oerhört viktigt att se till att dessa människor får reella möjligheter att ställa om

till en annan produktion. Man väljer oftast inte att producera förbjudna grödor, utan det handlar om ett tvång för att överleva. Då är det viktigt att vi i denna del av världen är beredda att betala levnadslöner för den mat som vi själva konsumerar. Annars tvingar vi in bönder i kriminalitet, vilket skapar ett utbud av narkotikaklassade grödor som ger oss själva problem i andra ändan.

Det är dags att vi släpper de moraliska skygglapparna och börjar tackla narkotikaproblematiken utifrån de drabbades bästa, inte utifrån politiskt tyckande och fördomar.
(Applåder)

Anf. 119 MAGNUS SJÖDAHL (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Flera motioner med ett gott innehåll behandlas av utskottet i detta betänkande. Och jag kan villigt erkänna att det ibland känns lite underligt att avslå dessa motioner. När man avslår något kan det ju lätt uppfattas som att man inte alls delar den uppfattning som förs fram. Men så är inte alltid fallet. Anledningen till avslagen är nu som så ofta annars att det som motionerna tar upp är åtgärder som redan har beslutats eller är under beredning.

Ett exempel som har nämnts tidigare är detta med att införa en nollvision mot narkotikarelaterad dödlighet. Vem är egentligen emot det? Riksdagen har i december 2012 antagit det övergripande målet: Ett samhälle fritt från narkotika och dopning. Är samhället fritt från narkotika är det naturligtvis inte heller någon dödlighet. Jag kan inte se att det råder så stora politiska ideologiska motsättningar kring de frågor som tas upp i betänkandet.

Användning av narkotika börjar ofta som något väldigt spännande och ibland även glamoröst, men slutar alltför ofta i djupaste misär och tragedi. Det är tyvärr alltför enkelt att börja och väldigt svårt att sluta, fast man skulle önska att det förhöll sig precis tvärtom.

Det finns mängder av olika narkotiska preparat som sinsemellan är väldigt olika men har det gemensamt att de är beroendeframkallande och en viktig anledning till dödsfall och hälsoproblem framför allt bland ungdomar och unga vuxna. Ca 400 personer dör narkotikarelaterat varje år i Sverige, och det är fler än som omkommer i trafiken. Inte att för glömma i sammanhanget är alla de skador och det lidande som åsamkas dem som är i narkotikamissbrukarens närhet.

Herr talman! Svensk narkotikapolitik ligger fast. Ambitiösa förebyggande åtgärder, effektiv brottsbekämpning och en god och tillgänglig vård är viktiga delar för att nå våra uppsatta mål. Vi ska fortsätta att begränsa tillgången och tillgängligheten.

Till de krafter som strävar efter en liberalisering likt den som finns i en del länder i vårt grannskap vill jag skicka ett tydligt budskap: Det kan ni glömma! Att ökad tillgänglighet skulle leda till minskad narkotikaanvändning och mindre skadeverkningar tror inte jag på.

I december 2012 godkände riksdagen de mål som regeringen föreslog för bland annat narkotikapolitiken, och målet är ett samhälle fritt från narkotika.

Sverige har aktivt medverkat i utarbetandet av EU:s nya narkotikastrategi. Det är utmärkt, för narkotikapolitik måste för att vara verkningsfull bedrivas gränsöverskridande, precis som vi agerar i miljöpolitiken. Det är även ett av målen i den långsiktiga ANDT-strategin.

Vi kan konstatera att från och med januari i år har Nederländerna infört ett totalförbud mot växtdrogen kat, och de dagliga tonvisa lasterna från Afrika till Amsterdam har upphört. Det gav en direkt effekt också på införseln till Sverige. Bara något enstaka beslag har gjorts på Öresundsbron efter januari i år. Denna handel har omsatt stora belopp, och det finns indikationer på att det handlade om finansiering av terrorverksamhet när dessa belopp fördes ut ur landet.

Men införseln har tyvärr inte upphört helt. Polisen i min hemstad Lund kunde tack vare ett tips till tullen häromveckan gripa fyra unga män med ett stort parti av denna drog på järnvägsstationen i Lund. Här fungerade samarbetet mellan tipsare, tull och polis på ett alldeles ypperligt sätt.

Ett bekymmer är att Storbritannien inte har fattat samma kloka beslut som Nederländerna. Från Kenya till Heathrow kommer ett antal laster med kat varje vecka. Här krävs ytterligare ansträngningar för att förmå britten att inse vådan av att inte ta detta på tillräckligt stort allvar.

En stor utmaning är att effektivt kunna mota de så kallade nätdroger, som blir ett allt större problem. Nya tider kräver nya lösningar.

Herr talman! En positiv sak som jag vill lyfta fram i detta sammanhang är den så kallade förstörandelagen som trädde i kraft 2011. Lagen kan betraktas som en succé. Tullen har kunnat beslagta substanser motsvarande miljontals doser av syntetiska droger.

Tull och polis får enligt denna lag ta i beslag substanser som ännu inte har narkotikaklassats. Tidigare kunde tillverkarna ändra bara en liten beståndsdel för att få den laglig igen.

Ett viktigt område är insatser för våra ungdomar. Regeringen har beslutat om en satsning för att minska nyrekryteringen och öka kunskaperna om de negativa effekterna av cannabissmissbruk. Samarbetet mellan storstäderna inom ramen för det som kallas Trestad och Skolverkets uppdrag En hälsofrämjande skola är viktiga åtgärder. Skolverket får över 200 miljoner under innevarande år för att förstärka elevhälsan och 10 miljoner i en förnyad satsning för att stärka skolans värdegrund och arbetet mot bland annat mobbning.

Jag vill även lyfta fram föräldrarnas roll. Den är viktig. Under detta år har Folkhälsoinstitutet 60 miljoner till sitt förfogande att fördela till ett antal kommuner inom projektet Nationell strategi för utvecklat föräldrastöd.

Riksdagen har beslutat om en samlad strategi, den så kallade ANDT-strategin. Vi avsätter 260 miljoner per år under mandatperioden, och allt det vi gör syftar till att uppnå dessa mål.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

Kammaren beslutade kl. 15.51 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 mars FiU29 Granskning av EU-kommissionens meddelande om en plan för en djupgående och verklig ekonomisk och monetär union

1. utskottet
2. utskottets förslag till beslut med godkännande av motiveringen i res.

(MP, V)

Votering:

277 för utskottet

42 för res.

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 KD

För res.: 23 MP, 19 V

Frånvarande: 13 S, 7 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

FiU25 Statlig förvaltning och statistikfrågor

Punkt 2 (Staten som arbetsgivare)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

Votering:

278 för utskottet

24 för res. 1

19 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 KD

För res. 1: 24 MP

Avstod: 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 3 (Personalförsörjningskommission)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

300 för utskottet

20 för res. 2

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 100 M, 24 MP, 22 FP, 18 C, 18 SD, 19 KD

För res. 2: 1 S, 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 5 C, 2 SD

Désirée Liljevall (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 5 (Etiskt förhållningssätt i staten)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

Votering:

221 för utskottet

100 för res. 4

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 24 MP, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 V, 19 KD

För res. 4: 100 S

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 8 (Statens ägande i Akademiska hus AB)

1. utskottet

2. res. 6 (MP)

Votering:

297 för utskottet

24 för res. 6

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 V, 19 KD

För res. 6: 24 MP

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 9 (Naturområden i Stockholms skärgård)

1. utskottet

2. res. 7 (S, V)

Votering:

202 för utskottet

119 för res. 7

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 M, 24 MP, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 KD
För res. 7: 100 S, 19 V
Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Prot. 2012/13:88
10 april

Punkt 14 (Behov av ny statistik)

1. utskottet
2. res. 12 (SD)

Votering:

302 för utskottet
18 för res. 12
29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 100 M, 23 MP, 22 FP, 19 C, 19 V, 19 KD
För res. 12: 18 SD
Frånvarande: 12 S, 7 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU26 Kommunala frågor

Punkt 1 (Vinstutdelning i offentligt finansierade välfärdsverksamheter)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Votering:

299 för utskottet
19 för res. 1
2 avstod
29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 100 M, 21 MP, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 KD
För res. 1: 19 V
Avstod: 2 MP
Frånvarande: 12 S, 7 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 2 (Avknoppning av kommunal verksamhet)

1. utskottet
2. res. 2 (S)
3. res. 3 (SD)

Förberedande votering:

101 för res. 2
18 för res. 3
202 avstod
28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:
183 för utskottet
101 för res. 2
36 avstod
29 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 M, 24 MP, 22 FP, 19 C, 19 KD
För res. 2: 100 S, 1 M
Avstod: 18 SD, 18 V
Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD, 1 V

Punkt 7 (Ramverk för sociala investeringar)

1. utskottet
2. res. 4 (MP)
Votering:
294 för utskottet
26 för res. 4
29 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 S, 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 17 V, 19 KD
För res. 4: 24 MP, 2 V
Frånvarande: 13 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 9 (Personal inom äldreomsorgen)

1. utskottet
2. res. 5 (MP)
Votering:
Kammaren biföll utskottets förslag genom uppresning.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU12 Hushållningen med mark- och vattenområden

Punkt 2 (Förbättrat skydd för nationalstadsparker)

1. utskottet
2. res. (MP)
Votering:
286 för utskottet
35 för res.
28 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 S, 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 8 V, 19 KD
För res.: 24 MP, 11 V
Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU9 Vuxenutbildning

Punkt 1 (Övergripande om vuxenutbildningen)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

202 för utskottet

100 för res. 1

19 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 24 MP, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 KD

För res. 1: 100 S

Avstod: 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 5 (Ett nationellt valideringssystem)

1. utskottet

2. res. 5 (S, MP, V)

Votering:

178 för utskottet

143 för res. 5

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 KD

För res. 5: 100 S, 24 MP, 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 6 (Utbildning i svenska för invandrare (sfi))

1. utskottet

2. res. 7 (MP)

3. res. 8 (V)

Förberedande votering:

24 för res. 7

19 för res. 8

278 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Anne Marie Brodén (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

173 för utskottet

24 för res. 7

124 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 98 M, 22 FP, 18 C, 17 SD, 18 KD
För res. 7: 24 MP
Avstod: 100 S, 2 M, 1 C, 1 SD, 19 V, 1 KD
Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU27 Kungörelsetider vid likvidation

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU23 Riksbankens förvaltning 2012

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU17 Förlängd försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU11 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om gemensam nät- och informationssäkerhet i unionen

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU6 Gymnasieskolan

Punkt 1 (Framtidens gymnasieskola m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

198 för utskottet

100 för res. 1

20 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 22 MP, 22 FP, 18 C, 17 SD, 19 KD

För res. 1: 100 S

Avstod: 1 MP, 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 2 MP, 2 FP, 5 C, 3 SD

Punkt 3 (Grundläggande högskolebehörighet för elever på yrkesprogrammen)

1. utskottet

2. res. 3 (S, MP, V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 6 (Utmaningar för duktiga elever)

1. utskottet
2. res. 6 (S)

Votering:

203 för utskottet

118 för res. 6

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 23 MP, 22 FP, 19 C, 1 SD, 19 V, 19 KD

För res. 6: 100 S, 1 MP, 17 SD

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 7 (Behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program)

1. utskottet
2. res. 7 (S, V)

Votering:

185 för utskottet

135 för res. 7

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 7 MP, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 KD

För res. 7: 100 S, 16 MP, 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 11 (Arbetsmarknadens parter och yrkesprogrammen)

1. utskottet
2. res. 10 (SD, V)

Votering:

283 för utskottet

38 för res. 10

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 100 M, 24 MP, 22 FP, 19 C, 19 KD

För res. 10: 1 S, 18 SD, 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Peter Persson (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 16 (Självbestämmande och konsumentkunskap)

1. utskottet
2. res. 16 (MP)

Votering:

295 för utskottet

24 för res. 16

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 S, 99 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 18 V, 19 KD
För res. 16: 23 MP, 1 V
Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 20 (Mobbning och kränkande behandling)

1. utskottet
2. res. 20 (S, MP, V)

Votering:

160 för utskottet
161 för res. 20
28 frånvarande

Kammaren biföll res. 20.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 22 FP, 19 C, 19 KD
För res. 20: 100 S, 24 MP, 18 SD, 19 V
Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 21 (Registerkontroll av personal i gymnasieskolan)

1. utskottet
2. res. 21 (S)

Votering:

202 för utskottet
117 för res. 21
30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 23 MP, 22 FP, 19 C, 1 SD, 18 V, 19 KD
För res. 21: 100 S, 17 SD
Frånvarande: 12 S, 7 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD, 1 V

Punkt 22 (Marknadsföring av gymnasieutbildning)

1. utskottet
2. res. 22 (SD)

Votering:

303 för utskottet
18 för res. 22
28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 100 M, 24 MP, 22 FP, 19 C, 19 V, 19 KD
För res. 22: 18 SD
Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU10 Studiestöd

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU14 Världlandsavtal för sekretariatet för Nordliga dimensionens partnerskap för hälsa och socialt välbefinnande (NDPHS)
Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU13 Hälsa- och sjukvårdsfrågor

Punkt 1 (Allmänna utgångspunkter för hälso- och sjukvården)

1. utskottet
2. res. 1 (MP, V)

Votering:

286 för utskottet

33 för res. 1

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 99 M, 10 MP, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 KD

För res. 1: 1 S, 13 MP, 19 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Jabar Amin, Per Bolund, Agneta Börjesson, Tina Ehn, Peter Eriksson, Gustav Fridolin, Helena Leander, Lise Nordin och Kew Nordqvist (alla MP) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Patienträttigheter)

1. utskottet
2. res. 2 (MP)

Votering:

297 för utskottet

24 för res. 2

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 V, 19 KD

För res. 2: 24 MP

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 5 (Tillsyn över spermabanker)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)

Votering:

302 för utskottet

18 för res. 4

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 99 M, 24 MP, 22 FP, 19 C, 19 V, 19 KD

För res. 4: 18 SD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 8 (Nationella center)

1. utskottet

2. res. 5 (MP)

Votering:

297 för utskottet

24 för res. 5

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 V, 19 KD

För res. 5: 24 MP

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 12 (Långsiktig handlingsplan för psykiatrin)

1. utskottet

2. res. 8 (S, MP, V)

Votering:

178 för utskottet

142 för res. 8

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 100 M, 22 FP, 19 C, 17 SD, 19 KD

För res. 8: 99 S, 24 MP, 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 3 SD

Punkt 13 (Övriga insatser inom området psykisk ohälsa)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

3. res. 11 (V)

Förberedande votering:

18 för res. 10

22 för res. 11

281 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Huvudvotering:

258 för utskottet

19 för res. 11

43 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 100 M, 22 FP, 19 C, 18 KD

För res. 11: 19 V

Avstod: 1 S, 24 MP, 18 SD

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD, 1 KD

Punkt 14 (Vård och behandling av olika sjukdomar)

1. utskottet

2. res. 12 (S, MP)

3. res. 13 (SD)

Förberedande votering:

122 för res. 12

19 för res. 13

180 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12.

Huvudvotering:

160 för utskottet

124 för res. 12

37 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 22 FP, 19 C, 19 KD

För res. 12: 100 S, 24 MP

Avstod: 18 SD, 19 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 17 (Nationella riktlinjer vid behandling av ofrivillig barnlöshet)

1. utskottet

2. res. 16 (S)

Votering:

220 för utskottet

100 för res. 16

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 24 MP, 21 FP, 19 C, 18 SD, 19 V, 19 KD

För res. 16: 100 S

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 3 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 22 (Könsstympling)

1. utskottet

2. res. 18 (SD)

Votering:

303 för utskottet

18 för res. 18

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 100 M, 24 MP, 22 FP, 19 C, 19 V, 19 KD

För res. 18: 18 SD

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 23 (Elektronisk kommunikation för patienter inom rättspsykiatri)

1. utskottet

2. res. 19 (S, MP)

3. res. 20 (SD)

Förberedande votering:

126 för res. 19

18 för res. 20

177 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 19.

Huvudvotering:

179 för utskottet

123 för res. 19

18 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 22 FP, 19 C, 19 V, 19 KD

För res. 19: 99 S, 24 MP

Avstod: 18 SD

Frånvarande: 13 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU16 Alkoholfrågor

Punkt 1 (EU-strategi)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

Votering:

297 för utskottet

24 för res. 1

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 V, 19 KD

För res. 1: 24 MP

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 3 (Privatinförsel)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

3. res. 3 (V, MP)

Förberedande votering:

100 för res. 2

43 för res. 3

178 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:
177 för utskottet
106 för res. 2
38 avstod
28 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 M, 22 FP, 18 C, 18 SD, 19 KD
För res. 2: 100 S, 6 MP
Avstod: 18 MP, 1 C, 19 V
Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 7 (Mängdrabatt)

1. utskottet
2. res. 4 (S, MP, V)
Votering:
177 för utskottet
143 för res. 4
29 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 18 KD
För res. 4: 100 S, 24 MP, 19 V
Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD,
1 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU15 Narkotika- och dopningsfrågor

Punkt 1 (Narkotikapolitik)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP, V)
Votering:
178 för utskottet
142 för res. 1
29 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 KD
För res. 1: 99 S, 24 MP, 19 V
Frånvarande: 13 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 2 (Droginformation till ungdomar)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

120 för res. 2

24 för res. 3

177 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Jan R Andersson (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

177 för utskottet

119 för res. 2

24 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 19 KD

För res. 2: 100 S, 19 V

Avstod: 24 MP

Frånvarande: 12 S, 8 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Gustav Blix (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Internationellt arbete för en restriktiv narkotikapolitik)

1. utskottet

2. res. 4 (S, MP)

Votering:

196 för utskottet

125 för res. 4

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 22 FP, 19 C, 18 SD, 18 V, 19 KD

För res. 4: 100 S, 24 MP, 1 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 1 MP, 2 FP, 4 C, 2 SD

Punkt 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13:MJU12
Naturvård och biologisk mångfald m.m.

*Naturvård och
biologisk mångfald
m.m.*

Anf. 120 KRISTINA NILSSON (S):

Herr talman! Nu ska vi debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande 12 *Naturvård och biologisk mångfald m.m.* Här finns 107 motionsyrkanden från allmänna motionstiden som rör många olika områden, bland annat rovdjur, vissa jaktfrågor, skydd av natur, arter och områden. Det är ett varierande och intressant innehåll, men jag ska välja att uppehålla mig vid några av områdena.

Vi är alla i vårt utskott väl medvetna om den stora betydelse som biologisk mångfald har. Vi vet att rent vatten, ren luft och ren mat förutsätter att våra ekosystem förmår producera det vi behöver. För att ekosystemen ska vara robusta och kunna stå emot påfrestningar behövs mångfalden av arter.

Alla arter är beroende av vatten. Därför är vattnet i vår natur oerhört viktigt. Merparten av våra vattendrag finns i skogen och hyser ett myller av liv. Allt vatten, våtmarker, älvar och skogsbäckar, har avgörande betydelse för den omgivande skogen. Det som händer med skogens vatten kommer förr eller senare att ge effekter nedströms och slutligen i havet. Därför är miljömålet Myllrande våtmarker så viktigt.

Våtmarker står för många ekosystemstjänster, till exempel att binda och lagra koldioxid, rena vatten, fungera som översvämningsskydd och biologisk produktion. Skadade våtmarker har en sämre förmåga att leverera dessa viktiga tjänster. Många utdikade våtmarker är kolkällor och släpper ifrån sig koldioxid och bidrar därmed till den pågående klimatförändringen.

Våtmarker har under lång tid skadats av fysiska ingrepp som utdikning och annan verksamhet som påverkar mark- och vattenförhållandena. Våtmarkerna påverkas också negativt av olika föroreningar, till exempel gödande ämnen. Att våtmarker växer igen beror även på att de inte längre används lika mycket till bete för djur och slätter. Utanför fjällområdet har bara enstaka våtmarkstyper gynnsam bevarandestatus. Många djur och växter som lever i våtmarker finns på den nationella rödlistan och är i behov av åtgärder och hänsyn.

Den negativa bedömningen vad gäller miljömålet Myllrande våtmarker på nationell nivå överensstämmer med länsstyrelsernas regionala bedömningar. Det är bara två län som bedömer att de är nära att nå målet, men de påpekar att det krävs mer resurser för detta arbete. Flera län lyfter fram problem med dikesrensning. Nya vägar anläggs fortfarande på ett sådant sätt att de stör våtmarker. Illegal terrängkörning är ett annat problem som lyfts fram. Många län tar också upp det faktum att äldre diken och andra ingrepp fortsätter att avvattna våtmarkerna.

Ansökningar om nya torvtäkter har kommit in till länsstyrelserna, och brytningen har enligt de senaste uppgifterna ökat något. När torv utvinns drabbas den biologiska mångfalden. Bundet kol som frigörs vid brytningen och eldningen påverkar klimatet. Detta försämrar Sveriges möjlighet att nå miljömålen.

Det är bekymmersamt att möjligheten att uppnå målet Myllrande våtmarker tycks vara långt borta, som det står att läsa i betänkandet. Ambitionen om anläggning av våtmarker till 2010 har endast uppnåtts till 60 procent. Det krävs alltså mycket mer. Vi socialdemokrater anser att det är avgörande att vattenhänsyn blir en större del av den skogliga planeringen. Arbetet med att återskapa våtmarker, förbättra kantzoner och minimera körskador måste intensifieras.

Ett annat miljömål som diskuteras i betänkandet är målet Levande skogar. Även här är uppföljningen något nedslående. På miljömålsportalen konstateras att det inte är möjligt att nå målet till år 2020 med de i dag beslutade och planerade styrmedel som finns. Det går inte att se en tydligt positiv riktning för miljön.

Det finns dock en del positiva inslag. Mängden hård död ved och arealen gammal skog bedöms öka. Även om ökningen ännu inte motsvarar de samlade behoven får vissa hotade arter bättre chans att säkra sin fortlevnad. Ett tecken på det är att flera fågelarter med höga krav på livsmiljöer ökat i antal under 2012. Tyvärr har andra arter minskat. Arealen av formellt och frivilligt skyddad skog fortsätter att öka. Det innebär att förlusten av värdefulla livsmiljöer bromsas upp eller motverkas. Vissa ekosystemtjänster, till exempel virkesproduktion, bidrag till klimatarbete och jaktutbyte, upprätthålls.

För oss socialdemokrater har det alltid varit väldigt viktigt att bevara tillfällena till sysselsättning och inkomst från skogen, lika viktigt som att säkerställa att vårt naturarv bevaras till framtida generationer. Det är en skör balans som är absolut nödvändig. Skog och skogsmark är en nationell tillgång precis som en internationell sådan. Självklart ska vi uppfylla våra internationella åtaganden. Lika viktigt som att skydda skog genom reservat, naturvårdsavtal och frivilliga avsättningar är att skapa incitament för en ökad naturhänsyn i den konventionellt brukade skogen.

I det framtidskontrakt som den socialdemokratiska kongressen antagit slår vi fast att vi behöver arbeta fram tydliga åtgärder för att uppnå miljömålen. Den biologiska mångfalden ska skyddas, och vi är övertygade om att det är möjligt samtidigt som vi värnar jobben.

Vi socialdemokrater vill öka anslaget för skydd av värdefull natur med 100 miljoner. Vi ser problemen och vill göra något åt dem.

Herr talman! Ett annat viktigt område i betänkandet rör strandskyddet. I betänkandet slår regeringen fast att det finns indikationer på att ändringen av strandskyddsbestämmelserna inte har fyllt sitt syfte, att bestämmelserna har tillämpats olika i olika delar av landet och att de har lett till oavsedda effekter. Man konstaterar att förändringarna 2009 och 2010 lett till en icke avsedd skärpning i vissa områden.

I min hemkommun Örnsköldsvik har vi arbetat mycket med att i översiktsplanen ta fram strandnära områden lämpliga för bebyggelse. Det har skett i samråd med lokalbefolkningen, och jag har upplevt arbetet som väldigt positivt. Självklart får inte ett sådant arbete på något sätt begränsa vårt rörliga friluftsliv eller allmänhetens tillgång till stränder. Hos oss har jag inte upplevt detta som ett problem, men i andra delar av landet har det, vad jag förstår, inte fungerat lika bra.

En stor del av de hotade arter som finns på artdatabankens rödlista trivs i strandmiljö. Den omläggning regeringen gjort när det gäller strandskyddet riskerar att leda till en allt för stor exploatering av strand-

miljöer och att arterna därmed hotas. De lättnader som införts när det gäller glesbygd anser vi socialdemokrater är mycket rimliga. Det är viktigt i dessa områden att kunna erbjuda attraktiva boendemiljöer, och det finns gott om plats.

Men den ökade bebyggelse som lagen öppnar för i områden med redan högt etableringstryck riskerar att drabba den biologiska mångfalden och allemansrätten. Vi menar att länsstyrelserna ska ges möjlighet att överpröva besluten. Justeringar av strandskyddet måste syfta till att den biologiska mångfalden säkras och att tillgången till stränder för friluftsliv inte försämras.

Till sist, herr talman, vill jag säga några ord om vargen. Det är många som följt det som hänt i mitt hemlän och den riksbekanta varghonans vandring tillbaka till Junsele.

Det är omöjligt att inte fascineras av detta djur som gång efter gång vänder nosen norrut och helt enkelt går hem. Jag har stor respekt för det dilemma som uppstått med tanke på just denna individs viktiga genetik och de problem som åsamkas de som bedriver rennärning. Jag hoppas att det här kommer att kunna lösas på ett bra sätt. Det som gjorts hittills har uppenbarligen inte fungerat, och det har inneburit stora kostnader och förmodligen ett lidande för denna varg.

Vi socialdemokrater tror att naturlig invandring är tillräckligt för att vi ska få en livskraftig vargstam och tycker att försöken med utsättning av vargvalpar från djurparker bör avslutas.

Helt avgörande för att vi ska kunna existera tillsammans människor och varg är att det finns en stor förståelse hos befolkningen för den förda rovdjurspolitiken och att man känner delaktighet och inflytande.

När det gäller skydds jakt är det av yttersta vikt att den fungerar, så att människor kan känna sig trygga och bedriva den verksamhet man vill. Vi är positiva till de nya regler för utökad skydds jakt som regeringen beslutat om. I de nya gemensamma riktlinjerna för förvaltning av vargstammen bör det ingå ett ökat lokalt medinflytande för att vargen ska kunna hitta sin plats i svensk natur och i samspelet med människor.

Målet för politiken måste utgå från den konflikt som finns mellan varg och människa i vissa områden samt målet att bevara en livskraftig vargstam i Sverige. Vi socialdemokrater har sedan 2006 här i kammaren förklarat att vi gärna diskuterar rovdjurspolitiken med regeringen. Vi anser att en bred och långsiktig överenskommelse är nödvändig, men så här långt har regeringen inte visat något intresse för att samtala med oss.

Jag tycker mig ana en viss handfallenhet hos regeringen efter att vi nu fått klart för oss att inventeringen visar att vi har ungefär 400 vargar i Sverige och att dubbleringstakten bedöms vara tre till fyra år. Det skulle kunna innebära 800 vargar om fyra år. Jag tänker: Vad händer med sans och balans och sunt förnuft som vi brukar försöka visa här i kammaren? Nej, jag tycker att vi ska försöka att komma fram till en gemensam, långsiktig och hållbar rovdjursförvaltning.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 24 och 27.

(Applåder)

Anf. 121 HELENA LEANDER (MP):

Herr talman! Vad är en vitryggig hackspett värd, eller någon annan art för den delen? Det finns människor som försöker räkna på det, men det är olidligt svårt. Det är väldigt svårt att peka ut en art och säga att den är värd si eller så mycket.

Däremot kan vi inte blunda för att samspelet mellan arter, det ekosystem som bildas av naturens levande och icke levande delar, är otroligt värdefullt och rentav livsavgörande för vår existens. De tjänster som naturen förser oss med gratis, ekosystemtjänster som de kallas, är otroligt värdefulla. Vi vet också att ett myller av arter, den biologiska mångfalden, är en viktig faktor för att förse oss med de här tjänsterna. Det är en försäkring, inte minst mot de förändringar som vi står inför med föränderligt klimat och andra förändringar. Vi kan inte säga att just den vitryggiga hackspetten eller någon annan art för den delen är totalt avgörande, men vi vet att mångfalden i sig är en försäkring som vi är beroende av.

Så långt tror jag att alla här kan vara överens. Alla är ju principiellt för biologisk mångfald. Kruxet är när vi kommer till de enskilda arterna, när det kommer till kritan och den biologiska mångfalden ställs mot andra samhällsmål. Det är då som den biologiska mångfalden ofta får stryka på foten. Det är därför vi ser att målet om biologisk mångfald är ytterligare ett av alla de miljömål som Sverige missar.

Jag tänker därför inte tala så mycket om den fina teorin om biologisk mångfald utan gå in på några av de konfliktpunkter där den biologiska mångfalden står i skottgluggen. Jag börjar med några som verkligen står i skottgluggen, nämligen rovdjuren.

När det gäller andra arter, till exempel dammfladdermöss, diskuterar vi inte här i riksdagens kammare hur många vi ska ha i Sverige, hur många som krävs, utan vi har regler och rutiner och tjänstemän som räknar på det och försöker se vad som är en livskraftig stam, vad vi kan ha för åtgärder för att vi ska ha livskraftiga populationer i Sverige. Men just rovdjuren har blivit väldigt kontroversiella. Och vi har en regering som beställer utredning efter utredning för att få en så låg siffra som möjligt, och när man inte får en så låg siffra som man vill ha kommer man med egna siffror. Det har blivit en otroligt politiserad process.

Just eftersom det har blivit denna politiska cirkus kring rovdjuren tror jag att det är bra om vi kan vara tydliga från politiskt håll med vad vi ser som målet med rovdjurspolitiken. Och för oss miljöpartister är det självklart att det är en gynnsam bevarandestatus för de rovdjur vi har i Sverige, som är en naturlig del av den svenska faunan och som ska få fylla en viktig roll i naturen.

Gynnsam bevarandestatus är ett lite trädigt begrepp. Det är inte bara ett biologiskt och vetenskapligt begrepp utan också ett juridiskt begrepp eftersom vi är bundna av EU:s regler på det här området. Precis som när det gäller många andra arter har man sätt att räkna på det här. Man brukar tala om en tumregel på 500 genetiskt effektiva individer för en livskraftig population, och det är något motsvarande man kan tänka sig för vargar och andra rovdjur också. Det behöver inte vara så krångligt.

Det som möjligen krånglar till det är att vi också har inaveln att ta hänsyn till. Vi måste både ha ett mått på populationens storlek och på inavelsgraden. Vi behöver alltså jobba med båda dessa saker samtidigt.

Om vi inte uppnått gynnsam bevarandestatus, vilket vi inte har för exempelvis varg, är det rimligt att vargarna får växa till sig innan man börjar gå ut och skjuta dem. Vi kommer förstås att behöva ha skydds jakt även innan vi har uppnått det, när vi ser att det är sådana konflikter som inte går att lösa på annat sätt och skyddsjakten blir den sista utvägen. Men att börja ha en jakt som bara går ut på att minska en population som ännu inte uppnått gynnsam bevarandestatus är oansvarigt.

I takt med att vi når en bättre bevarandestatus för rovdjuren kan vi också ha en mer generös skydds jakt. Då kan man göra det lättare när man ser att det finns konflikter. Men nu när vi har en sådan krisartad situation för inte minst vargstammen vad gäller inavel och så måste vi vara mer försiktiga.

Att få till en mer gynnsam bevarandestatus handlar dels om populationens storlek, dels om inaveln. Aktiva åtgärder för att förbättra genetik kan bara bli en akutlösning. På lång sikt måste den svenska vargpopulationen få kontakt med vargar av östligt ursprung. Vi måste på ett eller annat sätt få en fungerande naturlig invandring där vargar kan komma norrifrån och ta sig genom Norrland till den mellansvenska populationen. Då måste vi hitta ett sätt att acceptera åtminstone enstaka vargföringringar i renskötselområdet. Det kräver att vi jobbar hårt med att hitta skadeförebyggande åtgärder, att vi tar till vara den kunskap som finns och att vi ser över ersättningar och så vidare för att få detta att funka.

Jag säger inte att det är lätt; det tror jag inte. Men särskilt ni som företräder partier som vill ha en liten vargpopulation, vilket kräver en stor invandring för att det ska funka, borde verkligen ta initiativ för att få detta att fungera så att inte rennäringen får betala priset för att ni vill ha en liten vargpopulation.

Även om vargen är ett speciellt fall där man med vett och vilja försöker skjuta bort en hotad art är det största hotet mot biologisk mångfald inte att man skjuter skalbaggar och annat utan att livsmiljöerna försvinner. Ofta är det storskaliga skogsbruket boven i dramat, att biologiskt värdefulla skogar med en mångfald av arter, åldrar och strukturer förvandlas till mer enformiga plantageliknande skogar som inte alls hyser samma mångfald av arter. Detta har blivit ett stort hot mot många arter.

För att komma till rätta med detta behöver man ha både större miljöhänsyn och större arealer skyddad skog. Vi ska ju inte tala om själva skogsbruket i dag, utan det blir i en senare debatt. Det gör det lite konsigt eftersom dessa saker hänger väldigt mycket ihop. Ju större miljöhänsyn man har i skogsbruket, desto mindre arealer behöver man skydda och vice versa.

Tittar vi på skogsskyddet i stort brukar vetenskapsmännen ange som tumregel att 20 procent av arealen behöver skyddas för att tillförsäkra oss den biologiska mångfalden. Precis hur många procent det ska vara beror inte minst på vad man har för skogsbruk, men vi ser det som en tumregel.

Dessutom har Sverige i Nagoya lovat att vi ska skydda 17 procent av arealen – och inte bara vilken areal som helst, utan det ska vara biologiskt värdefulla områden. Det ska också vara ekologiskt representativa områden. Det räcker alltså inte att vi har fantastiska nationalparker i fjällen, utan vi måste också se över andra hotade områden som inte alls har skydd i samma utsträckning, till exempel den produktiva skogen.

Det är just denna produktiva skog som är så biologiskt värdefull och som i dag är skyddad i så liten utsträckning. Här behöver vi göra mycket mer, och jag ser det som en viktig uppgift för Miljömålsberedningen, som jobbar med frågor om skydd av markområden, att inte bara ha skydd för mark generellt utan också specifika mål för den produktiva skogen. Det behövs verkligen för den biologiska mångfalden.

En skog som blivit lite mer känd än andra skogar det senaste året är Ojnareskogen på Gotland. Det är ett helt unikt område med skog, myrmark och så vidare. Naturvårdsverket ser gärna att man gör nationalpark av denna värdefulla natur medan Nordkalk vill ha ett kalkbrott.

Det har varit en lång radda juridiska turer kring detta. Jag ska inte gå in på det i stort utan lite kort ta upp de täktbestämmelser som tidigare fanns och som innebar ett skydd för biologisk mångfald vid täktverksamhet. De tog man bort med löfte om att det inte skulle hindra skyddet av den biologiska mångfalden. Men i ljuset av vad som hänt i Ojnareskogen påstår jag att det var ett stort misstag och att täktbestämmelser behöver återinföras. Man behöver också något motsvarande för andra verksamheter än just täktverksamheter.

Jag passar därför på att yrka bifall till reservation 15.

Detta hjälper inte Ojnareskogen här och nu. Något som däremot skulle vara till stor hjälp är om man kunde fullfölja de nationalparksplaner som Naturvårdsverket tagit fram där området Bästeträsk skulle bli en nationalpark – givetvis med bestämmelser om att det inte ska vara ett kalkbrott i mitten, för det skulle ju förta känslan av nationalpark. Detta är något som vi skulle kunna besluta om redan här och nu.

Herr talman! Jag ska säga något kort om marina Natura 2000-områden. I dag har vi en otillfredsställande situation där dessa värdefulla marina områden utsätts för bottenrålning och andra skadliga verksamheter på ett hyfsat oreglerat sätt.

Vi har länge talat om att vi borde reglera det på ena eller andra sättet. Jag bryr mig inte så mycket om ifall man gör det via miljöbalken eller fiskelagstiftningen, bara man gör det. Min önskan är att man tar tag i de marina Natura 2000-områdena. Tekniken bryr jag mig inte om.

Herr talman! Vi har gått in på några frågor i den biologiska mångfalden. Det finns givetvis mycket mer att säga, för det finns så många olika arter och naturtyper. Men det viktiga är att vi vågar ha den biologiska mångfalden med oss i våra beslut och inte bara ser att den eller den lilla arten inte spelar någon roll och att det eller det lilla området inte spelar någon roll. Håller vi på så kommer nämligen den utarmning som vi ser och som äger rum i en rasande takt bara att fortsätta, och det kommer vi att ångra.

(Applåder)

Anf. 122 JOSEF FRANSSON (SD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation nr 26.

Vår svenska natur är unik, vacker och värdefull. Det svenska kulturlandskapet har vi ärvt av våra förfäder, och vi lånar det av våra barn. Därför är det logiskt att vi förvaltar detta omistliga naturvärde för framtiden, vilket också är en självklar del av Sverigedemokraternas nationalistiska socialkonservatism.

Med sina dryga 2 000 meter över havet är Kebnekaise Sveriges högsta berg. Massivet innehåller flera höga bergskammar som står i majestätisk kontrast till de djupa dalar som omger topparna. Fjällturismen är gammal på berget, och Kungsleden löper genom området. På de lägre höjderna växer många örter, och högre upp tronar glaciärer och snölegor. I de djupa dalgångarna kring berget frodas områdets rikaste djurliv med arter av änder och vadare.

Sverigedemokraterna ställer sig i detta betänkande bakom en reservation som gör gällande att Kebnekaise ska bli nationalpark, vilket också är föreslaget från Naturvårdsverket.

På Naturvårdsverkets hemsida kan man läsa att syftet med en nationalpark är att ”bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick”.

Nationalparkerna ska utgöras av representativa landskapstyper som bevaras i naturligt tillstånd, men de ska också vara natursköna eller unika miljöer som kan ge starka naturupplevelser. Avsikten är också att stimulera och underlätta för människor att komma ut i skog och mark.

Jag och Sverigedemokraterna menar att Kebnekaise uppfyller dessa kriterier. Sarek och Stora Sjöfallet har redan bedömts vara så värdefulla att de fått nationalparksstatus. Det skulle vara värdefullt att slå ihop dessa tre enheter till ett område med hög bevarandestatus. Det vore att förvalta ett stort område värt att bevara.

Inför bildandet av en sådan viktig och omfattande nationalpark skulle det krävas en noggrann och seriös utredning. Vi ska hålla i minnet att Malmberget och Gällivare ligger inom en tolv mils radie från Kebnekaises fjällstation. Vi vet alla att järnmalm är viktig för dem som bor och arbetar i dessa orter samt för rikets industri och export i övrigt. En sammanhållen nationalparksutredning måste därför ske med tanke på de rikedomar som vilar i berget och som ska vara med och bekosta både dagens och morgondagens välfärd.

Vidare tänkte jag gå över till något helt annat, nämligen GMO.

Herr talman! I det betänkande som vi debatterar här i dag finns ett antal reservationer som behandlar just GMO. Jag kan bara tragiskt konstatera att vissa partier konsekvent för fram en skrämselfpropaganda gällande GMO som fullständigt saknar stöd i forskningen. Jag tycker att frågan förtjänar ett långt bättre öde än att bli föremål för trångsynta propagandister som skrämmar upp folk.

Frågan är komplex och kan vara svår att greppa för allmänheten. Därför vilar ett extra stort ansvar på politiken att vara saklig och korrekt. Det finns goda skäl att reglera och riskbedöma nya grödor som ska sättas ut i naturen, inte minst från ett etiskt perspektiv, men att göra som de förmenta miljövännerna i bland annat Miljöpartiet tycker jag är rent förkastligt.

Mycket av retoriken byggs upp kring att vi ska vara rädda för något odefinierbart som skulle kunna inträffa. Men det finns oftast inga som helst belägg för några av de påståenden som man för fram, bara att man inte riktigt vet. Det kan vara farligt, säger man: Vi vet inte.

Jag vill i stället hävda att man vet väldigt mycket, långt mer än under de senaste årtiondena, när man helt oreglerat har växtförädlat med så kallad mutationsförädling, där man helt slumpmässigt forcerar fram mutationer med hjälp av till exempel radioaktiva ämnen eller kemikalier.

Modern växtförädling är långt mer precis, och vi vet långt mycket mer i dag om vilka risker som finns. Vi kan i dag också på vetenskaplig grund avfärda många av de farhågor som tidigare angivits i den här frågan. Kunskapen om våra egna och andra organismers gener framskrider i mångt och mycket i paritet med våra datorers prestanda. Lite förenklat skulle man kunna säga att vi vet dubbelt så mycket vartannat år, eftersom processorerna i överensstämmelse med Moores lag fördubblar sin kapacitet ungefär vartannat år.

Med modern växtförädling är potentialen smått fantastisk för vilka miljöfrämjande grödor som skulle gå att ta fram, om det inte vore för det rådande motståndet mot ny teknik. Potatisen Fortuna, som är resistent mot bladmögel och brunröta, är ett ypperligt exempel på gröda som finns framtagen för odling redan i dag. Då skulle man slippa spruta ut bekämpningsmedel på fälten flera gånger varje säsong.

Möjligheterna är även enorma att få fram grödor som till exempel skulle kunna ta upp näringsämnen bättre, så att man slipper köra runt med traktorer och spruta ut stora mängder gödningsmedel. Men som vanligt när det gäller de förmenta miljövännerna är man emot det mesta som kan göra reell miljönytta. Propagandan och symbolpolitiken skadar i förlängningen både människor och natur.

Som exempel på detta skriver Miljöpartiet en reservation där man spelar på människors rädsla gällande antibiotikaresistens. Man menar att eftersom den antibiotikaresistenta genen npt II används som markör i vissa GMO finns det hemska risker, där en bakterie skulle kunna bli resistent genom något slags horisontell genöverföring. Javisst, det skulle rent teoretiskt kunna hända, även om fenomenet är relativt unikt i naturen.

Vad man glömmer att säga är att den aktuella genen är vanligt förekommande i naturen i alla fall. Det räcker med att ta upp en näve jord så har man handen full med bakterier som har just den här genen. Vad tänker Miljöpartiet göra åt det? Det kan man fråga sig. Hela frågan är superfånig för alla sakkunniga, men det är som sagt lätt att anspela på bakteri-resistens och varna för fara inför en oinsatt väljarkår. Problemet är bara att man skadar hela diskussionen om genteknik.

I en annan reservation hävdar man från Miljöpartiet och Vänsterpartiet: ”Riskerna med exponering för modifierade organismer i ekosystemen och vad som händer med människors och djurs hälsa på lång sikt är mycket dåligt utredda.”

Någonting får mig att tro att varken Vänsterpartiet eller Miljöpartiet kommer att godta någon som helst utredning i frågan. EU har lagt mångmiljardbelopp – jag tror att det är ungefär 3 miljarder svenska kronor – på att göra just den riskbedömningen. Men man har inte kunnat finna några som helst belägg för att den här moderna formen av växtförädling skulle vara förenad med någon som helst större risk än den traditionella mutationsförädlingen. De pseudorapporter som kommer med jämna mellanrum kan snabbt dissekeras och avfärdas som de propagandanummer de är.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet är emot GMO – punkt. Jag tror inte att de själva vet varför alla gånger. Men det är väl antagligen ett sätt att enkelt skrämra till sig röster.

Till dessa partier skulle jag vilja säga: Kom in i matchen! Sluta skrämmas och sprida ovetenskaplig propaganda, och visa att ni menar allvar med er miljöpolitik! Ni har ett stort ansvar för att traktorer kör runt helt i onödan och sprutar ut kemikalier och gödningsmedel, liksom ni har ett stort ansvar för att odlingar attackeras och förstörs av utomparlamentariska organisationer. På er vilar också ett stort ansvar för att miljöfrämjande grödor inte når social acceptans och inte når kommersiellt genomslag. Det är tragiskt, det är vetenskapsfientligt, och det är sannerligen ingen god miljöpolitik.

Anf. 123 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Detta motionsbetänkande om naturvård och biologisk mångfald behandlar en stor mängd motionsyrkanden och är lite av karaktären gott och blandat. För tids vinnande begränsar jag mig till rovdjursförvaltning, skydd av skog samt reglering av fiske i Natura 2000-områdena. Jag passar också inledningsvis på att yrka bifall till reservation nr 28.

Herr talman! Rovdjuren har stor betydelse för upprätthållandet av den biologiska mångfalden. Om antalet stora rovdjur minskar ökar antalet klövdjur, till exempel älgar, vilket leder till att de växter som klövdjuren äter minskar i mängd. Detta resulterar i sin tur i att andra arter blir påverkade och hela ekosystemet förändras.

Utdöendet av en enda topp-predator kan få ett helt ekosystem att kollapsa, speciellt om artrikedomen är låg. Det finns problem med samexistensen mellan människor och rovdjur, men vi anser att en ökad jakt på hotade arter inte är rätt väg att gå. Det finns många andra sätt, bland annat att förbättra kunskapen om rovdjuren och deras betydelse för ekosystemet.

Rovdjursförvaltningen ligger i dag på regional nivå, vilket är problematiskt. Först och främst rör sig rovdjuren över stora arealer, vilket gör det svårt att få en överblick på regional nivå. Det finns också problem med motsättningar och samexistens med bland annat befolkningen. I sådana lägen kan länsstyrelserna lätt utsättas för starka påtryckningar av sårintressen.

För att uppnå den mest neutrala förvaltningen anser Vänsterpartiet därför att förvaltningen av de rovdjursstammar som ännu inte har uppnått en långsiktig gynnsam bevarandestatus bör ske på nationell nivå. Bedömningen av gynnsam bevarandestatus för varg måste liksom för övriga rovdjur göras utifrån vetenskapliga kriterier.

Herr talman! Skogen är kanske Sveriges viktigaste naturresurs och har en avgörande betydelse för vårt lands hållbara utveckling ur ekonomisk, ekologisk och social synvinkel. I detta betänkande finns några reservationer från Vänsterpartiet, ibland tillsammans med Miljöpartiet, som tar upp en del av dessa frågor.

Skog behöver skyddas för att stärka den biologiska mångfalden. Ca 5 procent av all skogsmark har i dag formellt skydd. Men Miljömålsrådet har uppskattat att mellan 9 och 16 procent av all produktiv mark behöver skydd. Dessutom har Sverige genom avtalet i Nagoya förbundit sig att skydda 17 procent av sin landareal till 2020. De områdena ska vara ekologiskt representativa, det vill säga vara områden med höga värden av biologisk mångfald. Därför anser vi att Sverige bör anta ett nytt, mätbart

etappmål i miljömålssystemet för arealskyddad skog i linje med vårt åtagande i Nagoya.

Turismen är i dag en större näring än flera av våra största industri-företag och omsätter enligt Tillväxtverket 225 miljarder kronor. Inte minst på landsbygden är skogen helt avgörande för att naturturismen ska kunna fortsätta växa. Hyggesfritt skogsbruk kan som rätt använd skötselmetod stärka skogens värden i form av turism, men i hög grad även biologisk mångfald, kultur och rekreation. En nationell målsättning för arealen kalhyggesfritt skogsbruk bör därför ingå i miljö kvalitetsmålet Levande skogar.

Ungefär 20 procent av de djur- och växtarter som lever i gammelsko-gar har betydligt större behov än andra arter av ett sammanhängande landskap med lämpliga biotoper för att överleva på lång sikt. I dag tas mycket sällan hänsyn till närliggande marker vid avverkning, vilket för-stärker en fragmentisering av livsmiljöer för många arter. Vi anser att berörda myndigheter i samverkan med markägarna genom landskapspla-nering ska försöka bryta denna fragmentisering.

För många hotade arter saknas i dag tillräckligt stora arealer lämpliga skogstyper på grund av det moderna skogsbruket och bristen på naturliga störningar i ekosystemet som brand, storm, översvämningar etcetera. För att åtgärda detta krävs restaurering och återskapande av lövskogar, ädellövskog och tallskog. Att förvärva skog för detta ändamål kan med rätt framförhållning och god landskapsplanering göras under förhållan-devis gynnsamma ekonomiska förutsättningar för staten. Därför efterly-ser vi en nationell plan för restaurering och återskapande av skogstyper för de mest hotade arterna.

Herr talman! Drygt 5 procent av Sveriges hav är skyddade som så kallade marina Natura 2000-områden. För att få fiska i ett sådant område krävs det enligt miljöbalken att fisket miljöprovats och att det har till-stånd. Bara om miljöprovningen bevisar att fisket inte hotar att skada de naturvärden som ska skyddas i området kan länsstyrelsen tilldela tillstånd till fisket.

Men här finns det brister i tillämpningen av lagstiftningen. Exempel-vis har till och med fiske med bottentrål förekommit i Natura 2000-områden i mitt län, Uppsala län. Anmärkningsvärt nog har statens för-längda arm i länet, landshövdingen, ifrågasatt om fisket verkligen bör tillståndsprövas enligt miljöbalken, något som dock miljöministern hävdar ska gälla, vilket framgår av betänkandet. Men det har också visat sig att länsstyrelser önskar tydlighet från regeringen om vad som gäller. Exem-pelvis har Länsstyrelsen i Halland hemställt hos regeringen att regeringen ska ge Havs- och vattenmyndigheten direktiv att prioritera ett sådant regelarbete. Länsstyrelsen i Blekinge län konstaterade att man inte be-drev någon egeninitierad tillsyn av fiske i Natura 2000-områden bero-ende på bristande resurser och osäkerhet om vilket fiske ska betraktas som tillståndspliktigt. Länsstyrelsen i Västra Götaland har sagt att den bedömt att den enligt miljöbalken inte får tillståndspröva fisket i reservat-en. Den hänvisar till en övergångsregel om att pågående verksamhet, till exempel fiske som förekom i ett havsområde innan det blev ett reservat, inte behöver tillståndsprövas, detta trots att det handlar om omfattande bottentrålning i ett känsligt område med koraller och stora naturvärden. Detta är givetvis helt orimligt.

I enlighet med EU:s art- och habitatdirektiv ska Sverige säkerställa en gynnsam bevarandestatus för de arter och livsmiljöer som omfattas av direktivet. Med hänvisning till de olika svaren från olika länsstyrelser i frågan anser Vänsterpartiet att ett förtydligande om regelverket vad gäller tillståndsprövningen av fiske i Natura 2000-områdena krävs. Det är alltså det som vi hänvisar till i vår reservation 28.

Anf. 124 LARS HJÄLMERED (M):

Herr talman! Tidigare talare talade om att detta betänkande innehåller lite av varje, och det får jag nog hålla med om. Det är ett drygt hundratal motioner från allmänna motionstiden som täcker in rovdjur, skydd av områden, skydd av arter, miljöforskning och en hel del andra områden. Det kan därför måhända finnas en tendens att det blir lite spretigt.

Jag tänkte fördjupa mig i tre frågor, nämligen strandskydd, miljöforskning och viltförvaltning.

Strandskyddet är på sina håll i landet en het fråga med en inneboende konflikt mellan att å ena sidan öppna upp för möjligheter till byggnation och att å andra sidan värna och bevara viktiga värden.

Landet är lite delat i fråga om detta. I delar av landet är det ett stort tryck, en stor exploatering och ett stort behov av skydd. Det finns också områden i landet där trycket inte är lika stort och det inte är lika befogat med ett strikt strandskydd.

Strandskyddet syftar naturligtvis till att trygga förutsättningarna för tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet.

För några år sedan fattade vi här i riksdagen beslut om vissa ändringar i strandskyddsbestämmelserna. I det beslut som riksdagen då fattade konstaterade vi att vi för det första fortsatt ska ha ett generellt strandskydd i Sverige, att vi för det andra ska ha ett strikt skydd i kraftigt exploaterade områden och att vi för det tredje ska öppna upp för att det ska bli enklare att bygga framför allt i landsbygdsområden där det finns många stränder och trycket är lågt.

Vi kan nu några år senare konstatera att det inte blev riktigt som det var tänkt i denna del. Med ändringarna i strandskyddslagen har det snarast blivit en skärpning i stora delar av landet på ett sätt som det inte var tänkt med riksdagens beslut på området.

Därför tycker jag att det är bra att regeringen nu följer upp och utvärderar lagen som sådan och också tittar på om det kan vara befogat att gå vidare med lättnader i sådana områden som inte är så exploaterade. Vi har trots allt i delar av landet mil efter mil med sjöar och stränder där det finns stora möjligheter att bidra till inte minst en landsbygdsutveckling.

För några veckor sedan hade vi en klimatdebatt i riksdagen. I den debatten valde jag att lyfta fram just forskningsfrågan och i synnerhet miljöforskningen. Vi kunde redan då konstatera, och kan göra det igen, att vi har en regering med en jobbpolitik, med ansvar och med ordning och reda på ekonomin, vilket gör att Sverige till skillnad från snart sagt varje europeiskt land kan investera i framtiden.

Med det forskningsbeslut som riksdagen tog för inte så länge sedan kommer vi att gå från höga till mycket höga forskningsnivåer och nästan oavsett hur man räknar lägga otroligt mycket pengar på forskning per capita, i faktiska summor och på andra sätt. Detta är viktigt för svenska

jobb, för svensk konkurrenskraft och för att kunna möta och ta oss an viktiga miljöutmaningar, bland annat på de områden som vi i dag har uppe till diskussion.

Jag ska därefter gå över till viltförvaltningen. Sverige har en fantastisk natur. Det är runt två miljoner människor som är medlemmar i olika naturorganisationer och som på sin fritid lägger tid på fiske, jakt, vandring och andra saker. Vår natur i kombination med ett stort och brett folkligt engagemang och intresse är något som är karakteristiskt för Sverige.

Förvaltningen av natur och vilda djur i Sverige fungerar till största delen mycket väl. Men vi har också ett antal utmaningar kring inte minst förvaltningen av rovdjur. Det finns olika uppfattningar och synpunkter på hur vi kan utveckla arbetet kring länsstyrelser, lagstiftning, öppenhet och transparens. Människor ska kort och gott veta vad som gäller.

För mig utgår en ansvarsfull förvaltning av natur och vilda djur från ett antal bärande principer. Det handlar om förvaltarskapstanken, om ekosystemsansatsen, om en respekt för nationella och internationella regler och lagar och om en stark och tydlig äganderätt.

Viltförvaltningen fungerar i stora stycken mycket väl. Men det finns också ett antal saker som jag tycker att vi ska titta närmare på för att se om vi kan utveckla dem. Det första är frågan om förvaltningsplaner. Det finns många relevanta arter, och vi behöver gå vidare med detta. Förvaltningsplaner är A och O i en ansvarsfull förvaltning. Det är viktigt att de är stabila och långsiktiga men också adaptiva. De ska vara långsiktiga i meningen att de kanske ska löpa under 20 så att man långsiktigt ska veta vad som gäller. De ska vara adaptiva i meningen att de kan anpassas och löpande utvärderas utifrån populationernas upp- och nedgång och resultat av jakt och andra saker. Jag tror att detta är viktigt utifrån djuret och arten som sådan. Men det är också viktigt utifrån människors perspektiv därför att man har möjlighet att påverka utformningen av en plan och har på det sättet möjlighet att veta vad som gäller – livsförutsättningarna i min del av landet. Det är lite viktigt med den typen av planer.

Ett annat område när det gäller viltförvaltningen som jag tror att vi behöver titta närmare på är länsstyrelsernas roll. Länsstyrelserna har naturligtvis en nyckelroll i detta. Många gånger gör de ett alldeles ypperligt arbete. Men jag tycker att det finns åtminstone två saker där de behöver bli duktigare och bättre. För det första kan vi konstatera att tillämpningen av en del lagstiftning skiljer sig åt, till exempel när det gäller skyddsjaksbeslut. Jag tycker att människor ska kunna förvänta sig en likvärdig behandling i alla delar av landet. För det andra måste länsstyrelserna bli duktigare på att vara tillgängliga för medborgare, allmänt men framför allt i akuta sammanhang.

Ett tredje område som jag tycker att vi bör jobba lite mer med är inventering. Inventeringen av djur fungerar ofta mycket väl. Men det finns ett antal områden – det framgår av motionsfloden och detta betänkande – till exempel i fråga om varg, som är rätt omdiskuterade.

Gjorda inventeringar kan av vissa uppfattas som underskattningar och av andra uppfattas som överskattningar. Det här är viktigt. Inventeringar som är kvalitetssäkrade och ger trovärdiga uppgifter om var djur finns och i vilken omfattning är A och O för att få en bra och ansvarsfull förvaltning, till exempel vid beslut om jakt.

Bristande tilltro till gjorda inventeringar är ett problem som i större stycken skjuter inte bara inventeringen i sank när det gäller rovdjursförvaltningen. Det finns åtminstone två saker vi behöver tänka på. Det ska vara tydliga kriterier för inventeringar. Man borde också testa möjligheten att låta miljöpersoner tillsammans med jägare gemensamt genomföra olika typer av inventering. Genom att testa en variant med miljöperson och jägare är det svårt att i efterhand ifrågasätta metod och resultat. Det kan vara en möjlighet att skapa samarbete och samförstånd.

Sedan finns det lite att fundera över när det gäller skydds jakt, bättre arbete mot jaktbrott och att utveckla mandat för viltförvaltningsdelegationerna.

Herr talman! Om ett antal av dessa saker genomförs kan vi gå från en i stort välfungerande och bra viltförvaltning i Sverige till att göra den än bättre. Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 125 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag talade en hel del om strandskyddet och myllrande våtmarker. Jag delar Lars Hjalmereds uppfattning att i många delar av landet är det viktigt att man kan bygga. Jag tog upp min egen hemkommun som ett exempel där det finns gott om stränder. Det är positivt att jobba med dessa frågor.

Jag tog också upp att vi i vår reservation vill att en översyn ska ta hänsyn till att den biologiska mångfalden skyddas. Jag vill att Lars Hjalmered förtydligar om han delar den uppfattningen.

Det här betänkandet innehåller mycket. Jag tog upp två av de miljömål som vi inte når. I dag kan vi se att vi når två av 16 miljömål. När ska regeringen presentera en politik för att nå miljömålen? Det känns som att det inte händer något, att man inte tar frågan på allvar. Jag skulle vilja se de ansvariga ta krafttag för att det ska hända något så att vi åtminstone rör oss i riktning mot att vi når miljömålen.

Jag tittar på indikatorer och hur det ser ut på miljömålsportalen i fråga om uppföljning. Det känns som att det står still. När kommer politiken för att det ska hända något?

Anf. 126 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Herr talman! När vi fattade beslut om strandskyddet för ett antal år sedan var andemeningen att fortsätta med strandskydd generellt i hela landet. Det ska vara ett strikt skydd i hårt exploaterade områden, till exempel mina egna hemtrakter i Göteborg och på västkusten, och möjligheter i andra delar av landet. Olika miljöintressen måste ställas mot varandra vid beslut i enskilda fall. Så är det självklart alltid. Det är naturligtvis den tänkta utformningen framåt.

Andemeningen i det beslut riksdagen fattade då var förhoppningen att öppna fler möjligheter till byggnation, exploatering, landsbygdsutveckling – något som inte blev av. Därför är det bra att regeringen följer upp frågan.

Det är oroande att se på miljömålen. Tanken när hela systemet sattes på plats var att inom en generation klara de stora och svåra miljöutma-

ningarna. Där kan vi alla vara lite självkritiska och ödmjuka och konstatera att det på flera områden finns stora utmaningar.

Vi får inte glömma bort att riksdagen fattade beslut om en miljömålsproposition med lite förändringar i arbetet. Det innebar ett tydliggörande av rollerna. Myndigheterna fick ansvar att jobba med uppföljning och utvärdering. Det tillsattes en parlamentariskt sammansatt miljömålsberedning, där ett antal av människorna som är närvarande i kammaren i dag är medlemmar. De hade till uppgift, och har till uppgift, att jobba med vad som anses vara särskilt svåra frågor där det krävs politiska överväganden. Den beredningen har redan lämnat förslag vad gäller till exempel luftfrågor, avfallsfrågor och kemikaliefrågor och sitter nu och jobbar med framför allt skogliga frågor. Beredningen ska lämna ett betänkande i mitten av juni.

Jag vill inte ge sken av att beredningen i det sammanhanget kommer att lösa alla utmaningar, men vi är verkligen på rull i arbetet. Det kommer slag i slag olika konkreta förslag med etappmål och åtgärder.

Anf. 127 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag får tacka för svaret, men jag tyckte inte riktigt att jag i svaret hörde något om de hårt exploaterade områdena där man behöver tänka på att säkra den biologiska mångfalden. Vi är helt överens om att det är viktigt i glesbebyggda områden, men jag vill att regeringen säkerställer att det inte blir för hårt exploateringsstryck i de områden där det är möjligt.

När det gäller miljömålen har regeringen ett ansvar *nu*. Det känns som att tiden går – år efter år. Under två år har det inte hänt särskilt mycket. Jag tycker att regeringen har ett ansvar att lägga fram förslag på styrmedel så att det händer något. Fastän det pågår utredningar och beredningar borde man ändå parallellt komma fram med något så att det inte känns som att allt står helt stilla. Det finns inget i det pågående berednings- och utredningsarbetet som hindrar att regeringen gör något aktivt i dag. Det önskar jag sker snart.

Anf. 128 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Herr talman! I frågan om hård exploatering var inte ambitionen att det skulle ske några lättnader i strandskyddet. Skyddet ska naturligtvis fortsätta att ligga fast, och olika miljöintressen ska vägas av. Jag skjuter in mig lite grann på att tänkta lättnader inte kom på plats.

Sedan var det frågan om miljömålsarbetet. Låt oss vara ärliga. Vi har stora utmaningar framför oss. Vi har många beslut att fatta framför oss på olika områden för att uppfylla många av miljömålen. Vi har fattat en del beslut på vägen dit, men det finns mycket kvar.

Jag vänder mig dock mot att man ger sken av att inget händer och att beslut måste fattas. Sedan 2006 har miljöbudgeten ökat med 30 procent relativt vad den var tidigare. Vi kan konstatera att det finns olika uppfattningar, men det finns en långsiktig klimat- och energipolitik på plats. Vi kan konstatera att i fråga om etappmål – delmål som det hette tidigare – när det gäller skyddad skog, som det 2006 inte såg ut att man skulle nå, har det skett ofantligt stora avsättningar efter 2006. Det är bara några exempel på att det faktiskt har skett rätt stora insatser.

Det är likadant med kemikaliepolitiken med särskilda uppdrag till Kemikalieinspektionen. Nu arbetar man med att ta förslagen från Miljömålsberedningen ett steg vidare.

Att ge sken av att inget händer är inte riktigt ärligt i debatten. Sedan kan vi vara ärliga och säga att det även i fortsättningen finns mycket arbete att göra. Nu närmast är det viktiga avvägningar som Miljömålsberedningen arbetar med i fråga om skogen. Det är fråga om att värna en biologisk mångfald och det som Kristina Nilsson tog upp i sitt anförande, nämligen att väga av den frågan mot andra samhällsintressen. Det är jobben, ekonomin och Sveriges förmåga att klara klimatutmaningen. I det arbetet möts miljömål och andra mål mot varandra.

Anf. 129 ANITA BRODÉN (FP):

Herr talman! Vi behandlar i dag ett betänkande som har många beröringspunkter till Folkpartiet. Åtskilliga liberaler har under ett drygt sekel kämpat för naturvården och den biologiska mångfalden och medverkat till att avgörande beslut har fattats för att skydda och värna mångfalden i naturen. Grundbulten har hela tiden handlat om naturens egenvärde, värdet för människornas skull, och framför allt att förvalta vår jord för kommande generationer. Där är förvaltarskapstanken central.

Att liberaler är EU-positiva är nog ingen nyhet heller, herr talman. Vi ser EU som en fredsangelägenhet och till stora delar också som en gemensam miljöangelägenhet. Stora framsteg inom exempelvis kemikalieområdet och naturvården har skett. Medlemsstaterna åläggs att följa ett antal konventioner och gemensamma beslut.

Det som vi nu, herr talman, bedömer som banbrytande är det arbete som pågår med hjälp av en särskild utredare för att finna former för att värdera ekosystemtjänsterna. Framför allt handlar det om den växande insikten hos det större flertalet människor att man måste förstå sambanden i naturen i fråga om ekosystemen, den biologiska mångfalden, naturvården och klimatförändringarna, där allt till syvende och sist gäller människornas livsbetingelser och möjligheter att fortsätta att överleva på jorden.

Herr talman! Jag lyssnade under den gångna veckan på en radiointervju med Sara Karlsson – hon är socialdemokrat och sitter här i kammaren – i samband med Socialdemokraternas kongress. Jag uppskattade ärligheten och kände igen frustrationen över att frågorna inte alltid prioriteras i det egna partiet som man önskar.

Oppositionens miljöföreträdare har precis som Alliansens miljöansvariga ett dubbelt uppdrag, dels att inom det egna partiet flytta fram positionerna, dels att få ett brett stöd för ökade miljöinsatser, kostnadseffektiva och smarta lösningar, där flera av samhällets sektorer inbegrips och där det finns en tydlig politisk styrning.

Här måste vi vara självkritiska. Trots att mycket gjorts krävs fortsatta och ökade insatser då miljöalarmrapporterna om en accelererande artutrotning, övergödning och giftspridning med all önskvärd tydlighet har visat att insatserna trots allt fortfarande är helt otillräckliga.

Vi behöver skydda mer skog, rädda Östersjön, få tillbaka vandrande fisk, stoppa de gifter som framför allt barn möter i sin vardag, säkra den biologiska mångfalden, stävja klimatutmaningarna och klimatförändring-

arna, arbeta för en energipolitik med fler förnybara energikällor och sist men inte minst säkerställa Artprojektet.

Med tanke på vikten av att kraftsamla kan jag samtidigt tycka att det är märkligt att oppositionen bara har en, säger en, gemensam reservation av 32 reservationer.

Sverigedemokraterna har inte väckt en enda motion i detta angelägna ämne och ärende, men man anslöt sig till en miljöpartireservation kring Kebnekaise. Jag vill påminna Miljöpartiet och Sverigedemokraterna om att regeringen också bedömt att området är väl lämpat att lyfta fram som nationalpark, att det redan nu ligger i genomförandeplanen 2009–2013 och att en förstudie planeras att påbörjas för en eventuell nationalparksbildning. Här är det ett arbete som pågår.

Herr talman! Vargfrågan har lyfts fram här, och rovdjursfrågan i sin helhet. Jag minns mycket väl det tillfälle då jag under min första period i riksdagen, då som oppositionspolitiker, medverkade i min första paneldiskussion kring vargfrågan. Bygdegården i hjärtat av Dalsland var sprängfylld, och stämningen var stundtals aggressiv. Min centerpartistiska kollega och jag fick ta emot en hel bygds frustration och ilska över avsaknad av dialog och politiskt kurage att ta sig an dessa frågor. Övriga partirepresentanter lyste denna kväll med sin frånvaro.

Jag anser, trots problem och bakslag kring vargpolitiken, att alliansregeringen lyckats komma en bra bit på väg i arbetet med att få en genetiskt frisk vargstam, där vi också framgent kan säga att den verkligen har en gynnsam bevarandestatus.

Dialogen har avsevärt förbättrats. Beslutsprocesserna inkluderar människor som berörs allra mest. Ett intensivt arbete pågår med att plantera ut ungar för att säkerställa den genetiska mångfalden och variationen. Länsstyrelsen har arbetat fram en förvaltningsplan, forskarrön ligger till grund för besluten och en acceptans för ökad skydds jakt finns trots allt.

Trots dessa ansträngningar kan vi inte andas ut. EU-kommissionen följer mycket noga utvecklingen, och precis som Kristina lyfte fram tidigare påminns vi om att vuxna vargar inte låter sig flyttas som vi kanske hade trott eller hoppats. Och synen på om och när allmän jakt ska kunna bedrivas är fortfarande delad.

Att vara lyhörd för EU-kommissionens krav, även om vi anser att vi gjort mycket, anser jag vara absolut nödvändigt om vi vill behålla den svenska rådigheten över förvaltningen av våra rovdjur. Vargen inryms i rovdjurspolitiken tillsammans med björn, järv och lo, och regeringen kommer under hösten att återkomma till riksdagen så att vi får tillfälle att samtala, diskutera och debattera dessa frågor ytterligare. Då kommer en proposition med förslag till övergripande och långsiktiga mål för rovdjuren.

Herr talman! Frågan om strandskydd har berörts här. Det är också en fråga som alliansregeringen tog tag i – det behövdes. Lars Hjalmered har lyft upp frågan här. Jag anser att grundprincipen är helt rätt: att satsa på ett strikt strandskydd i områden med ett stort och högt exploateringsstryck och områden som är känsliga, men att samtidigt ha såväl en varsam som ökad flexibilitet i andra delar av landet för att lyckas skapa en landsbygdsutveckling.

Den översyn som nu sker kommer att ge en klar bild över hur dispensgivningen fungerat i landet, och den kommer säkerligen att leda till en del justeringar. Tillsammans med den delegation som inrättats för att uppnå en samordnad informations- och kunskapsinsats och effektivare tillämpning av strandskyddsreglerna i både samhälls- och byggnadsprocessen är jag övertygad om att vi kommer att känna att det blir ett gott resultat.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag nämna något som är avgörande för att vi ska kunna fatta kloka framåtsyftande beslut. Det handlar om en stark forskning. Också det är en fråga som Lars Hjälmered har tagit upp här i eftermiddag.

Vi kan i Sverige, herr talman, vara stolta över att vi har en stor forskningsexpertis i vårt land, där inte minst forskningen inom till exempel SEI, Stockholm Environment Institute, kan nämnas. Det är synnerligen klokt av miljöministern att inrätta en forskningsberedning som en arena för vetenskapssamhället där man – och miljöministern – hela tiden kan ta in nya rön på området.

Det är också klokt av regeringen att i den senaste forskningspropositionen peka ut ekosystemtjänster, biologisk mångfald, klimatmodeller och havsmiljöforskning som några strategiska områden. Jag är väldigt nöjd med den ramtilldelning och den budgetram som har lagts på forskningen.

Det är givetvis här i slutet, herr talman, angeläget att Artdatabankens centrala roll tillvaratas och att det svenska artprojektets vetenskapliga nytta värnas.

Det är också angeläget att vi samordnar den svenska forskningen med forskningen i Norden – det pågår nu en nordisk session där frågorna lyfts fram – och att vi i EU gemensamt premierar forskningen.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga yrkanden.
(Applåder)

Anf. 130 INGER FREDRIKSSON (C):

Herr talman! Nyligen träffade jag en skogsägare från Dalarna. Hon berättade att familjen hade kartor över gårdens skogsmarker från 1749. Kartorna visade områden som var särskilt skyddsvärda. Dessa skogsområden är skyddade än i dag, tack vare ägarnas omsorger om dem.

Enskilda skogsägare tar ett stort ansvar för de naturvärden som deras marker har. Centerpartiet vill att det ska vara så även fortsättningsvis, eftersom vi tror på människan och vi tror att det man äger är man mer rädd om. Det är bättre att skydda skogen på frivillig väg än att detaljreglera vad som ska göras.

Herr talman! Betänkandet tar upp många viktiga frågor inom miljöområdet, och jag vill ta upp några av dem. Centerpartiet ser hela landet. Vi ser betydelsen för landsbygden av att få lov att bygga i strandnära lägen. Detta håller landsbygden levande.

Det har gått en kort tid sedan den nya lagen infördes, och enligt vår uppfattning är det lagens tillämpning som har skapat problemen. För att göra de korrigeringar som kan behövas ska en delegation tillsättas för att se över hur lagen tillämpas. Är det så att det då kommer fram att förändringarna i lagen inte ledde till en förenkling och att det blev mer möjligt att bygga strandnära, som vi ville, får det bli en förändring. Sverige ser

inte likadant ut, men vi ska använda förutsättningarna på bästa sätt, och det finns utrymme för bostäder i sjönära lägen, exempelvis på landsbygden i inlandet.

Herr talman! Naturen är outtömlig om vi brukar den med förnuft. Det gör vi inte till alla delar i dag, eftersom vi inte prissätter miljön på det sätt som är önskvärt. Centerpartiet är starka förespråkare av att börja sätta pris på ekosystemstjänster som pollinering och naturlig rening av vatten och luft. I USA tjänar exempelvis biodlaren mer på pollinering än på honungen.

Sätter vi ett pris på miljön blir det tydligt vilka vinsterna är och vilka förluster det blir om bisamhällen i stället slås ut, våtmarker dikas och skogsmark byter produktion. Ekosystemstjänsterna behöver ges ett värde på marknaden. Alla naturvärden kan inte mätas i pengar, men när en resurs är gratis riskerar den alltid att överutnyttjas.

Jordbruk, skogsbruk, fiske, jakt och fysisk planering måste bedrivas så att naturvärden och mångfald i naturen bevaras åt framtida generationer och så att ekosystemens förmåga att producera tjänster upprätthålls.

Centerpartiet ser fram emot den satsning som Miljödepartementet gör på ekosystemstjänster för att göra begreppet känt och använt. Ekosystemstjänster är en väg för att nå miljömålen. Centerpartiet ser också fram emot resultatet från den utredning som det har beslutats om, där uppdraget är att utreda hur ekosystemstjänster ska värderas i kronor och ören.

Det är hög tid att vi börjar prissätta miljön i annat än vackra ord. Det ska löna sig att göra rätt och kosta att göra fel. Något annat är inte långsiktigt hållbart.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 131 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Dagens betänkande har kallats gott och blandat och allt möjligt. Det är en salig blandning, skulle jag kunna säga. Ibland kan man bli lite fundersam. Jag har ett manus här, men jag tror att jag inte kommer att hålla mig så mycket till det och i stället kommentera en del av vad oppositionskollegerna har tagit upp.

Jag kan inte låta bli att börja med rovdjursförvaltningen. Det är oerhört viktigt att vi har en väl fungerande rovdjursförvaltning i Sverige och att den fungerar så att de som lever och bor i de områden där de stora rovdjuret finns också känner att de är sedda, hörda och blir lyssnade på och att de framför allt får vara delaktiga i förvaltningen. Det arbete som nu görs med viltförvaltningsdelegationer och länsövergripande arbete är centralt för att vi ska få en acceptans för att våra stora rovdjur har ett berättigande och ska finnas i vårt land där de har sina naturliga utbredningsområden.

De ska också finnas i en numerär som möjliggör för människor att bedriva ett aktivt skogs- och lantbruk med djurhållning, för att vi också ska klara den biologiska mångfalden och det som flera talare före mig har berört, nämligen att vi får ett ekosystem som fungerar och som är hållbart över tid. Då har vi att förvalta systemet som människor och att göra det på ett klokt och förnuftsmässigt sätt.

Det är beklagligt att en del av de överklaganden som har skett den senaste tiden har satt käppar i hjulet i det arbete som har bedrivits. Det är skönt att höra Kristina Nilsson säga att vi i princip är överens om de här frågorna. Några av oss hade förmänen att få vara uppe i Vålådalen och diskutera de här frågorna. Jag kan konstatera att det finns en stor majoritet i kammaren för ett förnuftsmässigt arbete med de här frågorna.

Därför blir man lite fundersam över Miljöpartiets reservation, där man säger att det inte har skett något för att bryta den genetiska isoleeringen av den svenska vargstammen genom hantering av invandrade vargar. Så är faktiskt inte fallet. Jag skulle önska att man hade läst på lite mer hur det har sett ut historiskt. Nu är Helena Leander inte kvar i kammaren, och jag förstår att det kan finnas skäl till det.

Skogen är en oerhört central och betydelsefull del av vår natur och vår miljö och en central del av vår ekonomi. Miljömålsberedningen är just nu i slutfasen av sitt arbete med det delbetänkande som handlar om detta. Hur ska vi förvalta skogen och hur ska vi förvalta skogsmarken på ett bättre och effektivare sätt ur alla aspekter? Jag vill inte gå betänkandet i förväg, men jag vill ändå konstatera några viktiga principer ur mitt kristdemokratiska perspektiv.

Det är viktigt att vi fullföljer de internationella åtaganden som vi har från till exempel Nagoya. Det finns goda underlag från våra myndigheter i dag som gör att jag är övertygad om att beredningen kommer att klara det uppdraget. Vi kommer att kunna lägga fram förslag, och jag hoppas att det blir i så bred enighet som möjligt, som gör att vi klarar av detta. Dock är de målen inte att förväxla med våra svenska miljömål. De är mer eller annorlunda.

Det är oerhört centralt att vi slår fast att vi bygger förvaltarskapet på en tydlig äganderätt. Vi hörde alldeles nyss ett lysande exempel på vad ett antal generationers trygga skogsinnehav kan göra. Det är där vi i dag hittar mångfalden. Jag har nämnt exempel förut och ska inte göra det igen. Vi har ett grundlagsskydd för intrångsersättning, så att markägare kan känna sig trygga med att det de bidrar med för att förvalta för kommande generationer är något de ska ha respekt för och få ersättning för.

Jag är övertygad om att vi kommer att få se många goda förslag i Miljömålsberedningens kommande betänkande. Det är min fasta övertygelse att vi där ska lyfta den skogspolitik som Sverige har och som vi just nu, såvitt jag har förstått, exporterar till Kina. Generaldirektören för Skogsstyrelsen var i Kina härförleden, och flera har varit där för att lära ut hur man kan förvalta kombinationen produktion och miljö på ett hållbart sätt och också ge människor ansvar för att förvalta. Vi behöver inte ta den diskussionen, för vi har en äganderätt som möjliggör för människor att göra detta långsiktiga åtagande.

De frivilliga åtaganden som så många skogsägare gör ska vi ha stor respekt för, och myndigheterna ska fortsätta jobba med att ge kloka råd och vara de som kan visa på goda exempel, men de har också en annan viktig roll den gång det går fel och när det inte fungerar – då ska de ha tydliga regelverk för att man ska kunna få ordning och reda och eventuellt kunna ställa den som inte hanterar detta på ett klokt och riktigt sätt till svars.

Då är staten, alltså vi här, oerhört viktig. Det handlar om hur vi brukar och sköter den skog som vi har ansvar för. Det är en central aspekt och en viktig diskussion som måste föras: Vilket är det klokaste användningsområdet för den skog som vi gemensamt förvaltar?

Jag tror, herr talman, inte att det finns några enkla svar på de svåra frågorna. Den skogen ska naturligtvis brukas och användas som reservatsavsättningar och kunna vara den ersättningsmark som man ger till andra för att få systemet att fungera.

Det gäller också, herr talman, att vi i den biologiska mångfalden – Kristina var inne på detta tidigare – ser till att värna de områden som lätt blir glömda. Det handlar om gränsbygderna – där kan jag känna att vi har mycket gemensamt även om jag är sörlänning – och de bygder där djurens mular faktiskt skapar den biologiska mångfald som vi så hett eftersträvar. Och det handlar om att vi kan sätta pris på den biologiska mångfalden så till vida att ekosystemstjänster inte kommer av sig själva. De kräver vård och skötsel utifrån att vi som människor har gett oss in i natur och miljö på ett hårt och ingripande sätt genom historien och för vår överlevnad. Vi har ett stort ansvar att i dag förvalta detta på ett bra sätt och skriva skötselplaner och så vidare.

Herr talman! Jag hade inte tänkt kommentera GMO. Jag hade inte tänkt kommentera Sverigedemokraterna – nu finns det en representant här, dock inte den som var i talarstolen. Men jag måste ändå få säga en sak, herr talman.

Fanatism och bokstavstroende får mig att resa ragg. När jag hörde sverigedemokraten tala om sin syn på vad Miljöpartiet står för kände jag: Använd den spegeln till andra frågor som Sverigedemokraterna står upp för i denna talarstol! Då kanske vi kan få lite ordning och reda och rättsida på vissa saker.

När det gäller sakfrågan om GMO kan jag konstatera att det kan användas på ont och gott. Det ska användas med försiktighet. Och det ska vara stor eftertanke innan man använder det. Men det går inte att säga blankt nej till teknik som är till för att lösa problem.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 132 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Jag tänkte uppehålla mig vid frågan om just genetiskt modifierade organismer samt vid biologisk mångfald i jordbruket.

Jag är av den uppfattningen att GMO-odling utgör ett hot mot den biologiska mångfalden. Om det mot förmodan inte går som man har tänkt sig och anlag sprider sig okontrollerat riskerar konsekvenserna att bli omfattande och oöverblickbara. Då motiverar en eventuell nytta inte risken.

Jag kommer osökt in på jämförelsen med kärnkraften, när det inte går som man har tänkt sig och när det osannolika, den försumbara risken, plötsligt blir verklighet. Det är därför, herr talman, som jag och Miljöpartiet förespråkar försiktighetsprincipen och inte vill se GMO utanför laboratoriets väggar.

Ibland används en selekterbar markör som har en gen som ger resistens mot antibiotika, och det har vi motsatt oss.

Ofta är GMO-växterna framtagna för att vara herbicidresistenta eller motståndskraftiga mot insektsangrepp. Men naturen fungerar så att förr eller senare utvecklar ogräs och insekter resistens. Det är de allra flesta överens om. I det läget krävs starkare bekämpningsmedel. Därför hävdar vi att GMO-grödor som tas fram med argument om minskad kemisk bekämpning snarare leder till ökad kemisk bekämpning, med de följer det har för grundvatten och den biologiska mångfalden.

I ett domstolsutslag från EU-domstolen i Luxemburg inskränks försäljningen av honung som innehåller genmanipulerat pollen. Om honungen innehåller pollen från gentekniskt förändrade växter som inte är godkända som mänsklig föda får den inte säljas utan att vara märkt. Det var en tysk biodlare som hade överklagat det och nu fått sin sak prövad.

Konsekvensen av den här domen kan bli att odling av GMO-växter i unionen försvåras eftersom biodlaren kan ställa krav på ekonomisk ersättning om honungen innehåller spår av just genmanipulerat pollen.

I det här sammanhanget tycker vi att det är viktigt att ansvarsfrågan lyfts fram och att ett strikt ansvar åvilar tillverkaren. Den drabbade odlaren ska inte behöva leta reda på vem den ska begära skadestånd av.

Miljöpartiet driver också linjen att man inte ska ge godkännande för import av GMO-grödor. Skälet är att vi, om vi nu inte vill se odling av GMO-grödor i vårt eget land, rimligtvis inte heller kan acceptera odling utanför vårt lands gränser. Man kan inte heller bortse från risken för kontaminering av foder till ekologiska odlare.

Livsmedel som innehåller GMO måste märkas, enligt EU-reglerna. Därför säljs dessa i princip inte på den svenska marknaden. Alltför få skulle köpa dem.

Animaliska produkter – ägg, kött och mjölk – som kommer från djur som ätit GMO-foder anses dock enligt GMO-reglerna inte vara GMO och behöver därför inte märkas. Sådana produkter kan alltså säljas på den svenska marknaden. Men människor som av olika anledningar vill välja bort produkter med GMO längre bak i kedjan kan i dagsläget inte göra det. Ett praktiskt sätt är då att köpa certifierade ekologiska produkter.

Herr talman! Den andra frågan jag vill ta upp handlar om biologisk mångfald, speciellt i det svenska odlingslandskapet.

År 2010 beslutade EU om en ny strategi rörande bevarandet av biologisk mångfald. Den här riksdagen antog miljö kvalitetsmålen. Flera av dem har bäring just på ekologisk produktion. Ekologisk produktion underlättar när det gäller att nå flera av miljö kvalitetsmålen, till exempel Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv.

Herr talman! Egentligen är det inte så konstigt att det konventionella jordbruket har svårt att nå de här miljö kvalitetsmålen. Bekämpningsmedel mot ogräs skapar sterila miljöer där insekter har svårt att trivas. Resurser av bekämpningsmedel kan leta sig ned i både vattendrag och grundvatten. Att insektsbekämpning har negativ inverkan på insekter, ibland även på humlor och bin, de nyttiga pollinatörer som vi fick höra om förut, är föga förvånande. Likaså har svampbekämpningsmedel negativ inverkan på mikrolivet, till exempel mykorrhizan.

Att konstgödslingen leder till ökade mängder kväve i omlopp och därmed läckage med övergödning ger ytterligare belägg för att den biologiska mångfalden i odlingslandskapet påverkas negativt av det konventionella jordbruket.

Herr talman! Jag tänkte avsluta mitt anförande med att yrka bifall till reservation 34.

Anf. 133 OLLE LARSSON (SD):

Herr talman! Det handlar om naturvård och biologisk mångfald.

Den sista mjölkbonden i Dorotea slutar i dagarna. Jag pratade med henne i morse. Hon hade en blandad besättning, bland annat fjällkor. Korna har hon haft på skogsbete under sommaren. En skogsskövlare, som hon kallar det, köpte marken där hon brukade ha sina kor på skogsbete. Hans skövling innebar att skogsbetet minskade avsevärt.

3 kronor får hon för mjölken. Dieseln kostar 15 kronor per liter. Varför gynnas skogsskövlare medan småjordbrukare straffas? Hon beskriver det som en katastrof, och det *är* en katastrof för den biologiska mångfalden och landsbygden.

Det finns i dag ca 4 000 fjällkor varav endast 200 räknas till den utrotningshotade fjällnära gruppen. Det kanske finns ett dussintal lantraser i Sverige. Dem vill jag att vi ska bevara.

Skogsren fanns en gång i tiden i Sverige. Vilda skogsrenar finns i dag bara i Finland och norra Ryssland.

Vargen är inte globalt utrotningshotad. Landsbygdens befolkning vill till övervägande del inte ha varg. Det finns redan björn, lo, järv, örn och en del andra rovdjur. Låt människorna som bor i vargtäta områden folkomrösta om vargens existens. Hägna in en vargstam i stället för att hägna in kor, får och getter. Många som nu har sina djur på skogsbete måste avveckla på grund av vargangreppen.

Av tallplantorna skadas 8 procent, eller 176 stycken, per hektar till följd av renbete. Om bara två av tallplantorna per hektar förstörs inom renbetesområdet är förlusten för markägarna 480 miljoner kronor per år.

Rennäringen måste växla från extensiv till intensiv, inte minst för renägarnas skull. Ekonomin är i dag mycket ansträngd för renägarna. Den intensiva renskötseln ägnade sig renägarna åt tidigare, men de blev delvis intvingade i den extensiva renskötseln av staten en gång i tiden. Tilltron till och respekten för myndigheter och stat är hos många lokala aktörer i det närmaste obefintliga. Nu måste vi ta hjälp av lokala aktörer och ge dem verktyg för att långsiktigt uppnå de nationella miljömålen. Det innebär att lokalbefolkningen måste ges möjlighet att delta i beslut som berör deras vardag och möjlighet att leva och verka i hela Sverige. Först då kan respekt för och tillit till myndigheter skapas.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 april.)

Anmäldes och bordlades

Propositioner

2012/13:134 Investeraravdrag

2012/13:141 Förbättrade möjligheter till licensiering av upphovsrätt

Skatteutskottets utlåtande

2012/13:SkU33 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om ett fördjupat samarbete på området för skatt på finansiella transaktioner (FTT)

19 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 10 april

2012/13:369 Situationen på bostadsmarknaden för unga och studenter

av *Jan Lindholm* (MP)

till statsrådet *Stefan Attefall* (KD)

2012/13:370 Förtroende för statsråd

av *Peter Persson* (S)

till statsminister *Fredrik Reinfeldt* (M)

2012/13:371 Överutnyttjande av lönebidragsanställningar

av *Mattias Jonsson* (S)

till arbetsmarknadsminister *Hillevi Engström* (M)

2012/13:372 Apotekets marknadsandelar

av *Ingela Nylund Watz* (S)

till socialminister *Göran Hägglund* (KD)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

20 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmäldes att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 10 april

2012/13:434 Svenskt undertecknande av FN:s vapenhandelskonvention

av *Allan Widman* (FP)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 10 april

2012/13:414 Statligt stöd till utbildningsinsatser för nyanlända flyktingar

av *Robert Halef* (KD)

till statsrådet Erik Ullenhag (FP)

2012/13:424 Vardagsrasism

av *Mehmet Kaplan* (MP)

till statsrådet Erik Ullenhag (FP)

2012/13:429 Möjlighet för rullstolsbundna att åka buss

av *Carina Ohlsson* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2012/13:430 Elever som missgynnas på grund av de nya betygen

av *Gustav Fridolin* (MP)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2012/13:431 Åtgärder mot bluffakturor

av *Anita Brodén* (FP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 april.

22 § Kammaren åtskildes kl. 18.13.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 8 § anf. 29 (delvis),

av talmannen därefter till och med 12 § anf. 57 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 102 (delvis),

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.51,

av andre vice talmannen därefter till och med 16 §,

av talmannen därefter till och med 17 § anf. 121 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
3 § Förnyad bordläggning	2
4 § Kungörelsetider vid likvidation	2
Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU27.....	2
(Beslut fattades under 16 §.).....	2
5 § Riksbankens förvaltning 2012	2
Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU23.....	2
Anf. 1 JÖRGEN HELLMAN (S)	2
Anf. 2 JÖRGEN ANDERSSON (M)	4
(Beslut fattades under 16 §.).....	6
6 § Förlängd försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar	6
Justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU17	6
Anf. 3 JAN R ANDERSSON (M).....	6
(Beslut fattades under 16 §.).....	7
7 § Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om gemensam nät- och informationssäkerhet i unionen.....	7
Försvarsutskottets utlåtande 2012/13:FöU11	7
(Beslut fattades under 16 §.).....	7
8 § Gymnasieskolan	7
Utbildningsutskottets betänkande 2012/13:Ubu6	7
Anf. 4 CECILIA DALMAN EEK (S).....	7
Anf. 5 JABAR AMIN (MP).....	10
Anf. 6 CARINA HERRSTEDT (SD).....	12
Anf. 7 ROSSANA DINAMARCA (V)	14
Anf. 8 MICHAEL SVENSSON (M).....	16
Anf. 9 CECILIA DALMAN EEK (S) replik.....	19
Anf. 10 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	19
Anf. 11 CECILIA DALMAN EEK (S) replik.....	19
Anf. 12 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	20
Anf. 13 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	20
Anf. 14 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	21
Anf. 15 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	21
Anf. 16 MICHAEL SVENSSON (M) replik.....	22
Anf. 17 ROGER HADDAD (FP).....	22
Anf. 18 CECILIA DALMAN EEK (S) replik.....	24
Anf. 19 ROGER HADDAD (FP) replik.....	25
Anf. 20 CECILIA DALMAN EEK (S) replik.....	25
Anf. 21 ROGER HADDAD (FP) replik.....	26
Anf. 22 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	26
Anf. 23 ROGER HADDAD (FP) replik.....	27
Anf. 24 ROSSANA DINAMARCA (V) replik	27
Anf. 25 ROGER HADDAD (FP) replik.....	28
Anf. 26 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C).....	28

Anf. 27 ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	31
Anf. 28 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	32
Anf. 29 ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	32
Anf. 30 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C) replik	33
Anf. 31 YVONNE ANDERSSON (KD).....	33
(Beslut fattades under 16 §.)	36
9 § Studiestöd.....	36
Utbildningsutskottets betänkande 2012/13:UbU10.....	36
(Beslut fattades under 16 §.)	36
10 § Vallagsfrågor m.m.....	36
Konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU18	36
Anf. 32 BILLY GUSTAFSSON (S)	36
Anf. 33 CECILIA BRINCK (M).....	38
Anf. 34 KARIN GRANBOM ELLISON (FP).....	39
Anf. 35 PER-INGVAR JOHNSON (C).....	41
(Beslut fattades under 16 §.)	41
11 § Världlandsavtal för sekretariatet för Nordliga dimensionens partnerskap för hälsa och socialt välbefinnande (NDPHS).....	42
Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU14	42
(Beslut fattades under 16 §.)	42
12 § Hälsa- och sjukvårdsfrågor	42
Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU13	42
Anf. 36 LENA HALLENGREN (S)	42
Anf. 37 PER RAMHORN (SD).....	45
Anf. 38 LENA HALLENGREN (S) replik	46
Anf. 39 PER RAMHORN (SD) replik	47
Anf. 40 LENA HALLENGREN (S) replik	47
Anf. 41 PER RAMHORN (SD) replik	47
Anf. 42 MIA SYDOW MÖLLEBY (V)	48
Anf. 43 PER RAMHORN (SD) replik.....	51
Anf. 44 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik	51
Anf. 45 PER RAMHORN (SD) replik.....	51
Anf. 46 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik	51
Anf. 47 SAILA QUICKLUND (M).....	52
Anf. 48 LENA HALLENGREN (S) replik	53
Anf. 49 SAILA QUICKLUND (M) replik.....	53
Anf. 50 LENA HALLENGREN (S) replik	54
Anf. 51 SAILA QUICKLUND (M) replik.....	55
Anf. 52 BARBRO WESTERHOLM (FP).....	55
Anf. 53 ANDERS ANDERSSON (KD)	57
Anf. 54 LENA HALLENGREN (S) replik	59
Anf. 55 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	59
Anf. 56 LENA HALLENGREN (S) replik	60
Anf. 57 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	60
Anf. 58 METIN ATASEVEN (M).....	61
Anf. 59 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP).....	62
Anf. 60 AGNETA LUTTROPP (MP).....	64

Anf. 61 SAILA QUICKLUND (M) replik	64
Anf. 62 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	65
Anf. 63 SAILA QUICKLUND (M) replik	65
Anf. 64 AGNETA LUTTROPP (MP) replik	65
Anf. 65 FINN BENGTSOON (M)	66
(Beslut fattades under 16 §.)	67
13 § Alkoholfrågor	67
Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU16	67
Anf. 66 CHRISTER ENGELHARDT (S)	67
Anf. 67 MAGNUS EHRENCRONA (MP)	70
Anf. 68 EVA OLOFSSON (V)	71
Anf. 69 METIN ATASEVEN (M)	73
Anf. 70 EVA OLOFSSON (V) replik	74
Anf. 71 METIN ATASEVEN (M) replik	75
Anf. 72 EVA OLOFSSON (V) replik	75
Anf. 73 METIN ATASEVEN (M) replik	75
Anf. 74 BARBRO WESTERHOLM (FP)	75
Anf. 75 EVA OLOFSSON (V) replik	76
Anf. 76 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	77
Anf. 77 EVA OLOFSSON (V) replik	77
Anf. 78 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	77
Anf. 79 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	77
Anf. 80 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	78
Anf. 81 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	78
Anf. 82 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	79
Anf. 83 RICKARD NORDIN (C)	79
Anf. 84 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	80
Anf. 85 RICKARD NORDIN (C) replik	81
Anf. 86 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	81
Anf. 87 RICKARD NORDIN (C) replik	82
Anf. 88 ANDERS ANDERSSON (KD)	82
Anf. 89 EVA OLOFSSON (V) replik	84
Anf. 90 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	85
Anf. 91 EVA OLOFSSON (V) replik	85
Anf. 92 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	85
Anf. 93 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	86
Anf. 94 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	86
Anf. 95 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	87
Anf. 96 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	88
Anf. 97 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik	88
Anf. 98 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	89
Anf. 99 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik	89
Anf. 100 ANDERS ANDERSSON (KD) replik	89
(Beslut fattades under 16 §.)	90
14 § Narkotika- och dopningsfrågor	90
Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU15	90
Anf. 101 CHRISTER ENGELHARDT (S)	90
Anf. 102 MAGNUS EHRENCRONA (MP)	93

Anf. 103	EVA OLOFSSON (V)	93
Anf. 104	METIN ATASEVEN (M)	96
Anf. 105	EVA OLOFSSON (V) replik	97
Anf. 106	METIN ATASEVEN (M) replik	98
Anf. 107	EVA OLOFSSON (V) replik	98
Anf. 108	METIN ATASEVEN (M) replik	98
Anf. 109	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	99
Anf. 110	METIN ATASEVEN (M) replik	99
Anf. 111	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	99
Anf. 112	METIN ATASEVEN (M) replik	100
Anf. 113	MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP)	100
Anf. 114	EVA OLOFSSON (V) replik	102
Anf. 115	MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik	102
Anf. 116	EVA OLOFSSON (V) replik	102
Anf. 117	MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (FP) replik	103
Anf. 118	RICKARD NORDIN (C)	103
Anf. 119	MAGNUS SJÖDAHL (KD)	105
	(Beslut fattades under 16 §.)	106
	Ajournering	107
	Återupptagna förhandlingar	107
15 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 mars	107
	FiU29 Granskning av EU-kommissionens meddelande om en plan för en djupgående och verklig ekonomisk och monetär union	107
	FiU25 Statlig förvaltning och statistikfrågor	107
	FiU26 Kommunala frågor	109
	CU12 Hushållningen med mark- och vattenområden	110
	UbU9 Vuxenutbildning	111
16 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	112
	FiU27 Kungörelsetider vid likvidation	112
	FiU23 Riksbankens förvaltning 2012	112
	JuU17 Förlängd försöksverksamhet med trafiknykterhetskontrollanter i hamnar	112
	FöU11 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag om gemensam nät- och informations säkerhet i unionen	112
	UbU6 Gymnasieskolan	112
	UbU10 Studiestöd	114
	KU18 Vallagsfrågor m.m.	115
	SoU14 Världlandsavtal för sekretariatet för Nordliga dimensionens partnerskap för hälsa och socialt välbefinnande (NDPHS)	115
	SoU13 Hälsa- och sjukvårdsfrågor	115
	SoU16 Alkoholfrågor	118
	SoU15 Narkotika- och dopningsfrågor	119
17 §	Naturvård och biologisk mångfald m.m.	121

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13: MJU12	121	Prot. 2012/13:88
Anf. 120 KRISTINA NILSSON (S).....	121	10 april
Anf. 121 HELENA LEANDER (MP).....	124	<hr/>
Anf. 122 JOSEF FRANSSON (SD).....	126	
Anf. 123 JACOB JOHNSON (V).....	129	
Anf. 124 LARS HJÄLMERED (M).....	131	
Anf. 125 KRISTINA NILSSON (S) replik	133	
Anf. 126 LARS HJÄLMERED (M) replik.....	133	
Anf. 127 KRISTINA NILSSON (S) replik	134	
Anf. 128 LARS HJÄLMERED (M) replik.....	134	
Anf. 129 ANITA BRODÉN (FP).....	135	
Anf. 130 INGER FREDRIKSSON (C)	137	
Anf. 131 IRENE OSKARSSON (KD).....	138	
Anf. 132 KEW NORDQVIST (MP)	140	
Anf. 133 OLLE LARSSON (SD).....	142	
(Beslut skulle fattas den 11 april.)	142	
18 § Bordläggning.....	143	
19 § Anmälan om interpellationer.....	143	
20 § Anmälan om fråga för skriftligt svar	143	
21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	144	
22 § Kammaren åtskildes kl. 18.13.....	144	

Prot. 2012/13:88
10 april

Tryck: Elanders, Vällingby 2013